POLIROM

Dublu câştigător al Premiului Goncourt,
în 1956 şi 1975

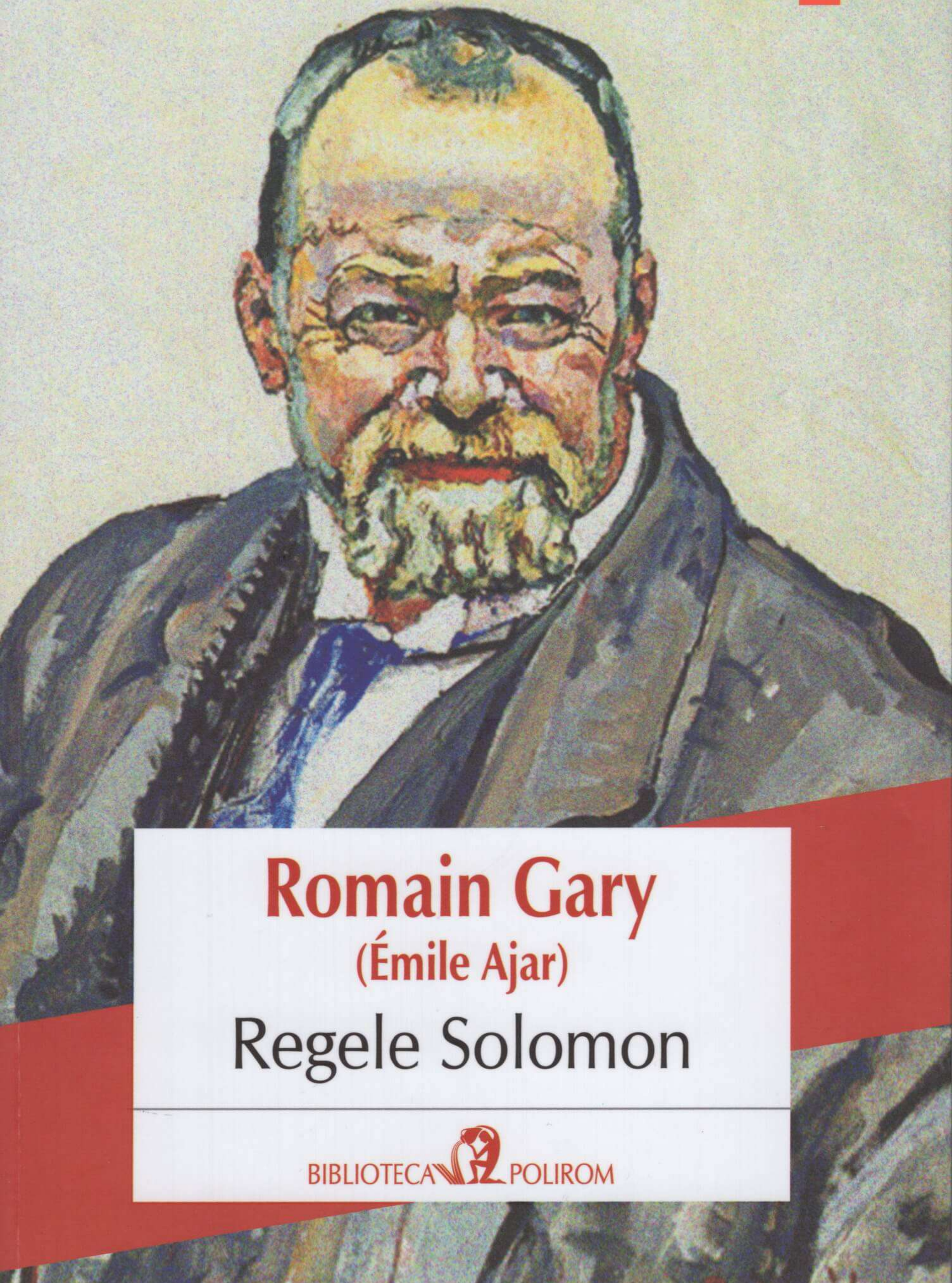

Romain Gary
(Émile Ajar)

Regele Solomon

BIBLIOTECA POLIROM

Ca şofer de taxi, Jean întâlneşte
zilnic zeci de oameni ciudaţi.
Totuşi, nimeni nu-l întrece
pe Solomon Rubinstein, „regele
pantalonilor", care a făcut avere
din prêt-à-porter şi îşi ocupă timpul
sărind în ajutorul celor care
trăiesc în mizerie sau care suferă
de singurătate. Omenirea aşteaptă
de prea multă vreme să fie consolată
şi are nevoie urgentă de un Mesia.
Cu modestie, domnul Solomon
îşi asumă, chiar dacă temporar, rolul
de Mântuitor, luându-şi şi un tânăr
discipol, pe Jean, un adevărat
„autodidact al angoasei". Cei doi
se străduiesc să compenseze
nedreptăţile vieţii şi să le dea
deznădăjduiţilor care sună la centrul
de apel non-stop organizat chiar
în apartamentul regelui pantalonilor
sentimentul liniştitor că cineva
veghează mereu asupra lor şi
este acolo să le întindă o mână
de ajutor. Însă nimeni nu are
mai mare nevoie de ajutor decât
domnişoara Cora Lamenaire,
o celebră interpretă din timpul
ocupaţiei germane, femeia
pe care Solomon Rubinstein
o iubeşte cu o pasiune violentă
de jumătate de secol. Publicat
în 1979, sub pseudonimul
Émile Ajar, romanul *Regele*
Solomon este considerat de mulţi,
datorită ironiei deconcertante
şi paradoxurilor irezistibile,
capodopera lui Romain Gary.

Colecţia BIBLIOTECA POLIROM este coordonată de
Bogdan-Alexandru Stănescu.

Romain Gary (Émile Ajar), *L'Angoisse du roi Salomon*

Copyright © Éditions Mercure de France, 1979
All rights reserved

© 2019 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea prin orice mijloace şi sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţelele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: Ferdinand Hodler (1853-1918), *Autoportret* (1916)

www.polirom.ro

Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A,
sc. 1, et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României:

GARY, ROMAIN

Regele Solomon / Romain Gary (Émile Ajar); trad. din lb. franceză şi note de Daria Laura Bârsan. – Iaşi: Polirom, 2019

ISBN 978-973-46-7961-4

I. Bârsan, Daria Laura (trad.)

821.133.1

Printed in ROMANIA

Romain Gary

(Émile Ajar)

Regele Solomon

Traducere din limba franceză şi note
de Daria Laura Bârsan

POLIROM
2019

pentru Anne

I

Pe bulevardul Haussmann urcase în taxiul meu un bărbat foarte în vârstă cu mustaţă frumoasă şi albă, ca şi barba, pe care şi le-a ras mai târziu, când am ajuns să ne cunoaştem mai bine. Frizerul lui îi spusese că-l îmbătrânesc şi, cum avea deja optzeci şi patru de ani şi ceva, nu era cazul să mai adauge alţii. Dar la prima noastră întâlnire încă avea mustaţa întreagă şi o barbă scurtă spaniolă, cum i se spune, pentru că în Spania a apărut prima dată.

Observasem imediat că e foarte demn, cu trăsături bine conturate şi puternice, care nu se lăsaseră ofilite. Ochii erau tot ce-i rămăsese mai bun, întunecaţi, chiar negri, de un negru care se revărsa şi făcea umbră în jur. Se ţinea foarte drept, chiar şi când şedea, şi mă uimea expresia severă cu care se uita pe geam în timp ce maşina mergea, un aer hotărât şi implacabil, ca şi cum nu s-ar fi temut de nimeni şi nimic şi ar fi învins de câteva ori duşmanul, fără drept de apel, deşi eram doar pe bulevardul Poissonnière[1].

Nu mai dusesem până atunci pe nimeni atât de bine îmbrăcat la vârsta lui. Am observat adesea că majoritatea domnilor în vârstă aflaţi la capăt de drum, chiar şi cei mai bine îngrijiţi de către cine se ocupă de ei, poartă întotdeauna haine pe care le au de mult. Nu-şi comandă nimeni o garderobă nouă

1. În timpul revoluţiei franceze din 27-29 iulie 1830, a fost teatrul de luptă între insurgenţi şi armata franceză.

pentru puţinul timp care îi mai rămâne, nu-i economic. Dar domnul Solomon, care încă nu se numea aşa din câte ştiu, purta cu aplomb şi încredere un costum în carouri prinţ de Ţara Galilor, ca scos din cutie, cu un papion albastru cu picăţele, o garoafă roz la butonieră, pălărie gri cu boruri tari şi ţinea pe genunchi o pereche de mănuşi din piele crem şi un baston cu mâner de argint în formă de cap de cal. Respira eleganţa ceasului din urmă şi simţeai imediat că nu e un bărbat care să se lase cu uşurinţă pradă morţii.

Am fost la fel de mirat de vocea lui care tuna, chiar şi când mi-a dat adresa din strada Sentier, deşi n-avea nici un motiv. Poate că era supărat şi nu voia să meargă la destinaţie. Am căutat în dicţionar cuvântul care se potrivea cel mai bine primei noastre întâlniri istorice şi, după impresia pe care mi-o făcuse când urcase în taxiul meu, cu capul înainte, dându-mi adresa din strada Sentier, m-am oprit la *a tuna: a produce un sunet surd şi ameninţător sub efectul indignării şi al enervării*, dar nu ştiam în acel moment că i se potrivea într-adevăr domnului Solomon. Mai târziu am căutat mai bine şi am găsit *furie: iritare vehementă împotriva unui ofensator*. Vârsta înaintată îi dădea înţepeneli şi dureri de şale, de genunchi şi altele, iar el urcase în taxi cu duşmanul ăsta pe care-l avea pe urme şi cu iritarea împotriva acestui ofensator.

S-a produs o coincidenţă, când s-a aşezat şi am pornit. Aveam radioul deschis şi, ca din întâmplare, primul lucru pe care l-am auzit au fost ultimele ştiri despre naufragiul şi mareea neagră din Bretania, douăzeci şi cinci de mii de păsări moarte în păcură. Am strigat, ca de obicei, iar domnul Solomon s-a indignat şi el, cu vocea lui tunătoare.

— Ce ruşine! a zis, şi l-am văzut oftând în oglinda retrovizoare. Lumea devine pe zi ce trece tot mai greu de purtat.

Atunci am aflat că domnul Solomon lucrase toată viaţa în prêt-à-porter, îndeosebi pantaloni. Am vorbit puţin despre asta. Se pensionase de câţiva ani şi îşi umplea timpul liber cu opere caritabile, căci cu cât înaintăm în vârstă, cu atât avem mai mare nevoie de alţii. Îşi donase o parte din apartament unei asociaţii care se numea SOS Voluntari, unde poţi suna zi şi noapte când lumea devine prea greu de purtat, ba chiar covârşitoare, şi eşti neliniştit. Formezi numărul şi primeşti consolare, ceea ce numim sprijin moral în limbajul curent.

— Aveau probleme financiare şi rămăseseră fără sediu. I-am luat sub aripa mea.

A râs rostind cuvintele „aripa mea", tot tunător, de parcă râsul venea de undeva din străfundul lui. Am vorbit despre speciile pe cale de dispariţie, lucru normal având în vedere că la vârsta lui era primul ameninţat. Conduceam foarte încet, ca să nu ajungem prea repede. Ştiam deja de SOS Prietenie, dar nu şi că mai existau alte asociaţii şi că ajutoarele se organizau. Eram interesat, i se poate întâmpla oricui, doar că mie nu mi-ar fi trecut prin cap să sun la SOS Prietenie sau la alţii, că doar nu poţi sta agăţat de telefon toată viaţa. L-am întrebat cine erau cei care răspundeau la apeluri şi mi-a răspuns că erau tineri binevoitori şi că tot tineri erau de obicei şi cei care sunau, fiindcă bătrânii se obişnuiseră. Mi-a explicat că asta era problema, că trebuiau găsiţi voluntari care să vină să-i ajute pe alţii să se simtă mai bine, nu să se simtă ei înşişi mai bine pe spinarea celorlalţi. Ne apropiam de strada Sentier, iar eu nu înţelesesem, nu vedeam cum un apel de ajutor îl poate linişti pe cel care-l primeşte. Mi-a explicat cu bunăvoinţă că era ceva obişnuit în psihologie. De pildă, există psihiatri care n-au fost iubiţi în tinereţe sau care s-au simţit mereu

neatrăgători şi respinşi, aşa că recuperează devenind psihiatri şi se ocupă de tineri drogaţi şi abandonaţi, se simt importanţi şi sunt foarte căutaţi, sunt regi, înconjuraţi de admiraţie şi de femei frumoase pe care altfel nu le-ar fi cunoscut niciodată, iar asta le dă un sentiment de putere şi se tratează pe ei înşişi, se simt mai bine în pielea lor.

— Am avut voluntari la SOS care erau angoasaţi, ceea ce numim „privaţi de afecţiune", iar când primesc un apel disperat, se simt mai puţin singuri... Ajutorul umanitar pune destule probleme.

Am încetinit şi mai mult, eram cu adevărat interesat, şi l-am întrebat pe domnul Solomon cum trecuse de la prêt-à-porter la ajutorul umanitar.

— Prêt-à-porter-ul, dragă tinere, nu ştim prea bine unde se termină şi unde începe...

Ajunsesem pe strada Sentier, domnul Solomon a coborât, mi-a plătit, lăsându-mi un bacşiş foarte bun, şi atunci s-a întâmplat, doar că nu ştiu prea bine ce. În timp ce mă plătea, m-a privit cu prietenie. Apoi m-a privit iar, într-un fel tare ciudat, ca şi cum aveam ceva pe faţă. Chiar a avut o tresărire, o mişcare bruscă şi involuntară ce dovedea o mirare vie. O clipă n-a zis nimic, doar se uita fix la mine. Apoi a închis ochii şi şi-a trecut mâna peste pleoape. A deschis ochii şi a continuat să mă privească ţintă, fără să spună un cuvânt. Apoi a întors capul şi vedeam că stă pe gânduri. Mi-a mai aruncat o privire. Îmi dădeam bine seama că are o idee în minte şi că ezită. Atunci mi-a aruncat un zâmbet curios, puţin ironic, dar mai cu seamă trist, şi m-a invitat pe neaşteptate să bem ceva.

Nu mi se mai întâmplase niciodată asta de când conduceam taxiul.

Ne-am aşezat într-un bar şi a continuat să mă privească ţintă, uluit, ca şi cum n-ar fi fost posibil. Apoi mi-a pus câteva

întrebări. I-am spus că sunt depanator de meserie, bricoler mai degrabă, şi că mă pricep să repar toate lucrurile care nu mai merg, instalaţii, electricitate, mecanică fină, nu ştiam teorie, dar învăţasem practicând. Mai făceam şi taximetrie, împreună cu doi prieteni, Yoko, care urma cursuri de chiromasaj, ca să se întoarcă în Coasta de Fildeş, de unde era el şi unde nu existau chiroterapeuţi, şi Tong, un cambodgian care reuşise să fugă din ţară pe la graniţa cu Thailanda. În restul timpului studiam pe cont propriu în biblioteci municipale, ca autodidact. Mă lăsasem de şcoală după clasele primare şi de atunci mă instruiam singur, folosind mai ales dicţionare, care sunt cele mai complete, ce nu găseşti acolo nu este nicăieri altundeva. Taxiul nu era încă al nostru, luaserăm un credit, ne mai lipseau cincisprezece mii de franci, dar aveam licenţa şi speranţa că-l vom putea plăti.

Iar atunci am fost mai mirat decât fusesem în toată viaţa, pentru că de data asta era într-un mod plăcut. Domnul Solomon stătea cu o cafea în faţă şi bătea neatent darabana cu buricele degetelor, aşa cum obişnuia când se gândea, aveam să observ mai târziu.

— Păi, cred c-aş putea să te-ajut, a zis el, şi trebuie ştiut că regele Solomon preferă cuvântul *a ajuta*, pentru că acesta lipseşte cel mai mult.

Spun „regele Solomon" fără să dau explicaţii, dar o să ajungem şi acolo, nu poţi fi peste tot în acelaşi timp.

— Cred c-aş putea să te-ajut, a continuat el. Chiar aş vrea să am un taxi la dispoziţie. Am o maşină de familie, dar nu am familie, iar eu nu mai conduc. Aş vrea şi să pun un mijloc de transport la dispoziţia celor neajutoraţi, care nu se pot deplasa din motive fizice, inima, picioarele, ochii şi altele...

Am rămas trăsnit. Pe vremuri existau regi legendari care, pe unde treceau, împărţeau fericirea şi spirite bune din lămpi

sau alte locuri care făceau suferința să dispară printr-un gest autoritar, însă asta nu se întâmpla pe strada Sentier. Evident, nu era în puterea domnului Solomon să facă durerea să înceteze printr-un gest autoritar, având în vedere că averea lui suferise puțin din cauza creșterii prețurilor și a scăderii burselor franceze și străine, dar făcea tot ce-i stătea în putință și, îmbogățit grație pantalonilor, continua să-și reverse bogăția și să și-o manifeste brusc față de cei care nu mai credeau în ea, ca să le demonstreze că nu fuseseră uitați, că exista cineva, pe bulevardul Haussmann, care veghea asupra lor.

Chuck, pe care încă nu l-am prezentat, însă toate la timpul lor, zice că domnul Solomon nu face asta atât din bunătatea inimii, ci ca să-I dea lecții lui Dumnezeu, ca să-L facă de rușine și să-I arate calea cea dreaptă. Dar Chuck ia mereu totul în râs, așa-i cere inteligența.

— Ai putea să fii util și asociației noastre, SOS Voluntari, căci uneori sunt de făcut vizite la domiciliu, în cazuri urgente... Nu poți ajuta întotdeauna oamenii la telefon...

În tot acest timp continua să mă privească atent, bătând darabana cu degetele, cu un zâmbet puțin trist și mici licăriri ironice în ochii întunecați.

— Deci? Îți convine?

Mi se făcuse pielea de găină. Când ți se întâmplă ceva mai bun decât s-a pomenit vreodată, poate mai puțin în timpurile legendare, nu trebuie să ai încredere, căci nu știi ce poate ascunde. Nu sunt credincios, dar chiar și când nu crezi există limite. Nu poți să nu crezi fără limite, câtă vreme există limite pentru orice. Vedeam prea bine că domnul Solomon nu e supranatural, chiar dacă avea o privire arzătoare, când la vârsta lui e de obicei stinsă. Probabil că avea cel puțin optzeci și ceva de ani. Era un bărbat în carne și oase, care nu mai avea mult de trăit, ceea ce explica aerul lui sever și cătrănit. Dar

nu înţelegeam ce mi se întâmplă. Un bărbat foarte în vârstă, pe care nu-l cunoşteam de la Adam şi Eva – era expresia mea preferată, din cauza paradisului terestru, de parcă ar mai fi existat vreo legătură –, se oferea să-mi plătească restul creditului pentru taxi, asta-mi propunea el, în plină zi, la terasa unui bar din strada Sentier. Chuck zice că nu s-a mai pomenit aşa ceva de la Harun al-Raşid[1], care se deghiza ca să se amestece printre oamenii de rând, iar apoi îşi revărsa darurile asupra celor care i se păreau demni să le primească. Simţeam că am întâlnit pe cineva special şi nu doar un vânzător de confecţii care avusese succes peste aşteptări. Am vorbit despre asta chiar în seara respectivă cu Chuck şi Tong, cu care împart camera, ei m-au ascultat la început ca şi cum căzusem în cap şi avusesem vedenii religioase între bulevardul Poissonnière şi strada Sentier. Domnul Solomon avea într-adevăr ceva biblic, nu doar din cauza vârstei lui, ci ca Moise din *Cele zece porunci* de Cecil B. DeMille, filmul difuzat la cinematecă, cu care mi se părea că seamănă el cel mai bine. Chiar şi mai târziu, când am ajuns să-l cunosc bine pe domnul Solomon şi am început să-l iubesc aşa cum nu poţi iubi un simplu om, şi când le povesteam cum angajatorul meu se risipea în fapte bune ca om, Chuck a găsit imediat ceva inteligent de zis. După el, domnul Solomon voia să fie iubit de toată lumea, venerat şi înconjurat de recunoştinţă, în locul altcuiva care ar fi trebuit să se gândească la asta şi pe care-l înlocuia pe nepusă masă, cu un reproş dur, ca să-i atragă atenţia lui Iehova asupra a tot ce era de făcut, iar El nu făcea, şi să-L dea de ruşine. În rest, Chuck zicea că filantropia a fost întotdeauna un mod de-a domni şi un fel de-a te scuza pentru bănetul pe care-l

1. Al cincilea calif din dinastia Abbasizilor, care a domnit între anii 786 şi 809, o perioadă de înflorire pentru cultură şi artă.

ai, şi că în 1978 asta-i culmea amuzamentului. Dar Chuck găseşte o explicaţie la orice, aşa că trebuie să te fereşti de el ca de ciumă. Când nu înţelegem, cel puţin rămâne misterul, putem crede că în spate există ceva ascuns în profunzime, care poate să iasă dintr-odată la iveală şi să schimbe totul, dar când avem explicaţia, nu mai rămâne nimic, doar piese disparate. Pentru mine, explicaţia este cel mai mare duşman al ignoranţei.

Şedeam aşadar acolo şi trebuie să fi făcut o moacă amuzantă, căci domnul Solomon a început să râdă, vedea clar că nu-l cred, aşa că şi-a scos carnetul de cecuri şi mi-a semnat unul de cincisprezece mii de franci fără să stea pe gânduri, de parcă era cel mai neînsemnat lucru. Un om pe care nu-l cunoşteam nici cât negru sub unghie cu jumătate de oră înainte. Aşa c-au început să-mi tremure genunchii, căci - dacă un necunoscut îţi semnează un cec de cinşpe mii de franci - orice se poate întâmpla şi te-apucă frica. M-am şi făcut alb ca varul, cu cecul în mână, iar domnul Solomon mi-a comandat o tărie. Am băut-o, dar tot nu mi-am revenit. Era de neînţeles. La mine, nimic nu are mai mare efect decât ceva de neînţeles, pentru că asta dă naştere la tot felul de speranţe, iar apariţia domnului Solomon în taxiul meu era tot ce-am văzut mai de neînţeles. După ce ne-am despărţit, mi-am spus că poate vremurile legendare nu erau complet cretine.

— Vă putem restitui banii într-un an jumate, i-am zis eu.

A părut amuzat. Are mereu pe buze un fel de surâs, nu chiar, mai degrabă o urmă de zâmbet care a trecut pe-acolo de foarte mult timp şi a lăsat ceva pentru totdeauna.

— Dragă băiete, nu m-aştept să-mi restitui banii, dar bineînţeles că peste un an şi jumătate, sau şi mai bine, peste zece sau douăzeci de ani, mi-ar plăcea să putem relua discuţia şi poate să amânăm plata cu vreo câţiva ani, a zis el, iar de data

asta s-a pus de-a binelea pe râs la gândul de a fi încă acolo peste un an şi jumătate sau peste zece, la vârsta lui.

Avea simţul umorului. Probabil că se trezea în fiecare dimineaţă cu inima bătând şi se întreba dacă mai e în viaţă.

Am luat cecul şi mă uitam la semnătură, *Solomon Rubinstein*, scrisă cu fermitate. După nume pusese o virgulă şi scrisese cuvântul *Esq.* cu punct la final, adică *Solomon Rubinstein, Esq.* Nu ştiam ce înseamnă asta, am aflat mai târziu de la un profesor de engleză care a luat taxiul că *Esq.* înseamnă *Esquire* şi este folosit în Regatul Unit, la scrierea adreselor după nume, pentru a indica persoanele de înaltă clasă. Domnul Solomon punea deci un *Esq.* după nume pentru a arăta că încă era de înaltă clasă. Trăise doi ani în Marea Britanie, unde ajutase mai multe magazine să se dezvolte.

Când am încetat să privesc cecul ca să-mi cred ochilor, am văzut că binefăcătorul meu începuse iar să mă observe cu cea mai mare atenţie.

— Mă văd obligat să-ţi pun o întrebare, a zis el, şi sper că n-o să te supăr. Ai făcut cumva închisoare până acum?

Iată. Despre asta-i vorba întotdeauna, cu moaca pe care-o am. Un escroc. Un proxenet. Un adevărat delincvent. Nu ştiu de unde m-am ales cu capul şi cu mutra astea, având în vedere că tata a fost patruzeci de an controlor de bilete la metrou, iar acum e la pensie. Maică-mea a fost destul de frumuşică şi chiar s-a folosit de asta ca să-l facă pe tata nefericit. Probabil că le-am moştenit de la vreunul dintre strămoşii mei gali.

— Nu, n-am făcut închisoare până acum, nici măcar n-am încercat. N-am ce-mi trebuie pentru asta. Ştiţi, n-am nimic dintr-un puşcăriaş. Sunt soi rău. Când mergeam pe la oameni singuri pentru reparaţii, am observat deseori că erau puţin nervoşi, mai ales femeile. Ştiţi, mie mi-ar plăcea foarte tare să fiu un golan cu tupeu care are tot confortul.

— Tot confortul?

— Confortul moral. Căruia i se rupe, ce mai.

Am văzut că e puţin dezamăgit. La naiba, mi-am zis, s-o fi bazat pe moaca mea ca să mă recruteze şi o fi vreun şef de bandă, vreun traficant de droguri sau tăinuitor de bunuri furate? Bineînţeles, n-aveam de unde să ştiu ce-i trecea prin minte, ba chiar şi acum, când e de mult plecat la Nisa, Dumnezeu să-i odihnească sufletul, nu sunt sigur, nu pot să cred că premeditase asta de la bun început, cu mai multă ironie şi ranchiună decât ne-am putea imagina. Şi degeaba era regele Solomon, nu putea trage sforile cu atâta atotputernicie. I-o fi trecut prin cap ideea, e normal când te gândeşti la ceva întruna şi când nu reuşeşti să treci peste, nici să uiţi, nici să ierţi. Doar se ştie bine că iubirea e uneori îndărătnică precum un catâr. Domnul Solomon era ceea ce numim la vulcani nestins. Era încă vulcanic în interior, clocotea şi izbucnea cu pasiune, aşa că habar n-am. A fost prima noastră întâlnire, nu-l cunoşteam şi m-am întrebat de ce părea puţin contrariat să afle că nu făcusem închisoare. Dar eram prea tulburat ca să-mi pun întrebări. Ţineam în mână un milion şi jumătate, ca să vorbesc precum bătrânii[1], şi aproape se poate spune că tocmai avusesem o experienţă religioasă.

A scos din buzunarul interior al hainei un portofel de piele şi mi-a întins o carte de vizită pe care scria, spre mirarea mea: *Solomon Rubinstein, Esq., regele pantalonilor.*

— E una din vechile mele cărţi de vizită, căci nu mai lucrez, a zis el. Dar adresa e încă valabilă. Treci pe la mine.

1. Este vorba despre cincisprezece mii de franci în moneda curentă a vremii.

II

Am trecut pe la el. Apartamentul era pe bulevardul Haussmann, spre stradă, într-o clădire care nu era nouă, dar părea încă solidă. Am intrat fără să bat şi m-am trezit în faţa unei centrale telefonice cu cinci posturi, unde voluntarii asociaţiei SOS răspundeau la apeluri. Unul sau doi erau în permanenţă acolo, căci nu-i nimic mai rău în cazurile de depresie decât să nu răspundă nimeni sau să sune ocupat. Mai aveau o încăpere, pentru cafea şi sandviciuri. Domnul Solomon locuia în restul apartamentului, cu tot confortul. Nu ezita să-şi ofere serviciile şi să se aşeze chiar el la centrală, mai ales în toiul nopţii, când angoasa atinge cote maxime.

Prima dată când am venit, toţi vorbeau cu câte cineva la telefon, mai puţin unul, care tocmai încheiase conversaţia, un tip solid, roşcat, cu ochelari. Se numea Lepelletier când ne-am cunoscut.

— Ce doriţi?

— Îl caut pe domnul Solomon Rubinstein, Esq.

— Sunteţi nou?

Am vrut să-i spun că sunt taximetrist şi că domnul Solomon mă angajase să fac curse cu maşina, dar nu m-a lăsat să răspund.

— E destul de greu, după cum vedeţi. Până la urmă, totul se reduce la un exces de informaţii despre noi înşine.

Pe vremuri, ne puteam ignora. Ne puteam păstra iluziile. Astăzi, datorită mijloacelor de comunicare, radioul, dar mai ales televiziunea, lumea a devenit excesiv de vizibilă. Cea mai mare revoluţie a timpurilor moderne este această vizibilitate bruscă şi orbitoare a lumii. Am aflat mai multe despre noi înşine în ultimii treizeci de ani decât de-a lungul unor milenii, iar asta-i traumatizant. Când încetăm să ne repetăm că nu-i vorba de mine, ci de nazişti, de cambodgieni, de... habar n-am cine, ajungem în sfârşit să înţelegem că despre *noi* este vorba. Mereu şi peste tot despre noi înşine. De unde sentimentul de vinovăţie. Tocmai am vorbit cu o tânără care m-a anunţat că are de gând să-şi dea foc în semn de protest. Nu mi-a spus şi ce-o împinge să protesteze. De fapt, e evident. Scârba. Neputinţa. Refuzul. Angoasa. Indignarea. Am devenit în mod im-pla-ca-bil vizibili pentru ochii noştri. Am fost puşi cu brutalitate în lumină, iar asta-i nasol. Eu mă tem de un proces de desensibilizare, pentru a depăşi sensibilitatea prin înăsprire, sau ucigând-o, prin transcendere, ca Brigăzile Roşii[1]. Fascismul a fost întotdeauna o iniţiativă de desensibilizare.

— Mă scuzaţi, nu pentru asta am venit, am zis eu. Am venit să vorbesc cu domnul Solomon pentru taxi.

— Pe aici.

După experienţa asta, treceam mereu pe lângă centrala telefonică în vârful picioarelor, ca la spital sau la morţi, care impun respect, şi mergeam direct la domnul Solomon, care-mi dădea zilnic o listă de curse de făcut, cadouri de livrat, căci îşi revărsa bunătăţile asupra tuturor cazurilor umane care-i

1. Mişcare teroristă de extremă stânga, care a activat în Italia începând cu anii '70.

erau semnalate, spre deosebire de altcineva pe care nu-l cunosc şi deci nu-i iau partea, nu vreau să-i jignesc pe creştini, de altfel au avut în Grupul celor Şapte[1] un şofer care a fost lovit de credinţa religioasă în arondismentul 16, la intersecţia dintre străzile Yvette şi Docteur Blanche.

1. Grup format în perioada crizei economice din anii '70, din statele Canada, Franţa, Germania, Italia, Japonia, Marea Britanie şi Statele Unite, cele mai industrializate ţări ale lumii.

III

Domnul Solomon mă trimitea mai ales la oameni în vârstă. Nu mergeam niciodată cu mâinile goale, ci cu un coş mare cu fructe şi o notă cu complimentele domnului Solomon, Esq., prinsă cu un bold pe celofan. Le furniza un magazin special, de lux, şi erau întotdeauna fructe care nu ţineau cont de anotimp, ci veneau din toate părţile lumii ca să-i aducă bucurie vreunui bătrân dintr-un colţ al Parisului care nu-şi imaginase niciodată că exista cineva care veghea asupra lui şi-i trimitea stafide în toată splendoarea, portocale, banane şi curmale exotice, ca în vremurile de demult, obicei răspândit în special în Orient.

Prima mea vizită a fost la domnul Geoffroy de Saint-Ardalousier, pe strada Darne, care era scriitor. Încă nu publicase nimic, pentru că lucra la cartea vieţii lui şi mai trebuia să aştepte ca să ajungă la final, avea mai bine de şaptezeci şi cinci de ani, dar voia ca opera să fie completă, iar cum încă era în viaţă şi-i rămâneau poate lucruri de văzut şi de trăit, întâmpina o problemă care nu era uşor de rezolvat, pentru că, dacă murea pe neaşteptate, opera ar fi fost incompletă, iar dacă o termina înainte, nu ar fi fost cu adevărat terminată, din moment ce lipsea o bucată de viaţă. Domnul Solomon îl încuraja să termine cartea înainte, chiar dacă ar fi lipsit ultima pagină. Eu cred că domnului Saint-Ardalousier îi era frică să termine. Mergeam în fiecare săptămână să văd ce mai face, nu avea pe nimeni şi-i ridica moralul să simtă că exista

cineva care se interesa de soarta lui, căci era ateu. Semăna cu Voltaire, pe care-l văzusem la televizor, şi purta o bonetă pe care o cumpărase la licitaţie de la Anatole France, care era şi el ateu. Era vehement împotriva religiei şi nu vorbea decât despre asta, de parcă nu exista nimic altceva.

Mai era şi doamna Cahen, care avea aproape o sută de ani şi pe care domnul Solomon o întreţinea cu speranţă, căci longevitatea era un lucru care-l interesa cu adevărat. Şi mai erau mulţi alţi înaintaşi – aşa-i numea domnul Solomon pe oamenii în vârstă care pierduseră tot ce erau şi nu mai contau ca înainte. Domnul Solomon îmi spunea că mă alesese pentru fizicul meu, care degajă ceea ce voluntarii de la SOS numesc „vibraţii pozitive", şi că acestea se transmit celor care nu au moralul ridicat. Dar după felul în care mă privea uneori meditativ, bătând darabana cu buricele degetelor şi cu licăriri ironice în ochii negri, începeam să cred că mai avea el un motiv.

Mergeam la o doamnă în scaun cu rotile, îi spuneam că vin din partea domnului Solomon, regele prêt-à-porter-ului, care voia să ştie cum se mai simte şi dacă are nevoie de ceva. Cum ea nu-l cunoştea pe domnul Solomon câtuşi de puţin, era o surpriză dublată de mister, iar misterul deschide întotdeauna uşa speranţei, care trebuie să existe la început, când nu este nimic altceva. Dar nici nu trebuia să dăm prea multă speranţă. Eu explicam că domnul Solomon nu e decât regele prêt-à-porter-ului, nimic mai mult, ca să nu-şi imagineze manifestări de instanţe superioare. Domnul Solomon ţinea mult la expresia *prêt-à-porter*, pentru el sensul ei mergea de la naştere până la moarte. Uneori era ca şi cum îşi bătea astfel joc de tot ce puteam găsi sau oferi drept consolare. Mai târziu, când ne-am cunoscut mai bine, i-am pus o întrebare legată de asta, care ieşea din domeniul vestimentar. Nu mi-a răspuns

imediat, ci s-a plimbat puţin de colo-colo pe mocheta verde ca iarba din biroul lui, iar apoi s-a oprit în faţa mea cu o expresie de bunătate uşor tristă. Expresia de bunătate e întotdeauna uşor tristă, căci ştie cu ce se luptă.

— Ce face un copil de îndată ce vine pe lume? Se pune pe plâns. Plânge şi iar plânge. Şi plânge pentru că de-atunci începe prêt-à-porter-ul... Durerile, bucuriile, frica, anxietatea, ca să nu mai vorbim de angoasă... viaţa şi... mă rog, tot restul. Şi consolările, speranţele, lucrurile pe care le învăţăm din cărţi şi pe care le numim filosofii, la plural... şi care tot prêt-à-porter sunt. Uneori sunt foarte vechi, mereu aceleaşi, iar alteori inventăm ceva nou, la modă...

Apoi mi-a pus o mână pe umăr, aşa cum face adesea, într-un gest educativ şi a tăcut ca să mă încurajeze, căci uneori răspunsul e cel mai rău lucru care li se poate întâmpla întrebărilor.

Când vorbeam despre bunătăţile pe care regele Solomon le împărţea oamenilor uitaţi, fără bucurie sau mici plăceri, pe care i-i semnalau unii sau alţii, Chuck îmi spunea că era modul lui de a-I adresa reproşuri amare Celui ale cărui bunătăţi străluceau prin absenţă. Insista atât de mult şi părea să ţină aşa de tare la explicaţia lui, încât începusem să mă întreb dacă nu cumva Chuck avea el însuşi o problemă din punctul ăsta de vedere. O problemă cu absenţa regelui Solomon, cel adevărat. Susţinea că efectul neliniştii lui se găsea la patronul asociaţiei SOS, în faptul că acesta încerca să se remarce în ochii lui Dumnezeu, aşa cum fac adesea evreii buni, şi poate să primească în schimb câţiva ani în plus. Chuck zice că evreii care şi-au păstrat credinţa în Dumnezeu au cu El o relaţie ca de la om la om, că vorbesc deseori cu Dumnezeu, ba chiar se ceartă cu El cu voce tare şi încearcă să se târguiască cu El, eu îţi dau asta şi Tu îmi dai aia, eu le dau altora fără să număr,

iar Tu îmi oferi sănătate, longevitate şi mai târziu ceva şi mai bun. Habar n-am ce.

Când am vizitat-o pe o doamnă în vârstă care aştepta şi căreia i-am dus din partea domnului Solomon fructe, flori şi un aparat de radio ce prindea toate posturile din lume, femeia s-a arătat emoţionată, ba chiar speriată, de parcă era o manifestare supranaturală. Trebuia să ai grijă să nu stârneşti bucurii prea puternice, aşa l-am pierdut pe domnul Hippolyte Labile, căruia regele Solomon îi oferise o rentă pe viaţă, iar el a murit de emoţie.

IV

Tot nu ştiam de ce domnul Solomon mă alesese şi de ce continua să mă observe uneori zâmbind, ca şi cum avea ceva în minte pentru mine. Părea să mă considere prietenul lui şi-i plăcea când veneam să-l vizitez fără motiv, căci lucrurile pe care le aveam de învăţat de la el nu se epuizau niciodată. Trebuie spus mai ales că mă liniştea prin exemplul lui: dacă se putea trăi la o asemenea vârstă, n-aveam de ce să-mi fac griji încă. Mă aşezam în faţa lui şi mă linişteam, în timp ce el îşi cerceta timbrele.

Mi-am dat repede seama că domnul Solomon, deşi foarte bogat, era singur pe lume. De cele mai multe ori, îl găseam aşezat la biroul lui mare de filatelist, cu o lupă la ochi, îşi admira timbrele cu plăcere, ca pe nişte prieteni adevăraţi, la fel şi cărţile poştale care-i parveneau din trecut şi din toate colţurile lumii. Nu-i erau adresate lui, căci unele dintre ele fuseseră puse la poştă cu un secol înainte, când domnul Solomon abia se năştea, dar la el au ajuns în cele din urmă. L-am dus de mai multe ori la piaţa de vechituri şi la anticari, de unde le cumpără, iar vânzătorii i le pun special deoparte pe cele care sunt cât mai intime şi care au fost scrise cu cât mai multă emoţie. Am citit câteva din indiscreţie, căci domnul Solomon le ascunde, din cauza caracterului lor privat. În una dintre ele era înfăţişată o tânără îmbrăcată ca la începutul timpurilor moderne, cu patru băieţei în costume de marinari şi cu pălării

de paie, iar pe ea scria *dragă iubitule ne gândim la tine zi şi noapte întoarce-te repede şi mai ales îmbracă-te bine pune-ţi brâul de flanelă, Marie a ta.* Dar cel mai ciudat e că domnul Solomon a citit această carte poştală şi pe urmă s-a dus să-şi cumpere un brâu de flanelă. N-am întrebat nimic, am făcut pe prostul, însă m-a trecut un fior pe şira spinării la gândul singurătăţii. Era o carte poştală din anul 1914. Nu ştiu dacă domnul Solomon îşi pusese brâul de flanelă în memoria acestei Marie sau a tipului pe care-l iubise ea, ori dacă a făcut asta pur şi simplu din duioşie. Nu ştiam că domnul Solomon nu putea suferi uitarea, pe cei uitaţi, oamenii care au trăit şi au iubit şi s-au dus fără să lase urme, care au fost cineva şi de care s-a ales praful, înaintaşii, aşa cum ştiu că-i numea. Împotriva acesteia protesta cu cea mai mare duioşie şi cea mai înverşunată furie, care e numită mânie la personajele biblice. Uneori aveam impresia că domnul Solomon voia să remedieze situaţia, să ia frâiele în mâini şi să schimbe toate astea. Evident, când tu însuţi nu eşti departe de-a nu lăsa vreo urmă, ai toate motivele să faci asta. Aşa că n-am vrut să întreb chiar atunci şi n-am revenit niciodată. Şi nu doar atât, poate n-o să mă credeţi, deşi nu sunt în stare să inventez ceva mai presus decât viaţa, care n-are de ce să se jeneze şi să se facă crezută. Domnul Solomon găsise la fraţii Dupin, intrarea Saint-Barthélemy, o carte poştală cu fotografia unei odalisce din Algeria, care era încă franceză pe vremea aceea, iar pe verso erau scrise aceste cuvinte de dragoste *nu pot trăi fără tine mi-e nespus de dor de tine vineri la şapte o să fiu sub ceasul din piaţa Blanche, te aştept din tot sufletul, a ta Fanny.* Domnul Solomon a strecurat imediat cartea poştală în buzunar, iar apoi a verificat ora şi ziua pe ceasul lui elveţian de mare valoare. A încruntat din sprâncene şi s-a întors acasă. În vinerea următoare, la şase şi jumătate, a cerut să fie dus în piaţa Blanche şi a căutat

ceasul, doar că acesta nu era de găsit. Părea nemulţumit şi a cerut informaţii prin cartier. Am găsit o portăreasă care-şi amintea de ceas şi de locul cu pricina. A ieşit repede de la ea ca să nu întârzie şi la şapte fix se afla la locul stabilit, iar eu din nou nu ştiam dacă făcea asta în amintirea celor doi iubiţi dispăruţi sau ca să protesteze împotriva vântului biblic, care mătură totul în cale ca pe nişte fleacuri sau firicele de praf. Un lucru e sigur, în opinia lui Chuck, iar aici cred că are dreptate: domnul Solomon era un bărbat care protesta, un bărbat care manifesta. În cele din urmă mi-am făcut curaj şi, când s-a dus să se reculeagă şi să pună un buchet de trandafiri roşii în faţa clădirii care dădea, pe cartea lui poştală cu pompierul, numele şi adresa din 1920, însoţite de îmbrăţişări şi de fericirea de-a se revedea în duminica următoare, l-am întrebat, după ce s-a urcat în taxi:

— Domnule Solomon, scuzaţi-mă, dar de ce faceţi asta? Din puştiul ăsta n-a mai rămas nimic, aşa că la ce bun?

A dat din cap ca şi cum ar fi spus sigur, sigur.

— Dragul meu Jean, mergem să ne reculegem în locurile unde au trăit Victor Hugo, Balzac şi Ludovic al XIV-lea, nu-i aşa?

— Păi, ei erau oameni foarte importanţi, domnule Solomon. Victor Hugo era cineva. E normal să ne gândim la ei şi să ne reculegem cu emoţie în amintirea lor. Erau memorabili!

— Da, toată lumea îşi aduce aminte de oamenii iluştri şi nimănui nu-i pasă de cei care n-au fost nimic, dar care au iubit, sperat şi suferit. Cei care au primit prêt-à-porter-ul nostru comun la naştere şi pe care l-au târât cu umilinţă până la final. Iar expresia asta în sine, „cei care n-au fost nimic", este odioasă, adevărată şi intolerabilă. Nu pot s-o accept, atât cât îmi permit mijloacele mele modeste.

Apoi a zâmbit uşor misterios şi a ridicat capul, chipul îi devenise deodată sever, iar mâna i s-a încleştat pe bastonul cu mâner în formă de cap de cal.

— N-o fac doar pentru acest „puşti", cum spui tu. O fac pentru onoarea lucrului în sine.

N-am înţeles nimic. Nu-mi dădeam seama despre ce lucru era vorba şi ce onoare ar fi putut avea. Şi nu aplecându-se asupra acestor rămăşiţe poştale ale unor vieţi de mult stinse şi ale unor iubiri apuse le-ar fi putut reînvia domnul Solomon. Poate că el însuşi nu fusese niciodată iubit şi îşi însuşea oarecum cuvintele *dragă iubitule*, scrise cu o cerneală care stătea şi ea să dispară, pentru a aduna puţină tandreţe. Habar n-am. Mai târziu, când i-am povestit despre cărţile poştale pe care domnul Solomon nu înceta să le primească la el acasă, de parcă erau SOS-uri pe care oamenii de mult uitaţi le trimiseseră şi care pentru el erau încă valabile, Chuck s-a lansat într-o teorie. După părerea lui, angajatorul meu avea o problemă cu efemerul, cu timpul care trece şi uzura pe care o lasă asupra noastră în trecerea asta, din moment ce el se simţea ameninţat de iminenţa sa şi îşi exprima protestul împotriva sa prin toate mijloacele posibile.

— Poftim, gesticulează. Ca şi cum ar flutura pumnul în aer în semn de protest, ca să-i explice lui Iehova că e nedrept să facă totul să dispară, să ia totul şi, în primul rând, pe el. Imaginează-ţi-l în picioare pe un vârf de munte, cu un veşmânt alb din in, acum cinci mii de ani, privind spre cer şi urlând că Legea e nedreaptă. Nu-l vei înţelege niciodată pe bătrân până nu vei vedea că are cu Iehova al lui o relaţie personală. Discută, se înjură. La el totul e foarte biblic. Creştinii, în raporturile lor cu Dumnezeu, nu ajung niciodată la ceartă. Evreii, da. Îi fac scene de menaj.

I-l prezentasem pe Chuck regelui Solomon, care l-a trimis să-l vadă specialişti psihologi, ceea ce i-a permis, datorită recomandărilor călduroase ale acestora, să devină voluntar SOS, căci e un mare mister faptul că Chuck, care are capul plin de tot felul de idei, devine foarte sufletist de îndată ce i se adresează cineva care suferă. Şi are un uşor accent american, ceea ce e foarte liniştitor, fiindcă America e o mare putere. În câteva săptămâni a ajuns cel mai bun sprijin moral de la SOS, a reuşit chiar să împiedice o fată să se sinucidă, dovedindu-i că va fi şi mai rău după aceea.

Domnul Solomon avea mii şi mii de cărţi poştale. Le aranja cu grijă în albume care ocupau un perete întreg. Ţinea mereu unul deschis pe birou, niciodată acelaşi, fiecăruia îi venea rândul. Într-o dimineaţă l-am găsit aplecat asupra fotografiei unui soldat francez din Primul Război Mondial, pozat cu mândrie în timpul vieţii, iar pe verso erau notate câteva cuvinte care trebuie să fi stârnit emoţie în vremea aceea. *Draga mea soţie sper că sunteţi toţi bine căci aici e război. Sărută-i pe copii. Mi-e dor de ei mai mult decât pot spune. Henri al tău.* Jos, într-un colţ, scria *căzut pe câmpul de onoare în paisprezece august 1917.* Venisem în acea zi cu Tong, care trebuia să-l ducă pe domnul Solomon la dentist în locul meu. Domnului Solomon îi plăcea de el, vorbeau împreună despre înţelepciunea orientală, care le e de mare ajutor acolo, dacă n-au fost ucişi încă. I-a arătat lui Tong albumul, în care avea cărţi poştale din ţinuturi cât se poate de îndepărtate, ca de pildă din Manila şi din Indii, ceea ce-i permitea să se apropie şi mai mult.

— De ce colecţionaţi mesaje care nu vă sunt adresate, de la oameni care nu înseamnă nimic pentru dumneavoastră? Ca soldatul ucis pe care nu l-aţi cunoscut?

Domnul Solomon a ridicat privirea spre Tong şi şi-a luat de la ochi lupa de filatelist.

— Nu cred că puteţi înţelege, domnule Tong.

Era prima dată când îl auzeam pe domnul Solomon făcând o remarcă rasistă.

— Nu puteţi înţelege. V-aţi pierdut toată familia în Cambodgia. Aveţi la cine să vă gândiţi. Dar eu n-am pierdut niciodată pe nimeni. N-am avut pe nimeni, nici măcar un văr oarecare, printre cele şase milioane de evrei exterminaţi de nemţi. Nici măcar părinţii mei n-au fost ucişi, ci au murit prematur, cu toată buna-credinţă, înainte de Hitler. Am optzeci şi patru de ani şi nu am pe nimeni să plâng. E o singurătate groaznică să pierzi o fiinţă iubită, dar e şi mai groaznică să nu fi pierdut niciodată pe nimeni. Aşa că, atunci când răsfoiesc albumul ăsta...

A dat o pagină cu mâna frumoasă, puţin maronie, căci bătrâneţea lasă urme de rugină. A scos o fotografie de familie: tata, mama şi şase copii. Într-un colţ era tipărit: *1905. O familie bretonă.*

Am rămas gură-cască. Ideea că domnul Solomon, Esq., fusese adoptat de o familie bretonă şi se apleca uneori cu prietenie asupra ei era cel mai trist lucru pe care-l ştiam, dar şi comic pe undeva. A pus la loc în album familia bretonă, cu mâinile lui frumoase şi plăcute la vedere.

Mâinile domnului Solomon ascund o tragedie.

Când avea patru ani, părinţii îi prevedeau o vocaţie de virtuoz. Pe comoda din dormitorul lui încă există fotografia domnului Solomon copil, în persoana căruia nimeni nu l-ar fi recunoscut pe viitorul rege al pantalonilor. Pe fotografie scrie cu o peniţă care nu cunoscuse încă stiloul: *Micul Solomon Rubinstein la pian la vârsta de patru ani.* Alături era o persoană cu bust matern care se apleca asupra copilului cu un zâmbet fericit. Când domnul Solomon mi-a tradus inscripţia, care era în limba rusă, a adăugat:

— Părinţii mei sperau să fiu un *Wunderkind*, adică un copil-minune. Pianul se bucura de mare prestigiu în ghetou.

Mai era o fotografie a domnului Solomon la şapte ani, cu piciorul pe o trotinetă. Asta era într-un alt ghetou, în Polonia. Fotografiile mergeau până la vârsta de doisprezece şi cincisprezece ani, după care lipseau, poate pentru că părinţii domnului Solomon se descurajaseră, trebuie să fi înţeles că nu aveau cum să scoată din el un copil-minune. Totuşi îl siliseră să poarte pantaloni scurţi până la douăzeci de ani, în speranţa de-a face din el un *Wunderkind*. Domnul Solomon râdea copios pe tema asta.

— Mă simţeam teribil de vinovat, mi-a zis el. La cincisprezece ani i-am scris unui filatelist japonez, căci mă consolam deja cu timbrele, ca să-l rog să se intereseze la grădinarii japonezi care cunoşteau arta de-a opri creşterea plantelor. Voiam cu orice preţ să nu mai cresc, ca să nu-i dezamăgesc pe părinţii mei şi să rămân în limitele permise unui copil-minune. Îmi petreceam unsprezece ore pe zi la pian. Noaptea mă linişteam spunându-mi că-mi lipsea precocitatea şi că mai era timp să apară. Pe vremuri, într-un ghetou, speranţa era mereu de-a căuta la copii geniul virtuozităţii, care le permitea să evadeze. Marele Arthur Rubinstein, care avea înfăţişarea cerută de antisemiţi, scăpase şi era recunoscut ca virtuoz de către cei mai mari aristocraţi, a scris chiar şi o carte drept mărturie. Geniul scuză totul.

Începeam să recunosc în ochiul întunecat al prietenului meu micile licăriri de ironie. De parcă ar fi avut înăuntru ceva dureros de amuzant care le aprindea.

— Aveam deja vreo şaisprezece sau optsprezece ani şi nu făceam decât să cresc. Profesorul meu de pian se întrista tot mai tare. Tatăl meu, care era de generaţii întregi croitor, mai întâi la Berdicev, în Rusia, şi apoi la Świecie, în Polonia, se

arăta atât de afectuos cu mine, încât îmi venea să mă înec. Nu mai aveau alţi copii şi nu mai puteau avea alt virtuoz. Apoi, în sfârşit a sosit ziua. Tatăl meu a intrat în salonul unde stăteam aşezat la pian, în pantaloni scurţi. Ţinea pe braţ o pereche de pantaloni lungi. Am înţeles imediat. Era sfârşitul marilor speranţe. Tatăl meu ceda în faţa evidenţei. M-am ridicat, mi-am dat jos pantalonii scurţi şi i-am luat pe ceilalţi. Nu aveam să fiu niciodată un copil-minune. Mama plângea. Tata se prefăcea că e binedispus. Chiar m-a îmbrăţişat şi mi-a spus în ruseşte „*nu, nicevo*" (nu-i nimic). Părinţii mei au vândut pianul. Eu am intrat în slujbă la un negustor de ţesături din Białystok. Când ai mei ai murit, am venit la Paris ca să văd luminile Occidentului. Am devenit un croitor bun şi am făcut confecţii. Totuşi aveam nişte regrete. Pe vitrina primului meu magazin, din strada Thune, scrisesem *Solomon Rubinstein, virtuozul pantalonilor*, apoi doar *Celălalt Rubinstein*, dar oricum părinţii mei erau morţi şi nu mai conta. Şi uite-aşa, încetul cu încetul, am devenit regele pantalonilor, mai întâi în Sentier[1], apoi cam peste tot. Am avut un lanţ de magazine cunoscute de toată lumea şi m-am extins până în Anglia şi Belgia. Nu am ajuns în Germania, să se ia notă. Cred că eram destinat prêt-à-porter-ului, căci, vezi tu, visul părinţilor mei de a face din mine un virtuoz nu era nimic altceva. Un vis de gata, care se transmitea din generaţie în generaţie în ghetou, ca să ne ţină de cald.

Domnul Solomon făcuse, în orice caz, o avere frumoasă pe care o cheltuia cu acte caritabile, iar dacă ar fi putut să fie ales şi aşezat în locul potrivit, întreaga omenire ar fi beneficiat de bunătatea lui şi poate ar fi obţinut condiţii mai bune de trai.

---

1. Cartier situat în arondismentul 2 din Paris şi renumit pentru industria textilă.

V

Mă ocupam în continuare de taximetrie, mai făceam puţină depanare, iar uneori domnul Solomon mă chema să-l duc undeva sau să meargă să le ţină companie unor oameni deznădăjduiţi pe care membrii SOS îi semnalau ca fiind imposibil de scos din starea lor doar prin asistenţă telefonică. Uneori închiria un microbuz şi organiza o excursie de grup în natură pentru vârstnici, pe care îi duceam la iarbă verde în Normandia sau în pădurea Fontainebleau. Mai exista şi ajutorul casnic la domiciliu pentru cei pe care copiii sau alţi apropiaţi erau obligaţi să-i lase singuri ca să plece în concediu. Când aveam timp liber, mă duceam în biblioteci municipale, în funcţie de cartierul în care mă aflam, împrumutam un teanc de cărţi cu nume celebre, Dumas, Balzac, Biblia, ce aveau mai bun, şi mă puneam pe citit ore întregi, ca să nu mă gândesc la nimic. Nu-mi place să merg în librării, nu ştiu niciodată ce să cer, ca să cumperi o carte trebuie s-o cunoşti, să ştii ce cauţi, şi mi-e jenă să ies fără să iau nimic. Iar când te-ntreabă înăuntru „Pot să vă ajut?", nu ştii ce să zici. Dar mergeam deseori într-o librărie mare din strada Ménil, unde e întotdeauna multă lume şi eşti lăsat în pace. Au o secţiune de dicţionare pe care le consult. E o vânzătoare acolo, una înaltă şi blondă, care nu-mi spune niciodată nimic când stau mult, ca şi cum n-aş exista, ca să nu mă descurajeze. Poate că m-am dus de douăzeci de ori în librăria asta şi niciodată nimic. Nici o privire. Sigur e cumsecade. Celelalte o strigă Aline, şi aşa

îi spun şi eu uneori, când mă gândesc la ea. Într-o seară am aşteptat afară să se închidă, iar când a ieşit, i-am făcut scurt cu mâna. Mi-a răspuns amabil, fără să se oprească. Am făcut acelaşi lucru în fiecare seară, cinci zile la rând, iar în ultima s-a oprit.

— Locuiţi în zonă?

— Nu tocmai.

Mă privea cu prietenie, zâmbind, o amuzam.

— Aveţi o adevărată pasiune pentru dicţionare.

— Caut ceva.

Nu m-a întrebat ce căutam. Dacă ştiam ce căutam însemna că găsisem deja acel lucru.

— Am primit noul Ibris în douăzeci şi patru de volume, poate o să găsiţi acolo.

Mi-a făcut un mic semn, *Ciao*, iar eu i-am răspuns. Apoi mi-a zâmbit încă o dată.

— Nu, nu cred că o să găsesc acolo.

Apoi, m-am dus tot mai des în librăria asta şi de fiecare dată ne făceam un mic semn.

Mi-am dat seama că domnul Solomon mă privea ca şi cum voia să mă întrebe ceva, dar era stânjenit. Iar într-o bună zi m-a chemat şi l-am găsit aşezat la biroul de filatelist. Purta halatul lui superb şi bătea darabana cu degetele. Făcea asta deseori, cu mâna lui frumoasă, când medita.

— Uite ce e, dragă prietene. Vreau în primul rând să te felicit, amabilitatea şi bunăvoinţa se găsesc rareori şi nu m-am înşelat în privinţa ta. Ai o adevărată vocaţie de voluntar, îţi place să ajuţi oamenii să trăiască cât mai bine cu putinţă. Am avut fler, căci la prima vedere, trebuie să-ţi mărturisesc, fizionomia şi înfăţişarea ta dau mai degrabă impresia unui băiat rău, dar trebuie căutat în interiorul tău...

A tăcut şi şi-a reluat bătaia cu buricele degetelor.

— Prietenii noştri de dincolo au primit mai multe apeluri de la o doamnă care ar vrea să mă vadă, se pare că am cunoscut-o cândva. Numele ei îmi spune vag ceva, în fine. Cara... nu, parcă-i Cora... Cora Lamenaire, exact. Acum îmi amintesc. Era cântăreaţă... acum multă vreme, înainte de război, în anii... cât să fi fost... treizeci. A fost dată uitării şi nu pare să aibă prieteni, lucruri care se agravează întotdeauna cu vârsta. Nu ştiu de ce mi se adresează personal, aşa că mergi să o vezi şi interesează-te puţin. Nu trebuie să lăsăm niciodată un astfel de apel fără răspuns, nu-i prudent.

Domnul Solomon s-a adâncit într-o meditaţie profundă, cu sprâncenele încruntate.

— Cora Lamenaire, da. Acum îmi amintesc. O cântăreaţă destul de cunoscută sau pe punctul de a deveni... Un prieten de-al meu... în fine, e o poveste lungă. O cântăreaţă realistă, cum erau numite pe vremuri.

Şi atunci am avut o surpriză. Chipul domnului Solomon s-a luminat sub efectul bunei dispoziţii şi el a început să cânte:

E bărbatul meu!
Singura mea bucurie, singura mea fericire pe pământ
E bărbatul meu!
I-am dat tot ce am, toată iubirea şi inima mea
Bărbatului meu!

Ştia pe de rost tot cântecul.

— Era în anii douăzeci. Mistinguett[1]. N-am uitat. Versuri de Albert Willemetz şi Jacques Charles. Muzică de Maurice Yvain.

---

1. Cântăreaţă şi actriţă franceză, care a trăit între anii 1875-1956 şi a fost într-o perioadă cea mai bine plătită artistă din lume.

A părut foarte mulţumit că are aşa memorie bună, care la oamenii în vârstă dispare întotdeauna prima. Mi-a dat adresa.

— Du-i un coşuleţ frumos cu fructe confiate, a zis el, iar asta l-a binedispus şi a râs scurt, mă întrebam de ce.

De obicei, domnul Solomon oferea fructe proaspete, direct din natură, şi eram puţin mirat că-i trimite acestei doamne fructe confiate, care sunt conservate şi nu-ţi dau aceeaşi senzaţie de prospeţime.

VI

Locuia în strada Assas, iar când am sunat la a doua uşă pe stânga, cum era indicat jos, m-am trezit în faţa unei doamne scunde, cu ochi vioi şi cochetă pentru vârsta ei, în ciuda ridurilor de pe faţă şi mai ales de pe gât, care nu mai erau chiar fine. Nu s-ar fi putut spune că era o bătrânică, nu asta-ţi venea în minte când o vedeai. Purta o pijama roz, pantofi cu tocuri înalte şi avea un breton arămiu ce îi ajungea chiar până la jumătatea frunţii, pe care îl atingea în joacă în timp ce mă privea. Înăuntru se auzea un disc cu domnul Charles Trenet, am recunoscut *Mam'selle Clio*, un cântec care se mai ascultă şi azi.

— Ce doriţi?

— Cu domnişoara Cora Lamenaire.

A râs, jucându-se cu bretonul.

— Eu sunt. Evident, asta nu vă spune nimic, nu aveţi vârsta potrivită.

Eram mirat. Vedeam foarte bine că nu are vârsta mea şi nu înţelegeam care-i legătura.

— Încă nu eraţi născut, a zis ea, şi nici cu asta n-am înţeles ce voia să spună.

I-am întins coşul cu fructe confiate.

— Am fost trimis să vă aduc asta.

— Din partea cui?

— Aţi sunat de mai multe ori la SOS Voluntari. V-aţi gândit la noi, foarte drăguţ, aşa că şi noi ne-am gândit la dumneavoastră.

M-a privit ca şi cum îmi băteam joc de ea.

— Dar n-am sunat niciodată la SOS! Niciodată! Ce idee! De ce-aş suna la SOS?

Nu era mulţumită.

— Vi se pare că aş avea nevoie de ajutor? Ei, asta-i chiar bună!

Iar apoi a tresărit.

— A, ştiu! N-am sunat la SOS, ci pe domnul Solomon Rubinstein şi...

— E acelaşi lucru, am zis eu. Uneori răspunde chiar el, când îi face plăcere!

— E ceva personal. Voiam să ştiu dacă mai trăieşte, atâta tot. M-am gândit la el într-o seară, mă întrebam dacă mai e acolo. Aşa că i-am dat un telefon ca să văd ce face.

Nu mai înţelegeam nimic. Domnul Solomon îmi spusese că n-o cunoaşte. Chiar avusese un lapsus şi îşi bătuse fruntea cu buricele degetelor ca să-şi amintească numele ei.

— El îmi trimite coşul ăsta drăguţ?

Domnul Solomon mă rugase să păstrez anonimatul. Când îşi revărsa faptele caritabile, nu căuta recunoştinţă. Îi plăcea să le facă bucurii altora, să aducă o mică rază de soare în viaţa oamenilor pentru care aceasta nu era roz. Un bilet de vacanţă cu totul inclus cuiva care nu văzuse niciodată marea, un radio drăguţ câteodată, i-am livrat chiar şi un televizor unui bătrân care nu mai avea picioare şi despre care i se spusese că e foarte trist. Chuck era foarte interesat de dărnicia asta. Pentru el, regele Solomon era un suplinitor, făcea interimat. *Interimat: perioadă de timp în care o funcţie este exercitată de altcineva în locul titularului.* Aşa scrie în dicţionarul Petit Larousse. Pentru Chuck, regele Solomon înlocuieşte pe cineva, având în vedere că titularul nu este prezent, şi astfel se răzbună pe El, înlocuindu-L, ca să-I evidenţieze absenţa. Am încercat

să nu continui această conversaţie cu Chuck, nu ştii niciodată ce mai scoate pe gură, iar uneori lucrurile astea te dau complet peste cap. Pentru el, regele Solomon făcea interimat ca să-I dea o lecţie lui Dumnezeu şi să-L facă de ruşine. Pentru domnul Solomon, Dumnezeu ar fi trebuit să se ocupe de lucruri de care nu se ocupa, iar cum el avea mijloace, Îl înlocuia. Poate că Dumnezeu, văzând că un alt bătrân îşi revărsa binefacerile în locul Lui, s-ar simţi ofensat, ar înceta să fie dezinteresat şi ar arăta că poate face mai mult bine decât regele prêt-à-porter-ului, Solomon Rubinstein, Esq. Cam aşa explica Chuck generozitatea şi largheţea domnului Solomon. *Largheţe: atitudine mărinimoasă, dărnicie.* Eram destul de amuzat de ideea că domnul Solomon îi dădea semnale luminoase lui Dumnezeu şi încerca să-L facă de ruşine. După aceea, Chuck l-a tratat pe regele Solomon ca pe un Harun al-Raşid ratat. Cunoscut şi drept Harun al-Reşid, acesta a fost un erou din poveştile *O mie şi una de nopţi*, iubit pentru largheţea lui.

— Nebunu' ăsta bătrân vrea să fie iubit!

Iată ce mi-a îndrugat Chuck despre regele Solomon şi cadourile lui. Eu nu vedeam decât un domn foarte în vârstă care se gândea la ceilalţi, dat fiind că nu-i rămânea prea mult din propria viaţă şi propria persoană. Stăteam aşadar în faţa doamnei mărunte care voia să ştie dacă chiar domnul Solomon Rubinstein îi trimisese coşul cu fructe confiate, iar eu nu aveam pe unde să scot cămaşa, fiindcă el dorea să rămână incognito în interimatul lui.

— V-am întrebat dacă domnul Solomon e cel care...

— Nu, nu tocmai, ne place să facem un mic gest de prietenie din partea asociaţiei noastre.

De data asta a priceput.

— A, înţeleg, e vorba de publicitate, a zis ea.

Probabil ştia totuşi că suntem voluntari şi că nu avem de ce să ne facem publicitate. Nu eram la fel de renumiţi ca SOS Prietenie, dar primeam sute de apeluri, iar domnul Solomon era recunoscut ca sprijin social. Chiar înrămase o diplomă de mulţumire din partea oraşului Paris şi avea cele mai bune mărturii şi din provincie.

I-am explicat puţin toate astea şi am observat că mă privea foarte atentă, însă nu ca şi cum m-ar fi ascultat. Era ciudat. Părea să mă studieze în detaliu, umerii, nasul, bărbia, toată gura, ce mai, şi deodată a închis ochii, şi-a dus mâna la inimă şi a rămas aşa o clipă. Apoi a oftat adânc şi a revenit la normal. Nu înţelegeam de ce i-am produs reacţia asta.

— Intraţi, intraţi.

— Nu, mulţumesc, nu pot staţiona, n-am acoperit lampa.

— Ce lampă, Dumnezeule?

— Lampa de taxi. Sunt taximetrist.

Ea a început iar să-mi studieze toată faţa. Părea că ezită între nas, ochi şi gură şi s-a întristat, ca şi cum ar fi lipsit ceva.

— Aveţi o grămadă de meserii! Taxi, SOS şi mai ce?

— Mă ocupam mai ales de mici reparaţii şi depanări, iar apoi totul a luat proporţii. Domnul Solomon a apelat la mine, pentru că are nevoie de cineva care să facă livrări la domiciliu.

Aşezase coşul cu fructe confiate pe masă, lângă o dansatoare gitană care-şi arăta dantelele.

— Deci nu domnul Solomon îmi trimite astea? Sunteţi sigur?

— Există întotdeauna o carte de vizită pe care scrie de la cine sunt.

Cartea era prinsă cu un bold de celofan, iar domnişoara Cora a găsit-o repede. Nu scria decât SOS cu litere de tipar. Domnul Solomon scrisese el însuşi SOS.

Domnişoara Cora a pus-o pe masă. Părea dezgustată.

— Ce catâr! Asta pentru că i-am salvat viaţa, evreu fiind, sub ocupaţie. Nu-i place să-şi amintească.

Nu înţelegeam de ce domnul Solomon ar fi purtat pică cuiva care îi salvase viaţa, evreu fiind, şi de ce i-ar fi purtat atâta pică acestei femei, încât să-i trimită fructe confiate fără să-şi dea numele. Probabil că existau încurcături mai vechi între ei, altfel domnul Solomon nu m-ar fi delegat din partea lui incognito şi nu s-ar fi prefăcut că abia o cunoaşte pe doamna asta. Am vrut să plec, dar a insistat să mai rămân puţin, cât să beau un pahar cu cidru, care mie nu-mi place, şi pe care l-a adus de la bucătărie într-o carafă cu două pahare pe o tavă. Ne-am aşezat şi am povestit puţin. Nu ştiam dacă-mi ceruse să mă aşez ca să-i ţin companie, pentru că se simţea singură, nu cred că avea nevoie de aşa ceva, dat fiind că apartamentul arăta chiar bine şi nu părea să-i lipsească nimic. Când o duci bine, ai întotdeauna cu cine să stai de vorbă. S-a aşezat pe o pernă albă, un fel de fotoliu capitonat, jos şi larg, şi la început a rămas puţin cu paharul de cidru în mână, observându-mă atentă, ca mai înainte, jucându-se cu bretonul, cu un zâmbet uşor caraghios şi fără stânjeneală că mă studia astfel, căci la vârsta ei îşi permitea. Atunci am înţeles brusc că probabil îi aminteam de cineva şi mi-am adus aminte că, prima dată când îl întâlnisem şi mă invitase la o cafea, domnul Solomon păruse uluit, de parcă aveam o mutră care-l impresionase din motive doar de el ştiute. Îmi beam cidrul, în timp ce domnişoara Cora mă cerceta cu atenţie şi zâmbea cu gândul la o idee din mintea ei, iar mie nu-mi place deloc cidrul, totuşi trebuie să fii corect. După vreo trei minute bune, când deja începeam să-mi zic da' ce naiba, m-a întrebat dacă-l cunoşteam pe domnul Solomon de multă vreme şi dacă acesta îmi vorbise despre ea, iar când am negat, a părut foarte nemulţumită, de parcă ea nu avea nici o importanţă.

Mi-a spus că fusese interpretă realistă, aşa se numea pe vremuri, când se cânta altfel decât azi. Cântecul realist[1] e un gen care presupune multă suferinţă, pentru că e un gen popular. A fost la modă mai ales la începutul secolului, când nu exista asigurare socială şi se murea pe capete de sărăcie şi de tuberculoză, iar iubirea era mult mai importantă decât astăzi, căci nu existau nici maşini, nici televizoare, nici vacanţe, şi când erai copil din popor, iubirea era tot ce puteai avea mai bun.

— Mai târziu, prin anii douăzeci-treizeci, au fost Fréhel şi Damia, şi mai ales Piaf, bineînţeles, care venea chiar de pe stradă şi avea inima ca pe vremea cusătoreselor şi a proxeneţilor. Iar eu făceam parte din tradiţia asta, ca să vezi...

M-a tutuit. Apoi s-a ridicat şi s-a dus să pună un disc, *Soupirs Barbès*, şi i-am recunoscut vocea. Se vedea că-i făcea plăcere să se asculte. Am ascultat-o şi eu o jumătate bună de ceas. În *Soupirs Barbès* era ucisă cu lovituri de pumnal de peştele ei pentru că întâlnise un băiat de familie bună care voia să o salveze de la a face trotuarul; în *La Lionne*, ea este cea care-l ucide pe el, ca să-şi salveze fiica de aceeaşi soartă. În toate e vorba doar de femei care ajung târfe fără să vrea, sau de tinere mame repudiate, care se aruncă în Sena cu pruncii lor ca să scape de ruşine. Nici măcar nu ştiam că existaseră asemenea vremuri. Cel mai mult m-au emoţionat *L'Archiduc*, în care o fată se îngroapă într-un bordel din cauza unei dezamăgiri în dragoste, şi *Encore une*, în care amanţii dansează ultima dată împreună, iar apoi sunt ucişi de un şef din lumea interlopă. Îmi venea să mă ridic şi să opresc discul, habar n-avem că există asemenea suferinţe, când nu lipsesc

1. Stil muzical popular în Franţa între anii 1880 şi 1945, influenţat de realismul şi naturalismul literar, reflectând perspectiva asupra lumii a celor neprivilegiaţi.

posibilităţile. Apăreau şi multe spitale în cântecele astea, când nu era închisoarea, ghilotina sau soldaţii din Bat' d'Af'[1]. Domnişoara Cora mă privea fericită în timp ce ascultam, simţeam că erau cele mai bune clipe ale ei şi că era mulţumită să mai aibă public. Am întrebat-o dacă mai cântă şi acum şi mi-a explicat că e un gen muzical care nu mai este la modă, pentru că azi nu mai sunt aceleaşi suferinţe ca pe vremuri, ar trebui găsite altele, dar tinerii nu mai au inspiraţie şi tinerii comandă acum, mai ales în muzică. Şi în orice caz ea e prea bătrână.

— Depinde ce înţelegem prin bătrân sau bătrână, domnişoară Cora. Domnul Solomon merge pe optzeci şi cinci de ani şi încă se ţine bine, pe cuvânt.

Nu spuneam asta ca să fiu politicos, şi ea se ţinea bine, ca înfăţişare. Doar văzând-o cum merge, nu i-ai fi dat mai mult de şaizeci şi cinci de ani, simţeai că e încă femeie şi că-şi păstrează siguranţa feminină. Când o femeie a fost foarte în vogă în tinereţe, îi rămâne o oarecare siguranţă. Când se mişca, ţinând o mână pe şold, se vedea că încă nu se dezobişnuise. Păstrase aceeaşi idee despre trupul ei, avea încredere în sine, cum s-ar zice, îşi amintea bine de ea însăşi domnişoara Cora. M-am uitat puţin în jur în timp ce ea punea discurile la loc, dar erau prea multe lucruri de toate felurile, podoabe şi obiecte care nu serveau la altceva decât că erau acolo şi n-am putut să văd nimic în afară de fotografiile de pe pereţi, numai cu personalităţi istorice. I-am recunoscut pe Josephine Baker, Mistinguett, Maurice Chevalier, Raimu şi Jules Berry.

---

1. Acronim pentru Batalioanele de Infanterie Uşoară din Africa, formate din soldaţi francezi cu probleme disciplinare grave sau cu dosare penale care îşi făceau serviciul militar în Africa de Nord.

A observat că mă interesau şi mi i-a prezentat pe ceilalţi: Dranem, Georges Milton, Alibert, Max Dearly, Mauricet şi încă cineva. I-am explicat că mergeam deseori la cinematecă, unde trecutul este bine păstrat şi reconstituit, ceea ce e minunat pentru celebrităţi. Apartamentul era zugrăvit în alb, mai puţin într-un loc unde era roz şi mai degrabă vesel, în ciuda tuturor oamenilor dispăruţi de pe pereţi. Mă aflam deja acolo de-o oră întreagă şi nu mai aveam nimic să ne spunem. Domnişoara Cora a dus tava la bucătărie, iar eu am aruncat o privire în camera vecină, în care era un pat acoperit cu mătase roz, iar pe el un fel de clovn mare, alb-negru, culcat pe o parte, cât să rămână loc alături. Era ciudat că nu avea un căţeluş. Vezi deseori pe stradă bătrâne cu câte-un câine mic de tot, căci cu cât suntem mai mici, cu atât avem mai mare nevoie de cineva. Mai erau şi alte păpuşi, ici-colo, şi un urs koala mare, într-un fotoliu, ca în Australia, unde mănâncă frunze de eucalipt şi sunt foarte faimoşi.

— Ăsta-i Gaston.

Domnişoara Cora se întorsese şi mă simţeam puţin jenat că trăsesem cu ochiul în camera ei, în schimb ea era tare încântată.

— E Gaston, vechiul meu clovn. Mi-a fost dăruit în 1941, după o gală în Toulon. E ceva timp de-atunci şi uneori trebuie să-i schimb complet hainele.

Începuse iar să mă privească ciudat, ca mai devreme, jucându-se cu bretonul.

— Îmi aminteşti de cineva, a zis ea, apoi a râs puţin stingherită şi s-a aşezat din nou pe fotoliu. Ia loc.

— Trebuie să plec.

Nu mă asculta.

— Nu ai fizionomia cuiva din zilele noastre... De fapt, cum te cheamă?

— Jean.

— Nu ai fizionomia cuiva din prezent, Jeannot. Ai mutra cuiva de odinioară. Chiar dacă mă doare să te văd în blugi şi tricou. Francezii nu mai sunt cum erau. Nu mai au aerul popular. Tu eşti încă de acolo, de pe stradă, cea adevărată, din mahala. Când se uită cineva la tine, îşi spune: Ei, unul a scăpat teafăr.

— De unde să scap teafăr, domnişoară Cora?

A ridicat din umeri.

— Nu ştiu ce să zic. Astăzi nu mai sunt bărbaţi adevăraţi. Până şi bandiţii par oameni de afaceri.

A oftat. Stăteam în picioare, aşteptam să plec, însă ea uitase de mine. Domnişoara Cora visa, răsucindu-şi bretonul pe degete. Părea pierdută în unul dintre cântecele realiste cu răufăcători şi trotuare. Dar înţelegeam ce voia să spună în privinţa mutrei mele. Ştiam asta, fiind cinefil. Văzusem *Casca de aur*, *Copiii paradisului* şi *Pépé le Moko*. E ciudat cât de diferit pot să fiu de ei.

— Domnişoară Cora...

Nu voia să plec. Avea o cutie cu bomboane de ciocolată pe comodă şi s-a ridicat să mă servească. Am luat una, iar ea a insistat să mai iau, să mai iau.

— Nu mănânc niciodată bomboane de ciocolată. În meseria mea trebuie să te menţii în formă. Acum e moda retro, aşa că poate o să am un turneu în provincie. E în discuţie. Tinerii sunt interesaţi de istoria muzicii. Mai ia una.

A luat şi ea una, râzând.

— N-ar trebui să vă privaţi de ciocolată, domnişoară Cora. Trebuie să profitaţi de viaţă.

— Trebuie să mă menţin în formă. Nu atât pentru public, cât pentru mine. E deja destul să fii o femeie rănită.

— Cum adică rănită?

— De trecerea anilor, a zis ea şi am râs amândoi, apoi m-a condus la uşă. Mai treci pe la mine.

Am mai trecut. Simţeam că nu are pe nimeni, lucru care se întâmplă adesea când ai fost cineva şi nu mai eşti. Trebuia să beau de fiecare dată cidru cu ea şi-mi vorbea despre succesele ei, dacă n-ar fi fost războiul şi ocupaţia, ar fi ajuns o stea naţională, ca Piaf. Îmi punea să ascult discurile ei, ceea ce e un bun mod de-a vorbi cu cineva când nu ai nimic să-i spui, aveţi din start ceva în comun. Îmi amintesc de un cântec al domnului Robert Maleron, pe muzică de Juel şi Marguerite Monnot, căci nu trebuie uitaţi cei care îţi dăruiesc talentul lor. Pe când discul se învârtea, domnişoara Cora îl acompania, fredonând ea însăşi cu plăcere:

Avea un aer foarte blând,
Ochi visători, puţin nebuni,
Cu licăriri stranii,
Ca mulţi băieţi din nord,
Părul scăldat în aur,
Un zâmbet de înger...

Domnişoara Cora îmi zâmbea în timp ce cânta, de parcă eu eram băiatul respectiv, dar întotdeauna faci asta cu publicul tău.

Avea o privire foarte blândă,
Venea de nu ştiu unde...

Îmi zâmbea şi, chiar dacă ştiam că nu e ceva personal, totuşi mă simţeam puţin stingherit.

O dată m-a întrebat:

— Şi regele Solomon? Eşti sigur că nu el te trimite? Se pare că-i place să facă daruri.

— Nu, domnişoară Cora, vin singur.

A băut puţin cidru.

— O să-mplinească în curând optzeci şi cinci de ani.

— Da, e mare lucru.

— Ar fi cazul să se grăbească.

Nu pricepeam de ce domnul Solomon trebuia să se grăbească, la vârsta lui. Dimpotrivă, avea tot interesul să nu se grăbească. Ţineam mult la el şi voiam să-l văd în viaţă ani îndelungaţi.

VII

N-am mai revăzut-o pe domnişoara Cora o bucată de vreme, vreo două-trei săptămâni. Mă gândeam uneori la ea, e greu pentru o femeie să se lase jefuită de viaţă, mai ales pentru cineva care cunoscuse favorurile publicului. Într-o seară a sunat la SOS ca să mă solicite ca taximetrist, dar nu era tura mea, s-a dus Tong, care mi-a spus că nu era mulţumită şi nu-i adresase nici un cuvânt, decât ca să-l întrebe cu ce mă ocupam şi dacă era adevărat că sunt depanator şi ce legătură aveam cu SOS, unde era nevoie de competenţe psihologice şi intelectuale pe care eu nu le aveam. Asta m-a făcut să râd şi mi-am amintit că domnul Solomon mă întrebase dacă făcusem închisoare. Eram judecat după moaca mea, ce mai. Tong îi explicase că sunt genul de om care nu poate trăi cu el însuşi şi că am probleme cu mediul înconjurător. Era adevărat, precum şi că mă interesau mult celelalte specii, mai ales cele pe cale de dispariţie, motiv pentru care mă împrietenisem cu domnul Solomon. Tong încercase să-i vorbească domnişoarei Cora despre religia orientală, în care viaţa e considerată sacră, şi nu doar la vaci, ca în India, ci până la cea mai mică muscă. Asta n-o interesase pe domnişoara Cora, care se gândea la altceva, aşa că el lăsase baltă subiectul, ca să n-o plictisească. Am vorbit apoi despre asta în cameră, iar Chuck, care studia la masa de lângă fereastră, ne-a întrebat despre ce-i vorba. I-am explicat puţin.

— E vorba despre o femeie care merge pe şaizeci şi cinci de ani sau mai mult şi care a fost cineva la vremea ei. E amuzant că şi-a păstrat vechile obiceiuri.

— Ce obiceiuri?

— Să fie tânără şi frumoasă. Să placă, adică. La unii, toate astea trec, dar nu la ea.

— Nu există nimic mai trist decât o femeie care se agaţă.

— Acum chiar că baţi câmpii. Domnişoara Cora nu se agaţă, nu se fandoseşte, îşi păstrează toată demnitatea. Are chipul puţin şifonat, desigur, timpul şi-a lăsat amprenta asupra lui, aşa cum trebuie, şi probabil că de asta i-a trimis domnul Solomon fructe confiate. Se pare că ea i-a salvat viaţa, evreu fiind, sub ocupaţie.

— I-auzi la el! a zis Chuck, de care domnului Solomon îi plăcea mult ca fenomen. Mi-au spus la centrul de apel că cheltuieşte pe puţin zece mii de franci pe lună, întotdeauna pentru bătrâni, pentru înaintaşi, cum le spune el. Nu se gândeşte decât la el.

— Dacă vrei să spui că ştie ce-nseamnă să fii foarte bătrân şi singur...

— La el e vorba de dorinţa de putere. La binefăcători e întotdeauna nevoia de-a domni. A fost regele pantalonilor atâta vreme, încât acum se crede rege pur şi simplu. Regele Solomon. Ca ăla din vremurile biblice.

După ce Chuck a plecat, am căutat în dicţionar. Am găsit că celălalt rege Solomon era urmaşul lui David, care a construit cetăţi, şi-a echipat armata cu care de luptă şi a încheiat alianţe, dar care a murit oricum şi nu s-a ales nimic de el. Petit Larousse zicea că înţelepciunea lui a ajuns legendară în tot Orientul şi în Vechiul Testament. Era la fel de cunoscut pentru dărnicia lui, la asta semăna din nou cu domnul Solomon, care-şi risipea, la rândul lui, generozitatea. Mă gândeam

uneori la asta când duceam din partea lui cadouri cuiva care nu mai aştepta nimic. Unii erau atât de obişnuiţi să fie uitaţi, încât atunci când le lăsam la uşă daruri anonime, credeau că picaseră din cer şi că Cineva de-acolo de sus îşi amintise de ei. Mie nu mi se pare că e dorinţă de putere şi nebunia grandorii, dar poate că Chuck are dreptate când zice că domnul Solomon are un fel politicos de a critica cerul şi de a-i pricinui remuşcări.

Într-o zi făceam cumpărături cu domnişoara Cora, care îmi comandase taxiul cu o seară înainte, şi am ajutat-o să-şi ducă sus pachetele. Mi-a oferit din nou cidru, iar când să plec, mi-a zis:

— Stai jos. Vreau să vorbim.

M-am aşezat pe un scaun, iar ea, pe fotoliul alb şi am aşteptat cât timp îşi sorbea încet cidrul, gândindu-se cu un aer preocupat, chiar grav, de parcă avea să-mi propună o afacere.

— Ascultă, Jeannot. Te-am observat cu atenţie. De-asta te-am făcut să vii de mai multe ori, ca să fiu sigură. Ai fizionomia necesară. Am remarcat asta imediat. Ai ceea ce se cheamă magnetism animal. Crede-mă, mă pricep. Sunt din breaslă, am făcut turul. O înfăţişare ca a ta nu mai există astăzi în lumea spectacolului. A devenit show-business, s-a pierdut. De la tânărul Gabin încoace n-a mai fost nimeni. Belmondo ar fi putut fi, dar a pierdut în greutate. Lino, da, dar nu mai are vârsta. O să mă ocup de tine. O să fac din tine o vedetă, o să faci furori. Magnetism animal nu mai există. Nu mai sunt decât pisoiaşi azi. Toţi de categorie uşoară. Lasă-te pe mâna mea. De mult mă gândesc să mă ocup de cineva, ca să-i dau o şansă. Doar că tinerii pe care-i văd eu sunt de mâna a doua. Nu mai există bărbaţi adevăraţi. Dar tu ai o naturaleţe. Am simţit-o de când te-am văzut. Iar eu te pot ajuta.

Am rămas trăsnit. Eram jenant să simt o femeie în vârstă atât de disperată, încât să-mi propună să mă ajute. Nu mai putea visa pentru ea, aşa că începea să viseze în locul meu. Celebritate, cozi la intrarea în săli, fotografii peste tot. Ar mai fi vrut asta pentru ea, dar era prea târziu.

— Ai într-adevăr un soi de naturaleţe, Jeannot. Adevărata fizionomie populară. E ceva care apare rar, e de-a dreptul enervant, nu ştiu de ce. Uite, de cum ai o muncă fizică, nu mai găseşti francezi. Sunt algerieni, negri, tot ce vrei, dar nu francezi. În lumea spectacolului, nu mai sunt decât slăbănogi. N-au suflu, sudoare, vână, le lipseşte cartierul, strada din spate. Dă-mi un an sau doi şi vei avea toţi producătorii la picioare.

Stăteam acolo cu cel mai tâmp zâmbet pe buze, strângeam până şi genunchii, ca o fată mare. Ştiam prea bine că doar visa puţin pe seama mea şi nu trebuia sub nici o formă s-o descurajez, tot ce poţi face mai bun ca voluntar e să ajuţi pe cineva să viseze.

— Ştii, Piaf, ea l-a făcut pe Aznavour, ea l-a făcut pe Montand, ea l-a făcut pe... ăsta, cum îl cheamă, în fine, nu-mi aduc aminte în momentul ăsta, atât de mult i-a ajutat pe unii. Nu-i nimic mai frumos decât să ajuţi un tânăr.

— Ştiţi, domnişoară Cora, aş vrea eu, dar...

— Dar ce?

A râs.

— Serios, acum, sper că nu-ţi închipui cumva... Doar nu-ţi închipui că mă gândesc la porcării, la vârsta mea? Bărbaţi am avut destui, nu asta mi-a lipsit în viaţă, să ştii. Am terminat de mult cu prostiile astea. Îţi iau douăzeci la sută din venituri şi cam atât. Nu zece, ca alţii, ci douăzeci, pentru că voi avea cheltuieli.

Eram întru totul de acord, ca s-o ajut. Am fost întotdeauna gata să fac orice ca să alin suferinţa cuiva. Am pata asta cu

protejarea naturii şi a speciilor ameninţate de mediu şi nu-i nimic de făcut. Nu ştiu de unde m-am ales cu ea. Chuck zice că aş fi fost primul creştin, dacă era posibil. Dar eu cred că-i egoism şi că mă gândesc la alţii ca să nu mă gândesc la mine, lucru de care mă tem cel mai tare pe lume. De îndată ce mă gândesc la mine, mă apucă neliniştea.

— Eu sunt de acord, domnişoară Cora. Îmi place mult cinemaul.

— Atunci ai încredere în mine. Cunosc încă mulţi oameni din lumea spectacolului. Dar înţelegi că nu trebuie să te grăbeşti prea tare, nu-i ceva care se face de pe-o zi pe alta. Treci pe la mine din când în când, iar eu trebuie să ştiu unde te găsesc, dacă se iveşte vreo ocazie. O să câştigi milioane şi fotografia ta o să apară peste tot. Crede-mă, am fler pentru lucrurile astea.

Era mulţumită.

— Mi-am dat seama numaidecât. Ai ceea ce se cheamă o mutră de iubit.

— E un film cu Jean Gabin care se numeşte aşa, *Gueule d'amour*.

— Gabin, l-am cunoscut înainte de război, când se filma *Pépé le Moko*. Mireille Balin[1] îmi era prietenă. Şi ea a fost dată uitării, a murit necunoscută. Tu ai picat la ţanc. Nici că se putea mai bine. Ai noroc.

Am răspuns prudent, ca să par realist:

— Să vedem.

Chiar am adăugat ca să dovedesc că o cred:

— Douăzeci la sută e cam multişor.

— O să am cheltuieli. Pentru început, va trebui să-ţi facem nişte fotografii bune. Şi nu de către oricine.

1. Partenera lui Jean Gabin în filmul *Gueule d'amour*, regizat de Jean Grémillon în anul 1937.

S-a dus să-şi caute poşeta. Când mergea pe tocuri, era încă foarte feminină. Nu avea picioarele ţepene, ca alte doamne de vârsta ei, şi ţinea o mână pe şold, unduindu-se. Doar pe chipul ei se vedea. A scos câteva bancnote din poşetă şi mi le-a întins, pur şi simplu, fără să le numere măcar. Mi s-a făcut greaţă şi cu greu mi-am păstrat zâmbetul cunoscut pe buze. La ea era cu adevărat panică sau nu ştiu ce, ca să mai creadă încă puţin.

— Ţine. Cunosc un fotograf bun, Simkin. Cred că mai trăieşte. E cel mai bun. I-a fotografiat pe toţi. Raimu, Gabin, Harry Baur.

Îi tremura vocea. Parcă mi-ar fi cerut de pomană întinzându-mi pumnul de bancnote. Le-am băgat în buzunar.

— N-o să te pun să iei lecţii de dicţie, asta nu. Vocea o ai. Cea adevărată, care sună încă a Paris, care vine din stradă, aşa trebuie să rămână. Să ai dicţie ar fi ca şi cum te-am amputa. Du-te acum. Şi stai liniştit...

Pe urmă a zis ceva incredibil.

— N-o să te las să cazi.

Am plecat. Am intrat într-un bar şi am băut două tării, ca să-mi ridic moralul, iar dacă s-ar fi putut, aş fi sângerat pe tejghea. Ca un câine dintr-un adăpost care te priveşte de după gratii. Au ceva în privire. Ceva implorator. Asta la nemernici se numeşte sentimentalism.

VIII

Nu m-am întâlnit cu domnişoara Cora zece zile. Mă sunase de trei ori la SOS, dar voiam să las să treacă ceva timp ca să n-o obişnuiesc prea tare. Nu trebuia s-o încurajez prea mult să viseze, doar un pic, altfel ţi se sparg toate în cap după aceea. Mă gândeam deseori la ea, aş fi vrut s-o ajut să găsească un loc public unde să cânte, să urce din nou pe scenă, cum se zice la artişti. Odată, am primit o comandă cu o zi înainte de la domnul Salver, un mare producător căruia îi plăcea de mine, vorbeam mereu despre cinefilie în timpul cursei, tocmai revăzusem la Mac-Mahon filmul *Supă de raţă*, în care e scena de dispreţ regal când ghiuleaua tunului intră pe o fereastră, străbate camera şi Groucho sare pe un scaun cu trabucul şi trage perdeaua, ca să împiedice următoarea ghiulea să intre. E într-adevăr o atitudine de dispreţ invincibil, nici că s-ar putea mai mult. Ţi-ar trebui un tupeu nemaipomenit ca să tratezi astfel ghiulelele de tun şi pericolul mortal, iar Groucho avea mai mult decât oricine. Dacă există un lucru pe care moartea probabil că-l detestă mai presus de orice e s-o tratăm cu nonşalanţă, cu un dispreţ regal, şi tocmai asta făcea Groucho Marx. De altfel, şi el a murit. Ei bine, când l-am dus pe domnul Salver cu taxiul până la Roissy, am avut timp să vorbim şi am profitat ca să-l întreb dacă o cunoştea pe vedeta cântecului dinainte de război Cora Lamenaire. Domnul Salver este la rândul lui din generaţia aceea şi s-a ocupat de spectacol toată viaţa.

— Cora Lamenaire? Îmi spune ceva numele.

— E cântăreaţă realistă.

— A murit?

— Nu, dar nu mai cântă. Cred că din cauză că-i prea multă suferinţă în cântecele ei. Nu mai e la modă.

— Cora Lamenaire, Cora... Da, sigur! Era prin anii treizeci, pe vremea Rinei Ketty. *Voi aştepta mereu întoarcerea ta*[1]... Mai trăieşte?

— Nu e chiar aşa de bătrână, domnule Salver. Şaizeci şi cinci de ani cel mult.

El a râs.

— Mai tânără decât mine, în orice caz... De ce? Dumneata o cunoşti?

— Mi-ar plăcea s-o ajut să mai cânte, domnule Salver. Cu public. Oare aţi putea să-i găsiţi un contract undeva?

— Dragul meu, azi cântecul e al tinerilor. Ca tot restul, de altfel.

— Credeam că stilul retro e la modă.

— A trecut şi asta.

— Costă mult să închiriezi o sală?

— Trebuie s-o şi umpli, iar publicul nu s-ar duce să vadă o doamnă în vârstă pe care n-o cunoaşte nimeni.

— O sală mică, în provincie, o singură dată, n-o fi costând milioane. Am nişte economii. Şi un prieten care are mijloace, regele Solomon, îl ştiţi...

— Regele Solomon?

— Da, înainte era regele pantalonilor. Prêt-à-porter. E foarte darnic. Îi place să fie mână largă, cum se zice.

— I-auzi. Unde se zice aşa? Nu cunoşteam expresia asta.

---

1. Fragment din şlagărul *J'attendrai*, înregistrat de Rina Ketty în 1938.

— E un om foarte mărinimos. Poate am reuşi să închiriem o sală şi să strângem public. E dezgustător, domnule Salver, să uităm oamenii care au existat, ca Rita Hayworth, Hedy Lamarr sau Dita Parlo.

Domnul Salver părea şocat.

— Ca să vezi, eşti chiar pios pentru un cinefil!

— Poate că ar reuşi să mai cânte, măcar o dată, sunt gata să plătesc eu sala.

Vedeam chipul domnului Salver în oglinda retrovizoare. Făcuse ochii mari.

— Prietene, eşti cel mai uimitor şofer de taxi pe care l-am întâlnit vreodată!

Am chicotit.

— O fac intenţionat, domnule Salver. Asta-mi aduce clienţi.

— Eu nu glumesc. Uimitor de-a dreptul! Şi faptul că ştii numele lui Hedy Lamarr şi... al celeilalte...

— Dita Parlo.

— Da. Dar las-o pe biata doamnă în pace. O să iasă o catastrofă îngrozitoare şi n-o să-şi revină după aceea. Las-o cu amintirile ei, e mult mai bine aşa. De altfel, e o cântăreaţă de categoria a doua.

Am tăcut ca să nu intru în conflict cu el, dar nu mi-a plăcut ce-a zis. Abia cunoştea numele domnişoarei Cora, aşa că n-avea de unde să ştie dacă era de prima, a doua sau a treia categorie. Când ai uitat complet pe cineva, nu-ţi rămâne decât să taci din gură. Iar domnişoara Cora încă avea vocea intactă, o voce ciudată, aspră, nostimă. Nu înţeleg pe ce baze îşi permitea să judece.

M-au demoralizat de tot faptul că n-am putut s-o recuperez pe domnişoara Cora şi gândul că nu putea să reînvie ca interpretă. Domnul Salver poate că era un mare producător, dar nu şi un adevărat cinefil, din moment ce nu-şi amintea

nici de Dita Parlo. Eram furios şi n-am mai vorbit cu el. L-am lăsat la aeroport şi i-am dus maşina în garaj lui Tong, mi-am luat bicicleta cu motor Solex şi am mers la biblioteca municipală din Ivry, unde am cerut un dicţionar mare. Mi-am petrecut patru ore bune citind cuvinte pline de sens. Sunt un fanatic al dicţionarelor. E singurul loc din lume unde totul are o explicaţie şi unde există linişte sufletească. Cei care au scris dicţionare sunt absolut siguri de tot ce-i înăuntru. Căutaţi *Dumnezeu* şi îl găsiţi cu exemple ajutătoare, ca să înlăture orice dubiu: *fiinţă eternă, creator şi suveran, stăpânul universului (cu acest sens, se scrie cu majusculă), fiinţă superioară omului, însărcinată cu protecţia tuturor lucrurilor vii*, scrie acolo clar, e suficient să te uiţi la D, între *dumneavoastră* şi *dumping: export de mărfuri, la preţuri mai scăzute decât cele de pe piaţa internă şi mondială, practicat de unele ţări cu scopul de a înlătura concurenţa.* Sau un alt cuvânt care-mi place mult şi cu care mă delectez adesea în dicţionarul de buzunar, pe care-l am la îndemână în taxi, *imortal: care nu este supus morţii*, e un cuvânt care-mi face mereu plăcere, e bine de ştiut că există în dicţionar. E ceea ce mi-ar plăcea să le dau domnişoarei Cora şi domnului Solomon şi cred că, la aniversarea de optzeci şi cinci de ani a celui din urmă, o să-i dăruiesc un dicţionar.

IX

În fiecare seară, la ora şapte, mergeam să o aştept pe Aline, în strada Ménil. De fiecare dată când trecea pe lângă mine, îmi zâmbea prietenește. Iar apoi, deodată, a încetat să-mi zâmbească şi trecea pe alături, cu privirea aţintită înainte, ca şi cum nu m-ar fi văzut. Era un semn bun, însemna că acum era într-adevăr atentă la mine. Nu voiam s-o agăţ, o lăsam să dospească. E bine întotdeauna să ai ce să-ţi poţi imagina. E adevărat că uneori asta merge prea departe şi apoi cazi de nu te vezi. Am remarcat de multe ori că e ceva cu realitatea care nu-i tocmai pus la punct. Apoi, într-o seară, a ieşit şi a venit direct la mine, de parcă ştia că sunt acolo şi se gândise la asta.

— Bună. Am primit un dicţionar nou care ar putea să te intereseze. Complet actualizat.

A zâmbit.

— Dar, desigur, dacă nu ştii încă exact ce cauţi...

— E normal, nu? Când ştim ce căutăm e ca şi cum am fi găsit deja...

— Eşti student?

— Eu? Nu. Mă rog, da, ca toată lumea... Sunt autodidact.

Am râs ca să destind atmosfera.

— Am un prieten, Chuck, care zice că sunt un autodidact al angoasei.

M-a privit cu atenţie. Din cap până-n picioare. Genul de privire care te dezbracă de tot. Mai lipsea să-mi ceară şi o probă de urină.

— Interesant.

Apoi a plecat. Iar eu am rămas acolo, frământându-mă. Interesant. La naiba.

Am dormit prost, iar a doua zi dimineaţă m-am prezentat la domnul Solomon ca să-l duc la dentist, cum rămăsese stabilit. Hotărâse să-şi îmbrace toţi dinţii ca să le înnoiască aspectul. Îmi explicase că acum se făceau nişte faţete care durau douăzeci de ani, chiar mai mult, datorită progresului în domeniul îmbrăcării dinţilor. Ceea ce însemna că domnul Solomon ar fi trebuit să le schimbe doar la vârsta de o sută zece ani. N-am văzut niciodată un tip aşa de hotărât ca el să nu moară. Noile faţete aveau să-l coste douăzeci şi cinci de mii de franci şi mă întrebam la ce i-ar fi folosit şi ce aşteptări avea. Îşi face totul de cea mai bună calitate, de parcă încă ar merita osteneala. Când îl vezi aranjându-se în faţa oglinzii, ai zice că vrea încă să placă, aşa cum un bărbat îi place unei femei. Îşi pune şi o perlă mare la cravată, ca să-şi dea mai multă valoare.

I-am vorbit despre domnişoara Cora în timp ce se pregătea.

— A, da, aşa-i, am uitat... Cum merge treaba cu ea?

— Mi-a zis că am o fizionomie ca în cântecele ei şi că-i amintesc de cineva. Mi-a pus să ascult discuri cu tot felul de suferinţe din popor. Era înainte de vremea ei, dar asta-i place să cânte. Bandiţi, strada Lappe, ultima java[1] şi un glonţ în inimă la final. Mie mi se pare că erau timpuri mai degrabă bune, căci oamenii nu trebuie să fi avut prea multe griji ca să inventeze astfel de lucruri.

Domnul Solomon a părut amuzat. Chiar a râs uşor, mulţumit, de parcă i-aş fi făcut o bucurie. Apoi, spre surprinderea

1. Dans popular la modă la balurile de la începutul secolului XX, cu paşi alergaţi, de vals, glisaţi şi îndoiţi.

mea, a râs din toată inima, cum nu-l auzisem niciodată, după care a spus:

— Biata Cora. Nu s-a schimbat deloc. Aşa credeam şi eu. Nu m-am înşelat.

Atunci am înţeles că o cunoştea pe domnişoara Cora mai bine decât voia să recunoască. Mi-am amintit că ea îi salvase viaţa, evreu fiind, sub ocupaţie, şi îmi doream tare mult să înţeleg de ce el îi purta pică, de parcă ar fi fost ceva care nu se face.

— Cred că trebuie să o vizitezi în continuare, dragul meu Jean.

L-am întrebat dacă domnişoara Cora chiar a fost cineva la vremea ei.

— Cred c-a fost destul de cunoscută. Nu-i nimic mai trist decât celebritatea şi adulaţia publicului, când nu le mai ai. Du-i câte un buchet de flori din când în când, o să-i facă plăcere... Poftim...

A scos câteva bancnote de o sută de franci din portofel şi mi le-a întins cu două degete.

— Sigur îi e greu. Anii trec şi când nu ai pe nimeni... Ar fi făcut o carieră frumoasă, cu vocea ei ciudată, puţin răguşită, aspră oarecum...

A tăcut, ca să asculte parcă mai bine vocea domnişoarei Cora în amintirile lui, puţin răguşită, aspră oarecum.

— Zilele trecute am găsit un vechi disc de-al ei, la piaţa de vechituri. Am dat peste el din întâmplare. Avea un stil aparte. Nu-i uşor să te uiţi, ştii. Da, du-i flori, ca s-o ajuţi să-şi amintească. Ar fi putut face o carieră frumoasă, dar avea o inimă nebună.

— Nu văd cum altfel am putea avea inima, domnule Solomon. Când nu avem inima nebună înseamnă că nu avem inimă deloc.

A părut surprins şi m-a privit o clipă atent, ceea ce m-a făcut să cred că nu mă observase niciodată cu adevărat.

— Aşa e, ai dreptate, Jeannot. Dar să ai o inimă nebună e una şi să ai inima proastă de-a dreptul e cu totul alta. O inimă proastă poate pricinui multe suferinţe şi nu doar ţie... ci şi altora. Poate distruge o viaţă sau chiar două. Am cunoscut-o prea puţin.

— Se pare că v-a salvat viaţa, domnule Solomon.

— *Ce?*

— Da, se pare că v-a salvat viaţa, evreu fiind, sub ocupaţie.

N-ar fi trebuit să spun niciodată asta, niciodată. Mă trec şi acum fiori când mă gândesc. Am crezut că domnul Solomon o să aibă un atac. S-a încordat, a avut un fel de tremurat convulsiv din cap, deşi e un om care nu tremură niciodată, dimpotrivă. S-a făcut pământiu la faţă, apoi a împietrit pur şi simplu, încât mi-am imaginat că n-o să se mai mişte niciodată, de parcă aş fi făcut din el un monument istoric. Sprâncenele îi erau împreunate, maxilarele, încleştate, avea o expresie de mânie neînduplecată, încât mă aşteptam să-l văd aruncând fulgerul din cer în augusta lui furie.

— Domnule Solomon! am strigat eu. Nu mai faceţi figura asta, mă speriaţi!

S-a destins puţin, apoi încă puţin şi a râs fără zgomot, ceea ce iar nu mi-a plăcut, căci era un râs amar.

— Da, în fine, vorbeşte verzi şi uscate, a zis el. Du-i totuşi flori.

S-a ridicat din fotoliu, ajutându-se puţin cu mâinile, dar fără prea mare efort, şi a făcut câţiva paşi ca să se dezmorţească. Stătea în mijlocul biroului său mare, îmbrăcat în costumul gri în carouri prinţ de Ţara Galilor. Şi-a luat pălăria impecabilă, mănuşile şi bastonul cu mâner de argint în formă

de cap de cal, căci domnul Solomon era puţin turfist. A mai rămas o clipă pe gânduri, cu privirea plecată.

— În fine, astfel de lucruri se întâmplă, a zis el, fără să precizeze ce lucruri, căci n-ar mai fi terminat dacă ar fi enumerat toate lucrurile care se pot întâmpla.

A oftat şi s-a întors puţin către fereastra care da spre bulevardul Haussmann şi spre o şcoală de dans de peste drum, la etajul al doilea, deasupra coaforului. Se vedeau cupluri care dansau de cincizeci de ani, de când domnul Solomon îşi alesese domiciliul aici, la începutul marelui său succes cu pantalonii. Zicea că era stupefiat când se gândea la tot ce se întâmplase în lume în acel timp, cu excepţia duminicilor, când era închis. Nu se auzea muzica, se vedeau doar cuplurile care dansau. Acea şcoală de dans fusese înfiinţată de un italian din Genova, pe care domnul Solomon îl cunoscuse bine în timpul vieţii şi care se sinucisese în 1942, din motive antifasciste, pe când vecinii credeau că e doar un gigolo. Domnul Solomon ţinea fotografia lui într-o ramă de argint masiv pe biroul de filatelist, căci acesta i-ar fi putut fi prieten dacă nu s-ar fi petrecut evenimentele istorice în timpul cărora el rămăsese patru ani într-o pivniţă din Champs-Élysées, evreu fiind, iar celălalt se spânzurase. Nimeni nu aducea mai puţin a antifascist decât acel domn Sylvio Boldini. Avea părul dat cu briantină şi pieptănat cu cărare pe mijloc şi ar fi putut semăna cu Rudolf Valentino, dacă n-ar fi fost aşa de urât. El îi găsise pivniţa din Champs-Élysées domnului Solomon înainte să se spânzure, iar asta crease între ei legături de prietenie şi de recunoştinţă eterne. Domnul Solomon povestea că acesta se îmbrăca ţipător, în cămăşi roz, şi era mai degrabă mic pentru un bărbat care trăia de pe urma femeilor, căci exista formalism în această privinţă. Abia mai târziu s-a descoperit că era de fapt antifascist, din cauza unui ziar clandestin care

fusese găsit în timpul regimului de la Vichy. Dar şcoala de dans a dăinuit prin grija altora. Poate e de mirare că menţionez aici povestea lui, când există multe alte suferinţe pe lume care-şi aşteaptă rândul, dar nu trebuie să uităm niciodată că viaţa unui om începe şi se sfârşeşte oriunde, aşa că mai bine nu luăm prea mult în seamă acest lucru.

— Trebuie să merg s-o văd, trebuie să merg s-o văd, a repetat domnul Solomon, distrat, cu pălăria elegantă într-o mână şi mănuşile şi bastonul în cealaltă, deja pregătit să iasă din casă şi încă urmărind cu privirea cuplurile care se întorceau de cincizeci de ani la şcoala de dans.

Şi-a pus pălăria puţin pe-o parte, pentru mai multă eleganţă, cu un gest viu şi plin de elan, am ieşit şi am pornit spre dentist, unde avea să-şi pună faţete permanente, care l-ar fi putut ţine toată viaţa. În taxi, în timp ce se foia în spate, cu mâinile şi mănuşile aşezate pe capul frumos al calului de pe baston, domnul Solomon a făcut o observaţie.

— Ştii dumneata ce descoperim, dragă Jean, când ne pregătim să vedem bătrâneţea ivindu-se la orizont, cum mi se va întâmpla mie curând?

— Domnule Solomon, mai aveţi destul timp să vă gândiţi la bătrâneţe.

— Trebuie să te gândeşti la ea ca să te obişnuieşti cu perspectiva. Dacă nu intervine nimic neprevăzut, probabil voi împlini optzeci şi cinci de ani în iulie şi ar fi cazul să mă obişnuiesc cu ideea că la capăt mă aşteaptă bătrâneţea. Se pare că e însoţită de tulburări de memorie, stări de somnolenţă, dezinteres faţă de femei, dar, desigur, are şi o parte pozitivă, seninătatea şi pacea sufletească.

Ne-am amuzat amândoi. Cred că cel mai bun lucru pe care exterminările l-au lăsat evreilor e umorul. Fiind cinefil,

sunt sigur că cinemaul ar fi pierdut mult dacă evreii n-ar fi fost obligaţi să râdă.

— Ştii tu ce descoperi când îmbătrâneşti, Jeannot?

Era prima dată când domnul Solomon mă tutuia şi am simţit o adevărată emoţie, nu-l auzisem niciodată tutuind pe cineva şi-mi plăcea să simt că se apleca asupra mea cu asemenea prietenie.

— Îţi descoperi tinereţea. Dacă ţi-aş spune că eu, Solomon Rubinstein, aici de faţă, încă aş vrea să stau într-o grădină, sau chiar un parc public, poate sub nişte flori de liliac şi cu mimoze în jur, dar asta-i facultativ, şi să ţin tandru o mână într-a mea, lumea s-ar prăpădi de râs.

Am tăcut amândoi, deşi eu nu spusesem nimic.

— De-asta îţi recomand să mergi s-o vezi pe biata Cora Lamenaire din când în când, a zis domnul Solomon, după ce a păstrat un minut de tăcere. Nu-i nimic mai trist decât înaintaşii, Jeannot. Aceştia, în timpul Revoluţiei franceze, despre care poate că ai auzit, sunt oameni care nu mai sunt cum erau înainte. Şi-au pierdut tinereţea, frumuseţea, iubirile, visurile şi, câteodată, chiar şi dinţii. De pildă, o tânără iubită, adulată, admirată, în mijlocul atenţiei, care ajunge înaintaşă, a pierdut totul şi devine altcineva, deşi e încă aceeaşi. Întorcea toate privirile, iar acum nici măcar una nu se mai îndreaptă spre ea când trece. E obligată să arate fotografiile din tinereţe ca s-o dovedească. Pe la spatele ei se spun cuvinte oribile: se pare că *era* drăguţă, se pare că *era* cunoscută, se pare că *era* cineva. Aşa că, du-i flori, din când în când, ca să-şi amintească. E nevoie de pietate.

— Vreţi să spuneţi de milă?

— Nu, nu, deloc. Pietate. Aşa se numea odinioară respectul. Mila înjoseşte întotdeauna puţin, are o anumită aroganţă.

Nu ştiu prea multe despre această domnişoară Cora, doar că avea o slăbiciune pentru băieţii răi şi îl făcuse pe unul dintre prietenii mei să sufere foarte tare cu iubirile ei nestatornice, dar toţi ne facem întotdeauna vinovaţi de neajutarea oamenilor în pericol şi de cele mai multe ori nici nu ştim despre ce oameni e vorba, aşa că, atunci când cunoaştem unul, ca doamna despre care vorbim, trebuie să facem tot posibilul să-l ajutăm să trăiască.

X

A doua zi dimineaţă am cumpărat un buchet mare de flori şi m-am dus la ea. Am sunat şi domnişoara Cora a strigat: cine-i? Iar când am răspuns că sunt eu, a deschis uşa mirată. Încă nu se îmbrăcase şi şi-a strâns bine halatul pe ea, din decenţă.

— Maurice!

— Nu, sunt Jeannot, i-am zis râzând, pentru că mă confunda.

M-a pupat pe ambii obraji şi i-am dat florile. Cumpărasem flori de câmp, care sunt mai naturale. Se auzeau reclame dinăuntru. Domnişoara Cora m-a poftit să intru şi a închis radioul. Era vioaie şi se mişca într-un fel plăcut, ca întotdeauna, cu o mână pe şold, deşi gestul părea puţin frivol la vârsta ei. Trebuie să fi fost pe vremuri foarte sigură de feminitatea ei şi siguranţa asta i-a rămas şi azi. Lucru ciudat, atunci când se întorcea era o femeie în vârstă. Zâmbea, încântată de florile mele, şi le-a mirosit cu ochii închişi, iar când îşi ascundea astfel faţa printre flori, n-ai fi zis niciodată că era de dinainte de război. Timpul e un nemernic frumos, te jupoaie cât eşti încă în viaţă, ca ucigaşii de pui de focă. M-am gândit la balenele exterminate şi ştiu de ce: pentru că e cea mai amplă exterminare. Apoi domnişoara Cora m-a privit cu multă veselie în ochi şi i-am fost recunoscător domnului Solomon că se gândise la ea.

— Jeannot, ce drăguţ din partea ta! Nu trebuia, faci prostii!

— Sunt pentru dumneavoastră, domnişoară Cora, aşa că nu fac nici o prostie.

M-a pupat iar pe ambii obraji şi mi i-a lăsat umezi, dar n-am dat impresia că vreau să mă şterg.

— Hai, intră.

S-a dus să pună florile în vază, apoi m-a poftit să mă aşez pe fotoliul alb pe care-l ştiţi deja, lângă peştele roşu din bol.

— La ce vă foloseşte să aveţi un peşte roşu, domnişoară Cora? Nici măcar nu poate fi mângâiat.

A râs.

— Avem întotdeauna nevoie de cineva mai mic decât noi, Jeannot.

Pe perete era un vechi afiş. *Violete imperiale*, cu Raquel Meller.

— O cunoşti? Raquel îmi era prietenă. Îi ajuta şi ea pe tineri. Vrei un pahar cu cidru?

— Nu, mulţumesc, nu prea.

Aranja florile cu grijă. Nu ştiu de ce, asta m-a făcut să mă gândesc la o mamă care-şi piaptănă copiii. Ar fi trebuit să aibă copii, păcat, ar fi putut avea chiar nepoţi în loc de un peşte roşu.

— M-am ocupat de tine, să ştii. Am sunat mai mulţi prieteni. Sunt interesaţi.

Credea că pentru asta venisem să-i aduc flori. Pe raft era o fotografie frumoasă cu domnişoara Cora tânără.

— Acum aveţi părul roşcat.

— Se zice arămiu, nu roşcat. Fotografia asta a fost făcută acum patruzeci şi cinci de ani.

— Încă semănaţi foarte bine.

— Prefer să nu mă gândesc. Nu că mi-ar fi frică să îmbătrânesc, dacă trebuie, trebuie, regret doar că nu mai pot să cânt. Să cânt pentru public. E stupid, căci doar vocea contează, nu restul, şi vocea mea nu s-a schimbat deloc. Dar ce să-i faci.

— Ar fi putut fi mai rău. Uitaţi-vă la Arletty, are optzeci de ani.

— Da, însă are mult mai multe amintiri decât mine, a avut o carieră lungă. Filmele ei încă se difuzează la televizor. Cu trecutul ei, are din ce trăi acum. Eu am avut o carieră care s-a terminat repede.

— De ce?

— O, războiul, ocupaţia, toate astea. Am pierdut douăzeci de ani. Piaf, la cincizeci de ani, era o stea naţională, iar când a murit i s-au făcut funeralii naţionale. Am fost şi eu. Avea un public fervent. Eu, la douăzeci şi nouă de ani, eram terminată. Blocată. Dar poate o să scot un disc, e în discuţie. Am fi mai mulţi, încercând să reînviem epoca, anii treizeci şi cinci-treizeci şi opt, până la război. O chestie retro. E greu să te relansezi la vârsta mea, nu mai poţi face nimic fără publicitate, televizor, fotografii, iar în fotografii se vede totul. La radio aş avea şanse mai bune.

Am pufnit dispreţuitor, ca să bagatelizez toată treaba, dar nu încăpea discuţie, se vedea clar că peste chipul ei trecuseră camioanele vieţii. Folosesc expresia „camioanele vieţii" de pe celebrul disc al lui Luc Bodine, care e cu siguranţă ce cunosc mai adevărat despre şoferii de camioane. Am fost şofer de camion pentru o companie de transporturi şi cei care conduceau noaptea primeau deseori discul ăsta.

Domnişoara Cora s-a aşezat pe canapea, adunându-şi picioarele sub ea, şi s-a apucat să-mi plănuiască viitorul.

— Sub nici o formă nu trebuie să fii nerăbdător, Jeannot. Există riscul să-ţi ia ceva timp. Trebuie şi puţin noroc, bineînţeles, dar norocul e ca o femeie, trebuie să ţi-l doreşti. Pică la ţanc, simt nevoia să mă ocup de ceva.

Era cât pe ce să zic o prostie. Era cât pe ce s-o întreb dacă nu avusese copii. E primul lucru care-ţi vine în minte când vezi o femeie în vârstă care trăieşte singură cu un peşte roşu.

N-am zis nimic şi am ascultat-o cum mă făcea o mare vedetă a ecranului şi a scenei. Nu ştiu dacă ea chiar credea ce zicea sau o făcea doar ca să mai vin în vizită. Voia să se revanşeze că nu era interesantă pentru mine. Mi s-a făcut rău când am văzut că se simţea aşa de vinovată că nu mai avea nimic de oferit. Vinovăţia de-a fi o babă care nu mai interesează pe nimeni şi încearcă să se facă iertată. Aş fi ucis pe cineva, ca Brigăzile Roşii, dar pe cineva cu adevărat responsabil, nu una dintre victime. Stăteam acolo şi clipeam din ochi cu zâmbetul bine cunoscut al celui căruia nu-i pasă de nimic, Chuck îi spune camuflajul meu protector, ca soldaţii care poartă uniforme de camuflaj în junglă, ca să nu fie ucişi. Şi mai era ceva. La sfârşit, după ce-a făcut din mine un Gabin şi un Belmondo, a tăcut, s-a jucat cu bretonul, a râs nervos şi a zis:

— E incredibil cât de mult semeni cu el.

— Cu cine, domnişoară Cora?

— Cu Maurice. E un tip pe care l-am cunoscut demult şi pentru care am făcut prostii mari.

— Ce s-a ales de el?

— A fost împuşcat la eliberarea de sub ocupaţie.

N-am mai întrebat nimic, era mai bine aşa.

Îşi răsucea în continuare bretonul.

— În afară de păr, el era brunet, tu eşti aproape blond. Mie nu mi-au plăcut decât bruneţii, aşa că, vezi, n-ai de ce să te temi.

Am râs amândoi la gluma asta. Era cazul să mă retrag. Doar că nu era momentul potrivit, căci de cum m-am ridicat să plec, ea parcă s-a făcut şi mai mică în colţul ei de canapea. Atunci am adoptat calea de mijloc şi, înainte să plec, am întrebat-o:

— Vreţi să ieşiţi într-o seară cu mine, domnişoară Cora? Am putea merge la Slush.

Atunci m-a privit cu atenţie. M-am amuzat pe urmă când am căutat în dicţionar şi am găsit cuvântul perplex. *Perplex: dezorientat, încurcat, care arată şi mai mult surpriza.* A rămas nemişcată în uşă, cu mâna pe breton.

— Am putea merge să dansăm la Slush, am repetat eu, şi mi s-a părut că-l văd pe domnul Solomon făcându-mi un mic semn aprobator, aplecat asupra noastră din înălţimile lui auguste.

— Ştii, Jeannot, sunt puţin ruginită. Locurile pentru tineri... Am peste şaizeci şi cinci de ani, ca să-ţi spun adevărul.

— Domnişoară Cora, scuzaţi-mă, dar începeţi să mă scoateţi din minţi cu vârsta dumneavoastră. Vorbiţi de parcă ar fi interzisă minorilor. Domnul Solomon, pe care-l cunoaşteţi, merge pe optzeci şi cinci de ani şi tocmai şi-a îmbrăcat toţi dinţii, de parcă nimic n-ar conta.

A părut interesată.

— A făcut asta?

— Da. E un bărbat cu moralul ridicat, care nu se lasă cu una, cu două. Data viitoare când va fi nevoie să-şi îmbrace dinţii, va avea cel puţin o sută cincisprezece ani. Sau o sută douăzeci, pot să ţină chiar mai mult. Se găteşte după ultima modă, îşi pune în fiecare dimineaţă o floare la rever şi îşi îmbracă dinţii ca să fie superbi.

— Poate că are pe cineva?

— A, nu, nu are decât timbrele şi cărţile poştale.

— Păcat.

— Are o anume seninătate.

Domnişoara Cora a părut nemulţumită.

— Seninătatea, seninătatea, a zis ea. O viaţă în doi nu mai merită efortul, mai ales când nu mai eşti tânăr. Mă rog, dacă vrea să-şi irosească viaţa, treaba lui.

Era ciudat s-o vezi prost dispusă pentru că domnul Solomon avea o anume seninătate şi îşi irosea viaţa.

— Vin să vă iau miercuri seară după cină, dacă vreţi, domnişoară Cora.

— Ai putea să vii la mine la cină.

— Nu, mulţumesc, termin târziu seara. Şi vă sunt foarte recunoscător pentru ce faceţi pentru mine. Nu ştiu dacă am talentul necesar ca să ajung cineva pe ecrane, dar e întotdeauna un lucru bun să ai un viitor.

— Ai încredere în mine, Jeannot. Am fler pentru spectacol.

A râs.

— Şi pentru tinerei. Încă n-am făcut asta pentru nimeni, dar tu, de când te-am văzut, mi-am spus: ăsta chiar are ce trebuie.

Mi-a dat adresele unor oameni la care trebuia să merg. Nu m-am ocupat niciodată de asta, decât mult prea târziu, când domnişoara Cora ieşise deja de mult din afacere. I-am sunat în amintirea ei, însă nu mai era nici unul în viaţă, în afară de un anume domn Novik, care-şi amintea bine de ea, fusese impresar în tinereţe, dar acum îşi deschisese un service. Nu cred că domnişoara Cora inventase relaţiile pe care zicea că le are în lumea spectacolului, cred că trecuse mult mai mult timp decât îşi închipuise ea şi în acest caz nu mai răspunde nimeni la numărul format.

Ne-am despărţit prieteni buni, doar că nu ştiam de ce o invitasem la Slush, tot din cauza firii mele de voluntar care exagera, daţi-i un deget şi vă ia toată mâna. Cred că voiam să-i dovedesc domnişoarei Cora că e încă feminină şi că nu mi-e ruşine să mă afişez cu ea aşa cum faci cu o iubită.

XI

Am intrat în cameră şi am sărit în patul meu de la etajul al doilea, deasupra lui Tong, care citea în cel de la parter. Făcuserăm paturile suprapuse, ca să rămână mai mult spaţiu în rest, Chuck la ultimul nivel, eu la mijloc, Tong jos şi Yoko, care locuieşte altundeva.

Îmi place de Chuck, nu-i chiar complet ticălos. Când e sus la el, sub tavan, cu cracii adunaţi sub bărbie, slăbănogul, cu ochelarii pe nas şi părul care pare întotdeauna ridicat de frică, parc-ar fi un liliac care a luat proporţii. Zice că Lepelletier are dreptate la SOS şi că toţi suferim de un exces de informaţii despre noi înşine, ca bătrânii din Cambodgia, care sunt suprimaţi cu o lovitură de pat de puşcă în cap pentru a economisi mâncarea, sau mama aceea din ziar, care şi-a închis amândoi copiii ca să-i lase să moară de foame, iar la proces a povestit că intrase să vadă dacă se terminase şi unul din ei a avut încă puterea să spună „mamă". Ăsta-i sentimentalism. Chuck zice că ar trebui să inventăm o artă marţială specială pentru sensibilitate, în vederea călirii protectoare, sau că trebuie să te protejezi prin meditaţie transcendentală şi detaşare filosofică, numită şi yoga la anumite populaţii din Asia. Mai zice că, la domnul Solomon, acest karate special de autoapărare este umorul evreu, *umor: înclinare spre glume, ascunsă sub o aparenţă de seriozitate, care subliniază cu cruzime şi amărăciune absurditatea lumii* şi *evreu*, cu care se potriveşte.

Eram necăjit, ca de fiecare dată când nu pot face nimic. Nici măcar nu trebuia să încerc, asta induce frustrare. *Frustrare: stare a individului a cărui înclinaţie sau nevoie fundamentală nu a putut fi satisfăcută.* Chuck zice că ar trebui să creăm un Comitet de Salvare Publică, condus de regele Solomon, care ar lua viaţa în mâini, ar face alta în loc şi ar împărţi speranţă peste tot. Speranţa e tot ce contează când eşti tânăr, dar şi când eşti bătrân trebuie să-ţi aminteşti de ea. Poţi să pierzi totul, braţele, picioarele, vederea, graiul, dar dacă îţi păstrezi speranţa, nimic nu-i pierdut, găseşti puterea să continui.

M-am distrat copios şi am vrut să revăd un film cu fraţii Marx ca să-mi încarc bateriile, dar nu se mai difuza. Îmi spuneam că ar fi trebuit să mă ocup doar de mici treburi manuale, încălzire, instalaţii, care ţin de bunăstarea materială, lucruri pe care le poţi repara şi aranja cu mâinile, în loc să mă las cuprins de angoasa regelui Solomon şi de felul lui de-a se apleca plin de bunăvoinţă asupra ireparabilului. *Ireparabil: fără scăpare, ceva ce nu poate fi reparat.*

Chuck a sosit tocmai când mă întrebam dacă nu pot găsi nici măcar o singură persoană, de preferinţă o femeie, de care să mă ocup şi căreia să-i dau totul, în loc să alerg în stânga şi-n dreapta încercând să repar oameni pe care nu-i cunoşteam de pe vremea lui Adam şi a Evei. Şi-a aruncat cărţile şi s-a căţărat pe patul de deasupra mea, căci îi place să aibă o atitudine superioară. Aveam capul între adidaşii lui.

— Îţi put picioarele.

— Asta-i viaţa.

— La naiba.

— Acum ce mai e? Ai o moacă...

— O ştii pe domnişoara Cora? Fosta cântăreaţă? Cea pe care domnul Solomon mi-a recomandat-o călduros?

— Da, şi ce-i cu asta?

— A trebuit s-o invit să iasă cu mine.

— Păi, nu erai obligat s-o faci.

— Cineva ar trebui să fie obligat. Altfel, am fi la Polul Nord.

— Polul Nord?

— Altfel, n-ar fi decât gheţari, pustiu şi minus o sută de grade.

— Asta, puişor, e problema *ta*.

— Aşa zice toată lumea care vrea să fie indiferentă. Când i-am dus flori, a roşit ca o fetişcană. La şaizeci şi cinci de ani, îţi dai seama? Credea că sunt de la mine.

— Şi erau de la el?

— Da. Amabilitatea lui proverbială.

— Păi, da, el cu voinţa lui de putere... Se crede Dumnezeu Tatăl, fără îndoială. Aşa, ai invitat-o în oraş, şi pe urmă?

— Nimic. Numai că e ceva ce n-am priceput până acum.

— I-auzi. Şi am putea şti ce n-ai priceput în mod special, în afară de tot?

— Chuck, nu-i cazul să faci glume, asta mai lipseşte acum. N-am priceput că poţi să fii bătrân şi să ai o mentalitate de douăzeci de ani.

— Păi, puişorul meu nerod, asta se cheamă „tinereţea spiritului", ca să folosesc un clişeu. Mă-ntreb sincer ce citeşti când o tot lălăi prin biblioteci.

— Du-te naibii! Eşti genul de tip care mă ajută să înţeleg. Nu trebuie decât să te ascult şi să aleg contrariul, aşa ştiu sigur că nu mă înşel. Tu cu karatele tău, ca nişte cămile în deşert, luptându-se cu nimeni şi nimic. Nu pe domnişoara Cora am invitat-o, ci cei douăzeci de ani ai ei. Pe undeva încă are douăzeci de ani. N-avem dreptul să facem asta.

Chuck a tras un pârţ, iar Tong a sărit din pat, s-a repezit să deschidă fereastra şi a început să strige. Pe mine încă mă

surprinde tipul ăsta, după tot ce-a văzut în Cambodgia, se mai poate indigna din cauza unui pârţ.

— N-ai făcut bine c-ai invitat-o, puişor. O să-şi facă speranţe. Ce-o să-i spui dacă încearcă să se culce cu tine?

Am strâns pumnii.

— De ce spui asta? Zău acum, de ce spui asta? De ce cauţi mereu lucruri imposibile? Domnişoara Cora a cunoscut din plin succesele feminine şi încă vrea să fie tratată ca o femeie adevărată, atâta tot. Tu nu te gândeşti decât la prostii, de mult i-a trecut asta!

— Ce ştii tu?

— În fine, dar nu-i OK, nu? M-am gândit doar că i-ar face plăcere să-şi amintească de ea însăşi, căci ce le mai rămâne oamenilor când se pierd pe ei din vedere?

Aici s-a băgat şi Tong în discuţie.

— Nu ştiu ce vă rămâne vouă în Occident, dar noi, când nu ne mai rămâne nimic, căutăm refugiu în înţelepciunea orientală, a zis el.

Să auzi asta de la un tip căruia i-a fost masacrată toată familia, dintre care un bunic în bătaie cu bastonul în Phnom-Penh, pentru că nu mai era de folos, îţi venea să te prăpădeşti de râs. Am sărit din pat şi m-am dus să caut cuvântul *înţelepciune* în dicţionarul lui Chuck. Am găsit *înţelepciune: cunoaştere inspirată de lucruri divine şi umane*. Le-am citit definiţia şi i-am făcut pe amândoi să râdă, chiar şi pe Tong. Mai scria şi *cunoaştere perfectă a lucrurilor pe care le poate şti un om*, nici asta nu era rău. Mai scria *calitate, purtare de înţelept, calm superior îmbinate cu totalitatea cunoştinţelor*. De multă vreme nu mă mai distrasem aşa de tare ca atunci când am citit asta. Chiar am copiat definiţia pentru domnul Solomon, care avea nevoie de tot calmul superior posibil.

XII

Apoi m-am dus la sala de sport din strada Caumer, unde am dat în sacul de box până nu mi-am mai simţit braţele. Ceea ce Chuck numeşte neputinţă şi neînţelegere, dacă-i face plăcere să mă studieze, să-i fie de bine. Zice că relaţiile mele cu regele Solomon sunt ca ale unui fiu căruia i-a lipsit tatăl şi că n-a văzut niciodată un tip care să aibă atâta nevoie ca mine de prêt-à-porter. N-a pomenit de Dumnezeu, dar tot aia era. Trebuie ştiut că, pentru sucitul ăsta arogant, prêt-à-porter-ul înseamnă haine gata făcute de multă vreme, care se repun în circuit – familia, tata, mama, Tatăl-nostru-care-eşti-în-ceruri –, care sunt numite valori sigure la bursă şi, după părerea lui, cum eu nu am nimic din toate astea, m-am ataşat de regele pantalonilor, în lipsă de altceva mai bun. E complet fals, având în vedere că domnul Solomon făcea şi haine pe măsură unde fiecare găsea ce-i convenea. Am văzut una dintre primele lui reclame, pe care o păstra înrămată pentru amuzament, de când începuse să caute ce putea face pentru omenire şi avusese ideea să scrie că *oricine cumpără şase perechi de pantaloni are dreptul la una pe măsură din orice stofă alege*. Menţionez asta din cauza ideii lui Chuck despre neputinţă, ca să arăt că întotdeauna există ceva de făcut şi că nu suntem condamnaţi să rămânem în fundul gol. Aşa că am dat în sacul de box ca turbat, iar asta m-a sleit de energie şi nu mi-am mai pus întrebarea de ce e aşa şi nu altfel şi de ce nu răspunde nimeni la numărul pe care l-ai format. Apoi

m-am dus la domnul Galmiche, antrenorul, care are ochii şi faţa ca două ochiuri pe o farfurie. A încasat-o mai mult decât oricare altul, iar când zâmbeşte, căci îi sunt prieten, deşi se vede cu ochiul liber, tot îţi vine greu să crezi.

— Ia zi, Jeannot, azi eşti în culmea furiei?

— Mda. Ce vârstă aveţi, domnule Louis?

— Şaptezeci şi doi. Am început să lupt împotriva lui Marcel Thil, în 1932.

— Asta-nseamnă o grămadă de pumni în gură.

— Pumnii în gură fac parte din fiinţa umană. Ştii ce zicea Georges Carpentier?

— Cine era ăsta?

A părut vexat.

— E tipul care a zburat prima dată cu avionul peste Atlantic, ce naiba!

— A, da? Şi ce zicea?

— Că la început au fost doar pumnii şi că aşa ne-a apărut şi gura, pentru că funcţia creează organul.

— Ce vrea să zică asta?

A făcut un mic semn de aprobare.

— Ai dreptate, puştiule. Te aperi bine.

— Am un prieten care e mai bătrân decât dumneavoastră, domnule Louis, şi care se apără la rândul lui, ca să-şi păstreze moralul ridicat, asta se cheamă umor evreiesc. Am căutat în dicţionar ca să-i găsesc consolare. Trebuie să existe ceva care să-i poată ajuta pe cei ce dispar. M-am uitat deja la *seninătate* şi la *detaşare filosofică*, iar apoi am căutat şi *înţelepciune*. Ştiţi ce-am găsit?

— Hai, zi, poate e ceva ce n-am observat.

— *Înţelepciune: cunoaştere inspirată de lucruri divine şi umane. Cunoaştere perfectă a lucrurilor pe care le poate şti un om. Calm superior, îmbinat cu totalitatea cunoştinţelor.* Ei?

Domnul Galmiche nu se supără niciodată, a depăşit vârsta. Şi-a încleştat puţin fălcile, a fornăit pe nas, în fine, ce-i mai rămăsese din el.

— De-asta loveai ca nebunu' mai devreme?

— Da, oarecum.

— Bine faci. Mai bine să dai într-un sac decât să pui bombe, ca alţi puştani de vârsta ta.

XIII

Am făcut duş, m-am îmbrăcat şi m-am dus la domnul Solomon să văd dacă mai era acolo. M-am strecurat repede pe lângă ghereta domnului Tapu, portarul, care nu mă înghite şi nu ratează nici o ocazie să iasă şi să-şi verse năduful când trec eu pe-acolo. Cred că-i din cauza înfăţişării mele, nu se poate să le placi tuturor. Îl fac să iasă şi cu asta, basta. Încerc să-l evit, nu-mi place să-l văd, mă simt ceva mai bine când îmi iese, dar întotdeauna aud în spate: a, iar ai venit!, aşa că sunt obligat să-l întâlnesc. Eu, unul, când mă aflu în prezenţa unui cretin, unul adevărat, mă simt cuprins de emoţie şi respect, pentru că în sfârşit ai o explicaţie şi ştii de ce. Chuck zice că mă emoţionez aşa în faţa Prostiei pentru că sunt pătruns de sentimentul reverenţios al sfinţeniei şi nemărginirii. Zice că sunt copleşit de sentimentul de eternitate, ba chiar mi-a citat un vers din Victor Hugo: *Da, viu în al său templu s-ador pe cel Etern*[1]. Chuck zice că nu există nici măcar o singură teză despre Prostie la Sorbona şi că asta explică declinul gândirii occidentale.

— Deci ai venit să-l vezi pe regele evreilor?

La început încercam să fiu politicos cu el, dar asta nu făcea decât să-l stârnească mai rău. Cu cât eram mai amabil, da,

---

1. Citatul nu îi aparţine lui Victor Hugo, ci lui Jean Racine, fiind primul vers, Actul I, Scena I, din tragedia *Atalia*, în româneşte în traducerea lui Haralamb G. Lecca, Ed. Librăriei Leon Alcalay, Bucureşti, 1907.

domnule Tapu, nu, domnule Tapu, n-o să se mai întâmple, domnule Tapu, n-o fac intenţionat, domnule Tapu, cu atât îmi neglijam mai tare datoria faţă de el. Aşa că am început să-i dau apă la moară. Avem întotdeauna nevoie de ceilalţi, nu ne putem petrece viaţa detestându-ne pe noi. Chuck zice că, dacă tâlharii n-ar mai ataca bătrânii, dacă evreii n-ar mai exista, dacă comuniştii s-ar evapora şi dacă muncitorii imigranţi ar fi trimişi de unde au venit, pentru domnul Tapu ar fi un deşert afectiv. Îmi părea rău de el şi-i făceam anumite chestii special ca să-l motivez, smulgeam câte o vergea metalică ce prindea mocheta, spărgeam un geam sau lăsam uşa liftului deschisă ca să-i dau satisfacţie. Era un tip care avea nevoie de sprijin. Când ai atâta ranchiună, încât nu mai ştii ce să faci cu ea, nici de ce să te legi şi când ia asemenea proporţii, încât cuprinde tot sistemul solar, te simţi mai bine dacă găseşti o motivaţie, fie doar un chiştoc pe covor sau uşa liftului lăsată deschisă. Avea nevoie de mine, de cineva anume pe care să-l deteste, pentru că altfel ar fi fost toată lumea şi era prea mult. Avea nevoie de cineva şi de ceva palpabil. Un fanfaron care nu-l speria, nu, domnule. La început, când îi propuneam să duc gunoiul sau să dau o mână de ajutor la măturat, era puţin ca în cazul muncitorilor algerieni, care sunt blânzi şi amabili şi nu violează pe nimeni făcându-se astfel vinovaţi că nu confirmă părerea altor oameni despre ei. Când am înţeles că-mi neglijam datoria faţă de el, m-am apucat să-l ajut. Am început prin a urina pe peretele din casa scării, lângă ghereta lui. Nu era acolo, dar m-a recunoscut imediat. Când am coborât, mă aştepta.

— Dumneata ai făcut asta!

Aş fi putut să spun: da, eu am făcut-o, ca să vă ajut, însă nu era destul, avea nevoie să mai şi mint. Mi-am ridicat pantalonii cu un gest de genul „ia mai du-te naibii" şi am zis:

— M-aţi văzut? Bineînţeles că nu. Nu eraţi aici. Nu sunteţi niciodată aici când e nevoie de dumneavoastră!

I-am arătat cotul şi am plecat. De atunci mă priveşte cu satisfacţie, căci ştie că eu îl voi ucide pe domnul Solomon ca să-i fur banii şi comorile filatelice. Singurul lucru care-i lipseşte la mine e că nu sunt muncitor algerian, atunci ar fi chiar perfect. *Când de Gaulle a lăsat baltă Algeria, am ştiut imediat ce urma să se întâmple şi aveam dreptate, când ne aflam acolo, algerienii erau opt milioane şi, după ce-am plecat, au ajuns la douăzeci de milioane. Aţi înţeles ce vreau să spun. Ssst, ciocu' mic, să nu fiu acuzat de genocid, dar douăzeci de milioane, vedeţi ce a făcut de Gaulle şi ce se pregăteşte. Eu, care eram pentru mareşalul Pétain, chiar dacă mi-am pierdut un văr în legiunea antibolşevică, nu prea mă înşel.* Chuck încercase să-l intervieveze pe domnul Tapu pentru teza lui despre Prostie, dar n-au ajuns prea departe cu înregistrarea, pentru că Chuck începuse să aibă spaime nocturne şi să strige după ajutor, tot karatele lui pentru întărirea sensibilităţii nu făcea prea multe parale ca artă marţială de autoapărare.

Domnul Tapu era deci acolo, în faţa gheretei, cu basca pe cap, chiştocul obişnuit şi aerul răutăcios şi înţelept, căci atunci când Prostia luminează lumea, ştim şi înţelegem totul. De altfel, chiar am simţit o căldură prietenească, pentru că proştilor ca domnul Tapu le datorăm mult, să-i vedem şi să-i auzim ne risipeşte orice frică, ştim de ce şi cum, există o explicaţie regională. Eram acolo, pe a opta treaptă a scării, şi avem faţa luminată de înţelegere, simpatie şi sfinţenie, încercam sentimente respectuoase, veneam în al său templu s-ador pe cel etern. Domnul Tapu a părut aproape neliniştit, atât de tare radiam.

— Ce te-apucă? m-a întrebat cu neîncredere.

Citisem în revista *VSD* că în Africa se găsise un craniu uman proaspăt, care data de opt milioane de ani, deci nu de ieri, de azi. Dar Chuck zice că Prostia nu putea exista pe vremea aia, pentru că nu era alfabet.

Am râs şi domnul Tapu s-a umplut de ură.

— Nu-ţi permit aşa ceva! a zbierat el, căci nu e nimic mai rău pentru asemenea oameni decât să se râdă de ei.

— Scuzaţi-mă, domnule Tapu, sunteţi tatăl şi mama noastră, a tuturor! i-am zis. Nu vreau decât să vin din când în când să vă văd şi să vă admir pentru claritatea şi frumuseţea lucrului în sine!

Am coborât cele opt trepte – precizez că opt, pentru că apoi, cu posteritatea istorică, poate că vor exista dubii şi discuţii despre asta – şi i-am întins mâna prietenește domnului Tapu, având în vedere că era un moment de revelaţie ce merita un gest pe care fotografii l-ar fi putut imortaliza mai târziu. Dar el, să crape, nu alta. Aşa că am rămas acolo cu mâna întinsă, apoi i-am arătat cotul ca de obicei şi am urcat iar, cu sentimentul voluntar că-i încărcasem bateriile domnului Tapu, şi eram mulţumit, pentru că nu în fiecare zi poţi ajuta un om să trăiască.

Ajunsesem deja la etajul al doilea, iar el încă zbiera de jos, cu privirea şi pumnul ridicate spre mine:

— Derbedeule! Banditule! Golanule! Comunist împuţit ce eşti!

Mă simţeam mulţumit. Era încă unul dintre oamenii care au nevoie de sprijin.

XIV

L-am găsit pe domnul Solomon gătit de zile mari. Era într-adevăr îmbrăcat după ultima modă, un costum pe care l-ar fi putut purta încă cincizeci de ani sau mai mult, dacă era păstrat într-un loc fără umezeală şi bine închis. Domnul Solomon s-a arătat mulţumit când a văzut că admir stofa.

— L-am comandat special la Londra.

L-am pipăit şi am zis:

— E trainic. O să vă ţină încă cincizeci de ani.

E ceva mai puternic decât mine. Nu mă pot împiedica să mă învârt în jurul cozii. Dacă mă abţin să spun ceva pe o parte, iese pe cealaltă. Am încercat să mă corectez.

— S-a descoperit o vale în Ecuador unde oamenii trăiesc până la o sută douăzeci de ani, am zis eu.

În afară de frizerul şi manichiurista care veneau să-l pregătească, mai era acolo un tip scund, cu o servietă din piele. Pe birou stăteau nişte documente cu semnătura domnului Solomon. Se pare că unii îşi refac tot timpul testamentul, de teamă că au uitat ceva. M-am întrebat întotdeauna ce avea să facă domnul Solomon cu taxiul după moartea lui. Poate că există o lege pentru taxiurile care sunt lăsate singure pe lume, fără proprietar. Am auzit la radio că a fost găsit un vagabond pe jumătate devorat într-o cabană la ţară, dar cu siguranţă pentru vehiculele cu patru roţi a fost prevăzut ceva. Încerc mereu să mă obişnuiesc cu ideea, însă nu reuşesc niciodată. Bătrânii aveau idoli şi le aduceau legume şi pui ca să-i

îmbuneze, dar astea erau superstiţii. Nu reuşesc să mă obişnuiesc cu ideea, şi nu doar din cauza oamenilor în vârstă şi a domnului Solomon, care mi-e foarte drag, ci a tuturor celor aflaţi la final. Chuck îmi zice că nu fac bine gândindu-mă la asta tot timpul. Că moartea e o chestie fără scăpare şi că n-are rost să-ţi baţi capul cu ea. Nu-i adevărat. Nu mă gândesc tot timpul la moarte, dimpotrivă, ea se gândeşte tot timpul la mine.

— Tocmai am cumpărat colecţia Frioul, m-a anunţat domnul Solomon arătându-mi documentele şi albumele de pe birou. Nu are prea mare valoare, în afară de timbrul de cinci centime roz din Madagascar, o piesă rarisimă. Şi n-au vrut să le vândă separat.

Iar atunci domnul Solomon a spus ceva incredibil şi cu adevărat măreţ. Poate o să credeţi că exagerez, dar ascultaţi aici:

— Pentru mine, timbrele sunt azi singura valoare de refugiu.

Valoare de refugiu. Chiar asta a spus. Stătea acolo, cu manichiura şi frizura făcute, foarte drept, cu cei optzeci şi patru de ani şi costumul din stofă englezească croit special ca să dureze încă cincizeci de ani, şi mă privea cu bonomie cu ochii lui întunecaţi de sfidare, atât de suveran şi deasupra tuturor, încât moartea nu-şi putea permite să se apropie. Chuck zice că în armată asta se cheamă acţiune psihologică, pentru a face duşmanii să se retragă. Apoi s-a dus până la birou, a luat un plic şi l-a ridicat la lumină, să mi-l arate. Era adevărat. Nu încăpea loc de discuţii. Era timbrul de cinci centime roz din Madagascar.

— Domnule Solomon, vă felicit.

— Păi da, dragul meu Jean, e destul să te gândeşti. Timbrul este azi singura valoare de refugiu...

Încă ţinea plicul ridicat şi mă privea cu licărirea obişnuită în ochii lui întunecaţi. Chuck zice că, dacă ai umor evreiesc,

poţi chiar şi să-ţi smulgi dinţii fără să te doară, de-asta cei mai buni dentişti din America sunt evrei. După el, nici umorul englezesc nu-i rău ca armă de autoapărare, astea sunt numite arme reci. Umorul englezesc îţi permite să rămâi un gentleman până la capăt, chiar şi când ţi se taie braţele şi picioarele şi nu rămâne din tine decât un gentleman. Chuck poate vorbi despre umor ore în şir, fiindcă şi el e un angoasat. Zice că umorul evreiesc este un produs indispensabil pentru angoasaţi şi că poate domnul Tapu are pe undeva dreptate când spune că m-am făcut evreu, pentru că m-am molipsit de la domnul Solomon de angoasa asta care mă împinge să râd întruna.

Asta am făcut în timp ce domnul Solomon îşi ridica valoarea de refugiu la lumină şi o admira zâmbind. Era un zâmbet ca şi cum buzele lui luaseră acest obicei cu mult timp în urmă, o dată pentru totdeauna. Aşa că nu putem şti dacă zâmbeşte în clipa asta sau dacă a zâmbit acum o mie de ani şi a uitat să-şi scoată zâmbetul. Are nişte ochi foarte întunecaţi şi ageri, pe care cataracta i-a cruţat. Lucesc de veselie când îi vezi la lumină şi asta-i tot ce are el mai sălbatic. Nu are trăsături etnice. A reuşit să-şi păstreze tot părul, care e foarte alb şi pieptănat pe spate, iar uneori îşi lasă o barbă scurtă pe care frizerul o aranjează în fiecare zi. O lasă să crească puţin, apoi o scurtează, ceea ce-l întinereşte. Tong, care cunoaşte bătrânii mai bine decât noi, pentru că în Orient aceştia au mai multă greutate, şi care a terminat liceul la Phnom-Penh, zice că domnul Solomon are chipul unui nobil spaniol din *Înmormântarea contelui de Orgaz* sau al lui José-Maria de Heredia din „Conchistadorii". Eu am abandonat şcoala mai repede, dar sunt sigur că domnul Solomon nu seamănă cu nimeni. Poate că, dacă Iisus Hristos ar fi trăit până la o vârstă venerabilă, îmbătrânind în meserie, şi dacă ar fi avut nasul mai

scurt şi bărbia mai puternică, am vorbi de o asemănare, habar n-am. Purta o cravată de mătase gri-sidefată, cu o perlă de aceeaşi culoare. Nu-şi punea niciodată ochelarii înăuntru. La butonieră avea o floare albă cu miezul galben, care se iţea ca o pasăre, şi îşi pusese şi Ordinul de Merit[1], pe care îl primise pe bună dreptate.

— Taxiul e jos, Jeannot?

Mi-e groază să mi se spună Jeannot, din cauza lui Jeannot Lapin[2], chiar dacă sunt fete care nu se jenează s-o facă. Atunci când o fată mă mângâie pe cap şi mă alintă Jeannot Lapin, mie îmi piere tot cheful, căci sună matern. Sentimentul matern e un lucru frumos, dar trebuie să ştii ce să faci cu el.

— Nu, domnule Solomon. Mi-am terminat tura azi-dimineaţă. Taxiul e la Tong.

— Atunci o să luăm Citroënul meu de familie. Poţi să mă duci în strada Cambige? Nu-mi place să conduc încet prin Parisul de astăzi. Pe vremuri aveam un Bugatti. Dar a ajuns piesă de muzeu.

Şi-a luat mănuşile, pălăria şi bastonul cu mâner de argint în formă de cap de cal. Avea gesturi puţin bruşte, care-i depăşeau intenţiile, din cauza artritei.

— Mi-ar fi plăcut să-mi recuperez într-o zi Bugattiul şi să dau o tură în viteză prin oraş. Îmi lipseşte lucrul ăsta.

Mi l-am imaginat pe domnul Solomon la volanul unui Bugatti, mergând cu o sută la oră, mi-a făcut plăcere să văd că încă avea toate reflexele. Am coborât în parcare şi l-am ajutat puţin să urce în Citroënul de familie. Domnul Solomon

---

1. Ordin de stat acordat de preşedintele Franţei cetăţenilor francezi care s-au remarcat prin realizări civile şi militare, înfiinţat la 3 decembrie 1963 de preşedintele Charles de Gaulle.
2. Poveste pentru copii, publicată în 1904, scrisă şi ilustrată de Beatrix Potter, al cărei protagonist este iepuraşul Jeannot.

nu avea familie, dar îşi întreţinea Citroënul cu mare grijă, pentru orice eventualitate. L-am ajutat să urce din politeţe, deşi este încă perfect capabil să urce singur într-o maşină, puteţi să mă credeţi. Era suficient loc pentru o soţie şi trei copii. În timpul cursei, mă întorceam spre el din când în când, să-i ţin companie. Stătea cu mănuşile şi mâinile împreunate pe mânerul bastonului şi se legăna uşor. Aveam mereu tot felul de întrebări pe care aş fi vrut să i le pun, dar nu-mi veneau în minte şi rămâneau nerostite. Nu se poate rezuma într-o singură întrebare, nici măcar într-o mie, ceva care nu vine din cap, ci din inimă, iar acolo nu poţi articula nimic. Când a plecat pentru cincisprezece zile în Nepal, Chuck mi-a trimis o vedere pe care scria: „Şi aici e la fel", aşa o fi, ce să zic, dar mai e şi culoarea locală, ce naiba.

— Ce mai face domnişoara Cora?

— Bine. Am invitat-o la dans în seara asta.

Domnul Solomon a părut neîncrezător.

— Trebuie să ai grijă, Jeannot.

— O să am grijă, dar nu-i chiar aşa de bătrână, ştiţi. Mi-a zis că are şaizeci şi cinci de ani şi cred că-i adevărat, nu i-ar mai folosi la nimic să declare mai puţini. O să dansez un pic cu ea, dar o să am grijă. E mai mult ca să-i ţin companie. Mi-a zis că-i plăcea mult să ţopăie când era tânără. Să ţopăi înseamnă să dansezi, domnule Solomon.

— Ştiu. O vezi des?

— Nu. Se descurcă foarte bine singură. E întotdeauna mai greu pentru cei care au fost obişnuiţi cu atenţia publicului decât pentru cei care nu sunt obişnuiţi cu nimic.

— Da, a zis domnul Solomon. E o observaţie foarte corectă. Era foarte apreciată pe vremuri. Prin anii treizeci.

— Anii treizeci? Nu-i aşa în vârstă.

— Era foarte tânără pe-atunci.

— Am văzut fotografii.

— E foarte drăguț că faci asta pentru ea, a zis domnul Solomon bătând darabana cu degetele pe baston.

— Păi, știți, nu fac asta pentru ea. O fac în general.

S-a luminat deodată. Îmi place când regele Solomon se luminează, e ceva neașteptat ca soarele pe vechile pietre cenușii și parcă se ivește viața. Zic asta de dragul cântecului domnului Charles Trenet, unde „se ivește dragostea". Dragostea, viața, tot aia-i, iar cântecul e foarte frumos.

Domnul Solomon medita.

— Ai un simț foarte ascuțit al umanului, dragul meu, și asta-i foarte dureros. E o formă foarte rară de înțelegere intuitivă care se numește și „darul empatiei". Ai fi fost un misionar excelent altădată... pe vremea când erau încă mâncați.

— Nu sunt credincios, domnule Solomon, nu vă supărați.

— Deloc, deloc. Și apropo de domnișoara Cora, dacă aveți cheltuieli, sunt gata să le plătesc. Era o femeie fermecătoare și a fost foarte iubită. Așa că permite-mi să iau asupra mea toate cheltuielile.

— Nu-i nevoie, domnule Solomon. Am tot ce trebuie. O să se amuze dansând puțin, chiar dacă nu mai sunt aceleași dansuri ca pe vremea ei, când erau la modă charleston și shimmy. Am văzut în filmele mute.

— Văd că ai cunoștințe istorice solide, Jeannot. Dar charleston și shimmy se dansau mai degrabă în tinerețea mea. Nu și în a domnișoarei Cora.

Nu mi-l puteam imagina pe domnul Solomon dansând charleston și shimmy. O nebunie.

— Domnișoara Lamenaire nu-i așa de în vârstă. Pe atunci se dansau tangou și foxtrot.

A ezitat puțin.

— Dar ai grijă, Jean.

— N-o să moară dacă dansează puţin jerk[1].

— Nu despre asta vreau să vorbesc. Eşti un tânăr superb şi... să presupunem, de pildă, că eu întâlnesc o tânără fermecătoare care mi-ar arăta interes. Ei bine, dacă mi-aş da seama brusc că e doar ajutor umanitar din partea ei, aş fi profund îndurerat. Suntem întotdeauna mai bătrâni decât credem, dar şi mai tineri decât ne închipuim. Domnişoara Cora cu siguranţă nu şi-a pierdut obiceiul de a fi femeie. Aşa că rişti să o răneşti cumplit. Să presupunem încă o dată că eu, de pildă, întâlnesc o tânără fermecătoare de douăzeci şi opt-treizeci de ani, un metru şaizeci şi doi, blondă, ochi albaştri, blândă, veselă, iubitoare, care ştie să gătească şi care îmi arată interes. Mi-aş putea pierde capul şi...

A tăcut. Nu îndrăzneam să-l privesc nici măcar în oglinda retrovizoare. Ideea că regele Solomon s-ar îndrăgosti de o tânără când nu mai avea aproape nimic de-a face cu restul muritorilor... Nu ştiu la ce-ar trebui să ne gândim când avem optzeci şi patru de ani, dar cu siguranţă nu la o tânără blondă şi fermecătoare. Am aruncat totuşi o privire în oglinda retrovizoare ca să văd dacă nu cumva mă lua în râs, însă am plecat repede ochii. Domnul Solomon nu-şi bătea deloc joc de mine, de bătrâneţea lui, de el însuşi din disperare. Domnul Solomon avea un aer visător. Nu vă pot spune ce efect are asupra ta să vezi un bărbat deja atât de măreţ şi, ca să zic aşa, ajuns de la pacea sfârşitului şi cumva luminat de ea, stând acolo, cu mâinile şi mănuşile împreunate pe mânerul bastonului cu cap de cal, cu privirea pierdută şi lăsându-se în voia supoziţiilor unor întâlniri de gradul trei.

— Deci, să presupunem o clipă, căci trebuie să luăm în calcul toate ipotezele, viaţa fiind plină de minunăţii de tot

1. Dans foarte popular în anii '60, care imprimă întregului corp mişcări ritmice şi sacadate.

felul, că această tânără mă invită să dansăm jerk şi-mi arată un interes care poate fi greşit înţeles. Evident că nu m-aş putea opri să intru într-o stare de speranţă şi anticipare pe care o numim, dacă vrei, stare sentimentală. Ei bine, dacă aceasta s-ar dovedi mai apoi a fi doar interes de ordin umanitar sau, şi mai rău, documentar, cu siguranţă aş fi cumplit de dezamăgit... Aşa că, fii prudent cu domnişoara Cora Lamenaire şi n-o face să-şi piardă capul. Uite c-am ajuns. E clădirea asta modernă.

L-am ajutat să coboare, fără ca acest lucru să pară sprijin.

XV

L-am însoţit până la etajul al cincilea, pe partea dreaptă, şi acolo m-a uimit cu adevărat. Domnul Solomon s-a oprit în faţa unei uşi cu o plăcuţă pe care scria *Doamna Jolie ghicitoare clarvăzătoare doar cu programare* şi a sunat. La început am încercat să cred că venise să se intereseze pentru altcineva, dar nu, câtuşi de puţin.

— Se pare că nu se înşală niciodată, a zis el. Vom vedea. Mor de curiozitate! Da, sunt într-adevăr foarte curios să ştiu ce mă aşteaptă.

Avea obrajii îmbujoraţi.

Am rămas gură-cască. La naiba. Era tot ce-mi trecea prin cap. Un tip de optzeci şi patru de ani care se duce la o ghicitoare ca să-i spună ce-l aşteaptă! Iar apoi mi-am amintit deodată ce-mi spusese în maşina de familie, apropo de tânăra blondă şi blândă care ştie să gătească, şi mi s-a făcut pielea de găină la gândul că voia s-o consulte pe clarvăzătoare ca să afle dacă avea să mai iubească şi să mai fie iubit în viaţa asta. I-am căutat în privire licăririle proverbiale, ca să văd dacă nu era vorba de ironie, dacă nu cumva îşi bătea joc de lume, de el însuşi, de bătrâneţe, duşmana lui. Habar n-am. Stătea acolo, îmbrăcat în costumul care avea să-l ţină încă cincizeci de ani, sprijinit în bastonul cu cap de cal, cu fruntea sus şi pălăria pe ochi, în faţa uşii unei ghicitoare clarvăzătoare, la etajul al cincilea al unei clădiri din strada Cambige, cu o expresie de sfidare pe chip.

— Domnule Solomon, sunt mândru că v-am cunoscut. O să mă gândesc mereu la dumneavoastră cu emoţie.

Mi-a pus mâna pe umăr şi am rămas aşa o clipă, emoţionaţi, privindu-ne în ochi, şi toată treaba aproape că începea să semene cu un moment de reculegere. Chuck zice că, la evrei, umorul moare întotdeauna ultimul.

Domnul Solomon a mai sunat o dată.

Pe casa scărilor era multă lumină de la fereastră şi soarele îi cădea pe faţă. Mă gândeam la portretul în reproducere pe care-l pusese pe peretele din sala lui de aşteptare. E una dintre capodoperele nemuritoare ale picturii şi a ajuns cunoscută în toată lumea. Se pare că autorul lui avea deja peste nouăzeci de ani când se pictase şi probabil de aceea domnul Solomon îl aşezase în sala de aşteptare. Tot el făcuse şi Gioconda pentru Luvru, iar odată Chuck mă dusese acolo, ca să-mi arate că era totuşi altceva. Chipul domnului Solomon era cenuşiu ca pământul, iar pe când se întorcea uşor spre uşa care tot nu se deschidea, nu ştiam dacă era din cauza întunericului sau a tristeţii. Data viitoare n-o să mă mai ocup de bătrâni, ci de copii, care nu sunt niciodată definitivi.

— Domnule Solomon, sunteţi un erou al antichităţii!

Îşi ţinea în continuare mâna pe umărul meu. Era un gest care-i plăcea, fiind plin de învăţăminte. Am crezut o clipă că avea să-mi vorbească aşa cum nu-mi vorbise niciodată sau chiar cum nimeni nu vorbise niciodată cu nimeni, ca Dumnezeu în reclama aia în care-i reproşează unui pescar că a folosit un detergent care nu albeşte destul de bine şi-i recomandă o marcă mai bună. Însă domnul Solomon a zis doar:

— Încă o sonerie care nu merge. Apoi a ciocănit tare cu bastonul în uşă de trei ori.

De asta era nevoie şi uşa s-a deschis. O femeie de culoare, cu sânii mari, ne-a poftit înăuntru.

— Aveţi programare?

— Da, a zis domnul Solomon. Am programare. Soneria nu merge.

— Aşteptaţi puţin, e cineva înăuntru.

Ne-am aşezat. Doamna de culoare ne-a lăsat singuri. Mă întrebam cum avea să se descurce ghicitoarea, ce avea să-i spună, când totul era cât se poate de limpede. Dar domnul Solomon nu părea deloc neliniştit şi stătea foarte drept, cu pălăria şi mănuşile pe genunchi şi mâinile împreunate pe mânerul în formă de cap de cal. Venise acolo ca să afle ce-l aşteaptă, căci viaţa e plină de surprize plăcute.

Îmi ziceam în sinea mea că are dreptate să vrea să i se citească viitorul, la urma urmei, nu doar anii contează, ci şi lunile şi săptămânile.

Atunci doamna Jolie a intrat în sala de aşteptare. Era o femeie cu părul vopsit în negru, prins la spate, cu ochi pătrunzători, ceea ce e normal la o clarvăzătoare. Când l-a zărit pe domnul Solomon, a părut deranjată şi o clipă am crezut că nu-l va lua.

Ne-am ridicat.

— Doamnă, a zis domnul Solomon cu voce distinsă.

— Domnule...

— Am programare.

— Bănuiesc că da.

Încă una care-şi permitea.

— Scuzaţi-mă că vă privesc aşa de insistent, dar prima impresie pe care ne-o facem despre cineva e foarte importantă în meseria mea.

— Înţeleg perfect.

— Intraţi. Intraţi.

S-a întors spre mine cu amabilitate.

— Domnul îşi aşteaptă rândul?

La naiba.

— Bineînţeles că-mi aştept rândul, doamnă, toţi ne aşteptăm rândul, dar nu-i nevoie să mă consult pentru asta şi pot foarte bine să aştept afară.

Am aşteptat patruzeci de minute. Patruzeci de minute ca să-i ghiceşti viitorul unui tip de optzeci şi patru de ani.

Când a coborât, domnul Solomon părea mulţumit.

— Am avut o discuţie frumoasă.

— Ce v-a ghicit?

— Nu mi-a dat multe detalii, căci nu se vedea prea bine. Dar nu am de ce să mă îngrijorez. O să urmeze o perioadă de linişte pentru mine. Iar înainte de asta, o să întâlnesc pe cineva... Se pare că o să fac şi o călătorie lungă...

M-au trecut fiori pe şira spinării şi am aruncat rapid o privire în oglinda retrovizoare, dar nu, avea faţa lui zâmbitoare.

— O să mă gândesc la asta.

— Nu trebuie să vă gândiţi, domnule Solomon.

— Nu îmi prea plac călătoriile în grup...

— Puteţi pleca singur.

— Mi-ar plăcea mult să văd oazele din sudul Tunisiei...

M-a străfulgerat o durere în inimă.

— O să le vedeţi, domnule Solomon. Oazele nu sunt o problemă. Sunt acolo şi vă aşteaptă. Mai aveţi timp să vedeţi tot ce vreţi şi chiar tot ce nu vreţi. Nu ştiu ce v-a zis ghicitoarea asta, dar eu vă zic c-o să vedeţi oazele într-o bună zi, atâta tot. Iar când va veni ziua aia, o să găsiţi oricând un loc, slavă Domnului, întotdeauna există un loc. Puteţi chiar face o concesiune permanentă, dacă vreţi, aşa nu veţi fi obligat să plecaţi la o dată fixă. Puteţi pleca oricând aveţi chef.

— Chiar crezi că Club Méditerranée...

— Nu știu dacă Club Méditerranée se ocupă de așa ceva, dar nu deține monopolul. Și nu sunteți obligat să mergeți în grup. Puteți pleca și singur.

L-am dus acasă, am lăsat mașina la garaj și m-am întors la mine. I-am găsit acolo pe Chuck, care voia să studieze, și pe Yoko, care voia să cânte la muzicuță, un conflict de interese, așa că nici unul din ei n-a putut face nimic și s-au certat în schimb. Le-am spus că domnul Solomon era atât de speriat, încât se dusese să consulte o ghicitoare, însă n-au avut nici o reacție, probabil că ei și cu mine nu avem de mutat aceiași munți.

Am luat ziarul pătat, aruncat prin casă, și am citit titlul mare *I-am văzut plângând pe salvatorii neputincioși* și cele douăzeci și cinci de mii de păsări înglodate în păcură au murit încă o dată sub ochii mei pe coasta Bretaniei. Iar asta m-a făcut să mă gândesc că se apropia ora să merg s-o iau pe domnișoara Cora. Am făcut duș, mi-am pus o cămașă curată și jacheta. În orice caz, în Bretania n-avea rost să merg, păsările erau terminate. Se dădeau chiar și numele condamnaților, papagali de mare, pelicani, pinguini, gâște de mare și alte specii pe care n-am vrut să le reții, dacă nu le știi numele, nu-i ceva personal, contează mai puțin. Dacă nu i-aș fi cunoscut pe domnul Solomon, pe domnișoara Cora și pe toți ceilalți, m-aș fi gândit mai puțin la ei. Dacă vezi pe stradă pe cineva foarte în vârstă pe care nu-l mai țin picioarele, ca să zic așa, și care își face cumpărăturile cu pași foarte mici și țepeni, țac, țac, țac, te gândești o clipă la el la modul general, fără să te repezi spre el cu prêt-à-porter-ul tău. De pildă, știu că balenele o să dispară curând sau că tigrii bengalezi și maimuțele uriașe n-o duc nici ei mai bine, dar întotdeauna doare mai tare când e vorba de cineva pe care-l cunoști. Nici nu se pune problema că, dacă voi continua așa ca voluntar în toate direcțiile, cu

unii şi cu alţii, voi ajunge regele prêt-à-porter-ului, căci despre asta e vorba, despre empatie, iar asta nu ajunge, ar trebui găsit altceva, mult mai mult, în loc să mori ca proştii.

Apropo de prêt-à-porter, am văzut deunăzi o chestie super-haioasă, pe strada Baron. Era o mică firmă de pompe funebre acolo, cu fotografii cu sicrie de cea mai bună calitate în vitrină, apoi s-au făcut lucrări de renovare şi ce credeţi c-a apărut în locul ei? Un butic de prêt-à-porter!

Ca să vezi!

XVI

M-am dus să mănânc ceva la snack-bar şi s-a făcut ora nouă, iar Tong terminase şi am găsit taxiul în garaj. Am mai făcut câteva curse, fără să pornesc aparatul, până pe la nouă jumate, în loc să mă opresc la opt, apoi am acoperit lampa de taxi şi m-am dus s-o iau pe domnişoara Cora. Era deja pregătită când am ajuns. I-am adus iar un buchet cum primea altădată. Trebuie spus că florile joacă un rol important în viaţa femeilor când le primesc, dar joacă un rol şi mai important când nu le mai primesc, la început puţin câte puţin, apoi de tot.

Când i-am oferit buchetul pe care florăreasa din strada Menard l-a ales chiar ea, domnişoara Cora şi-a adâncit numaidecât zâmbetul printre firele de nu-mă-uita şi, cu talia ei încă feminină şi faţa ascunsă astfel de florile pe care le mirosea, părea o fetişcană. Purta o rochie verde-închis cu o curea chihlimbarie şi o bijuterie mică, în forma zodiei ei, prinsă pe piept. E născută în Peşti. A rămas multă vreme aşa, mirosind florile, şi vă jur că i-am făcut o plăcere. Bineînţeles, atunci când a ridicat privirea, se vedea că viaţa trecuse peste chipul ei şi am prins-o imediat de mână ca să-i arăt că asta n-avea importanţă. Nu-mi păsa ce vârstă are, nici nu mă gândeam la asta, îmi era indiferent, şaizeci şi trei sau şaizeci şi cinci, nu era treaba mea să ştiu, ca şi în cazul balenelor, al maimuţelor uriaşe sau al tigrilor bengalezi, nu te interesează câţi ani au ca să strigi şi să protestezi împotriva exterminării lor.

Sunt pentru protecţia speciilor în ansamblul lor, căci asta lipseşte cel mai mult.

Singurul lucru penibil era că domnişoara Cora îşi pusese prea multe smacuri pe faţă. Cred că din cauza obiceiurilor ei de la teatru şi nicidecum ca să lupte împotriva vârstei, dar mă enerva oricum. Cu stilul în care se machiase, un strat gros de roşu pe buze, pe care şi le umezea tot timpul cu limba, negru, albastru şi alb, mai ales albastru şi alb, pe pleoape, şi cu fiecare geană acoperită de rimel, riscai să te înşeli în privinţa profesiei mele. M-a iritat asta din partea ei. Dar apoi mi-am zis că trebuie să fie greu pentru o femeie care nu mai seamănă cu ea însăşi şi care a devenit altcineva pe nesimţite şi puţin câte puţin, încât uită şi nu-şi mai dă seama de asta. Domnişoara Cora şi-a păstrat obiceiul de a fi tânără şi dacă s-a machiat exagerat e cam tot aşa cum oamenii cărora nu le pasă cum e vremea se îmbracă iarna ca primăvara şi răcesc. Mi-a fost ruşine. Nu din cauza domnişoarei Cora, ci pentru că-mi era ruşine. Avea tot dreptul să încerce să se apere, iar eu eram un biet om căruia îi lipsea curajul opiniilor ei.

Domnişoara Cora şi-a dat seama că mă uimise şi şi-a trecut uşor mâna prin păr şi peste gât, zâmbind de plăcere. I-am luat ambele mâini şi apoi am fluierat ca americanii.

— Ce frumoasă v-aţi făcut, domnişoară Cora!

— E rochia pe care am purtat-o acum un an la televizor, a zis ea. A fost un festival de cântece realiste, aşa că şi-au amintit de mine.

Dacă mă gândesc bine, cred că aveau dreptate cei de la radio când ziceau să nu vii singur la mareea neagră, ci în grup de treizeci.

S-a dus să se mai uite o dată în oglindă ca să vadă dacă nu-i lipseşte nimic.

Mă întrebam din ce trăieşte. Amintirile nu-ţi aduc nici un venit. N-a putut să-şi pună bani deoparte pentru zile negre, pentru că nu mai era posibil. Totuşi se vedea că nu-i lipseşte nimic.

I-a mai venit o idee, aşa că a deschis un dulap şi şi-a pus la gât o eşarfă chihlimbarie.

— Mergem cu maşina mea?

— Sunt cu taxiul, domnişoară Cora. Nu-i nevoie.

În maşină a continuat să-şi amintească. Debutase la şaisprezece ani, la seratele dansante. Se cânta la acordeon. Tatăl ei avea un mic bistrou, în apropiere de piaţa Bastille. Îl vânduse când mama ei îl părăsise.

— Era costumieră la Cazinoul din Paris. Hoinăream tot timpul prin culise, cred că aveam vreo zece ani. Era într-adevăr epoca de aur, n-o să mai vedem niciodată aşa ceva. Cu Josephine Baker, Maurice Chevalier, Mistinguett...

A râs şi apoi a început să cânte:

E bărbatul meu...

Ştiam că era doar pentru informarea mea documentară, însă îmi arunca din când în când câte-o ocheadă, iar când a terminat, a zăbovit cu privirea asupra mea, de parcă-i aminteam de cineva prin fizicul meu popular, apoi a oftat şi chiar nu ştiam ce se spune în astfel de cazuri. Am călcat acceleraţia şi i-am vorbit despre mareea neagră din Bretania ca să-i distrag atenţia.

— E cea mai mare porcărie ecologică ce ni se putea întâmpla, domnişoară Cora. O lovitură groaznică pentru viaţa marină... Stridiile mor ca muştele. Păsările aveau refugii acolo. Ştiţi, refugiile sunt locuri în care nu ţi se poate întâmpla nimic. Ei bine, peste douăzeci şi cinci de mii au fost înghiţite de mareea neagră...

Mă gândeam că asta avea s-o ajute să nu se gândească la ea însăşi.

— Există catastrofe ecologice pe care nu le putem evita, aşa că trebuie să facem tot ce ne stă în puteri ca să le evităm pe cele posibile. Uneori aşa se întâmplă, e legea firii, n-avem ce face, dar de data asta era ceva care se putea evita.

— Da, e foarte trist, toate păsările alea, a zis ea.

— Şi peştii.

— Da, şi peştii.

— Am un prieten african, Yoko, care spune întruna că nu ne gândim niciodată destul la nefericirea altora şi de asta nu suntem niciodată mulţumiţi.

A părut mirată.

— Cum adică? Nu prea înţeleg. Suntem mulţumiţi când ne gândim la nefericirea altora? Nu-mi place deloc de prietenul tău, să ştii. E deprimant.

— Ba nu. Când ne gândim la toate celelalte specii ameninţate, ne simţim mai puţin nefericiţi în legătură cu propria persoană.

Nu părea convinsă.

— Bate cam departe raţionamentul ăsta.

— Bineînţeles că bate departe, însă nu putem să ne facem griji doar în legătură cu propria persoană, pentru că am înnebuni de-a binelea. Când vă gândiţi la Cambodgia şi la alte lucruri de genul ăsta, vă gândiţi mai puţin la dumneavoastră. Când nu ne gândim destul la alţii, ne gândim prea mult la propria condiţie, domnişoară Cora.

Am tăcut, mă întrebam ce căutam acolo cu femeia aceasta, care încă se considera atrăgătoare şi nu-şi dădea seama de gravitatea dezastrului. M-am închis în mine şi mă uitam drept înainte, însă nici asta nu era posibil, ca şi cum nu aveam nimic să ne spunem. Apoi i-am aruncat o privire ca să văd dacă

înţelegea, dar mi-am dat seama imediat că nu ne înţelegeam, domnişoara Cora îmi zâmbea atât de vesel şi cu un aer aşa de festiv, încât m-am simţit şi eu bine, nu-mi pierdusem timpul şi nici măcar nu mă dusesem în grup de treizeci. Am râs amândoi, căci ne făcea plăcere.

— Deci, domnişoară Cora?

— Deci, dragă Jeannot?

Am râs iar amândoi.

— Domnişoară Cora, ştiţi de ce un bâtlan ridică tot timpul un picior în aer când stă în picioare?

— Nu, de ce?

— Pentru că, dacă le-ar ridica pe amândouă, ar pica.

A râs copios. Se aplecase înainte şi îşi pusese mâna pe piept, aşa de tare râdea.

— Şi ştiţi de ce închidem întotdeauna un ochi când ţintim?

A clătinat din cap, nu putea vorbi, aşa de amuzant era.

— Pentru că, dacă-i închidem pe amândoi, nu mai vedem nimic.

La asta s-a stricat de râs. Râdea cu lacrimi, nu alta. Şi eu, care credeam în urmă cu o clipă că nu avem nimic să ne spunem!

XVII

Slush este un local unde mă duc o dată pe săptămână, dacă nu mai des, şi unde cunosc pe toată lumea. Sunt o grămadă de locuri din astea peste tot şi ar fi fost mai bine să aleg unul unde nu mă cunoştea nimeni. Îmi era indiferent că stârnesc zâmbete batjocoritoare pentru că vin aici cu o femeie care ar fi putut să-mi fie mamă sau chiar mai mult, eram deranjat mai degrabă pentru domnişoara Cora. Mă prinsese de braţ şi se lipise puţin de mine, aşa că cei de la bar au început imediat să-şi dea ghionturi, iar Cathy ne-a aruncat exact unul dintre zâmbetele batjocoritoare de care vorbeam mai sus. Idioata asta stătea căţărată pe un taburet, cu un aer de târfă, deşi lucrează la brutăria tatălui ei, în strada Ponthieu. S-a holbat la domnişoara Cora, măsurând-o din cap până-n picioare aşa de insistent când am trecut pe lângă ea, încât ar fi meritat o palmă, dacă aş fi fost eu taică-su. S-a zgâit la domnişoara Cora de parcă ar fi fost interzis să intri acolo după şaizeci de ani şi m-am simţit de parcă aş fi intrat într-un sex-shop pe invers. Mi-o pusesem cu Cathy de vreo trei-patru ori, dar ăsta nu era un motiv să se poarte aşa. Nici nu trecuserăm bine prin faţa ei, că s-a şi întors spre Carlos, barmanul, şi i-a şoptit ceva, urmărindu-ne cu privirea. Unele expresii dezgustătoare precum „o mamaie din provincie“ sunt intolerabile şi mi s-a părut că am auzit-o.

— Scuzaţi-mă, domnişoară Cora.

Am desprins-o puţin de mine şi m-am apropiat de Cathy.

— Care-i problema?

— Păi... ce te-apucă?

— O, nimic.

— Hai, zi acum!

— Ce ţi-aş mai trage eu o bătaie din provincie!

Carlos râdea în hohote şi mai erau la bar vreo doi-trei tipi care stăteau să izbucnească în râs. Mă simţeam aşa de prost, încât aş fi putut să-i bat pe toţi.

S-au oprit din râs, vedeau bine că am nevoie de cineva, că nu mai e nimeni cu mine şi că ar fi putut să le iasă şi lor treaba.

— Nu fi nesimţită, Cathy.

Nu i-am lăsat timp să răspundă, dacă începem să ne luăm în gură, nu mai terminăm niciodată. M-am întors la domnişoara Cora, care se uita la posterul trupei Sex Pistols de pe peretele toaletei.

— Scuzaţi-mă, domnişoară Cora.

— E o prietenă de-a ta?

— Deloc, doar m-am culcat cu ea. Pe-aici.

— Nu mai înţeleg tinerii. Nu mai sunteţi ca înainte. S-ar zice că pentru voi nu mai există cutremure.

— E din cauza pilulei.

— Păcat.

— N-o să ne pară rău după cutremure, domnişoară Cora.

Ne-am aşezat în fundul sălii, într-un colţ, dar cei de la masa de alături au început imediat să şuşotească privind-o pe domnişoara Cora.

— Cred că m-au recunoscut, a zis ea.

— Când v-aţi oprit din cântat, domnişoară Cora?

— O, m-au dat la televizor şi acum un an şi jumătate, la festivalul de cântece realiste. Am mai fost la o gală la Béziers, acum doi ani. De altfel, cred că o revină la modă cântecul realist.

I-am luat mâna. Nu era ceva personal, dar nu poţi lua de mână pe toată lumea.

Cele trei prostituate de la masa alăturată îşi spuneau probabil că eram cu domnişoara Cora ca să-mi câştig existenţa, e primul lucru care-ţi trece prin cap când n-ai din ce trăi. De obicei eram văzut acolo cu fete drăguţe şi mă bucuram pentru domnişoara Cora, căci ocupase astfel un loc bun. M-am întins pe canapea ca un nobil şi am luat-o pe după umeri. S-a relaxat puţin.

— Nu se cade, Jeannot. Se uită lumea la noi.

— Domnişoară Cora... Era o vedetă de cinema pe care o chema Cora. Cora Laparcerie.

— Dumnezeule, de unde ştii tu asta? Era demult, înainte să te naşti.

— Ăsta nu-i un motiv să fie uitată. Dacă aş putea, mi-aş aduce aminte de toată lumea, de toţi oamenii care au trăit. Deja e foarte aiurea şi fără asta.

— Fără ce?

— Fără să fii uitat.

— Numele meu adevărat era Coraline Kermody. Dar l-am schimbat cu Lamenaire.

— De ce? Kermody e un nume drăguţ.

— Pentru că sună ca „inimă blestemată“[1], iar tata repeta asta întruna, când eram mică, din cauza problemelor lui.

— Era bolnav de inimă?

— Nu, dar maică-mea îl înşela tot timpul, iar apoi l-a şi părăsit. Zicea că Kermody e un nume predestinat. Aveam zece ani pe-atunci. Se îmbăta şi rămânea în faţa sticlei, bătând în masă şi repetând „inimă blestemată“, „inimă blestemată“.

---

1. În franceză, „*cœur maudit*“ (inimă blestemată) se pronunţă asemănător cu Kermody.

Asta m-a marcat. Mi-am spus că poate exista un blestem aruncat asupra noastră, din cauza numelui. Aşa că mi-am luat numele de Cora Lamenaire.

— Păi, ar fi trebuit să vă luaţi numele Durand sau Dupont.

— De ce?

— Pentru că-i acelaşi lucru pentru toată lumea, iar Kermody sau Dupont sau Durand e totuna. Era la cinematecă un film formidabil de-al lui Fritz Lang, *M – Un oraş îşi caută ucigaşul.*

— E un film de dragoste?

— Nu, dimpotrivă. Nici nu-ţi atinge inima. Dar tot acolo ajungi. Cu cât vorbeşti mai puţin despre inimă, domnişoară Cora, cu atât spui mai multe despre subiect, când vezi ce se întâmplă. Există lucruri care strălucesc atât de tare prin absenţa lor, încât soarele se poate duce să se ascundă. Nu ştiu dacă aţi văzut fotografia cu vânătorul canadian care ridică bâta în timp ce puiul de focă îl priveşte şi aşteaptă lovitura. Sentimentalismul, ştiţi?

Atunci s-a întâmplat ceva care m-ar fi făcut să roşesc dacă n-ar fi fost atâta zgomot care să diminueze totul. Mi-a luat mâna, a dus-o la buze, a sărutat-o şi apoi a lipit-o de obrazul ei. Din fericire se pusese *Love me so sweet* de Stig Welder şi nu există nimic mai emoţionant decât cântecul ăsta, ţinând cont că toba mare bate aşa de tare, că nu mai poţi nici gândi, nici simţi nimic. Domnişoara Cora încă îmi ţinea mâna pe obrazul ei, dar tot ce auzeam era toba mare. Cea a lui Stig Welder, nu a mea.

— Domnişoară Cora, dacă o s-ajung vreodată să-mi fac un nume, acesta o să fie Kermody. Marcel Kermody. O să fie cap de afiş.

— Şi de ce nu Jean?

— Pentru că până la urmă mi se spune mereu Jeannot Lapin.

Luminile din Slush se schimbau fără încetare, scăldându-ne ba în albastru, ba în violet, ba în verde, ba în roşu, iar domnişoara Cora nu mai era singura dinăuntru cu faţa în toate culorile, din cauza machiajului. Exagerase. Un chelner a venit să ia comanda, ea a cerut fără ezitare şampanie, iar chelnerul m-a privit de parcă voia să afle ce gândesc. I-am făcut cu ochiul, aruncându-i un zâmbet de genul „nu eu plătesc, prietene", ne-am trezit cu o sticlă de Cordon Rouge într-o găleată cu gheaţă şi asta era tot ce-mi trebuia. Cel puţin jumătate dintre tipii şi gagicile de-acolo mă cunoşteau. Parcă-i şi auzeam. Deci, Jeannot, ai găsit o mină de aur, după cum se vede. Pe bune!

Mi-am scos jacheta, aşa de cald era. Nu fumez şi am vrut să iau o ţigară din pachetul domnişoarei Cora, dar a scos ea una, a aprins-o şi mi-a strecurat-o între buze, mie îmi era indiferent, dar la şaizeci şi cinci de ani aşa ceva nu se face. Şampania era de vină.

— Să nu crezi că te-am uitat, Jeannot. Mă ocup de tine. Am sunat la producători şi agenţi, cunosc încă multă lume...

Încerca să-mi spună că nu-mi pierdeam timpul cu ea. Nu înceta să-mi vorbească despre fizicul meu, aveam exact magnetismul animal care-i lipsea cinemaului francez. Nu se mai oprea şi, cum toate mesele erau foarte apropiate, avea public. Pe mine mă doare-n cot dacă sunt amuzant sau nu, dar să fii ridicol e cu totul altceva.

— Domnişoară Cora, nu vă cer nimic.

— Ştiu, dar nu-i nimic mai frumos decât să ajuţi pe cineva să reuşească. O înţeleg aşa de bine pe Piaf, care a făcut atâtea pentru Montand şi Aznavour.

Domnişoara Cora avea o voce frumoasă. Puţin răguşită. Trebuie să fi fost senzuală. O priveam cu atenţie, încercând să mi-o imaginez. Trebuie să fi avut o faţă mică şi strengărească, cu pistrui şi trăsături fine şi oarecum nostime şi un breton de copilă pe frunte. Vocea probabil că nu i se schimbase prea mult, veselă, exaltată, ca şi cum se minuna de orice şi viaţa era plină de surprize. Trebuie să fi fost ceea ce se cheamă o bucăţică bună.

— Nu te plictiseşti prea tare cu mine? Pari visător.

— Nici vorbă, domnişoară Cora, e doar din cauza gălăgiei. La discotecă nu se poate fără toba mare. Te doare capul de la atâtea bum-bum-bumuri. Ce-ar fi să mergem într-un local liniştit?

— Mi-am făcut plinul de linişte, Jeannot. De treizeci de ani sunt liniştită.

— De ce v-aţi oprit aşa de devreme, domnişoară Cora? Acum treizeci de ani eraţi încă tânără.

E ezitat puţin.

— O, de fapt, nu-i nici un secret. Nu s-a mai vorbit despre asta de multă vreme, toată treaba a fost dată uitării, şi cu atât mai bine, chiar dacă asta înseamnă că şi eu am fost dată uitării împreună cu restul...

A băut puţină şampanie.

— Am cântat sub ocupaţie, poftim.

— Şi ce dacă? Toţi au cântat. S-a făcut chiar şi un film acum ceva timp, cu mari vedete.

— Da, dar eu nu eram o mare vedetă. Aşa c-au avut grijă de mine în mod special. N-a durat mult, doi sau trei ani, dar apoi am făcut tuberculoză... asta a însemnat încă trei ani de linişte. Iar de atunci, sunt aproape treizeci de ani de când am parte de linişte.

A râs, la fel şi eu, ca să micşorez gravitatea vorbelor ei.

— Din fericire am din ce trăi.

Vorbea de latura materială.

— Trebuie să vedeţi partea plină a paharului, domnişoară Cora, doar că nu ştim întotdeauna care e aia. Nu se vede prea clar.

— Nu-mi mai spune tot timpul domnişoară Cora, zi-mi simplu Cora.

A mai băut puţină şampanie.

— N-am avut niciodată prea mult noroc în dragoste...

Aici n-am vrut să mă amestec.

— În 1941 m-am îndrăgostit nebuneşte de un derbedeu. Am cântat într-un bar din strada Lappe, pe care-l administra el. Avea trei fete care făceau trotuarul pentru el, iar eu ştiam asta, dar ce vrei...

— Kermody!

A scos un hohot de râs scurt, ca un ţipăt de pasăre.

— Da. Kermody. Poezia se face din orice, iar cum eu eram interpretă de muzică realistă... Domnul Francis Carco[1] mi-a scris mai multe versuri. Aşa că tipul ăsta, cu guriţa lui de indian şi aerele de dur... Domnul Francis Carco, care mai trecea pe-acolo, îmi spunea că trebuie să fiu atentă, să nu amestec lucrurile... Dar eu le-am amestecat şi, cum el lucra pentru Bonny şi Lafont, care au fost împuşcaţi la eliberarea de sub ocupaţie, lucrurile n-au luat o întorsătură bună. Mai toarnă-mi şampanie.

A băut şi a uitat de mine. Vedeam limpede că e dusă cu gândul la cântecele ei realiste, în ciuda tobei mari, iar apoi s-a întors spre mine şi mi-a zis:

— Am fost foarte iubită, să ştii.

---

1. Pseudonimul lui François Carcopino-Tusoli (1886-1958), scriitor şi jurnalist francez.

Mi-o aruncase pe un ton acuzator, de parcă aveam vreo vină în toate astea.

A lăsat paharul jos.

— Dansează cu mine.

Era o piesă lentă şi ea s-a lipit imediat de mine, dar am văzut că închisese ochii şi nu punea prea mult suflet. Am prins-o mai strâns de mijloc ca s-o ajut să-şi amintească. Era *Get it green* a lui Eron Fisk şi reflectoarele au subliniat asta prin culoare, aşa că eram toţi verzi. Tipul care se ocupă de atmosferă la Slush şi care e, în opinia mea, cel mai bun din domeniu se numeşte Zadiz şi lumea îi zice Zad. Are tras pe cap, sub joben, un ciorap cu un schelet fosforescent şi un craniu, dar în viaţa de zi cu zi are soţie şi trei copii. Ascunde lucrul ăsta, pentru că-i strică reputaţia. *Punk* înseamnă în engleză lovitură şi e o chestie care se vrea mai presus de toate, unde nu mai contează nimic şi nu mai există sensibilitate. E ca acei paria din India, pe care nimeni nu poate să-i atingă. Asta numeşte Chuck transcendenţă şi stoicism, când nu-ţi pasă de nimic, şi de aceea există întotdeauna în Slush tipi care nu dau doi bani pe svastici şi alte chestii naziste. Zad susţine că are prostituate care lucrează pentru el şi că a stat la pârnaie, dar l-am văzut o dată prin Grădinile Tuileries cu băiatul cel mic în cârcă şi ceilalţi doi de mână şi s-a făcut că nu mă cunoaşte. Şi eu visez câteodată să fiu un jeg de om, încât să nu mai simt nimic. Sunt unii care şi-ar ucide mama şi tatăl ca să scape de ei înşişi, pentru desensibilizare. Marcel Kermody e numele pe care o să mi-l iau cu prima ocazie. Mi-ar plăcea să fiu actor, căci îţi petreci tot timpul dându-te drept altcineva şi trăieşti ascuns în interior. Când devii Belmondo, Delon sau Montand, ca să mă rezum la vii, ai tot dreptul la anonimat, mai ales când ai talent şi ştii să-i joci pe Belmondo, Delon sau Montand. Chuck ridică din umeri,

pentru el toate astea nu sunt decât încercări de a fugi care nu ajută la nimic, pentru că viaţa aleargă întotdeauna mai repede decât noi.

Domnişoara Cora îşi ţinea capul pe umărul meu şi eu o strângeam tandru în braţe - chiar dacă tipul ăsta a fost un adevărat jeg şi a trebuit să fie împuşcat, asta s-a întâmplat în urmă cu treizeci de ani, iar dacă puteam s-o ajut să-şi amintească, nu aveam nici un motiv să o lipsesc de aşa ceva. Dar atunci Zad a pus *See red* şi lumina s-a schimbat în roşu, iar domnişoara Cora s-a dezlănţuit pur şi simplu. Acesta e cel mai rapid ritm şi ea a început să sară şi să se învârtă şi să pocnească din degete, cu ochii închişi şi zâmbind de plăcere, şi în loc să-şi amintească de ea şi de iubitul ei, a uitat cu totul de sine. Nu ştiu dacă era şampania sau muzica sau hotărâse deodată să recupereze cei treizeci de ani de linişte sau toate la un loc, dar era într-adevăr ca un titirez. În jurul ei nu erau decât puştani de douăzeci de ani cel mult, însă tot n-o puteam împiedica. Nu s-ar fi ajuns mai departe de priviri şi de zâmbete dacă nemernicul de Zad, ca să-şi justifice reputaţia, n-ar fi pus reflectorul pe ea. Mi-a jurat mai târziu că n-o făcuse din răutate, ci o recunoscuse, colecţiona discuri vechi, o văzuse la televizor la festivalul de cântece realiste şi a vrut să-i dea atenţia cuvenită unei vedete, dar sunt sigur c-o făcuse ca să-şi justifice reputaţia de ticălos de mâna întâi. Aşa că a pus spotul pe domnişoara Cora, un cerc de lumină albă, chiar pe faţă. Am sperat la început că se va opri, însă cu şampania, amintirile admiraţiei de altădată şi treizeci de ani de linişte în spate, când a simţit reflectorul şi că ceilalţi s-au îndepărtat puţin câte puţin ca s-o privească, probabil a crezut cu adevărat că era în centrul atenţiei, or asta-i o chestie care trebuie să fie mai puternică decât orice, când te cuprinde. Îşi pusese o mână pe burtă, o ridica pe cealaltă făcând castaniete, în genul ole, ole, habar n-am ce dansa, dacă era flamenco, paso doble,

tangou sau rumba, şi probabil că nici ea nu ştia, dar a început să-şi rotească şoldurile şi să dea din fund şi era cel mai rău lucru care i se putea întâmpla la vârsta ei şi e cu atât mai rău când nu ştii că ţi se întâmplă asta. Era cruzime faţă de animale. Unii începuseră să râdă în jurul nostru, însă nu cu răutate, ci doar ca să se apere. Şi asta nu-i tot. Deodată, domnişoara Cora s-a întors spre Zad şi i-a făcut un semn, iar nemernicul a înţeles imediat şi a oprit discul, fericit ca un rege al nenorocirilor când îşi poate face plinul. În clipa aia, am auzit un tip de lângă mine strigându-mi:

— Ar trebui să-i spui bunicii tale că sare calul.

M-am întors spre el ca să-i trag una, dar atunci am auzit vocea domnişoarei Cora la microfon:

— Îi dedic acest cântec lui Marcel Kermody.

Am rămas ţintuit locului. Încă nu eram Marcel Kermody şi numai noi doi ştiam asta, însă mi s-au blocat toţi muşchii, am rămas stană de piatră, cum se zice.

Domnişoara Cora ţinea microfonul cu fir şi Zad sărise la pian. Am arborat un zâmbet batjocoritor, cum fac întotdeauna când nu mai e nimic de făcut.

Cu gesturi de puştoaică,
Vindea mandarine
Pe străzile din Buenos Aires...

Nu ştiu cât a durat cântecul. Probabil că nu aşa de mult cum mi se părea, pentru că în astfel de cazuri timpul ne joacă feste. La treizeci de ani, ce mai.

Haideţi la mandarine,
O să vă placă mult,
Căci au cojile fine
Şi sâmburi mici de tot...

Cântând „sâmburi mici de tot", domnişoara Cora se prefăcea că aruncă sâmburii.

Tâmpitul cu tricou galben de lângă mine mi-a atras din nou atenţia.

— Gata! Basta! Vrem să dansăm!

— Nu trebuie să deranjezi artiştii, i-am zis eu. Nu pierzi nimic dacă aştepţi. Poţi să dansezi după.

A făcut un pas spre mine. Tipa care era cu el şi care avea nişte ţâţe de două ori mai mari decât era normal l-a oprit.

— Nu vreau să te-mpiedic să-ţi câştigi pâinea, omule, mi-a zis el. Da' fă-o altundeva!

Aveam aşa un chef să-i înnegresc un ochi, încât chiar mă bucuram că mă abţineam. Te bucuri întotdeauna mai mult când te abţii.

Domnişoara Cora a terminat şi a primit aplauze din toată inima. În sfârşit, lumea putea să danseze. Probabil că şi Zad se temea să nu înceapă iar, căci a pus imediat discul de dinainte şi a invitat-o pe domnişoara Cora la dans. Oamenii plătiseră patruzeci de franci ca să intre, nu ca s-o ajute să-şi amintească.

Zad pusese lumina de fundal verde şi nu-l mai vedeam deloc, în afară de scheletul fosforescent şi craniul de sub joben, în timp ce dansa cu domnişoara Cora, ţinând-o strâns în braţe ca să nu mai poată face iar pe vedeta.

Domnişoara Cora se bucura din tot sufletul. Lăsase capul pe spate, fredona cu ochii închişi, iar ticălosul de Zad îşi apleca asupra ei scheletul fosforescent şi craniul de sub joben. Eron Fisk urla *Get it green!* cu vocea lui de *anschluss*[1]. Nu ştiu ce înseamnă cuvântul *anschluss* şi de aceea îl păstrez cu grijă, ca să-l folosesc când e vorba de ceva care nu are nume.

---

1. Anexare forţată a unei ţări (germ.).

M-am dus la bar şi-am dat pe gât două votci, apoi am văzut cu coada ochiului că Zad o conducea pe domnişoara Cora înapoi la masă, ba chiar că-i săruta mâna ca să arate că cunoştea bunele maniere care se pierduseră. M-am întors repede, eu trebuia să fac curat. Domnişoara Cora stătea în picioare şi golea restul şampaniei.

— Haideţi, domnişoară Cora, ajunge, acum ne întoarcem acasă.

Se legăna uşor şi a trebuit s-o sprijin.

— N-am putea să mergem undeva unde se dansează java?

— Nu ştiu unde se dansează java şi nici nu vreau să ştiu.

I-am făcut semn chelnerului, iar când a venit, a vrut să plătească ea. Eu nu voiam, dar nu aveam ce face. Ea insista şi am înţeles încă o dată că mă confunda cu celălalt. Probabil că obişnuise să plătească pentru şnapanul pe care-l iubise şi ţinea să o facă în amintirea lui. Am lăsat-o până la urmă să plătească, n-am vrut s-o lipsesc de bucuria asta.

— Mi se-nvârte capul...

Am luat-o de braţ şi ne-am îndreptat spre ieşire. Trecând pe lângă microfon, ea a încetinit cu un zâmbet de copil vinovat, dar eu am reţinut-o şi, uf, am reuşit să ieşim. Am ajutat-o să urce în taxi.

— Scuzaţi-mă, domnişoară Cora, am uitat ceva.

M-am întors înăuntru şi mi-am croit drum printre dansatori, dând din coate, până la „ar trebui să-i spui bunicii tale că sare calul" şi „nu vreau să te-mpiedic să-ţi câştigi pâinea, da' fă-o altundeva". Tipul era tot ce se poate mai bun din genul meu, musculos, ironic, cu o figură rezistentă la orice şi chiar blond, ca mine, iar asemănarea asta m-a umplut de-a binelea de energie, fiindcă însemna două conturi reglate. A încercat să-mi tragă el una primul, dar i-am ars aşa un pumn

în ochi, că de-atunci, când lovesc, n-am mai simţit atâta plăcere, nu trăim decât o singură dată.

Totuşi am încasat şi eu câţiva pumni, pentru că avea un prieten care venea din Maghreb şi mi-a fost jenă să-l bat, nu sunt rasist. În Franţa nu trebuie să dai decât în francezi, dacă vrei să fii corect.

Când să ies, am văzut că domnişoara Cora nu rămăsese în maşină, se întorsese şi încerca să ia din nou microfonul, iar Zad o împiedica şi patronul se deranjase şi el şi o ţinea din spate. Bun, băuse toată sticla singură, însă nu era doar asta, ci şi faptul că toată viaţa ei punea din nou stăpânire pe ea, care era mai presus de puterile ei. Or, asta a avut aşa un efect asupra mea, încât nu mi-a mai fost ruşine deloc. Şi-apoi, după ce snopeşti pe cineva în bătaie, te simţi întotdeauna mai bine. Zad ţinea microfonul la distanţă cu braţul întins, Benno, patronul, o trăgea pe domnişoara Cora spre uşă, iar toată lumea din ring râdea, pentru că asta-i lumea şi ăsta-i ringul. O adevărată gală de caritate, ce mai. Eram în formă maximă. M-am apropiat şi Zad mi-a strigat fără să se jeneze de domnişoara Cora:

— Vrei să mi-o scoţi pe Fréhel asta a ta de-aici? Ajunge.

I-am pus uşor mâna pe umăr.

— Las-o să mai cânte o dată.

— A, nu, aici nu-i concurs de cântat, ce naiba!

M-am întors spre Benno şi i-am vârât pumnul sub nas, iar el a fost imediat pentru compromisul istoric.

— Bine, să mai cânte o dată, da' după aia vă luaţi tălpăşiţa şi tu nu mai pui picioru' aici în veci.

A anunţat chiar el:

— La cererea publicului, pentru ultima dată, marea vedetă a cântecului...

S-a întors spre mine. I-am suflat numele. Zad s-a aplecat spre microfon:

— Cora Lamenaire!

Au urmat huiduieli, dar şi aplauze, aplaudau mai ales fetele, cărora le era cel mai ruşine pentru ea.

Domnişoara Cora a luat microfonul.

Reflectorul a fost îndreptat spre ea, iar Zad s-a aşezat în spate. Îşi dăduse jos jobenul şi, ţinându-l la piept, stătea cu capul plecat, în spatele domnişoarei Cora, ca pentru a saluta amintirea ei.

— O să cânt o melodie pentru cineva de-aici...

Au urmat alte huiduieli şi fluierături şi aplauze, însă mai mult pentru a protesta decât pentru altceva. N-o cunoşteau pe domnişoara Cora câtuşi de puţin, aşadar probabil se gândeau că era o artistă cunoscută. Un tip a strigat:

— Îl vrem pe de Funès! Îl vrem pe de Funès!

Iar altul a strigat:

— Vrem banii înapoi! Vrem banii înapoi!

Dar au fost acoperiţi de sst-uri şi domnişoara Cora a început să cânte – trebuie spus că vocea era tot ce avea ea mai bun:

Dacă-ţi închipui,
Fetiţă dragă,
Dacă-ţi închipui
Că o să, că o să, că o să
Dureze mereu
Anotimpul iu-
Anotimpul iu-
Iubirilor,
Cât te înşeli,
Fetiţă dragă,
Cât te înşeli...

De data asta s-a lăsat o tăcere adâncă. Domnişoara Cora avea chipul luminat de reflector, se vedea în toate detaliile, era cu adevărat plină de autoritate, ce mai. Ani şi ani de meserie, asta nu se pierde. Stăteam lângă matahala de Benno, care asuda şi îşi ştergea sudoarea, iar Zad îşi apleca scheletul asupra domnişoarei Cora, puţin în spatele ei. Atunci, domnişoara Cora s-a întors spre mine, a întins mâna în direcţia mea, iar când am auzit continuarea, tot ce-am putut face ca să mă ascund a fost să zâmbesc.

Avea un aer foarte blând,
Ochi visători, puţin nebuni,
Cu licăriri stranii,
Ca mulţi băieţi din nord,
Părul scăldat în aur,
Un zâmbet de înger...

A tăcut. Nu ştiam dacă se terminase cântecul sau dacă domnişoara Cora se oprise pentru că nu-şi mai amintea sau din alte motive pe care n-aveam de unde să le ghicesc şi pe care le cunoştea doar ea. De data asta a avut parte de aplauze adevărate, nu doar de unele fără vlagă. Şi eu am aplaudat cu toată lumea care mă privea. Chiar dacă Benno i-a sărutat iar mâna, fără să uite s-o împingă uşor spre uşă, repetând ca să-i dea satisfacţie:

— Bravo! Bravo! Complimentele mele. Aţi făcut furori! Eu am mai prins asta. Epoca de aur! Le Tabou[1]! Gréco ! La Rose Rouge! Credeam că dumneavoastră aţi fost înaintea lor!

Apoi, cu şi mai multă uşurare, având în vedere că eram deja aproape de ieşire, a continuat:

---

1. Le Tabou (Tabuul) şi La Rose Rouge (Trandafirul Roşu) erau cluburi de dans şi jazz din Paris, unde cânta Juliette Gréco.

— Ah, dacă am putea să le adunăm pe un singur afiş pe Piaf., Fréhel, Damia şi pe dumneavoastră, domnişoară...

Iar nu-şi amintea numele.

— Cora Lamenaire, i-am şoptit eu.

— Exact, Cora Lamenaire... Sunt nume pe care n-ai cum să le uiţi!

Mi-a strâns mâna ca să încheie cu compromisul istoric.

Şi am ieşit.

XVIII

O sprijineam pe domnişoara Cora, pe care o ameţise mai mult emoţia decât şampania.

— Uf! a făcut ea, ducându-şi mâna la inimă ca să arate că îşi pierduse suflul.

M-a sărutat şi apoi s-a lăsat pe spate, ţinându-şi în continuare mâinile pe umerii mei, ca să mă vadă mai bine, mi-a aranjat puţin părul, făcuse asta pentru mine şi voia să vadă dacă eram mândru de ea. Avea aerul unei fetiţe nebunatice care ştia că n-ar fi trebuit să facă asta şi mai că-mi venea să-i trag o palmă. Chuck zice că sensibilitatea este una din cele şapte plăgi ale Egiptului.

— Aţi fost formidabilă, domnişoară Cora. E păcat să staţi acasă cu aşa o voce.

— Tinerii şi-au pierdut gustul pentru cântecul realist. E totuşi altceva decât ce se cântă astăzi. Azi doar ţipă şi atât.

— Simt nevoia să ţipe şi chiar mai mult, domnişoară Cora.

— Cred că o să revină la modă cântecul adevărat. Trebuie să ai răbdare şi să ştii să aştepţi. O să revină. Pentru mine, s-a terminat cu Prévert. Marianne Oswald a fost prima care l-a cântat, în 1936.

A început:

Hula,
Beată,
Condu...

I-am pus mâna pe gură, cu blândeţe. A râs veselă, apoi a răsuflat adânc şi s-a întristat.

— Prévert a murit şi Raymond Queneau la fel, dar Marianne Oswald mai trăieşte, am văzut-o zilele trecute la braseria Lutetia...

N-am întâlnit niciodată pe cineva care să cunoască mai multe nume necunoscute mie. Apoi şi-a luat un aer îndârjit:

— Dar o să revină. E o meserie în care trebuie să ştii să aştepţi.

Am ajutat-o să urce în taxi şi am demarat în trombă. Nu mai zicea nimic şi privea înainte. Îi mai aruncam din când în când câte o privire şi trebuia să se întâmple asta. Plângea. I-am luat mâna şi am vrut să zic ceva.

— Am fost ridicolă.

— Nici vorbă, de unde v-a venit ideea asta?

— E foarte greu să mă obişnuiesc, Jeannot.

— O să revină, domnişoară Cora, sunteţi într-un punct mort în momentul ăsta, trebuie să ştiţi să aşteptaţi. Toţi au fost într-un punct mort într-un moment sau altul, face parte din meserie.

Nu mă mai asculta. A mai zis o dată:

— E foarte greu să te obişnuieşti, Jeannot.

Mai că-mi venea să-i zic: da, ştiu, vârsta asta nu are milă, dar o ajutam mult mai mult dacă o lăsam să vorbească.

— Începem să fim tineri mult prea devreme, Jeannot, iar apoi, când avem cincizeci de ani şi trebuie să ne schimbăm obiceiurile...

Era toată în lacrimi. I-am deschis poşeta, am scos batista şi i-am întins-o. Nu mai aveam argumente. Aş fi făcut orice pentru ea, orice, căci nici măcar nu era ceva personal, ci mult mai mult de-atât, mult mai general, un adevărat tur al lumii.

— Nu-i adevărat că îmbătrânim, Jeannot, doar oamenii aşteaptă asta de la noi. E un rol care ţi se dă, fără să ţi se ceară părerea. Am fost ridicolă.

— Cui îi pasă, domnişoară Cora? Dacă n-am avea dreptul să fim ridicoli, asta n-ar fi viaţă.

— Vârsta a treia, aşa se cheamă asta, Jeannot.

A tăcut o clipă. Aş fi făcut orice.

— E foarte nedrept. Când eşti muzician, pianist sau violonist, poţi să lucrezi până la optzeci de ani, nu ţi-i numără nimeni, dar când eşti femeie, în primul rând şi întotdeauna contează cifrele. Ţi se ţine socoteala. Primul lucru care i se face unei femei e să i se ţină socoteala.

— Asta o să se schimbe, domnişoară Cora. Trebuie să ştiţi să aşteptaţi.

Dar nu aveam mijloacele necesare. Şi-n plus, trebuie să stai bine cu moralul ca să minţi.

— E adevărat că anii iau ostatici, domnişoară Cora. N-ar trebui să vă obişnuiţi cu asta. Uitaţi, e o doamnă, Jeanne Liberman, care a scris o carte de autoapărare, *Bătrâneţea nu există*, în colecţia „Vécu", aşa cum indică numele. E o femeie care practica artele marţiale la vârsta de şaptezeci şi nouă de ani. În 1972 avea centura neagră în aikido şi face kung-fu, mai practică artele marţiale la optzeci şi doi de ani, puteţi să vă interesaţi. A apărut în *France-Soir*.

Plângea în continuare, dar şi zâmbea.

— Eşti o figură de om, Jeannot. Şi foarte amabil. N-am întâlnit niciodată pe cineva ca tine. Îmi faci foarte mult bine. Sper că nu te ocupi de mine doar ca voluntar.

Nu ştiu ce avea împotriva voluntarilor, dar a început din nou să plângă. Poate pentru că şampania se terminase şi o lăsase singură. I-am strâns mâna.

— Domnişoară Cora, domnişoară Cora, i-am zis.

Şi-a sprijinit capul pe umărul meu.

— E atât de greu pentru o femeie să rămână tânără...

— Domnişoară Cora, nu sunteţi bătrână într-adevăr. Şaizeci şi cinci de ani astăzi, cu mijloacele pe care le avem, nu-i acelaşi lucru. Primiţi şi pensie. Nu mai suntem în secolul al nouăsprezecelea. Astăzi putem merge pe lună, la naiba.

— S-a terminat, s-a terminat...

— Nu s-a terminat deloc. Ce s-a terminat? De ce să se termine? E o maximă celebră care spune că, atâta vreme cât există viaţă, există speranţă. Trebuie să puneţi să vi se scrie cântece noi şi o să aveţi din nou un succes nebun.

— Nu despre asta vorbesc.

— De Gaulle era regele Franţei la optzeci şi doi de ani, iar doamna Simone Signoret, care are aproape vârsta dumneavoastră, şi-a disputat rolul principal în ce film oare? În *Ai toată viaţa înainte.* Da, *Ai toată viaţa înainte*, la aproape şaizeci de ani, ba chiar a primit un Oscar[1] pentru rolul ăsta, adevărat! Toţi avem viaţa înainte, chiar şi eu, deşi nu am pretenţii, vă jur.

O ţineam tandru lângă mine, cu braţele în jurul umerilor ei, trebuie să-ţi cunoşti limitele. Nimeni n-a avut vreodată braţul aşa de lung. Chiar îmi făcea bine, mă reduceam la o singură persoană, în locul tuturor speciilor animale.

— N-aţi semnat nimic, domnişoară Cora. Nu v-aţi pus semnătura nicăieri, nu v-aţi dat acordul pentru vârsta pe care v-o dă viaţa.

— Trebuie să fie doi, a zis ea.

---

1. Actriţa Simone Signoret a obţinut un Premiu Oscar, însă pentru rolul principal din filmul *Drumul spre înalta societate* (1959); *Ai toată viaţa înainte* a fost distins cu Premiul Oscar pentru cel mai bun film străin (1978).

— Doi sau un grup de treizeci, cum vrem.

— Un grup de treizeci! Ce grozăvie!

— Nu eu zic asta, ci la radio şi la televizor se recomandă s-o faci în grup de treizeci, domnişoară Cora.

— Ce tot spui acolo, Jeannot? E imposibil!

— Se pare că, dacă am face asta individual, fiecare pe cont propriu, ar fi o debandadă. Trebuie curăţată jumătate din Bretania.

— A, vorbeşti de mareea neagră...

— Da. Şi eu am vrut să merg, dar nu pot să fiu peste tot. Şi-n plus, sunt mii de voluntari, ba chiar cinci mii de soldaţi ca să-i ajute.

Ţineam un braţ pe după umerii ei şi conduceam cu celălalt, dar străzile erau pustii şi nu exista nici un pericol. Nu mai plângea, dar o simţeam udă toată pe gâtul meu. Aproape că nu se mişca, de parcă îşi găsise în sfârşit un loc unde se simţea bine şi se temea să nu-l piardă. Era de preferat să nu vorbesc cu ea, ca să n-o deranjez. Era unul din momentele alea când pisicile încep să toarcă. Cel mai nedrept e că unii oameni ar fi zis despre ea că era o pisică bătrână. Toate semafoarele sunt galbene noaptea, dar conduceam foarte încet, ca şi cum mi-ar fi cerut-o ea. Încă nu auzisem nici o femeie care să tacă atât de puternic. În copilărie săpasem şi eu o groapă în grădină şi mă ascunsesem acolo, cu o pătură deasupra capului ca să fie întuneric, prefăcându-mă că mă simt bine. Asta făcea domnişoara Cora acum, cu faţa ascunsă în gâtul meu, agăţată cu braţele de mine, se prefăcea că se simte bine. E ceva animalic. Ne ţinem de cald fizic şi deja nu mai e aşa de rău. Era prima dată când ţineam aşa o femeie în vârstă. E o mare nedreptate în toată povestea asta, în timp ce totul a fost prevăzut în rest, setea, foamea, somnul, de parcă natura uitase ce era mai important. Astea se numesc găuri negre,

care sunt un fel de lapsusuri, de uitări, pe când lumina răspunde vederii, apa, setei şi fructul, foamei. Mai trebuie să adăugăm că avem tendinţe de supunere şi ascultare, o femeie bătrână e o femeie bătrână, e un lucru pe care l-a dobândit şi se consideră nul şi neavenit. E o nebunie ce acceptăm. Chiar şi eu, simţind respiraţia şi obrazul domnişoarei Cora pe gât şi braţele ei în jurul meu, stăteam ţeapăn, ca să nu pară că-i răspund, şi eram jenat, pentru că avea şaizeci şi cinci de ani şi în fine, la naiba, era cruzime faţă de animale din partea mea. Când ai o căţea bătrână pe care o mângâi, ţi se pare normal şi nu faci diferenţa, dar cu domnişoara Cora cuibărită în mine, simţeam o repulsie de parcă situaţia ei numerică o făcea să nu mai fie o femeie care se cuibărea în mine, ci un tip faţă de care aveam aversiuni homosexuale. M-am simţit de-a dreptul dezgustător când m-a sărutat pe gât, o sărutare scurtă, cât să nu-mi dau seama, şi mi s-a făcut pielea de găină, atât de supus întru totul eram, deşi prima datorie este să nu accepţi şi să te împotriveşti naturii, când natura înseamnă convenţii numerice, numărul anilor pe care ea îi trece pe tăbliţă, de parcă bătrâneţea şi moartea ar fi ceva nepermis. Am vrut să mă întorc spre ea şi s-o sărut pe gură ca pe o femeie, însă eram blocat, deşi în Rusia chiar şi bărbaţii se sărută pe gură, fără să fie dezgustaţi. Dar asta vine de departe şi e vorba de patrimoniu. Celulele ereditare. Chuck zice că nu există regim poliţienesc mai rău decât celulele, toate sunt dube celulare. N-are rost să strigi: la arme, cetăţeni[1], naturii nu-i pasă, pentru ea toate astea sunt doar nişte graffiti pe perete. M-a apucat un asemenea refuz al supunerii, încât a-nceput să mi se scoale. Am oprit taxiul, am luat-o pe domnişoara

1. Vers din refrenul imnului naţional al Republicii Franceze, *La Marseillaise*.

Cora în braţe, ca şi cum ar fi fost altcineva, şi am sărutat-o pe gură. Nu era de dragul ei, ci al principiului. S-a lipit de mine cu tot trupul, cu un fel de plâns sau de suspin, nu ştii niciodată când e vorba de disperare.

— Nu, nu, nu trebuie să facem asta... Trebuie să fim cuminţi...

S-a lăsat puţin pe spate şi mi-a mângâiat părul, cu lacrimile, machiajul, şampania şi tot ce i-a făcut viaţa în trecerea ei, îmbătrânise încă zece ani din cauza emoţiei, mi-am lipit repede buzele de ale ei ca să nu văd. Era tot sentimentalism, cu imaginea ucigaşului norvegian sau canadian care ţine bâta deasupra capului puiului de focă în timp ce acesta îl priveşte, era exact aceeaşi privire.

— Nu, Jeannot, nu, sunt mult prea bătrână... Nu se mai poate...

— Cine a hotărât asta, domnişoară Cora? Cine a făcut legea? Papa? Timpul este un nemernic frumos şi îi e lehamite.

— Nu, nu... Nu se poate...

Am pornit maşina. S-a lipit de mine, ascunzându-şi chipul în umărul meu, şi, de fiecare dată când respira, parcă se lupta cu aerul. O fetişcană care fusese deghizată într-o babă şi care nu înţelegea cum, când, de ce. E îngrozitor să nu îmbătrâneşti.

Plângea încetişor. Se îndepărtase de mine şi plângea pe întuneric, aşa cum se întâmplă întotdeauna.

Jurnalul are dreptate când reclamă reformele regimului celular.

Mi-am parcat taxiul pe trotuar. În lift, ea a şoptit:

— Cred că arăt îngrozitor.

Iar apoi a făcut într-adevăr ceva. Ştiam că simte nevoia să se apere. Şi-a deschis poşeta, a scos trei bancnote de o sută de franci şi mi le-a întins.

— Poftim, Jeannot, ţine. Ai cheltuit cu mine.

Mi-a venit să râd, chiar ţinea la cântecul ei realist, pe bune. Proxenetul, pumnalul, soldaţii din Bat' d'Af', Sidi-bel-Abbès[1], mirosea frumos nisipul cald, legionarule. Nu ştiu ce cântau Fréhel şi Damia, dar aveam să mă interesez. Am luat banii. Domnişoara Cora avea nevoie de asigurări. Câtă vreme îi luam banii, totul era în regulă. Se simţea pe teren sigur.

Nici n-am lăsat-o să aprindă lumina. Am luat-o în braţe, a zis imediat nu, nu, iar apoi mare patos, s-a lipit de mine cu tot corpul. Nu am dezbrăcat-o, era mai bine. Am ridicat-o, am dus-o în dormitor, ciocnindu-mă de pereţi, am aruncat-o pe pat şi i-am tras-o de două ori la rând, fără să mă retrag, şi nu doar ei, ci întregii lumi cu toate dubele ei celulare, căci asta este neputinţa. După care am rămas complet golit de nedreptate şi de mânie. A continuat să geamă un timp, apoi s-a cufundat în tăcere. Mă strigase pe nume în timp ce o făceam, foarte tare, şi mai strigase iubitul meu, iubitul meu, iubitul meu, credea că e doar ceva personal, când de fapt era mult mai mult. Când a tăcut şi nu s-a mai mişcat, când n-a rămas din ea decât o răsuflare uşoară, am continuat să o strâng tandru în braţe şi să-i caut buzele şi, nu ştiu de ce, mă gândeam la ce-mi spusese Chuck, că peste tot sunt morminte ale lui Hristos de deschis. Stăteam pe întuneric, ceea ce o făcea pe domnişoara Cora frumoasă şi tânără – în braţele mele şi în sufletul şi conştiinţa mea avea optsprezece ani. M-am gândit şi la regele Solomon, care – la optzeci şi patru de ani – încă se ducea cu capul sus la o ghicitoare clarvăzătoare, ca să-i arate că nu există limite. Simţeam cum trupul domnişoarei Cora bate din aripi, ca pasărea năclăită de la televizor, din mareea neagră, care se zbătea să-şi ia zborul. Peste tot există masacre, iar eu nu pot să fiu peste tot în

1. Oraş construit de francezi în timpul ocupării Algeriei.

același timp. Nu există corespondent pentru numărul pe care l-ați cerut. Cambodgienele, mi se rupe de ele, nu le poți fute pe toate. Marcel Kermody, ex-Jeannot Lapin. Pe străzile Parisului se face chetă împotriva foametei din lume. Chuck zice că n-o să-l ucidă niciodată pe Aldo Moro[1], ar fi prea literar. *Prima della rivoluzione*[2]. Ar trebui să devii atât de cinefil, încât speciile distruse să nu fie decât spectacol. S-a inventat un rechin care împrăștie teroarea în filmul *Fălci*[3], pentru că acolo era în sfârșit altcineva decât noi, era un rechin, măcar o dată nu eram noi responsabili. Regele Solomon a greșit etajul. Ar trebui încă o sută de milioane de etaje, cu o centrală telefonică de o sută de milioane de ori mai puternică. Dar nu există corespondent pentru numărul pe care l-ați cerut. Am mângâiat-o iar și iar pe domnișoara Cora cum nu e cu putință. În sfârșit era ceva la îndemână. Chuck zice că nu trebuie să ne pierdem curajul, căci în fiecare om se ascunde o ființă umană, care mai devreme sau mai târziu o să iasă la iveală. Apoi am ajutat-o să se dezbrace, să-și scoată rochia și să rămână goală, chiar și când a aprins lumina, căci nu mi-e frică. Eram mult mai puțin îngrozit decât mai devreme, când

---

1. Om politic italian, președintele Partidului Democrația Creștină, a fost în anii '70 unul dintre liderii interesați în mod deosebit de așa-zisul „compromis istoric" al lui Enrico Berlinguer, liderul Partidului Comunist Italian, care propusese o solidaritate politică inovativă între comuniști, socialiști și catolici, într-un moment de profundă criză economică, socială și politică în Italia. Moro a fost răpit în 16 martie 1978, în drum spre Parlament, unde urma să aibă loc ședința de investitură a noului guvern, și ucis în 9 mai 1978 de Brigăzile Roșii.
2. În it., în original, *Înainte de revoluție*, film regizat de Bernardo Bertolucci în 1964.
3. Film regizat de Steven Spielberg în 1975.

şoptea o, da, iubitul meu, da, da, acum, da, da, te iubesc, şi nu din cauza cuvintelor care nu sunt ale nimănui şi îşi fac mereu simţite prezenţa, ci din cauza vocii care-şi pierduse într-adevăr capul. Încă nu făcusem pe nimeni atât de fericit. Tata îmi povestea că în timpul ocupaţiei nu se găseau de nici unele, dar se putea procura orice la negru. Se zicea „la negru" pentru a arăta că era ilegal, că nu aveam dreptul. Domnişoara Cora nu avea dreptul din cauza tăbliţei de ardezie care-i fusese lipită pe spate, dar era fericită la negru.

— Ce-i? De ce râzi?

— Nimic, domnişoară Cora, e ca şi cum dumneavoastră şi cu mine am face piaţa neagră...

Cred că era prea tulburată ca să râdă.

— O, nu mă băgaţi în seamă, domnişoară Cora, mă simt bine, n-are importanţă.

— E adevărat? Chiar te simţi bine cu mine?

— Da.

M-a mângâiat pe păr.

— Te-am făcut fericit?

La asta am rămas gură-cască, nici chiar aşa totuşi.

— Sigur că da, domnişoară Cora.

S-a însufleţit puţin şi a început să mă caute cu mâna, de parcă voia să-mi arate că mă place, apoi a făcut-o cu tot corpul, plină de nelinişte, ca şi cum o cuprinsese panica şi simţea nevoia să se liniştească. Am liniştit-o. Întotdeauna e înduioşător când o fetişcană fără experienţă vrea să-ţi arate că te place, iar domnişoara Cora nu mai avea experienţă. O făcea cu stângăcie şi în grabă, pe parcă avea poliţia pe urme. Am îndepărtat-o cu blândeţe, nu în această privinţă am nevoie de ajutor. Nu e nimic mai nedrept decât o femeie care se teme că nu te mai excită. Nişte idei care le sunt băgate în cap, din cauza legilor pieţei cărora li se supun. A întins din

nou mâna în întuneric şi am început imediat să mă excit, ca să n-o ţin în suspans, doar nu era să mă ridic şi s-o părăsesc, scuzaţi-mă, eram doar în trecere. Nu-i puteam şterge tăbliţa de ardezie, dar nu era nevoie să se scuze şi să se simtă vinovată că o avea. Contabilitatea cărţilor naturii e întotdeauna un fals în acte. Fals şi uz de fals şi ar trebui să fie pasibil de tribunale şi instanţe superioare. Chuck are dreptate mai mult decât oricine când zice că toate astea sunt estetică pură şi că o femeie îşi poate permite să aibă pielea zbârcită, fesele lăsate şi ţâţele goale doar în artă, însă în viaţă toate astea nu pot decât să-i dăuneze, din cauza declaraţiei drepturilor omului. Domnişoara Cora şi-a lipit buzele de ale mele şi a şoptit comoara mea adorată, iubitul meu frumos, era mai degrabă emoţionant şi tandru, tipele din ziua de azi n-o să-ţi spună comoara mea adorată, iubitul meu frumos. Nu mai e aceeaşi poezie. Apoi a rămas ca moartă multă vreme, doar că mă ţinea încă de mână, parcă să se asigure că n-o să-mi iau zborul. Ar fi trebuit să ştie că tentativele de fugă nu sunt genul meu. E ca în cazul regelui Solomon, care s-a îndreptat spre viitor, privindu-l drept în ochi, şi chiar şi-a făcut un costum de stofă pentru încă cincizeci de ani, pe puţin, nu ştie ce-i frica, iar când zice „nici nu bănuim ce ne rezervă viitorul", o face zâmbind de plăcere, atât de plin e de lucruri bune. Se lăsase aşa o linişte, încât nu se mai auzeau nici maşinile afară. Există astfel de momente de graţie când nimeni nu se gândeşte la nimeni şi e pace în lume. Erau aşa o linişte şi-o pace, încât sunt într-adevăr mulţumit că am cunoscut un asemenea moment. Eram rupt, iar asta face întotdeauna bine la angoasă. Asta se cheamă efort fizic şi binefaceri ale muncii grele. Tata îmi spunea: dacă ai munci în fiecare zi opt ore în fundul unei mine... E ceva meseria pe care sunt obligaţi s-o facă minerii.

S-a ridicat să se ducă la baie, căci uneori e indispensabil. Am întins mâna să caut veioza, fără motiv.

— Nu, nu, nu aprinde lumina...

Am aprins-o. Nu din vina ei, pentru Dumnezeu, nu avea de ce să se simtă vinovată. Am aprins lumina. Era o veioză mică, colorată în roşu, portocaliu şi roz, dar aş fi privit-o la fel de tandru dacă ar fi fost un reflector. Nu vezi niciodată fetişcana de optsprezece ani când timpul şi-a lăsat amprenta, timpul e cel mai mare travestit pe care-l cunosc.

— Nu mă privi aşa, Jeannot.

— De ce? E vorba de drepturile omului.

Singurul lucru pe care n-ar fi trebuit să-l lase la vedere era abdomenul inferior. Era în întregime cenuşiu. Mi-a luat câteva clipe să-mi dau seama că nu-şi vopsise părul şi-l lăsase cenuşiu, pentru că nu mai credea în asta. Îşi spunea că oricum nu avea să-l mai vadă nimeni.

Am sărit din pat, am luat-o în braţe legănând-o uşor, iar apoi m-am dus să mă piş. I-am lăsat baia liberă, am luat o ţigară din poşeta ei şi m-am băgat iar în pat. Mă simţeam bine. Era foarte feminin dormitorul domnişoarei Cora. Clovnul mare, alb cu negru, căzuse din pat. L-am ridicat. Puteam să-l îndoi în orice fel. Pe pereţi erau pictate flori şi prin cameră erau înşirate lucruri pe care le vezi prin vitrinele cu suvenire. Într-un fotoliu stătea ursul koala de pluş, cu braţele deschise. Erau tablouri adevărate cu pisici şi copaci şi o fotografie cu o vedetă masculină de revistă şi nişte fete care ridicau piciorul, pe care scria: „Iubirii mele". Erau fotografii cu Raimu, Henri Garat şi Jean Gabin, pe care l-am recunoscut din *Gueule d'amour*. Un adevărat muzeu. Pe peretele din faţa patului, între două oglinzi, se afla o fotografie mare cu domnişoara Cora, într-o ramă de catifea grena. Ce frumoasă şi tânără putea să fie atunci! O recunoşteai foarte uşor, avea un

aer familiar. Probabil că făcuse o grămadă de bărbaţi să ofteze, dar eu o avusesem.

Veioza mică de noptieră îmi făcea bine cu lumina ei blândă. Îi spusesem deseori lui Tong că am fi putut face un efort în camera noastră, în loc să ne prefacem că n-ar fi folosit la nimic. Vezi prin toate magazinele veioze drăguţe şi nu-i nici un motiv să te lipseşti de ele.

Domnişoara Cora se întorcea. Îşi pusese un capot roz cu volane. S-a aşezat pe marginea patului şi ne-am ţinut de mână ca să ne dovedim afecţiunea.

Se demachiase. Nu era o diferenţă prea mare faţă de chipul altor femei. Ba chiar era mai bine acum, fără machiaj, era mai încrezător. Se vedea totul. Era semnat. Vieţii îi place mai mult decât orice să-şi dea autograful.

— Vrei să bei ceva?

La naiba, doar nu avea să înceapă iar cu cidrul ei.

— Dacă aveţi o Cola...

— Nu am, dar îţi promit că o să am data viitoare...

Am tăcut puţin. Cu siguranţă aveam să mai vin în vizită. Nu exista nici un motiv. Speram să rămânem prieteni.

— Vrei puţin cidru?

Probabil că era ceva religios la ea.

— Da, mulţumesc.

M-a apucat o uşoară depresie cât domnişoara Cora era la bucătărie. La ce bun să laşi totul baltă şi să fugi?

M-am dus în baie şi am băut apă de la robinet.

M-am întors în dormitor şi domnişoara Cora era acolo, cu o sticlă de cidru şi două pahare pe o tavă. Le-a umplut.

— O să vezi, Jeannot, o să fie bine.

— Eu nu sunt pentru proiecte, domnişoară Cora.

— Încă am relaţii. Cunosc multă lume. Trebuie să iei lecţii. De canto şi puţin dans. De dicţie nu ne-atingem. Ai exact ce

trebuie, ceva de haimana, ceva de bandit... Vocea străzii, ce mai. Dacă te compară cineva astăzi cu ce vede la cinema sau la televizor, îşi dă seama imediat că ai mari şanse. Mai e Lino Ventura, dar a cam îmbătrânit. Iar cântăreţii, nu e unul care să aibă o faţă adevărată de bărbat. E un gol care trebuie umplut. Tu eşti natural.

Nu se oprea din vorbit, ca şi cum îi era teamă să mă piardă. Primul lucru care trebuia făcut era să-mi apară fotografia în catalogul actorilor. Avea să se ocupe ea.

— Întotdeauna mi-am dorit să mă ocup de cineva, să fac din el o mare vedetă. O să vezi.

— Ştiţi, domnişoară Cora, nu trebuie să-mi daţi garanţii. Nu-mi pasă. Nici n-aveţi idee cât de puţin îmi pasă. Nu-i vorba că aveam chef să mă fac actor, ci mai degrabă că n-aveam chef să fiu eu însumi, întotdeauna e prea mult. În primul rând...

Voiam să-i spun eu mă voi ocupa de dumneavoastră, dar asta suna de parcă i-aş fi fost îngrijitor. M-am ridicat şi ea s-a speriat imediat, poate că era ultima dată când mă vedea. Nu înţelegea nimic. Absolut nimic. Asta se cheamă instinct de conservare.

— Domnişoară Cora, nu vă cer nimic. Vreţi să vă spun ceva? Nu sunteţi drăguţă cu dumneavoastră.

M-am aplecat şi am sărutat-o, un sărut prostesc, uşor, abia simţit. Am rămas o clipă aplecat şi am privit-o tandru. Domnişoara Cora nu înţelesese nimic. Credea că e ceva personal. Nu înţelesese că era un act de iubire.

— La revedere, domnişoară Cora.

— La revedere, Jeannot.

Şi-a încolăcit braţele în jurul gâtului meu.

— Încă nu-mi vine să cred, a zis ea. Lucrul cel mai greu pentru o femeie e să trăiască fără afecţiune...

— Aşa e pentru toată lumea, domnişoară Cora. Nu există afecţiune, aşa că trebuie să ne înţelegem între noi. Tocmai de-asta mamele le dăruiesc atâta afecţiune copiilor, pentru ca mai târziu să aibă amintiri frumoase.

Am ridicat-o şi am strâns-o la piept. Îmi era teamă să nu mă excit iar, la mine e ceva automat, şi dacă făceam iar dragoste cu ea, ar fi crezut că era ca să evit sentimentele.

— M-ai făcut atât de fericită... Te fac şi eu puţin fericit, Jeannot?

— Da, sigur că da, mă faceţi fericit, nu trebuie decât să vă văd...

Am aşezat-o la loc în pat şi am plecat.

Credeam că nu e nevoie să iubeşti pe cineva ca să-l iubeşti şi mai mult.

XIX

Era şase dimineaţa când am ieşit de la ea, iar vizavi atunci se deschidea un bistrou. Patronul chel era genul de tip care nu-ţi spune nimic. I-am urat bună dimineaţa şi nu mi-a răspuns. Am băut trei cafele, una după alta, iar el îmi arunca din când în când câte-o privire. E totuşi bizar cât de mulţi tipi nu mă suportă de la prima privire. Probabil din cauza succesului pe care-l are înfăţişarea mea. Mă pun tot timpul la adăpost în spatele unui zâmbet de genul „sunt înarmat". Chuck mai zice că am un fizic care le displace bărbaţilor mai puţin dotaţi decât mine. Sau poate că e doar antagonismul natural. L-am întrebat de două ori pe patron cât face consumaţia şi nu mi-a răspuns. Nici eu nu-l puteam suferi, după cât mă bătusem noaptea trecută. Avea puţin păr uns bine cu briantină deasupra urechilor, o cămaşă albă şi un sorţ albastru şi se aşezase la celălalt capăt al tejghelei, de parcă înţelesese că aveam nevoie de prietenie. Nu ştiu de unde moştenesc firea asta de voluntar, e tot ce am mai puţin ereditar. Tata n-a făcut decât să composteze toată viaţa, iar mama, să se lase compostată. După Chuck, sufăr de ceea ce se cheamă complexul salvatorului, or asta nu se iartă, risc să omor pe cineva.

Lângă casa de marcat era un radio, m-am aplecat şi l-am deschis. Patronul mi-a aruncat o privire tăioasă.

— Scuzaţi-mă că-mi permit, i-am zis, dar e pentru mareea neagră. Sunt breton. Am o rudă acolo care e pescăruş. Şi încă o cafea, vă rog.

Mi-a servit una aşa de iute, de parcă eram Mesrine[1]. Am aflat de la radio că toate păsările erau terminate în insulele-sanctuar şi m-am simţit mai bine, cel puţin ştiam că nu mai e nimic de făcut. Nu e nevoie de mine. Uf. O grijă în minus. Yoko prinsese pe perete la noi în cameră o reproducere cu Sfântul Gheorghe ucigând balaurul, însă pentru el era doar Africa de Sud. Dacă aş fi mai puţin egoist, nu mi-ar păsa de durerea pe care mi-o pricinuiesc toţi.

Patronul mă judeca în asemenea măsură, încât mai că-mi venea să-i confirm părerea şi să fur radioul, oamenii simt nevoia să aibă dreptate. Dar mi-a fost de ajuns ideea şi am râs. Am plătit şi ultima cafea şi am plecat, lăsându-l fără obiectul muncii. Era şase şi jumătate, am dus taxiul înapoi în garajul din strada Métary, de unde avea să-l ia Tong la ora şapte. Era ziua lui. Mi-am luat bicicleta Solex şi m-am dus la Buttes-Chaumont, pe strada Calé numărul 45, la etajul al cincilea din partea care dă spre curte, unde ne mutaserăm când am venit din Amiens, optsprezece ani am stat acolo şi tu ai rămas încă. Tata nu seamănă deloc cu mine, nici măcar nu ştiu cum m-am ales cu el. Compostase bilete de metrou patruzeci de ani din viaţă, unii oameni iau metroul, dar în cazul lui metroul l-a luat pe el. Are un cap frumos, cu părul alb, mustaţă albă, unii oameni devin frumoşi la şaizeci de ani.

Mi-a deschis îmbrăcat în cămaşă. Ne-am strâns mâna. Ştie că am sărit departe de trunchi. Pentru el contează onoarea muncii, programele politice, discuţiile de bază. Pentru tata,

---

1. Jacques Mesrine (1936-1979), criminal francez, responsabil de numeroase crime, jafuri şi răpiri în Franţa, SUA şi Canada, a evadat de mai multe ori din închisoare, fiind poreclit „omul cu o sută de feţe" datorită talentului de a se deghiza, însă în cele din urmă a fost prins şi împuşcat.

bătrâneţea e o problemă de societate, iar moartea, un fenomen natural.

— Şi, Jean, cum o mai duci?

— Binişor. Mă descurc.

— Tot cu taximetria?

— Şi alte mici chestii, pe ici, pe colo.

Mi-a încălzit cafeaua făcută şi ne-am aşezat.

— Şi-n rest? Tot cu prietenii locuieşti?

— Aceiaşi.

— Ţi-ar trebui o femeie.

— Singura femeie din viaţa mea are vreo şaizeci şi cinci de ani. O fostă cântăreaţă. Vrea să m-ajute să fac teatru.

Nu voiam să-l rănesc. Spuneam asta cu voce tare ca să mă orientez. Poate că era într-adevăr ceva urât povestea dintre mine şi domnişoara Cora. Tipii de vârsta mea iau totul prea uşor. Aveam încredere în tatăl meu. Cunoştea regulile. Era sindicalist dintotdeauna.

— Nu vreau să fac teatru, stai liniştit, i-am zis.

Şedeam la masa din bucătărie şi în faţa noastră era fereastra care dădea spre curte. Afară era întunecat, dar chipul lui devenise şi mai întunecat.

— Eşti întreţinut de o bătrână sau ce?

— Nu. Ar fi trebuit să spun da, ca să-ţi confirm, dar răspunsul e nu. Îmi mai dă câte-o bancnotă uneori şi o iau, însă numai ca s-o ajut. E o femeie foarte romantică. Viaţa ei a însemnat cântece, puşcărie, ghilotină, soldaţii din Bat' d'Af', legionari, băieţi răi. Repertoriul ăsta e mult mai vechi decât ea. Ştiu că poate ţi se pare amuzant, dar când îmi dă bani şi îi iau, se simte mai liniştită. Asta se numea cântec realist. Derbedeii, copilele-mame şi tot restul. Se numea Cora Lamenaire, poate că ai văzut afişe cu ea în metrou, când erai tânăr. Aveţi cam aceeaşi vârstă.

Luase de pe masă pâinea de casă rotundă şi mare şi începuse să o taie încet, în felii egale, ca să se refugieze în ceva familiar. El tăia întotdeauna pâinea în casă. E primul lucru pe care mi-l amintesc, după plecarea mamei. Mi-a zis maică-ta ne-a părăsit şi apoi a început să taie încet pâinea de casă în felii egale şi frumoase.

— Ai venit special ca să-mi spui asta? Că eşti întreţinut de o bătrână?

A aşezat feliile de pâine şi cuţitul pe muşamaua albastră în carouri.

— Nu ne-am văzut de mult, de-asta îţi povestesc.

— Dacă ai simţit nevoia să vii să-mi spui asta la şapte dimineaţa înseamnă că te macină.

— Cam aşa ceva.

— Măcar asta-i tot?

— Da.

— Nu te urmăreşte poliţia?

— Nu încă. Treaba asta nu-i considerată atac împotriva oamenilor în vârstă.

— Nu-i nevoie să faci pe prostul.

— Am venit să-ţi vorbesc despre femeia asta pentru că într-adevăr nu mai ştiu prea bine unde mă aflu. Tu încă ai reguli. Banii n-au nimic de-a face aici.

— Îţi cauţi scuze.

— N-aş avea de ce.

— Ce vrei, îmi plac babalâcii, poate că sunt depravat, mai ştii?

A tăcut, ţinându-şi mâinile pe coapse şi uitându-se la pâinea solidă şi cinstită de pe masă. La urma urmei, era chiar formidabil bărbatul acesta cărunt, de şaizeci de ani, care nu înţelegea că bătrânii pot fi iubiţi.

— Începe cu asta şi ajungi la atacuri armate asupra oficiilor poştale. Nu sunt sigur că n-ai ajuns deja, dacă vii deodată să mă vezi la ora asta.

Am simţit iar acea blândeţe. Urca în mine, mă încălzea şi apoi se transforma în zâmbet.

— Dă-mi zece minute înainte să chemi poliţia.

Mă simţeam cuprins de afecţiune pentru el şi pâinea lui de casă, sigură, solidă şi cinstită, dar nu avea nici un rost, când iubeşti cum respiri, toţi iau asta drept o boală respiratorie.

XX

M-am întors acasă. Nu era nimeni acolo, în afară de Sfântul Gheorghe care ucidea balaurul pe perete. M-am cocoţat în patul de la etajul al doilea şi am rămas acolo, cu picioarele atârnând şi capul în mâini, să mă caut şi să mă gândesc unde sunt şi ce fac acolo, încotro să mă îndrept, de ce într-acolo şi nu în altă parte, şi mă întrebam cum să fac ca să pun lucrurile în ordine şi să mă descotorosesc de firea mea de voluntar, sau poate că ar fi trebuit să caut un ordin călugăresc.

Poate că tata avea dreptate şi că nu există decât socialul. Aşa puteai să te descurci pe parcurs cu măsuri, iar la ieşire, scuzaţi-ne, dar nu mai e nimic de făcut, deja intrăm pe tărâmul imposibilului. N-ar fi trebuit să pun niciodată piciorul acasă la regele Solomon. N-ar fi trebuit să încep niciodată să vizitez bătrâni, e un exemplu prost pentru tineri. Am luat dicţionarul lui Chuck şi am căutat la *bătrâneţe*. Am găsit: *ultima etapă a vieţii umane, perioadă ce urmează maturităţii şi care este caracterizată prin fenomenul de senescenţă*. Am căutat la *senescenţă* şi era şi mai rău. Ar fi trebuit să-i iubesc de la distanţă, teoretic, fără să calc acolo. Dar nu, a fost nevoie să mă bag într-o poveste de dragoste începând cu sfârşitul.

Am pus dicţionarul la locul lui obişnuit. Chuck e foarte interesat de legăturile mele cu dicţionarele. Pentru el e o adevărată sursă de delectare când deschid dicţionarul şi încep să caut ceva.

— Faci asta ca să te îndepărtezi. Pentru distanţe.

— Asta ce vrea să zică?

— Să iei distanţă, să te îndepărtezi de ce tot ce te afectează sau te sperie. Să te îndepărtezi de emoţie. E o formă de autoapărare. Când suferi, îndepărtezi lucrul reducându-l la starea seacă pe care o are în dicţionar. Îl diminuezi. Ia, de pildă, lacrimile. Vrei să le îndepărtezi, aşa că le cauţi în dicţionar.

S-a dus să ia dicţionarul mare.

— *Lacrimă: picătură de umoare limpede şi sărată provenind dintr-o secreţie crescută a glandelor lacrimale.* Iată tot ce sunt lacrimile, în dicţionar. Le îndepărtează serios, nu-i aşa? La tine e vorba de o căutare a stoicismului. Tu ai vrea să fii stoic, asta e. Insensibil. Cu braţele încrucişate, ochiul rece şi dominator şi la revedere, mă scuzaţi, dar vă văd pe toţi de la mare depărtare, o specie de nimic minimal. Faci asta ca să minimalizezi.

Mi-e totuna că Chuck face studii pe spinarea mea, trebuie să trăiască şi el din ceva.

Stăteam acolo, bălăbănindu-mi picioarele, şi mă uitam la bascheţi, când s-a întors acasă să se schimbe, asigurase prezenţa SOS toată noaptea şi întotdeauna noaptea sună mai multă lume. Probabil că atârnam din patul de la etajul al doilea ca un semnal de deznădejde, aşa că mi-a aruncat o privire plină de detaşare zoologică. Doar el ştie să te ţină la distanţă prin ochelarii lui.

— Ce s-a întâmplat, puişor?

— S-a întâmplat că mi-am tras-o cu domnişoara Cora azi-noapte.

— A!

Are un stil de-a zice A! ca şi cum nu s-ar mira de nimic şi n-ar lua nici o poziţie, că-i frumos, că-i urât, că-i îndrăzneţ, că-i bine, că-i rău, că-i ceva măreţ sau orice-ar fi. Tipul ăsta se dă întotdeauna drept unul care le-a văzut deja pe toate, de parcă n-ar avea douăzeci şi cinci de ani, ci doisprezece.

— Da. I-am pus-o.

— Păi şi nu văd care-i tragedia, puişor. Dacă aveai chef de ea şi...

— N-aveam nici un chef de ea, la naiba.

— Atunci ai făcut-o din dragoste.

— Da, dar ea o ia ca pe ceva personal.

Chuck a ridicat din sprâncene şi şi-a aranjat ochelarii, iar asta-i tot ce poate face mai mult ca să se arate preocupat.

— A!

— Da, a! Ea n-a înţeles.

— Puteai să-i explici.

— Nu poţi să-i explici unei femei că i-ai tras-o la modul general.

— Există întotdeauna o cale de-a spune lucrurile frumos.

— Frumos pe dracu'. E complet dezgustător să alegi să nu iubeşti o femeie cumsecade doar pentru că sunt altele tinere şi drăguţe. Există deja destulă nedreptate fără să mai faci alta. Nu-i ceva personal cu domnişoara Cora, Chuck, e ceva personal cu nedreptatea. Şi asta a fost tot voluntariat.

— Bun, i-ai pus-o, n-o să moară din asta.

N-ar fi trebuit. Aş fi putut s-o fac altfel.

— Cum?

— Habar n-am, sunt alte feluri de a-ţi manifesta bunăvoinţa.

Chuck are pe puţin trei clăi de păr pe cap. Are un metru nouăzeci, atât de înalt e, dar cu pieptul scobit şi picioarele slabe ca nişte scoabe. Ar putea să fie jucător de baschet profesionist, dacă ar fi sportiv.

— M-am băgat într-o mare belea, Chuck. Poate ar fi mai bine să plec din Franţa o vreme, ca să am o scuză. N-am de gând să continui, aşa cum crede ea, dar nici nu mă pot opri, atunci o să creadă că-i bătrână. M-a luat valul, de-asta i-am tras-o, poftim.

— Puteţi să rămâneţi prieteni.

— Şi cum o să-i explic? Ce-o să-i spun? O s-o ia drept semn de bătrâneţe.

Chuck vorbeşte cu accent american, de aceea tot ce spune pare diferit şi nou.

— Îi explici că exista deja altă femeie în viaţa ta, însă ea te-a făcut să-ţi pierzi capul, dar cealaltă a aflat şi aşa nu se poate. Evident c-o să te creadă un donjuan.

— Îţi baţi joc de mine? Ştii, asta-mi aduce aminte că trebuie dus gunoiul. Azi e rândul tău.

— Ştiu. Da' pe bune acum, nu trebuie decât să scoţi chestia asta din plan sexual. Trebuie să vă situaţi amândoi în plan sentimental. O vizitezi din când în când, o iei de mână, o priveşti în ochi şi-i spui: domnişoară Cora, vă iubesc.

I-am zâmbit.

— Câteodată aşa-mi vine să-ţi sparg mecla, Chuck.

— Da, cunosc sentimentul ăsta de neputinţă.

— Ce trebuie să fac?

— Poate c-o să te lase baltă. Iar data viitoare când te mai apucă, ieşi în stradă şi aruncă nişte firimituri la vrăbii.

— E OK.

— Nu te gândi să i-o tragi unei femei din milă.

Trebuia să mă abţin. Chiar trebuia să mă abţin.

— Nu i-am tras-o din milă. Am făcut-o din dragoste. Înţelegi foarte bine despre ce-i vorba, Chuck. E din dragoste, dar n-are nimic de-a face cu ea. Ştii prea bine că la mine-i ceva general.

— Da, dragostea de aproape, a zis el.

Am sărit jos din pat şi am ieşit, mă făcea să simt prea mult. Pe scări, m-am răzgândit şi m-am întors. Chuck se spăla pe dinţi la chiuvetă.

— Aş vrea să ştiu o chestie, puişor, i-am zis. Eşti genul de tip care le-a făcut pe toate şi a ajuns la inutilitate. Ai încheiat. Ai tras concluzia că totul şi nimic sunt acelaşi lucru. Aşa că poţi să-mi explici ce tot freci de doi ani la Sorbona? Nimeni nu mai are nimic să te-nveţe. La ce bun toate astea?

Am luat teancul de cursuri xeroxate şi notiţe de pe masă şi le-am aruncat pe fereastră. Chuck a început să urle ca muncit de draci şi era prima dată când îl atinsesem cu ceva. Asta m-a liniştit. A coborât scările valvârtej, ţipând *fucking bastard* şi *son of a bitch*, şi l-am ajutat să-şi strângă foile.

XXI

Se făcuse aproape zece când am ajuns la librărie şi Aline era acolo. Când m-a văzut intrând, s-a dus imediat să-mi caute un dicţionar. Mirosea frumos de fiecare dată când se mişca. Am luat dicţionarul, dar nu era ce-mi trebuia mie.

— Aveţi cumva un dicţionar medical?

Mi-a adus unul. M-am uitat la *iubire*, dar n-am găsit nimic.

— Nu găsesc.

— Ce cauţi?

— Caut *iubire*.

Am vrut s-o fac să râdă, căci dacă râzi de ceva devine mai puţin serios. Dar nu era o fată uşor de înşelat. Şi probabil că se vedea. Probabil că se vedea că sunt bolnav. Voiam să-i spun, ştiţi, iubesc o femeie pe care n-o iubesc deloc, ceea ce mă face s-o iubesc şi mai mult, puteţi să-mi explicaţi cum vine asta? N-am spus-o, când nu cunoşti prea bine pe cineva, nu-i uşor să fii ridicol.

— Nu găseşti *iubire* în dicţionarul medical. E considerată în general o aspiraţie firească a fiinţei umane.

Nici eu n-am râs.

Am luat iar dicţionarul Robert.

Am citit cu voce tare, ca să afle şi ea:

— *Iubire: dispoziţie de a dori binele altcuiva şi de a i se dedica...* A, vezi! Nu-i ceva firesc.

Tăcea şi mă privea cu şi mai puţină ironie. Speram că n-o lua ca pe ceva religios din partea mea. O fată blondă care nici măcar nu se machia.

— N-ai un dicţionar mai mare?

— E puţin restrâns, evident, a zis ea. E pentru utilizare curentă. Ca să-l ai la îndemână. În caz de nevoie.

Am făcut ca Chuck:

— A!

— Pentru rapiditate. Am marele dicţionar Robert în şase volume şi Enciclopedia universală în douăsprezece. Şi multe altele.

— La tine acasă, în caz de nevoie, sau doar aici?

— Nu-i deloc amuzant... Cum te cheamă totuşi?

— Marcel. Marcel Kermody. Mi se spune Jeannot, în rândul iepurilor.

— Vino.

M-a dus într-o încăpere din spate, unde nu erau decât dicţionare pe pereţi. De la un capăt la altul.

A scos unul câte unul toate volumele cu litera *i* şi le-a pus în faţa mea pe masă. Mai degrabă le-a aruncat. Aproape brutal. Nu era nervoasă, nu, doar puţin iritată.

— Caută.

M-am aşezat şi am căutat.

Aline m-a lăsat singur, dar revenea din când în când.

— Eşti mulţumit? Ai tot ce-ţi trebuie? Sau mai vrei şi altele?

Avea părul foarte scurt, ceea ce era o mare pierdere. Fiindcă îţi făcea plăcere să-l vezi. Ochii îi erau căprui-deschis, mai degrabă chihlimbarii când se înveseleau.

— A!

Ridicasem degetul.

— Cel puţin aici sunt în total patru pagini pentru *iubire*.

— Da, au făcut o miniatură, a zis ea.

Am râs amândoi, ca să pară amuzant.

— Ba dau chiar şi exemple, ca dovadă că există, am adăugat. Uite. În pictură, *iubire*[1]: *un anumit puf care face pânza foarte potrivită pentru clei.*

De data asta râdea de-a binelea şi fără tristeţe. Eram mulţumit, făceam încă o femeie fericită. Se pare că în URSS au şcoli de clovni, unde te învaţă să trăieşti.

Am continuat cu entuziasm:

— *Iubire: în zidărie, un fel de onctuozitate pe care ghipsul o lasă pe degete...*

Râdea aşa de tare, încât mă simţeam cu adevărat de utilitate publică.

— Nu-i adevărat... Mă iei peste picior... Ce glumă.

I-am arătat dicţionarul Littré.

— Citeşte singură.

— *Iubire: ...un fel de onctuozitate pe care ghipsul o lasă pe degete...*

Avea lacrimi în ochi.

Eu foloseam toate resursele posibile.

— *Amour en cage*[2]*: termen din botanică. Termen din falconerie: a zbura din iubire se spune despre păsările care zboară în libertate ca să-i ajute pe câini...*

— Nu-i adevărat!

I-am arătat cu degetul.

— Uită-te... *ca să-i ajute pe câini.* Sau asta: *iubire la feminin nu este singular decât în poezie...*

---

1. Diverse sensuri pe care le mai are în franceză cuvântul *amour* (iubire).
2. Literal: iubire în colivie, denumirea populară a plantei *Physalis alkekengi*, păpălău.

Mai jos era: *Nu există suferințe frumoase, nici iubiri urâte*, dar asta am păstrat-o pentru mine, n-am citit-o cu voce tare, n-ar fi fost drăguț pentru domnișoara Cora.

— Ce preferi? Un fel de onctuozitate pe care ghipsul o lasă pe degete sau un anumit puf care face pânza foarte potrivită pentru clei?

— Chiar e foarte amuzant, a zis ea, dar părea din ce în ce mai puțin amuzată.

— Da, în meseria mea avem nevoie de glume.

— Cu ce te ocupi?

— Sunt la școala de clovni.

— I-auzi. Nu știam că există așa ceva.

— Sigur că există. Sunt în anul douăzeci și cinci. Tu?

Avea o privire foarte prietenoasă.

— În douăzeci și șase, a zis ea.

— Am o prietenă care e în anul șaizeci și cinci și un prieten, domnul Solomon, regele pantalonilor, care e în anul optzeci și patru.

Am ezitat o clipă, ca să nu par prea încrezător.

— Am putea face un număr de clovnerie împreună. Mâine-seară?

— Hai pe la mine miercurea viitoare. Vin câțiva prieteni. Facem spaghete.

— Nu se poate mai devreme?

— Nu, nu se poate.

N-am insistat. Nu-mi prea plac spaghetele.

Mi-a scris adresa pe o bucată de hârtie și am plecat. Probabil ați observat că e cuvântul meu preferat, a pleca.

XXII

Afară m-a apucat iar un acces de depresie, şi aveam un motiv serios. Mă găsisem în dicţionar. Nu i-o spusesem fetei, nu ţineam să mă fac înţeles, îmi era teamă să n-o descurajez. Dar mă găsisem în dicţionar şi mă învăţasem pe de rost, ca să mă recunosc data viitoare. *Iubire: dispoziţie de a dori binele altcuiva şi de a i se dedica.* M-a apucat un acces de tristeţe, de parcă devenisem propriul meu inamic numărul unu. Şi aveam chiar şi un supliment. În cazul meu, treaba nu se oprea la dispoziţia de a dori binele altcuiva şi de a i se dedica, ceea ce era deja destul, chiar imposibil, dacă te gândeşti la orice balenă pe care nici n-o cunoşti, la tigrii bengalezi, la pescăruşii din Bretania sau la domnişoara Cora, ca să nu vorbim de domnul Solomon, în stare de suspans şi de aşteptare. Dar era şi un supliment care s-a agăţat de mine ca scaiul. *Iubire: ataşament profund şi dezinteresat pentru o valoare.* Nu ziceau ce valoare, nemernicii. Atunci, cu atât mai mult te întorci la tatăl tău, te aşezi la dreapta lui şi-i venerezi frumoasa pâine de casă solidă şi cinstită. *Ataşament profund şi dezinteresat pentru o valoare...*

Am intrat iar numaidecât în librărie, pentru că valoarea nu aşteaptă cu anii. Îmi trebuia imediat. Eram sigur că o să găsesc ceva, între *a* şi *z*, în aproape două mii de pagini.

— Am uitat dicţionarul Petit Robert.

— Îl iei?

— Da. Trebuie să caut ceva. L-aş lua pe cel mare, în douăsprezece volume, unde sigur găseşti orice, trebuie doar să

cauți. Dar sunt grăbit și mă arde, așa că-l iau pe cel mic, până una, alta.

— Da, a zis ea. Înțeleg. Sunt o grămadă de lucruri pe care le pierzi din vedere în cele din urmă, așa că un dicționar e util, îți aduce aminte că există.

M-a însoțit la casă. Avea un fel de a merge care-ți încânta ochii. Păcat că purta părul așa de scurt, femeilor le stă bine cu el cât mai lung, dar cu părul scurt i se vede mai bine gâtul, care-mi place la nebunie la ea, însă nu le poți avea pe toate.

— Miercuri la opt și jumătate, nu uita.

— Spaghete, la opt și jumătate, dar dacă vrei să nu-i mai chemi pe prietenii tăi, nu-ți face griji pentru mine.

Am râs amândoi, ca de o glumă bună.

De acolo mi-am încălecat bicicleta Solex și am tăiat-o direct la regele Solomon, ca să văd dacă mai era în viață. Probabil că în fiecare dimineață când se trezește are o surpriză plăcută. Nu știu la ce vârstă începi într-adevăr să numeri. Țineam dicționarul sub braț și descriam cu bicicleta arabescuri în formă de spaghete, gândindu-mă la miercuri seară.

N-am avut noroc, domnul Tapu era pe scări cu aspiratorul și am văzut imediat că avea o zi bună. Ultima dată când îl văzusem atât fericit a fost când stânga câștiga alegerile, așa și trebuia să se întâmple, cum spusese el dintotdeauna, eram terminați și trebuia să ni se dea o lecție. La început nu mi-a zis nimic, jubila în tăcere, ca să mă lase să-mi imaginez ce era mai rău. Auzisem de dimineață, în taxi, că palestinienii și evreii avuseseră alte sute de morți și era cel mai bun lucru care li se putea întâmpla, după spusele domnului Tapu. Dar erau presupuneri. Am luat instinctiv o poziție defensivă, mi-am băgat capul între umeri, căci nu știi niciodată cu ce te poate lovi prostia.

— Ia uite...

A scos din buzunar o pagină de ziar împăturită cu grijă şi mi-a întins-o.

— A lăsat asta în lift...

Vorbea de parcă nu era decât un singur locatar în clădire.

— Cine?

— Regele evreilor, cine, numai el şi-ar permite aşa ceva!

Am despăturit foaia. Erau anunţuri personale. Pe două pagini. *Tânără blondă caută prietenie durabilă... Ce bărbat corect, generos, cultivat visează la mine fără să mă cunoască? Patruzeci-patruzeci şi cinci de ani...* Unele erau subliniate cu roşu. *Femeie tânără şi drăguţă, cu singurul vis de a ţine o mână hotărâtă într-a ei. Femeie tânără care iubeşte muzica, lectura, călătoriile... Am treizeci şi cinci de ani şi mi se spune că sunt frumoasă, peisaje domoale şi culori pastelate, vreau să cunosc un bărbat liniştit ca să navigăm în doi pe ape calme.*

N-am zis nimic.

— Ei şi?

Tapu râdea aşa cu poftă, că i se vedea cerul-gurii negru.

— Îţi dai seama? Are optzeci şi patru de ani, regele tău Solomon! Şi încă-şi caută sufletul pereche! Ar vrea el... Ha! Ha! Ha! E prea de tot! Un bărbat liniştit ca să navigăm în doi pe ape calme! O, nu! O, nu mai pot!

— Păi, nici el.

— Nu, nu-nţelegi! Îşi caută sufletul pereche!

— Ce ştiţi dumneavoastră! Putem citi anunţurile astea din...

Aveam de gând să zic „din dragoste", dar n-ar fi înţeles şi de altfel nici eu nu înţelegeam, sau poate că nu citea asta din sfidare, ci din dispreţ pentru imposibil şi ca să se liniştească, te linişteşte să vezi că nu eşti singurul care e singur. Existau bărbaţi care aveau cu cincizeci de ani mai puţin decât el şi care erau atât de disperaţi, încât dădeau anunţuri ce sunau

ca din trâmbiță. *Ce femeie tânără și blândă, care să știe număra doar până la doi, și-ar împărți viața cu un singuratic care n-a gustat niciodată singurătatea... Oare viața îmi mai poate zâmbi în ochii unei tinere femei înzestrate pentru viitor? Brunetă, ondulată, delicată, veselă, barcă fragilă obosită de valuri caută adăpost sigur...*

— Putem citi așa ceva doar din empatie, la naiba!

— Empatie? Îți zic eu că încă mai caută! Pe unele le-a și subliniat!

Așa era. Cu grijă, cu roșu.

— Îți dai seama? Zău, îți dai seama? Ce-și închipuie? În fine, e incredibil la vârsta lui! Ba are și preferințe. Le-a numerotat!

Tapu nici măcar nu conducea la puncte, ci mă făcea direct KO, nemernicul. Căci nu existau dubii. Domnul Solomon chiar le numerotase în ordinea preferinței. *Numărul 1*: era scris de mână. *Divorțată, fără copii, treizeci și cinci de ani, caut să-mi refac viața cu un bărbat de cincizeci-cincizeci și cinci, care vrea să-și construiască un viitor...*

Tapu stătea aplecat peste umărul meu, cu degetul întins.

— Și vrea să se dea drept un bărbat de cincizeci-cincizeci și cinci de ani, încearcă să trișeze, cum a făcut întotdeauna în afaceri! Vrea s-o tragă pe sfoară, e ceva mai tare decât el! Puterea obișnuinței! Oare nu știe că-i la capătul drumului sau i se rupe de lumea asta?

Numărul doi avea treizeci și cinci de ani, ochi veseli și un râs încântător. Toate cele subliniate aveau între treizeci și treizeci și nouă de ani. Regele Solomon nu reținuse nici una de peste patruzeci de ani. Se pare că nu-l interesau unele care aveau sub patruzeci și patru de ani diferență față de el. Făcuse totuși o excepție, dar era îndoielnică. Nici nu o numerotase, nici nu o subliniase. *Am cincizeci de ani, deși nimeni nu mă*

crede. Ce bărbat cu adevărat matur ar prelua conducerea cu o mână fermă? La sfârşit era un semn de întrebare. Domnul Solomon făcuse şi el alături un semn de întrebare.

— S-o vezi pe asta!

Domnul Tapu mi-a smuls foaia din mâini.

A căutat adulmecând ca un câine şi mi-a vârât-o sub ochi, arătând cu degetul un anunţ atent încadrat cu roşu, în mijlocul paginii:

— *Tânără independentă, treizeci şi şapte de ani, activă, care iubeşte lucrurile de suflet şi Auvergne-ul toamna, caută bărbat tandru, cu hobby-uri potrivite, ca împreună să facem faţă vieţii până la capăt. Rog sexiştii să se abţină.*

Rog sexiştii să se abţină era subliniat cu roşu de trei ori...

— Rog sexiştii să se abţină, înţelegi? Zău aşa, îţi dai seama? A subliniat-o, e o şansă de neratat! Rog sexiştii să se abţină! Evident, la vârsta lui, nu există vreun risc să i se mai scoale! Aşa că a profitat imediat de ocazie! Hm? Îţi zic eu că regele Solomon al tău încă visează!

Eram împins în corzi, dar refuzam să mă dau bătut.

— E ca să se amuze, am zis eu. O face ca să râdă.

— Da, asta era, umorul evreiesc, îl ştim şi noi! a strigat domnul Tapu.

— E permis totuşi ca un bătrân să citească anunţuri matrimoniale la apusul vieţii, de dragul amintirii! am ripostat eu. Se aşază în fotoliu, îşi aprinde o ţigară, citeşte anunţurile matrimoniale ale sufletelor pereche care se caută şi apoi zâmbeşte, şoptind ah, tinereţe! sau ceva de genul ăsta. Întotdeauna te simţi mai liniştit când vezi că sunt alţii care se agită! Face bine la seninătate, ce naiba!

Dar Tapu numai că nu mă călca în picioare, atât de zdrobitor era.

— Ei bine, îţi zic eu că regele evreilor ăsta al tău crede în Moş Crăciun! Şi mai e şi pervers! Doar vezi bine că n-a subliniat nişte babe! Numai prospături! Ar trebui să-i fie ruşine, la vârsta asta!

Şi chiar a scuipat pe scările lui. I-am smuls foaia din gheare şi m-am închis în lift. Mă umpleam de furie în timp ce urcam, nu ştiusem să-l apăr pe domnul Solomon, când acesta doar se apleca asupra tuturor cazurilor umane şi le sublinia cu roşu pe cele care i se păreau mai interesante şi mai demne de-a fi rezolvate. Iar dacă le numerota, n-o făcea fiindcă se interesa încă de propria persoană sau că avea pretenţia să-şi refacă viaţa la optzeci şi patru de ani şi să întâlnească dragostea, ci pentru că existau anunţuri cu situaţii deosebit de înduioşătoare ce meritau toată omenia pe care le-o puteai pune la dispoziţie. Cred că Chuck se înşală în cinismul lui când spune că domnul Solomon îşi bate joc de el însuşi printr-o durere copleşitoare şi că este regele ironiei mai mult decât al pantalonilor şi că, de altfel, dacă n-ar fi regele ironiei, nu s-ar fi proclamat regele pantalonilor pe vitrinele magazinelor lui, căci pentru a te intitula astfel trebuie să mergi departe în futilitatea, deriziunea şi prăfuiala biblice. Chuck susţine că domnul Solomon se foloseşte de futilitate şi deriziune ca să minimalizeze iminenţa. Nu pot să cred că domnul Solomon, care are o minte cum rar mai găseşti în prêt-à-porter şi care nu cadrează deloc cu pantalonii, ci cu demnitarii precum răposaţii Charles de Gaulle sau Carol cel Mare, când aveau aceeaşi vârstă, ar putea fi ceea ce sucitul de Chuck numeşte „ironist". În primul rând, asta nu merge prea departe ca mijloc de autoapărare, pentru că artele marţiale au limitele lor. E de-ajuns să te uiţi la Bruce Lee, care era cel mai puternic şi totuşi nu şi-a putut împiedica moartea.

Chuck ştie mereu totul mai bine decât oricine şi zice că marele vis al omenirii a fost întotdeauna stoicismul.

Am oprit liftul între două etaje şi am deschis dicţionarul la *stoicism*, căci domnul Solomon trăise atât de mult, încât poate că descoperise ceva care-i oferea sprijin în punctul unde se afla. Am găsit: *Stoicism: curaj de a suporta durerea, nefericirea, lipsurile cu aparentă indiferenţă. Doctrină care profesează indiferenţa faţă de ceea ce afectează sensibilitatea.* Aşa că am uitat de domnul Solomon, fiindcă într-adevăr pentru mine sensibilitatea e duşmanul speciei umane, dacă am putea să ne descotorosim de ea, am fi în sfârşit liniştiţi.

XXIII

Am intrat în apartament după ce m-am şters de preş, singurul lucru care-l scotea din sărite pe domnul Solomon, dacă nu-l făceam. M-am oprit o clipă la centrul de apel să aflu veştile. Erau cinci voluntari care primeau apeluri SOS şi făceau ce puteau. Astăzi, pe lângă ceilalţi, mai era şi grasa de Ginette, pe care nu pot s-o sufăr pentru că vine acolo ca să profite. Se ştia prea bine cum funcţiona ea: când asculta nenorocirile de la celălalt capăt al firului, se simţea mai bine pentru că se gândea mai puţin la ea, te alină întotdeauna să te gândeşti la cei mai nefericiţi decât tine, cum spune religia. Te simţi mai puţin pe tine. Chuck zicea că era un regim pe care ea îl urma ca să slăbească. Asta se cheamă terapeutică. Sigur, nu pierdea cu adevărat în greutate, dar propria greutate o apăsa mai puţin. Discutam cu Chuck ca să-i dovedesc că e o nemernică şi că n-are de ce să vină aici să slăbească pe spinarea altora, însă el susţinea că ea nu-şi dă seama de mecanismul ăsta şi că subconştientul ei funcţionează aşa. Posibil, dar atunci subconştientul e de-a dreptul de râs. Era blonduţă, cu ochi de sticlă, nu cu adevărat, aveau o culoare albastru-deschis care dădea impresia asta. Cred că domnul Solomon o păstra pentru că plângea din orice şi asta le prindea foarte bine nefericiţilor de la capătul firului. E un lucru important pentru cineva care are probleme cu empatia şi singurătatea să poate atinge o coardă sensibilă. Nu există nimic mai rău pentru o nefericire decât lipsa de importanţă. În afară de Ginette şi de Lepelletier, mai erau doi nou-veniţi pe care nu-i

cunoşteam. Ştiam că domnul Solomon pusese să fie verificaţi înainte ca să se asigure că nu sunt profitori. Cu o săptămână în urmă concediase alţi doi voluntari mai vechi, care deveniseră profesionişti înăspriţi, e ca la karate, primind lovituri te căleşti. Lepelletier îi răspundea unui băiat care nu mai suporta să fie singur pe lume.

— E dezgustător, Nicolas... Nicolas ziceai că te cheamă, nu? E dezgustător să te gândeşti că eşti singur pe lume, când suntem patru miliarde în aceeaşi situaţie şi ne înmulţim pe zi ce trece, cu demografia. Singur pe lume e doar propagandă. Când ne simţim aşa înseamnă că am pierdut numitorul comun cu ceilalţi. Ce? Aşteaptă, lasă-mă să mă gândesc...

A acoperit microfonul cu mâna şi s-a întors spre mine.

— La naiba. Tipul ăsta-mi spune că se simte singur pe lume pentru că există patru miliarde de oameni pe pământ şi că asta-l anihilează complet. Ce să-i răspund?

— Îi zici să te sune peste zece minute şi-l consulţi pe regele Solomon. El are întotdeauna răspuns la orice. Aritmetica nu-i punctul meu forte...

— Păi, tocmai, e răspunsul care-mi trebuie... Alo, Nicolas? Ascultă, nu e o problemă de aritmetică, Nicolas. Câţi ani ai? Şaptesprezece? Atunci trebuie să înţelegi că dacă se spune că suntem patru miliarde înseamnă că şi tu eşti patru miliarde. Ca şi cum ai fi tot tu de patru miliarde de ori. Asta te face important, nu? Înţelegi? Nu eşti singur pe lume, eşti patru miliarde. Îţi dai seama? E formidabil! Asta schimbă totul. Eşti francez, eşti african, eşti japonez... Eşti peste tot, dragul meu, pe toată planeta! Gândeşte-te la asta şi sună-mă după. Voi fi aici vinerea viitoare, de la ora şaptesprezece la miezul nopţii. Numele meu e Jérôme. Trebuie să înveţi din nou să numeri, Nicolas. Ai şaptesprezece ani, trebuie să ştii matematica nouă. Singur pe lume era matematica veche. Ai impresia că tu nu contezi pentru că nu ştii să numeri. Nu uita să mă suni,

Nicolas. Aştept telefonul tău. Îl aştept, Nicolas, să nu mă uiţi. Mă bazez pe tine, ţine minte.

Era important să-i convingi că aştepţi telefonul lor. E important, când suferi o depresie, să simţi că la capătul firului e cineva căruia îi pasă şi aşteaptă cu nerăbdare veşti de la tine. Ţi se acordă atenţie. Sunt unii care nu dau drumul la gaz pentru că ştiu că cineva aşteaptă un telefon de la ei. Aşa poţi face pe cineva să mai trăiască de la un apel la altul, până când răul suprem a trecut şi rămâne doar răul obişnuit. Domnul Solomon avea trei psihologi care lucrau pentru el şi-l ajutau cu sfaturile lor.

Tipul de lângă Lepelletier se numea Weins. Domnul Solomon îl recrutase datorită recordului său: avusese în familie treizeci şi una de persoane exterminate de nemţi, pe când erau încă nazişti. Domnul Solomon zicea că asta-l făcea incomparabil şi-i dădea autoritate. Era cel mai în vârstă dintre noi, patruzeci şi cinci de ani, un roşcovan palid şi creţ, cu pete de aceeaşi culoare pe faţă şi cu ochelari. Ramele ochelarilor erau din baga, care provine de la broaştele-ţestoase exterminate. Aşa că mai înţelege ceva dacă poţi. Ar fi trebuit să poarte ochelari cu rame din metal, în situaţia lui. Era cel mai răbdător dintre toţi; avea o voce calmă şi foarte blândă; era primul voluntar pe care-l recrutase domnul Solomon, dar avea să ne părăsească în curând, era deja de zece ani acolo, se îmbolnăvise de inimă, iar medicul îi interzicea să se supere.

Era greu să găseşti oameni care să răspundă la telefon, căci e greu să empatizezi tot timpul fără ca asta să devină un automatism sau fără să te dereglezi, lăsându-te cuprins de depresie. Am avut un tip care a fost pâinea lui Dumnezeu luni de-a rândul. Domnul Justin îşi făcea cu adevărat sânge rău, iar lucrurile astea nu te înşală când te afli la celălalt capăt al firului. Se emoţiona la fiecare apel. Făcea asta pe-ascuns de soţia lui, ca să nu-i lase impresia că o înşală cu altele. E şi

ăsta un punct de vedere şi uneori, într-adevăr, te consolezi cu alţii. Dar nu era nicidecum cazul domnului Justin, care era *bona fide*. E o expresie din latină, pe care domnul Solomon o păstrase de pe vremea lui şi care garanta calitatea. Domnul Justin îşi dădea toată silinţa, parcă-l văd şi acum ştergându-şi fruntea cu batista. Iar într-o bună zi s-a dereglat. Primise un apel de la un domn care nu mai putea, în asemenea măsură era victima sorţii. Îşi pierduse serviciul, avea probleme grave de sănătate, fiica lui se droga şi soţia îl înşela fără nici o jenă. Domnul Justin l-a ascultat foarte degajat, apoi i-a zis:

— Ei bine, prietene, ar fi putut fi mult mai rău.

— Cum? Cum aşa? a ţipat celălalt. Ţi se pare că nu-i destul?

— Ba da, dar ar fi putut fi mult mai grav. Aş fi putut să trec eu prin toate nenorocirile astea.

Şi să-ţi mai vină să râzi. Era o criză de depresie foarte des întâlnită, ca şi cum ai turna o farfurie cu spanac în capul unui nevinovat. E o poveste care-a fost spusă peste tot mai apoi, n-am inventat-o eu. Aşa ceva nu se inventează. Dar cred că i-a prins tare bine tipului de la celălalt capăt al firului, căci s-a prezentat să-l ia la bătaie, asta l-a însufleţit, adică exact ce trebuia.

Weins vedea că nici eu nu eram în apele mele, dar se abţinea să-mi pună întrebări, căci eram prieteni. Mi-a dat lista de curse de făcut, în fiecare zi este câte unul, mai ales noaptea, care nu se mulţumeşte să audă o voce la telefon, ci pretinde o prezenţă umană, dacă nu vii imediat, mă arunc pe geam. Unul din cincizeci chiar face asta, dar e suficient. Asigurăm permanenţa special pentru cazurile urgente. Am băgat lista în buzunar, cât pe ce să-i zic lui Weins că îmi petrecusem noaptea cu cineva care avea nevoie de o prezenţă umană şi că-mi ajunsese. Dar n-am făcut-o, era nedrept faţă de domnişoara Cora.

XXIV

Am plecat de la centrul de apel şi am străbătut sala mică de aşteptare. Niciodată nu e nimeni în sala de aşteptare, în afară de şase fotolii goale, şi de-asta i se spune sală de aşteptare, din cauza celor şase fotolii mereu goale. Pe perete sunt un tablou şi un buchet de flori galbene, iar în faţă se află o reproducere a portretului pe care domnul Leonardo da Vinci şi-l făcuse când era încă foarte bătrân. Zic încă pentru că a murit la puţin timp după aceea. Regele Solomon mi l-a arătat de multe ori, nu obosea niciodată, căci domnul Leonardo trăise în urmă cu cinci secole până la nouăzeci şi ceva de ani, iar longevitatea a făcut progrese enorme de-atunci, din motive ştiinţifice. Admira portretul, care era un desen de mână, şi-mi spunea: e foarte încurajator, nu-i aşa, şi ca întotdeauna nu ştiam dacă mă ia sau nu peste picior.

Am bătut la uşa biroului care urma imediat după sala mică de aşteptare. Nu ştiu de ce-i spunea sala mică de aşteptare, poate că avea undeva o sală mare de aşteptare, unde se putea aştepta şi mai mult, ceea ce dă speranţe. Mi-a strigat intră! Îmi luasem inima în dinţi, iar într-o mână ţineam strâns pagina din ziar cu anunţurile.

Domnul Solomon era îmbrăcat într-un trening gri pe care chiar scria pe piept, cu litere albe, cuvântul *training*. Stătea ghemuit, cu genunchii îndoiţi şi braţele întinse înainte, iar la picioare avea deschisă o carte cu exerciţii de gimnastică. A rămas aşa ceva timp, apoi s-a ridicat încet, deschizând larg

braţele şi gura şi trăgând aer în piept. După aceea, a început să alerge pe loc şi să sară uşor, cu mâinile ridicate. Am rămas şocat, mai ales când s-a aşezat pe jos şi a încercat să-şi atingă picioarele cu buricele degetelor, strâmbându-se îngrozitor.

— Aveţi grijă, pentru Dumnezeu! am ţipat, dar el a continuat să se întindă.

Am crezut că era cuprins de sarcasm şi că se răsucea sub efectul acestuia, *sarcasm, din latinescul „sarcasmus", din grecescul „sarkasmós", ironie aspră, muşcătoare, zeflemea, batjocură.* Îşi încleşta dinţii, ochii parcă-i ieşeau din orbite şi avea broboane de sudoare pe frunte, dar poate că era furia, disperarea sau bătrâneţea duşmană.

Habar n-am.

A rămas un moment cu capul plecat şi ochii închişi. Apoi mi-a aruncat o privire.

— Da, dragul meu. Mă antrenez, mă antrenez. Aplic metoda aviaţiei canadiene. După mine, e cea mai bună.

Nu mai suportam.

— Pentru ce vă antrenaţi, domnule Solomon? La ce-o să vă folosească acolo?

— Ce întrebare ciudată! Gata întotdeauna de acţiune, asta-i deviza mea.

— Gata pentru ce? Ce acţiune? N-o să mergeţi acolo pe jos, o să vă ducă cu maşina. Scuzaţi-mă, domnule Solomon, nu că mi-aţi părea complet idiot sau ceva de genul ăsta, nu mi-aş permite, având în vedere că am sentimente de admiraţie pentru dumneavoastră, dar chiar mă doare sufletul! O să faceţi rictus de la atâta ironie! Sunteţi un bărbat eroic, aţi stat patru ani în beznă, într-o pivniţă de pe Champs-Élysées, în timpul ocupaţiei germane, dar pentru ce sau pentru cine vă antrenaţi, la vârsta dumneavoastră, dacă-mi permiteţi să vă întreb, cu tot respectul, domnule Solomon?

Şi m-am aşezat, atât de tare îmi tremurau genunchii de furie.

Domnul Solomon s-a ridicat, s-a întors spre fereastră şi a început să inspire şi să expire. Îşi umfla pieptul, pe care scria cuvântul *training*, şi se înălţa pe vârful picioarelor, desfăcea braţele şi lăsa aerul să intre până în adâncul plămânilor. Apoi se golea complet de aer, ca un cauciuc spart. După aceea începea iar să se umfle la maximum, să se umple de aer şi, psssst!, se dezumfla din nou până la golire.

Apoi s-a oprit.

— Nu uita, tinere prieten. Inspiră, expiră. Dacă o să faci asta timp de optzeci şi patru de ani, ca mine, ei bine, atunci o să fii maestru în arta de a inspira şi a expira.

Şi-a pus mâinile pe braţe şi s-a apucat să facă genuflexiuni.

— Ar trebui s-o lăsaţi mai moale, domnule Solomon, pentru că puteţi să cădeţi, iar la oamenii de vârsta dumneavoastră nu-i nimic mai periculos decât oasele. Îşi rup întotdeauna bazinul în cădere.

Domnul Solomon se uita la dicţionarul pe care-l aveam sub braţ.

— De ce cauţi tot timpul definiţii în dicţionar, Jean?

— Pentru că în ele poţi să ai încredere.

Domnul Solomon a dat aprobator din cap, ca şi cum cuvântul „încredere" întrunea toată aprobarea lui.

— E bine, a zis el. Trebuie să-ţi păstrezi încrederea intactă. Nu poţi trăi fără ea. Iar dicţionarul Robert ne e de mare ajutor aici.

Stătea aproape de fereastră şi faţa îi era scăldată în lumină. Mă gândeam la ce-mi spusese Chuck cândva, că domnul Solomon avea deja chipul definitiv. *Definitiv: care e fixat într-un mod asupra căruia nu se mai poate reveni. Fix, iremediabil, irevocabil. Definitiv: care rezolvă complet o problemă.*

M-am gândit la domnişoara Cora. Ştiam prea bine că nu poţi face nimic împotriva definitivului. Dar poţi face ceva pentru el. Îl poţi ajuta. O să mă duc iar la domnişoara Cora şi o să fac tot ce-mi stă în puteri. E mai uşor pentru ea decât pentru domnul Solomon, fiindcă domnişoara Cora încă nu e la curent cu ea însăşi.

Domnul Solomon terminase. S-a aşezat în faţa mea, în fotoliul mare, şi nu s-a mai mişcat. Deasupra, pe perete, îl vedeam într-o fotografie mare, înrămată, în picioare în faţa magazinului de prêt-à-porter, cu angajaţii lui. A observat că ridicasem ochii la fotografie, s-a întors uşor spre ea şi a privit-o o clipă, nu fără satisfacţie.

— E fotografia mea la vârsta maturităţii, a zis el. Pe atunci eram în culmea succesului...

Sarcasm: din grecescul „sarkasmós", ironie aspră, muşcătoare, zeflemea, batjocură. Marele Groucho Marx ajunsese senil la sfârşitul vieţii, însă domnul Solomon suferea doar de picioare amorţite, dureri articulare, oase fragile şi o stare generală de indignare şi nesupunere care-l predispunea la sarcasm.

Încă zâmbea spre portretul fotografic pe care scria *Solomon Rubinstein, regele pantalonilor.* Era scris, cum se spune când nu lipseşte nimic.

— Da, în culmea măreţiei, la apogeu...

Stăteam unul în faţa celuilalt, în tăcere.

— Bun, e adevărat, n-aţi devenit un virtuoz al pianului, domnule Solomon, dar şi pantalonii sunt extrem de utili.

Bătea darabana. Avea degete lungi şi foarte albe. L-am ajutat puţin în mintea mea, l-am văzut înrămat pe perete, în faţa unui pian din acelea cu coadă, care sunt cele mai bune, în frac. În sala de concert erau pe puţin zece mii de oameni.

— Aşa e, a zis el, iar eu am plecat privirea cu respectul pe care-l ai faţă de o idee profundă.

Mă străduiam să nu-l privesc prea atent, cum făceam întotdeauna, împotriva voinţei mele, în cele mai mici detalii, ca să mi-l amintesc mai târziu. Îmi era tare drag şi aş fi făcut orice să-i iau înapoi cincizeci de ani sau chiar mai mult.

M-am ridicat.

— Aţi pierdut asta în lift.

Bănuiam că n-avea să roşească, pentru că la vârsta asta circulaţia nu-ţi mai permite. Totuşi mă aşteptam să marchez un punct. Ei bine, nici vorbă! În loc să dea dovadă de stânjeneală sau să caute scuze, domnul Solomon a apucat foaia cu anunţuri cu o satisfacţie şi o voioşie care nu lăsau nici un dubiu. Probabil aţi citit că s-au găsit într-o subterană capetele regilor Franţei pe care Revoluţia le-a tăiat la Notre-Dame. Ei bine, domnul Solomon are un astfel de cap, e sculptat în piatră şi în demnitate. Pot să vă asigur încă odată, căci niciodată nu va fi spus destul de des, că are o înfăţişare augustă. Ştiu că dicţionarul e îndoielnic aici, căci zice: *august: care inspiră mare respect, veneraţie sau care este demn.* Adaugă chiar: *măreţ, nobil, respectabil, sacru, sfânt, valoros, venerabil.* Dă un exemplu din domnul Victor Hugo: „Pare să-ntindă până la stele / Gestul august al semănătorului[1]", după care trece sec la: *tip de clovn*[2]. Domnul Solomon apucase foaia cu anunţuri matrimoniale cu un aer încântat şi vă jur că nu-l scăpam din ochi, căci la el nu ştiu niciodată dacă e vorba de august care *pare să-ntindă până la stele gestul semănătorului* sau de *tip de clovn.*

— A, uite-le, chiar mă întrebam unde le-am pierdut! a exclamat domnul Solomon şi, sprijinindu-se cu mâinile de braţele fotoliului ca să se ridice, s-a dus să se aşeze la biroul lui mare de filatelist.

---

1. Versuri din poemul „Vremea semănatului. Seara" de Victor Hugo.
2. În franceză, cuvântul *auguste* are toate aceste sensuri.

— Domnul Tapu a găsit-o.

— Ce om cumsecade, ce om cumsecade! a repetat domnul Solomon, ca să se contrazică mai bine.

— Da, un cretin răutăcios, am recunoscut eu.

Domnul Solomon n-a insistat asupra acestui aspect şi i-a acordat favoarea tăcerii. A luat lupa de filatelist şi a examinat anunţurile matrimoniale.

— Vino aici, Jeannot, trebuie să-mi dai un sfat.

Sunt momente când mă tutuieşte şi momente când îmi vorbeşte cu „dumneavoastră", depinde de distanţa dintre noi.

— Ce sfat să vă dau, domnule Solomon? Chiar vreţi să contractaţi o femeie sau doar să mă faceţi să-mi fie greaţă?

— Nu spuneţi „contractaţi o femeie", Jeannot, nu-i o boală. Aş vrea să trataţi limba lui Voltaire şi a lui Richelieu-Drouot cu mai mult respect, dragă prietene. Să vedem...

O să mi-l amintesc toată viaţa, şi nu-i puţin lucru, pe domnul Solomon aplecat asupra paginii cu anunţuri matrimoniale. Nu-ţi imaginezi niciodată un om atât de măreţ refugiindu-se în derâdere şi futilitate din motive de disperare metafizică, ce se datorează, în opinia lui Chuck, tocmai lipsei metafizicii. Chiar l-am înregistrat pe magnetofon. Nu lipsei metafizicii, dar aşa a zis Chuck. Când ai şansa să nu înţelegi un lucru, nu trebuie s-o laşi să-ţi scape.

— Am subliniat deja câteva care m-ar putea interesa... *Ce umăr puternic de o jumătate de secol ar adăposti un cap tandru, vesel, senzual?* Ce credeţi despre ăsta, Jeannot?

— Vrea un umăr de o jumătate de secol, domnule Solomon.

— O jumătate de secol, o jumătate de secol! a bombănit maestrul meu. E întotdeauna loc de discuţii, nu? Unii uită că suntem în plină criză când emit pretenţiile astea!

M-a mai încercat o îndoială şi i-am aruncat o privire rapidă, ca să văd dacă nu-şi bătea joc de noi toţi în proporţii homerice, dar nu, domnul Solomon era într-adevăr iritat.

— E totuşi incredibil! a tunat el cu vocea lui frumoasă care vine din adâncuri, ca la clădirile solide de o mie de ani. E incredibil! Vrea un umăr de cincizeci de ani... Ce are vârsta de-a face cu umerii?

— Vrea să aibă siguranţă, poftim!

— Şi umărul meu de ce n-ar putea să-i ofere siguranţă? Ce are umărul meu la optzeci şi patru de ani şi nu avea la cincizeci, doar nu-i o chestiune de calitate a cărnii?

Bun, dacă despre asta era vorba, am vrut să fiu cu inima împăcată.

Am citit:

— *Françoise, 23 de ani, coafeză, fermecătoare, 1m 65, 50 de kg, ochi albaştri...* Douăzeci şi trei de ani... Hm?

Domnul Solomon s-a uitat la mine. Apoi a lăsat jos lupa de filatelist şi a întors privirea. N-am vrut să insist. Era totuşi o răceală între noi. Căutam să-i spun ceva drăguţ şi atunci am făcut o gafă.

— Rămâne pe data viitoare, am şoptit.

N-am vrut decât să-l liniştesc. Dar când ai în cap ceva la care te gândeşti tot timpul e groaznic. Trebuie să-ţi măsori fiecare cuvânt. Domnul Solomon s-a întors încet spre mine, şi-a încleştat puţin fălcile şi am înţeles imediat că era o neînţelegere de toată frumuseţea. În primul rând, evreii nu cred în reincarnare, cambodgienii cred sau, mă rog, alţii de şi mai departe, unde au o religie care le permite să se întoarcă pe pământ şi să o ia de la capăt. Dar nu evreii. Pe ei nu-i poţi consola cu promisiunea că rămâne pe data viitoare.

— Nu asta am vrut să spun, am şoptit eu.

— Şi ce-aţi vrut să spuneţi, exact, dacă-mi permiteţi să vă întreb, stimate imbecil? a replicat domnul Solomon cu o politeţe de gheaţă.

— N-am vrut să vă rănesc sentimentele religioase de evreu, domnule Solomon.

— Ce sentimente religioase, pentru Dumnezeu! a zbierat el, complet furibund.

— Ştiu că evreii nu cred în reincarnare, domnule Solomon. Ca şi pentru catolici, pentru ei nu există data viitoare, e acum sau niciodată. Nu asta am vrut să insinuez. Nu trebuie să vă gândiţi la asta tot timpul, domnule Solomon. Unii trăiesc până la o vârstă foarte înaintată. Când te gândeşti tot timpul, nu faci decât să te apropii de ea tot mai mult, în loc să te îndepărtezi, şi ajungi să te chinuieşti şi să te muşti. Când v-am promis pentru data viitoare, nu era un sarcasm, cuvânt grecesc derivat din evreiescul *sarcazein*, „a se muşca", a-şi smulge părul, zeflemea insultătoare, derâdere, batjocură. Am vrut doar să exprim nişte sentimente optimiste. Am vrut să vă asigur că poate veţi găsi pantofi pe măsura dumneavoastră data viitoare, în următorul număr din *Nouvel Observateur*, având în vedere că e săptămânal, iar o săptămână, domnule Solomon, nu-i aşa de lungă, sunteţi într-o stare de sănătate excelentă şi nu-i nici un motiv să păţiţi ceva până peste...

Îmi tremura vocea, căci mă afundam tot mai rău, aşa-i întotdeauna cu suferinţa, iese la iveală în ciuda voinţei tale, zici exact ce nu vrei să zici.

— Domnule Solomon, nu e cazul să vă neliniştiţi. *Nouvel Observateur* o să apară şi săptămâna viitoare, la ei e ceva matematic. Nu se pot abţine. O să fie încă o dată viitoare, o săptămână e nimic pe lângă timpul care aleargă...

Am tăcut, dar era prea târziu. Stricasem o prietenie la care ţineam mai mult decât la orice din dicţionar. Îmi dădeau lacrimile.

Spre marea mea mirare, domnul Solomon s-a înmuiat într-un zâmbet larg şi avea de două ori mai multe riduri în jurul ochilor, căci aşa-i întotdeauna la ei când se amuză. Mi-a pus o mână plină de învăţături pe umăr.

— Haideţi, tinere prieten, nu vă gândiţi tot timpul la moarte! Într-o bună zi, cu ajutorul înţelepciunii, n-o să vă mai fie frică! Răbdare! Spre optzeci-nouăzeci de ani veţi dobândi tăria interioară de-a rezista la orice încercare, care e puterea sufletului, şi a cărei amintire sper c-o veţi lăsa. Sus inimile! Gândiţi-vă la versurile nemuritoare ale marelui poet Paul Valéry, mort între timp, care a strigat: *Se-nalţă vântul!... Viaţa-şi cere partea! Un aer amplu-mi frunzăreşte cartea*[1] *Trăieşte! Mâine n-aştepta să fie, culege de-astăzi trandafirii vieţii!*[2] Nu, e din Ronsard, şi el a murit între timp. De altfel, toţi au murit, dar puterea sufletului lor rămâne. Ah! Trandafirii vieţii! Culege-i, culege-i! Asta e totul, Jeannot! Să culegi! Nu doar moartea ne culege pe noi, şi noi culegem trandafirii! Ar trebui să mergeţi mai des la ţară, să culegeţi trandafiri! Să vă oxigenaţi! Inspiraţi, expiraţi!

O lumină pogorâtă din cer îi însenina chipul, dar degeaba mă uitam, nu puteam să-mi dau seama, nu ştiam dacă era furia, disperarea sau bătrâneţea duşmană şi dacă-şi bătea joc cu ultima sălbăticie de el însuşi şi de înverşunarea lui de a iubi şi de a-şi dori să trăiască iar şi iar, fără sfârşit, aşa cum nu-i permis. Nu aveam nici o şansă să mă apăr, era campion mondial, la optzeci şi patru de ani devii întotdeauna campion mondial.

— Ce trandafiri ai vieţii, la mama dracului! am strigat, căci tocmai mă gândisem la domnişoara Cora şi am simţit un junghi în inimă, pentru că nu avea nici o legătură. Să vă zic ceva, domnule Solomon, chiar dacă o să vă supăraţi, dar

---

1. Versuri din poemul „Cimitirul marin" de Paul Valéry, trad. de Ştefan Augustin Doinaş, în volumul *Poezii. Dialoguri. Poetică şi estetică*, Editura Univers, Bucureşti, 1989.
2. Versuri din poemul „Când vei fi-mbătrânit şi cu tristeţe" de Pierre de Ronsard, trad. de Alexandru Rally.

aş vrea să-i văd şi eu trandafirii ăştia ai vieţii! Aş vrea să vă văd culegând trandafirii vieţii! N-am respectat niciodată pe nimeni cum vă respect pe dumneavoastră, pentru curajul cu care vă panicaţi, dacă e vorba despre apropiere şi definitiv, cât despre trandafirii vieţii, nu zic că nu-i puteţi mirosi cu propriul nas, dar restul, ei bine, permiteţi-mi să-l trec sub tăcere.

Şi mi-am încrucişat braţele pe piept, aşa cum făcea bunul meu maestru în momentele lui antice şi solemne, şi nu-l imitam în batjocură, mi-aş fi dat jumătate de viaţă ca să mai aibă el una.

Domnul Solomon ţinea lupa la un ochi, dar în celălalt se citea prietenie. A mai zăbovit câteva clipe cu mâna pe umărul meu, apoi s-a aplecat iar asupra anunţurilor, cu mai multă înverşunare decât înainte.

— Unde eram... *Françoise, 23 de ani, coafeză, fermecătoare, 1m 65, 50 de kg, ochi albaştri...*

A rămas aplecat aşa, dar cred că mai degrabă asupra unor amintiri. La amintiri avem mereu dreptul. Apoi s-a ridicat singur, fără ajutorul meu, şi s-a dus până la rafturile bibliotecii. Şi-a trecut degetul peste cărţi, căutând ceva prin lupă. Toate erau legate, aurite, în piele adevărată.

— Iat-o...

A scos una roşie.

— Lăsaţi-mă să vă citesc asta, Jeannot... E din dragul nostru Victor Hugo. Ascultaţi!

A ridicat un deget în aer, cu un gest pedagogic:

Femeia nu spre tineri, spre el nălţa privirea,
Căci e frumos un tânăr, măreţ e un bătrân.[1]

---

1. Ultimele două versuri din strofa a cincea, iar mai departe, strofa a şasea din poezia „Somnul lui Booz" de Victor Hugo, trad. de

— Nu-i adevărat! am strigat eu. Chiar a scris asta?

— Uitaţi-vă singur. Şi mai mult, poftim...

A ridicat degetul şi mai sus:

Moşneagul ce se-ntoarce la-ntâiele izvoare
În veşnicie intră, din schimbătoarele căi;
Şi, când din ochii tineri vezi strălucind văpăi,
În ochii bătrâneţii zăreşti întruna soare.

Atunci ne-am privit, iar apoi domnul Solomon mi-a cuprins umerii cu braţele şi am râs amândoi, am râs de ne-am cocoşat, nu alta, şi am făcut doi paşi de dans amândoi, ridicând piciorul, chiar dacă a trebuit să-l sprijin puţin ca să nu cadă. Niciodată n-am fost mai mult decât atunci ca un tată cu fiul lui, am fi putut face un număr de familie domnul Solomon şi cu mine, ca acrobatul acela american de şaptezeci şi trei de ani, domnul Wallenda, care căzuse în gol de la treizeci şi cinci de metri mergând pe sfoară deasupra unei străzi din America, iar fiul lui i-a luat imediat locul. Meseria se transmite mereu din tată în fiu.

După aceea, domnul Solomon m-a condus la uşă, ţinându-mă încă pe după umeri.

Când să ies, m-a întrebat:

— Ce mai face domnişoara Cora?

— Mă ocup de ea.

Ionel Marinescu, în volumul *Legenda secolelor*, Editura Albatros, Bucureşti, 1981.

XXV

Ştiam că nu pot s-o las baltă pe domnişoara Cora dintr-odată. În astfel de situaţii e nevoie de menajamente.

În prima zi când nu ne-am văzut după Slush, a sunat de două ori la centrul de apel ca să vorbească cu mine şi a nimerit prost, Ginette nu ştia că era ceva personal şi i-a propus să-i trimită pe altcineva. Domnişoarei Cora i-a picat foarte prost lucrul ăsta. Am mai stat încă trei zile fără s-o vizitez, în astfel de cazuri trebuie să păstrezi distanţa. Dar nu dormeam noaptea din cauza asta. Am vrut întotdeauna să fiu un nemernic care-şi bate joc de toată lumea, iar când nu eşti un nemernic, tocmai atunci te simţi nemernic, căci adevăraţii nemernici nu simt absolut nimic. Aşa că singurul mod să nu te simţi nemernic este să fii unul.

Cu cât aveam mai puţin chef s-o văd pe domnişoara Cora, cu atât mai mult aveam chef s-o văd. Cel mai bine ar fi fost să merg să-i explic că ne lăsaserăm îmbătaţi de moment, dar că acum viaţa trebuia să-şi reia cursul. Trebuie să poţi distinge între o pasiune de moment şi dragostea adevărată. Pregătisem toate astea în minte, însă nu era un lucru pe care să-l poţi spune.

În cele din urmă m-am gândit că era mai bine să nu pregătesc nimic şi să mă duc s-o văd ca şi cum n-ar fi fost nimic între noi. Era cu atât mai urgent, cu cât după primele trei zile n-a mai telefonat, probabil îşi spunea că o lăsasem baltă.

Era trei după-amiaza şi, când a deschis uşa şi m-a văzut, m-a uns la suflet de-a dreptul, atât de fericită era să mă vadă. Întotdeauna ai nevoie de cineva care are nevoie de tine. M-a îmbrăţişat, încolăcindu-şi braţele în jurul gâtului meu, şi n-a zis nimic, dar avea un zâmbet de parcă ar fi fost sigură de asta, de parcă ar fi ştiut întotdeauna că aveam nevoie de ea. Probabil că se gândise mult şi simţeam că găsise o „explicaţie" pentru tot, cu ajutorul psihologiei. Purta pantaloni galben-canar, pe sub un halat de baie albastru-deschis, şi era desculţă. M-am aşezat în timp ce ea s-a dus la bucătărie, nu ne-am spus nimic, intra şi ieşea cu un aer mulţumit, ca şi cum înţelesese totul. Eram puţin neliniştit, ţinând cont de faptul că probabil înţelesese şi că urma să mă dea afară, dacă avea şaizeci şi cinci de ani nu însemna că nu mai are demnitate feminină. De îndată ce s-a întors cu cidrul şi o tartă, am vrut să mă explic, să-i spun că se înşela, că nu era ceva profesional, nu era pentru că voluntarii de la SOS ajutau persoanele singure şi le ofereau sprijin moral, că la mine nedreptatea e mult mai generală. După ce ne-am aşezat, cu cidrul şi tarta Tatin în faţă, şi şi-a pus mâna pe a mea, privindu-mă în adâncul ochilor, am primit explicaţia ei în plină figură şi am ştiut ce găsise ea, cu ajutorul psihologiei.

— Povesteşte-mi despre mama ta, Jeannot.

— Nu prea am ce să povestesc despre maică-mea, domnişoară Cora, mi-a lăsat o amintire frumoasă când a plecat.

— Câţi ani aveai?

— Unsprezece, dar n-a putut să plece mai repede. Nu avea încă pe nimeni în viaţa ei.

— Trebuie să fi fost un şoc groaznic pentru tine.

— De ce, domnişoară Cora?

— Când te părăseşte mama la unsprezece ani...

— Ştiţi, domnişoară Cora, nu puteam s-o dau afară mai repede. Eram prea mic, iar o mamă e o mamă. Taică-meu trebuia s-o facă, nu eu. Mie nu-mi făcea nimic, nu era treaba mea să mă bag. Câteodată, când tata composta bilete la metrou, ea aducea câte un tip acasă, dar mie nu-mi lipsea nimic şi pe tata îl priveau toate astea. Evident că tata mi se părea un pămpălău, dar îmi place mai mult să fiu cu pămpălăii decât cu alţii. Într-o zi, mama m-a luat deoparte şi mi-a zis nu mai pot, nu mai pot să trăiesc aşa, plec, o să mă înţelegi mai târziu. Nici acum, când vă povestesc, n-am înţeles ce vrea să zică asta, *să trăiesc aşa*. Întotdeauna trăim *aşa*. O vedeam din când în când, am rămas în relaţii bune. Singurul lucru de care pot să vă asigur, domnişoară Cora, este că-i într-adevăr nedrept pentru pămpălăi.

Eram destul de mulţumit să văd că-şi aranjase deja totul în minte: o luasem pe ea pentru că aveam nevoie de o mamă.

— În fine, dar îţi lipseşte?

— Domnişoară Cora, dacă-ncepem să căutăm tot ce lipseşte... Trebuie să ne limităm, pentru că nu-ţi poate lipsi totul în acelaşi timp.

— Ai un fel ciudat de-a te exprima, Jeannot!

Îmi vine să râd. Dacă luaţi dicţionarul Petit Robert, o să vedeţi că are abia două mii de pagini şi le-a ajuns de la începutul timpurilor istorice până la sfârşitul vieţii şi chiar după. Chuck zice că sunt vameşul Rousseau[1] al vocabularului, şi-i adevărat că scotocesc prin cuvinte ca un vameş, ca să văd dacă n-au ceva ascuns.

---

1. Aluzie la Henri Rousseau (1844-1910), cunoscut ca le Douanier (Vameşul), pictor francez postimpresionist, care a trăit două existenţe diferite: într-una a fost vameş la vama rutieră din Paris, iar în cealaltă, după 41 de ani, a fost pictor.

— Aveţi un dicţionar, domnişoară Cora?

— Petit Larousse. Vrei să ţi-l dau?

— Nu, vreau doar să ştiu din ce trăiţi. Mă gândeam, în fine, că unii reuşesc să trăiască din salariul minim.

— Ai putea să vii să iei mesele la mine, în loc să mănânci cine ştie pe unde.

Atunci am lăsat furculiţa jos. Dar m-am abţinut. Doar nu era să-i explic cuiva care trăia cu dicţionarul Petit Larousse că acesta îmi lipsea mai mult decât mama. Probabil că asculta şi ea ştirile, din când în când. Mass-media, cum se spune. Avea un televizor într-un colţ, pentru programul de varietăţi. Nu-s rele varietăţile. Cu o zi în urmă arătaseră cadavrul lui Aldo Moro şi forţele expediţionare în Liban şi peste tot, cu prim-planul tipului masacrat la Kolwezi[1]. Dar era adevărat că puteam să iau mesele regulat, în loc să mănânc pe apucate.

S-a ridicat şi s-a îndreptat spre comoda unde erau fructele confiate pe care i le trimisese domnul Solomon. Încă mai avea din ele. Fructele confiate au viaţă lungă.

— Aş vrea să te întreb ceva.

— Spuneţi.

— Nu mai sunt prea tânără şi...

S-a întors cu spatele. E mai uşor cu spatele. Nu-mi rămânea decât un lucru de făcut: m-am ridicat, m-am apropiat de ea, am răsucit-o spre mine, am luat-o în braţe şi am sărutat-o. Nu prea aveam chef s-o sărut pe gură şi, cum era nedrept, am sărutat-o pe gură. În pat spunea chestii de genul aş vrea să te fac fericit şi iubirea mea, scumpa mea iubire şi încerca

---

1. Bătălia de la Kolwezi, purtată de trupele Legiunii Franceze în mai 1978 în Zair (actuala Republică Democrată Congo), pentru eliberarea unor ostatici europeni, în timpul căreia au fost masacraţi sute de africani.

să mă satisfacă în fel şi chip. Făcea mişcări aşa de violente şi bruşte cu bazinul, că-mi era teamă să nu păţească ceva rău.

— De ce eu, Jeannot? Poţi avea orice femeie tânără şi frumoasă.

Stăteam culcat pe spate şi fumam. Nu-i puteam explica. Nu-i poţi explica unei femei pe care o iubeşti tandru că nu-i ceva personal, dar că o iubeşti tandru la modul general şi la nebunie. În asemenea cazuri, merge întotdeauna mai bine puţin prêt-à-porter decât nişte explicaţii pe măsură.

XXVI

Aşa au mers lucrurile timp de trei săptămâni. De fiecare dată îmi spuneam că e ultima oară, dar nu era posibil. Mă adânceam din ce în ce mai tare în imposibil. Ea nu mă mai întreba nimic, aproape că nu ne vorbeam, şi îşi dădea bine seama că nu am nevoie de o mamă.

Dormeam la Aline aproape în fiecare seară. Avea părul puţin mai lung, îl lăsase să crească la rugămintea mea. Ne vorbeam puţin, nu aveam nevoie de asigurări. Eram cu ea tot timpul, chiar şi când o părăseam. Mă întrebam cum putusem să trăiesc atâta vreme fără să o cunosc, să trăiesc în neştiinţă. De îndată ce o părăseam, creştea văzând cu ochii. Mergeam pe stradă şi zâmbeam la toată lumea, atât de mult o vedeam peste tot. Ştiu prea bine că toată lumea moare de iubire, căci asta lipseşte cel mai mult, dar eu încetasem să mai mor şi începeam să trăiesc.

Chiar mi-am dus la Aline câteva lucruri. Rând pe rând, ca să nu se sperie. La început periuţa de dinţi, pentru că e cel mai mic lucru. Un slip, o cămaşă, nici atunci n-a zis nimic. Apoi m-am repezit şi am adus o geantă întreagă. Muream de frică în clipa în care am intrat cu geanta în mână, aveam tupeu, nu glumă, aşa că m-am oprit ca un idiot pe palier când a deschis uşa şi probabil că am părut atât de speriat, încât a râs. Noaptea avea sâni mici, de parcă abia se născuseră. Uneori, când o ţineam câte cinci-şase ore lipită de mine, îmi spunea:

— Ai un fizic care şi-a greşit destinatarul.

Îndoiam braţul şi o puneam să-mi pipăie muşchii.

— Simţi? Un dur, nu-i aşa?

— Ai dreptate, Jeannot Lapin. Să trăim ascunşi, ca să fim fericiţi.

Era singura fată pe care o cunoşteam care nu punea muzică imediat ce intra în casă, puteai să fii cu ea într-adevăr. Cu celelalte era imediat ba un disc, ba radioul, sau chiar boxe stereo care te bombardau din toate părţile. Avea cărţi peste tot şi chiar o enciclopedie universală în douăsprezece volume. Aveam chef s-o consult, dar nu voiam să par interesat de altceva.

Am redus-o pe domnişoara Cora la una sau două ori pe săptămână, ca s-o dezobişnuiesc. Ar fi trebuit să-i spun mai devreme lui Aline, nu putea fi vorba de gelozie între femei. Îmi lăsa întotdeauna cheia sub preş. Într-o noapte, când m-am întors de la domnişoara Cora, am trezit-o. M-am aşezat pe pat fără s-o privesc.

— Aline, m-am băgat într-o poveste de dragoste cu o femeie care face şaizeci şi cinci de ani şi nu ştiu cum să scap...

I-am pomenit imediat vârsta pentru că nu voiam să fie geloasă.

— Dar dacă-i o poveste de dragoste...

— E o poveste de dragoste în general, nu cu ea.

— Din milă?

— A, nu, nu sunt un nemernic totuşi. Din dragoste, sunt lucruri pe care nu le pot admite, nu le pot accepta, când te fac să devii bătrân şi singur... Am făcut-o din indignare, luat de val, iar acum nu ştiu cum să scap. Dacă nu mă duc s-o văd o zi sau două, se panichează... O să creadă c-o las baltă pentru că-i bătrână, când e tocmai dimpotrivă, n-o las baltă pentru că-i bătrână...

Aline s-a ridicat şi a dat ocol camerei de trei ori, aruncându-mi câte o privire, apoi s-a întors în pat.

— De când durează chestia asta?

— Nu ştiu. Ar trebui să caut în enciclopedia ta universală.

— Nu face pe amuzantul!

— Pe bune, Aline, îţi jur, dac-aş putea să mă fac să râd în clipa asta, m-aş duce să-i caut pe ăia care dau burse pentru asta. Burse vocaţionale se cheamă.

— Ce-o să faci?

— Păi, dacă-mi zici că e ori ea, ori tu...

— Nu te baza pe mine. E prea uşor. Cine-i?

— O fostă cântăreaţă. Cora Lamenaire.

— Numele nu-mi spune nimic.

— Evident, e dinainte de război.

— Când ai văzut-o ultima dată?

N-am răspuns.

— Când?

— Vin de la ea.

— Păi, pare să meargă bine treaba cu ea.

— Nu fi rea, Aline. Dacă m-ai da afară, aş înţelege, dar nu fi rea.

— Scuză-mă.

— Te porţi de parcă te-aş înşela cu altă femeie. Nu-i deloc aşa.

— Pentru că ea nu mai contează, nu mai e femeie?

Am aşteptat o clipă. Apoi am întrebat-o:

— Ai auzit vorbindu-se despre speciile pe cale de dispariţie?

— Aha, deci e ceva ecologic?

— Nu fi rea, Aline. Nu fi rea. Era cât pe ce să mă duc în Bretania, ştii, unde e mareea neagră. Cealaltă. Dar trebuia să mergi în grupuri de treizeci, pe când aici...

Nu mă scăpa din ochi. N-am fost niciodată atât de mult ţinta privirii unei femei.

— Ea cum e?

— Nu se prea vede. Sigur, depinde cum priveşti lucrurile. Dacă te uiţi cu răutate... Dacă te uiţi iscoditor, găseşti întotdeauna. Riduri, piele ofilită, flască... lăsată... Reclamele fac asta...

— Reclamele?

— Da. Toate femeile au reclama pe spate. Trebuie să aibă cel mai frumos păr, cea mai frumoasă piele, cea mai mare prospeţime... Habar n-am. Domnişoara Cora, dacă nu te uiţi prea atent sau dacă uiţi de tăbliţa ei de ardezie...

— Ce ardezie, pentru Dumnezeu?

M-am ridicat şi m-am dus să iau dicţionarul din bibliotecă. Am găsit din prima cuvântul, ca un campion, şi am citit:

— *Ardezie: cont de cumpărături, de mărfuri luate pe credit. Este foarte îndatorat, are ardezii peste tot*[1]. *Culoarea albăstriu-cenuşie a acestei pietre*... Vezi? Domnişoara Cora e foarte îndatorată. Şaizeci şi patru de ani, chiar mai mult, cred că trişează puţin. Deci culoarea albăstriu-cenuşie a acestei pietre... E greu de purtat. Viaţa i-a deschis un cont, în care s-au tot adunat diverse.

— Iar tu încerci să-i rambursezi?

— Nu ştiu, Aline, asta încerc. Poate că e mai bine. Câteodată mi se pare că viaţa se îndatorează împotriva noastră şi nu mai vrea să rambursezeze...

— Se îndatorează *faţă de* noi, nu *împotriva* noastră.

— La noi, în Québec, se zice împotriva noastră.

— Acum eşti din Québec?

---

1. În limba franceză, cuvântul *ardezie* are sensuri multiple.

— Sunt din Buttes-Chaumont, dar oricum e un alt limbaj în Québec. Du-te să vezi *L'Eau chaude, l'eau frette*[1] la cinema Pagode, în strada Babylone, rulează acum, o să descoperi că există şi alte posibilităţi. Încă se poate vorbi altfel. Asta-i doar ca să-ţi explic că viaţa face datorii împotriva ta şi aştepţi mereu să vină să le ramburseze şi...

— ...şi asta se cheamă să visezi.

— ...şi apoi vine un moment, ca la domnişoara Cora, când începi să simţi că e prea târziu, că viaţa n-o să-ţi ramburseze nimic niciodată, şi te cuprinde angoasa... Asta numim noi, cei de la SOS, angoasa regelui Solomon...

Stăteam în picioare lângă bibliotecă, în pielea goală, doar că eu sunt descoperit şi când sunt îmbrăcat, ţinând cont că nu e nimic de acoperit. Aline s-a ridicat şi ea, a dat ocol camerei de trei ori, cu braţele încrucişate, şi s-a oprit în faţa mea.

— Şi tu încerci să-i rambursezi domnişoarei... cum o cheamă?

— Cora. Cora Lamenaire. Iar eu sunt Marcel Kermody.

Am râs ca s-o fac şi pe ea să râdă.

— Şi tu încerci să-i rambursezi domnişoarei Cora pentru că viaţa s-a îndatorat faţă de ea şi că, la şaizeci şi cinci de ani, nu te mai poţi aştepta să-i ramburseze nimic?

— Trebuie măcar să-ncerc. De şase luni sunt voluntar la SOS, e conştiinţa profesională.

A aşteptat o clipă, cercetându-mi faţa în cele mai mici detalii.

— Iar acum simţi c-ai mers prea departe şi te-ntrebi cum să scapi?

---

1. În traducere, „apa caldă, apa rece"; titlul unui film realizat de regizorul canadian André Forcier în 1976.

— Uite, sunt sigur că e doar pentru o perioadă. Ştie că sunt un derbedeu şi că o s-o las baltă. Ăsta-i repertoriul.

— Poftim? Ce tot spui acolo? Ce repertoriu?

— Aşa e întotdeauna în cântecul realist. Domnişoara Cora a fost cântăreaţă realistă. Mi-a zis chiar ea că lucrurile se termină întotdeauna prost în cântecele astea. Aşa o cere stilul. Fie ele se aruncă-n Sena cu nou-născuţii lor, fie proxeneţii lor scot cuţitul şi le înjunghie, fie mor sub fierul ghilotinei, de tuberculoză sau la pârnaie sau toate la un loc. Nu-i nimic de făcut, nu poţi decât să boceşti.

— La naiba, mă deprimi.

— Nu-i nici un motiv, acum melodiile s-au schimbat, nu se mai cântă aşa ceva.

M-a privit şi mai insistent.

— Ia zi, şi tu mânuieşti cuţitul destul de bine...

— Glumeşti.

Cred că de la acest „glumeşti" am început într-adevăr să ne înţelegem. N-am mai vorbit despre asta în noaptea aceea. N-am mai vorbit deloc, despre nimic. Tăcere. Dar nu mai era aceeaşi tăcere. Nu cea pe care o ştiam bine, o tăcere care urlă. Era una nouă. De obicei, când mă trezesc noaptea, începe să urle şi încerc să adorm la loc cât de repede pot. Dar în noaptea aia, cu Aline, mă trezeam intenţionat ca să nu pierd nici un minut. De fiecare dată când adormeam, parcă eram furat. Îmi spuneam că era doar o noapte excepţională şi că nu puteai s-o iei în calcul. Îmi spuneam că era doar o noapte care avusese baftă şi că nu trebuia să crezi că sosise. Asta numim fantasme sau fantome, căci dicţionarul îţi permite să alegi. Chiar m-am ridicat şi am aprins lumina ca să mă asigur. *Fantasmă: produs al imaginaţiei prin care sinele încearcă să evadeze din realitate.*

— Ce cauţi, Jean?

— *Fantasmă.*

— Şi?

— Sunt fericit.

A aşteptat să mă întorc lângă ea.

— Fireşte, ştiu, înţeleg, dar nu trebuie să-ţi fie frică.

— Nu obişnuiesc. Şi-n plus am un prieten, domnul Solomon, regele pantalonilor, care mi-a băgat pe gât angoasa lui, futilitatea ecleziastică, praful şi vânarea de vânt. Se înţelege că la el e ceva filosofic, avânt în vedere că la optzeci şi patru de ani te alină să cauţi nod în papură. Chuck numeşte asta refugiere pe vârfurile filosofice, de unde arunci o privire atotputernică asupra tuturor lucrurilor de jos. Dar nu-i adevărat. Domnul Solomon iubeşte aşa de tare viaţa, încât a stat patru ani într-o pivniţă întunecoasă de pe Champs-Élysées ca să n-o piardă. Iar când eşti fericit, dar fericit, nu aşa, ţi-e şi mai frică pentru că nu eşti obişnuit. Eu cred că un tip şiret ar trebui să facă astfel încât să fie nefericit ca ultimul om toată viaţa, aşa nu i-ar fi frică de moarte. Nici nu reuşesc să adorm. Am trac. Bine, suntem fericiţi, totuşi ăsta nu-i un motiv să ne părăsim, nu?

— Vrei un calmant?

— N-o să iau un calmant pentru că sunt fericit, ce dracu'! Vino-ncoace.

— Viaţa n-o să te pedepsească pentru că eşti fericit.

— Nu ştiu. Viaţa are ochiul format, ştii. Un tip fericit îţi sare-n ochi.

A doua zi, când m-am dus s-o văd pe domnişoara Cora, Aline a ales chiar ea florile. A aranjat cu mâna ei buchetul, mi l-a dat şi m-a sărutat de fericire, pe ambii obraji, în faţa magazinului din strada Buci, cu atâta tandreţe în privire, încât m-am simţit neînsemnat.

XXVII

Când am ajuns la domnişoara Cora cu buchetul, am găsit-o plângând.

— Ce s-a întâmplat, domnişoară Cora? Ce e?

Încă nu puteam să-i spun doar Cora. Era desfigurată la faţă şi ochii ei parcă strigau după ajutor.

— Arletty...

Apoi a clătinat din cap şi n-a mai putut vorbi. M-am aşezat lângă ea şi am strâns-o tandru în braţe. Asta a ajutat-o să-şi revină puţin. A luat revista pe care-o ţinea pe genunchi.

— Ascultă...

Şi mi-a citit ce a declarat domnişoara Arletty în *Le Point*: *„E regretabil să laşi să treacă ce-a fost fără să-l reţii puţin ...“*

Apoi i-a pierit vocea şi a început iar să plângă, ca în cântecul domnului Jehan Rictus pe care-l avea pe disc, *Nu-i nimic de făcut decât să plângi.* Atunci, în noaptea aia, am încercat s-o reţin mai mult ca niciodată. În noaptea aia, totul a fost între mine şi *nu-i nimic de făcut.* Nu puteam să-i redau domnişoarei Cora vârsta de douăzeci de ani, nici s-o pun în primul rând în memoria populară, alături de Arletty, Piaf, Damia şi Fréhel, dar am reţinut-o puţin ca femeie, iar apoi m-am dus la Aline şi ea a fost cea care m-a luat în braţe şi mi-a închis încet ochii cu buzele ei.

XXVIII

A durat cât de mult am putut. O reţineam pe domnişoara Cora cum nu mai făcusem cu nimic în viaţă. Dar nu e posibil să iubeşti ceva mai mult decât orice pe lume, când asta devine o femeie pe care n-o iubeşti. N-ar trebui să iubim niciodată pe cineva fără să iubim personal, ci doar la modul general, împotriva nedreptăţii. Şi nu poţi să-i explici nimic şi nici să dai bir cu fugiţii, e laşitatea de a face rău. Continuam s-o reţin pe domnişoara Cora din toate puterile, însă era doar ceva fizic. Apoi eram obligat să fug la Aline, ca să mă schimb. Devenea din ce în ce mai urât. Făceam dragoste cu Aline parcă numai ca să mă spăl. Şi începeam să văd uneori pe chipul ei o asprime care mă speria.

— Doar nu eşti geloasă?

— Ce prostie! Nu-i vorba de domnişoara Cora. Şi nici de mine.

— Atunci ce-i? Eşti prost dispusă.

— E plină lumea de protectori şi binefăcători ai bietelor femei, bătrâne sau tinere...

Mi-a atins coaiele cu degetul.

— Începi să sari calul cu *ajutorul tău social*. La naiba. Asta-i milă.

— Nu, e doar ceea ce se cheamă slăbiciune la cei puternici.

XXIX

Într-o noapte, după ce domnişoara Cora a adormit în braţele mele, m-a apucat spaima, o spaimă adevărată, pentru că mi-am dat seama că mi-ar fi mai simplu să o sugrum în timp ce era fericită decât să o părăsesc. Nu trebuia decât să strâng puţin mai tare şi nu mai aveam să-i fac rău după aceea. M-am îmbrăcat rapid. M-am întors înainte să ies, ca să mă asigur, dar nu, n-o făcusem, dormea liniştită. Era trei dimineaţa. Nu mă puteam duce să-l trezesc pe regele Solomon ca să apelez la înţelepciunea lui proverbială şi să-i cer sfatul. Aveam mereu în minte imaginea pescăruşului înglodat din Bretania şi nu mai ştiam dacă era domnişoara Cora sau eu. Mă învârteam în cerc cu bicicleta în noapte. Iar apoi mi-am zis, ca mulţi alţi rătăciţi care se învârt fără rost noaptea, o să sun la SOS. M-am oprit în faţă la Pizza Mia din Montmartre, care e deschisă non-stop, am coborât la subsol şi am sunat. Nu mi s-a răspuns imediat, căci spre două-trei dimineaţa sunt cele mai multe apeluri.

— SOS Voluntari.

La naiba. Era domnul Solomon. Ar fi trebuit să bănuiesc, ştiam că se scoală noaptea să răspundă el însuşi la apeluri şi să-şi împartă bunăvoinţa, căci noaptea suferă cel mai mult şi atunci când se simte cel mai singur are cea mai mare nevoie de cineva care să aibă nevoie de el.

— Alo, SOS, vă ascult.

— Domnule Solomon, eu sunt.

— Jeannot! Ai păţit ceva?

— Domnule Solomon, prefer să v-o spun de la distanţă, dar i-am tras-o domnişoarei Cora ca s-o reţin...

N-a fost deloc surprins. Ba chiar cred, pe cuvânt de onoare, că l-am auzit râzând de bucurie. Totuşi poate că o luam eu razna. Apoi m-a întrebat cu o curiozitate ştiinţifică:

— S-o reţii? Cum s-o reţii, dragul meu?

— E din cauza chestiei ăleia pe care-a spus-o domnişoara Arletty în revistă: *e regretabil să laşi să treacă ce-a fost fără să-l reţii puţin...*

A tăcut îndelung. Chiar am crezut că ne părăsise din pricina şocului.

— Domnule Solomon! Sunteţi acolo? Domnule Solomon!

— Sunt aici, s-a auzit vocea lui, încă şi mai profundă în noapte. Sunt bine, sunt aici, încă n-am murit, orice s-ar zice despre asta. Eşti un mare angoasat, dragă prietene.

Îmi venea să-i spun că el îmi transmisese angoasa lui, dar nu aveam să discutăm acum despre cine începuse, poate că angoasa era deja acolo dinaintea tuturor.

— Dragul meu, a zis el, şi nu-l simţisem niciodată atât de emoţionat, la capătul firului unde se afla, aplecat asupra noastră din înălţimile lui auguste.

— Da, domnule Solomon. Ce pot să fac? Iubesc pe cineva. N-o iubesc pe domnişoara Cora, aşa că, evident, o iubesc şi mai mult. În fine, o iubesc, dar la modul general. Înţelegeţi? Domnule Solomon! Mai sunteţi acolo? Domnule Solomon!

— La naiba! a strigat domnul Solomon, de mi s-a făcut pielea de găină. Sunt încă aici, n-am nici o intenţie să nu mai fiu aici şi o să fiu aici cât o să am chef, chiar dacă nimeni nu crede asta!

A tăcut din nou şi de data asta nu l-am mai întrerupt.

— Cum era fraza domnişoarei Arletty?

— *E regretabil să laşi să treacă ce-a fost fără să-l reţii puţin...*

Regele Solomon tăcea la capătul celălalt al firului, apoi am auzit un oftat adânc.

— Foarte adevărat, foarte corect...

Şi deodată, s-a supărat iar şi a ţipat:

— Da' nu-i vina mea dacă proasta asta... S-a oprit şi a tuşit. Scuză-mă. În fine, am făcut ce-am putut. Dar e o zăpăcită şi...

Cred că vorbea despre domnişoara Cora, dar s-a întrerupt iar.

— Aşa, şi zici că i-ai... Cum ziceţi voi?

— I-am tras-o.

— Aşa. Bănuiam. Eşti genul.

— Nu e specialitatea mea, domnule Solomon, nu mă luaţi drept peşte.

— Deloc, deloc. Am vrut doar să spun că eşti genul care n-avea cum să nu-i placă şi s-o facă să-şi piardă capul. Nu-i nimic rău.

— Da, da' eu cum scap de chestia asta?

Domnul Solomon s-a gândit, iar apoi a spus o enormitate:

— Ei, poate că ea o să se îndrăgostească de altcineva.

Acum eram indignat. Îşi bătea joc de mine în toiul nopţii.

— Vă bateţi joc de mine, domnule Solomon. Nu-i frumos, eu v-am venerat întotdeauna, cum probabil că ştiţi.

— Lasă-n pace limba franceză, Jeannot. Nu-ncerca să i-o tragi şi ei. Te asigur că n-o să-i faci un copil pe la spate. Ştii, cei mai mari scriitori au încercat asta şi toţi au murit, ca ultimii analfabeţi. Nu e nici un mijloc s-o parcurgi pe toată. Gramatica e nemiloasă şi punctuaţia, la fel. Domnişoara Cora poate că îşi va găsi în cele din urmă pe cineva mai puţin tânăr. Noapte bună.

Şi mi-a închis telefonul, ceea ce nu se face niciodată la SOS, întotdeauna îi lăsăm pe cei care sună să închidă, ca să nu se simtă respinşi.

Am ascultat un moment zgomotele de pe fir, era mai bine decât nimic. M-am întors la Aline şi am găsit-o trează. Nu avea rost să vorbim, ştia. A făcut cafea. Am rămas puţin tăcuţi, era totuna. La sfârşit a zâmbit.

— Se aşteaptă la asta, ştii. Sigur simte că n-are cum să dureze, că asta nu-i...

N-a rostit cuvântul şi a băut puţină cafea. I-am încheiat eu fraza:

— ...că nu-i natural? am întrebat.

— Mda, că nu-i natural.

— Da, şi e tot ce poate fi mai dezgustător în natură.

— Poate, dar nu poţi schimba natura.

— De ce? De ce n-o putem schimba, nenorocita? De atâta vreme ne tratează ca pe nimic. Şi dacă natura ar fi fascistă? Trebuie să continuăm să ne supunem?

— Păi, roagă-l pe prietenul tău, domnul Solomon, regele pantalonilor, să ne croiască o natură după măsură, nu una prêt-à-porter. Sau adresează-te celuilalt rege Solomon de mai sus, care nu e acolo şi la care ne rugăm deja de mii de ani. OK?

— Ştiu foarte bine că nu-i nimic de făcut. E un cântec de-al lui Jehan Rictus despre asta.

— Du-te şi spune-i domnişoarei Cora despre el. Ea l-o fi ştiind. Mi-ai zis chiar tu că e repertoriul ei.

— Lumea e sătulă de cântece de inimă albastră. Şi dacă ea face ca în cântecele realiste şi se aruncă în Sena?

Aline s-a supărat.

— Taci. Sigur, n-o cunosc, dar... Ascultă, trebuie să-nţelegi că n-o faci pentru mine, Jeannot. Mi-e totuna că te culci

cu ea. Nu asta contează. Dimpotrivă, nu-i poţi da ceea ce contează. Nu e corect, nici pentru ea... nici în general.

— Pentru femei în general?

— Să nu ne încurcăm cu asta, Jeannot. Sunt situaţii în care bunătatea devine pomană. Cred că tu o interpretezi cu propria sensibilitate şi că poate pentru ea e diferit.

A zis zâmbind:

— Nu ţi-a trecut prin cap, de exemplu, că te-a luat *din lipsă de ceva mai bun*?

Am privit-o, dar n-am protestat. M-a cuprins deodată teama că şi Aline mă luase din lipsă de ceva mai bun. Că totul era din lipsă de ceva mai bun. Că eram toţi din lipsă de ceva mai bun. La naiba, mi-am băut cafeaua şi-am tăcut din gură, era mai bine:

— Că te-a acceptat din lipsă de ceva mai bun şi că ar fi avut nevoie mai ales de linişte, de companie, ca să nu mai fie singură?

Poate că era adevărat. Poate că pentru domnişoara Cora eram ori eu, ori nimic. Aşa că m-am simţit mai bine. Uf.

XXX

Domnişoara Cora cumpărase bilete la *Violete imperiale* a doua zi, iar apoi trebuia să cinăm într-un restaurant unde era plin de prieteni de-ai ei. Era o operetă, cum se spunea pe vremuri. O văzuse înainte de război cu Raquel Meller, pe care o adora. Cunoscuse toate stelele naţionale din acea vreme, deşi ea era doar o fetişcană şi le privea cum trec la intrarea actorilor, cele pe care le găsim astăzi pe afişele anticarilor, Raquel Meller, Maud Loti şi Mistinguett.

— La Miss încă dansa la şaptezeci de ani. E adevărat că era nevoie de trei băieţi care s-o ridice.

În pauză m-a târât în culise, cunoştea pe cineva, un tip solid şi agitat pe care-l chema Fernando nu ştiu cum, n-am reţinut. A primit-o pe domnişoara Cora de parcă era ultimul lucru care-i lipsea. Ne-am privit şi chiar am simpatizat unul cu celălalt, atât de bine ne înţelegeam în genul „o, fir-ar!".

Domnişoara Cora l-a pupat.

— Bună seara, dragă Fernando... Au trecut atâţia ani...

El nu ascundea faptul că ar fi putut să treacă încă cincizeci.

— Bună seara, Cora, bună seara...

— Ultima dată a fost... Ia să vedem...

— Da, exact, îmi amintesc perfect...

Îşi încleşta fălcile, pufnea pe nas, se abţinea ca să fie politicos.

— Scuză-mă, Cora, dar sunt în toiul lucrului...

— Am vrut doar...

Am prins-o pe domnişoara Cora de talie.

— Vino, Cora...

— Am vrut să-ţi prezint un tânăr actor de care mă ocup...

Am întins mâna.

— Marcel Kermody. Încântat.

Fernando m-a privit de parcă era cea mai veche meserie din lume.

— Eu îl reprezint, a zis domnişoara Cora.

Tipul mi-a strâns mâna, cu privirea plecată.

— Scuză-mă, Cora, dar nu-i momentul. Am figuranţii mei... În fine, dacă rămân descoperit...

Mă gândeam că aşa trebuie să se fi petrecut lucrurile dintotdeauna. Eram istoric. Aproape că am început să simt rolul.

— Pot să văd aduc comunicate de presă, i-am zis eu.

— E-n regulă, e-n regulă.

— Dansez, cânt, fac cascadorii şi mănânc rahat. Pot să vă fac saltul înapoi, dacă vreţi...

Am început să-mi dau jos geaca.

— Nu aici, a strigat el. Ce v-a apucat?

Am şoptit.

— Aveţi cumva un franc?

Nu mai zicea nimic Fernando. Simţea că următoarea dată avea să se aleagă cu un pumn în gură. Pentru că trebuia s-o vadă pe domnişoara Cora, aşa de fericită că se afla din nou în mediul ei artistic, unde era încă atât de cunoscută şi iubită.

— Haideţi, domnişoară Cora.

— Şi actul al doilea?

— E prea mult deodată. O să mai venim.

— Ştii că Jean Gabin a început ca dansator la cabaretul Folies-Bergère? Eşti prea timid, Jeannot. Dar i-ai lăsat o impresie bună. Mi-am dat seama imediat.

Restaurantul era în strada Dolle, în piaţa Bastille, căreia domnişoara Cora îi zicea Bastoche. S-a dus imediat să-l sărute pe patron, îmbrăcat în pantaloni gri cu carouri mici şi pulover de caşmir de culoarea tutunului, care avea o faţă de beţiv, cu obrajii îmbujoraţi. Peste tot erau fotografii cu boxeri şi ciclişti, iar deasupra barului trona Marcel Cerdan[1], care a murit în avion, când era în culmea gloriei. Pe pereţi erau alţi campioni mondiali, Coppi, Antonin Magne, Charles Pélissier, André Leduc, care câştigaseră toţi Turul Franţei. Unii la urcare, alţii triumfau pe pavaj în nord, la coborâre, pe teren plat, la sprint. Uriaşii şoselei. Mai erau campioni la circuitul de automobile din Monaco, numele lor fiind menţionate alături, Nuvolari, Chiron, Dreyfus, Wimille. L-am admirat pe patron. Oamenii sunt îngrozitor de uitaţi, mai ales cei care au fost necunoscuţi. Fotografia face mult pentru ei şi nu ne gândim niciodată destul la cum a fost viaţa oamenilor înainte de fotografie.

Domnişoara Cora s-a dus la toaletă, iar patronul mi-a oferit între timp un pahar.

— A fost cineva domnişoara Cora, mi-a zis el ca să mă încurajeze. Are valoare. E greu să fii dat uitării după ce-ai fost cineva.

Şi el făcuse ciclism, de trei ori Turul Franţei.

— Acum mai pedalaţi?

— Câteodată, duminica. Nu mă mai ţin picioarele. Mai mult de dragul amintirii. Şi dumneavoastră aveţi aer de sportiv.

— Eu fac box. Marcel Kermody.

---

1. Marcellin „Marcel" Cerdan (1916-1949), campion mondial la box, a murit într-un accident de avion, care s-a prăbuşit în insulele Azore, în drum spre New York, unde mergea să o vadă pe Edith Piaf, cu care avea o aventură.

— A, desigur. Mă scuzaţi. Încă un pahar?

— Nu, mulţumesc, nu face bine la siluetă.

— Domnişoara Cora vine aici în fiecare miercuri, când avem iepure în sos vânătoresc. Box, ziceţi?

Nu s-a putut abţine:

— Ca Piaf şi Cerdan, a spus.

După care s-a şi aşezat la masă.

— Cerdan şi Piaf au fost, după mine, cea mai frumoasă poveste de iubire, a zis el.

— *Una cântă, cealaltă nu*[1], am răspuns eu.

— Poftim?

— E un film.

— Dacă Cerdan n-ar fi murit în avion, ar fi încă împreună.

— Ce să-i faci, asta-i viaţa.

— Credeam că domnişoara Cora o să se scufunde acum zece ani. Şi-a găsit de lucru ca femeie de serviciu într-un restaurant. Cora Lamenaire, vă daţi seama! Dacă nu s-ar fi îndrăgostit de tâlharul ăla, în timpul ocupaţiei germane... Din fericire, s-a întâlnit cu unul dintre foştii ei admiratori, care s-a ocupat de ea. Îi plăteşte o pensie bunicică. Nu-i lipseşte nimic.

Mi-a aruncat o privire ca-ntre prieteni, parcă să mă asigure că nici mie nu avea să-mi lipsească nimic.

— Se pare că e regele prêt-à-porter-ului. Un evreu.

Am pufnit în râs.

— Probabil că-i acelaşi, am zis.

— Îl cunoaşteţi?

— Da, el e.

Mă simţeam bine.

— Mai iau un aperitiv.

---

1. *L'une chante, l'autre pas*, film regizat de Agnès Varda şi lansat în Franţa în 1977.

S-a ridicat.

— Rămâne-ntre noi, da? Domnişoarei Cora îi e tare ruşine de vremea aia, când era femeie de serviciu. N-a uitat nici acum.

Mi-a adus încă un aperitiv şi s-a dus să se ocupe de clienţi. Desenam cu degetul pe faţa de masă şi mă simţeam bine gândindu-mă la domnul Solomon. Trebuia să i se dea puteri depline. Să fie aşezat acolo sus, sus de tot, unde străluceşte prin absenţă, acolo unde lipseşte un rege al prêt-à-porter-ului. N-ar trebui decât să ridicăm privirea şi ne-ar cădea imediat nişte pantaloni pe faţă. Mi-l imaginam foarte bine pe domnul Solomon instalat pe tronul lui şi împrăştiind cu bunăvoinţă o ploaie de pantaloni. Întotdeauna părţile inferioare sunt cele mai călcate. Părţile superioare sunt lux. La televizor au zis că un miliard şi jumătate de oameni, inclusiv femei, trăiesc cu mai puţin de treizeci de franci pe lună. Iar eu sunt genul luxos care revendică părţile superioare. Dacă ai fi lucrat opt ore pe zi într-o mină... Am părţile mele luxoase care visează la marele patronat paternalist şi la marele capital. Dar lipseşte un rege Solomon acolo sus, or asta-nseamnă angoasă. Continuam să desenez cu degetul pe faţa de masă şi să mă-ntreb de unde şi cum mă pricopsisem cu angoasa asta de lux. Apoi m-am întrebat ce naiba făcea domnişoara Cora de când se dusese la toaletă, poate că visa la vremurile când era femeie de serviciu, pe toţi ne apucă nostalgia uneori. Acum, că domnul Solomon îi acordase ajutorul lui financiar, îşi putea permite să viseze. Probabil că-i făcea adesea plăcere să coboare în toaletele restaurantelor şi să se simtă bine văzând că nu lucra ea acolo, ci altcineva. N-ar trebui să li permită niciodată celor care au fost cineva să devină ceva. O să mă duc la domnul Solomon şi să-l întreb dacă mă trimisese dinadins la domnişoara Cora, pentru că se gândise că eram ceea ce-i trebuia şi pentru că dorise să-i ofere ei mai mult decât ajutorul

lui financiar. Probabil hotărâse că aveam exact moaca de bandit perfectă ca să-i placă ei, ca şi celălalt, şi asta era din nou ironie şi sarcasm din partea lui sau chiar mai rău, ranchiună şi răzbunare, de când ea îi dăduse papucii pentru tâlharul ăla de nazist. Nemernicul ăsta era într-adevăr regele ironiei.

Domnişoara Cora se întorcea.

— Scuză-mă, Jeannot... Am sunat-o pe o prietenă. Ai comandat? Azi au iepure în sos vânătoresc.

Şi a strecurat o vorbă de duh:

— Un iepure în sos vânătoresc pentru Jeannot Lapin!

Am râs, căci era o glumă atât de jalnică, încât îmi era milă de ea. Unei glume jalnice îi creşte întotdeauna moralul când lumea râde. Era un program pe canalul unu unde puteai să asculţi glume jalnice, spuse de oameni care suferă pentru ei înşişi şi pentru care suferi.

Domnişoarei Cora îi plăcea mult vinul roşu, dar nu era o beţivană, cum s-ar zice. Mă gândeam la ce făcuse domnul Solomon pentru ea şi era ca un basm cu zâne. E în vârstă, fără mijloace de trai şi deodată apare un rege, care dintr-o femeie de serviciu o face rentieră. După aceea, regele decide că nu-i destul şi că trebuie să facă şi mai mult de dragul amintirilor, iar aici apare subsemnatul, Marcel Kermody. Pe-aproape de unde stau eu, pe strada Chapuis, umblă o vagaboandă bătrână, cu părul alb şi bandaje înfăşurate în jurul unui picior, de două ori mai umflat decât celălalt, e îmbrăcată, dacă se poate spune aşa, în zdrenţe şi cel mai rău pentru tribul Kermody e că împinge mereu un tandem, adică o bicicletă cu două locuri, după cum poate că ştiţi. Nici măcar n-am idee dacă şi-a pierdut soţul sau un copil, ori poate amândouă, n-ai cum să ştii totul şi uneori e mai bine aşa.

— La ce te gândeşti, Jeannot? Eşti foarte departe.

— Sunt foarte aproape de dumneavoastră, domnişoară Cora. Mă gândeam la o altă femeie pe care o cunosc şi pe care aţi evitat-o.

A făcut o grimasă.

— E geloasă?

— Ce vreţi să spuneţi, domnişoară Cora?

— Mi-ar scoate ochii dacă ne-ar vedea împreună?

Patronul pusese un disc cu muzică la acordeon şi asta m-a ajutat să mă relaxez.

— Domnişoară Cora, de ce în cântecele realiste e întotdeauna vorba despre nefericire şi disperare?

— Pentru că e un gen popular.

— Aha.

— Aşa vrea lumea.

— Totuşi e vorba despre chestii interzise. Tinere mame care devin târfe ca să-şi crească fetiţa, apoi fetiţa se face frumoasă şi bogată, iar mama ajunge o vagaboandă bătrână şi moare de frig în stradă. Ce naiba!

— Da, aveam un cântec aşa, al domnului Louis Dubuc, pe muzică de Ludovic Semblat.

— E prea de tot.

— E bine pentru emoţie. E nevoie de multă emoţie ca să-i scoţi pe oameni din pielea lor.

— Da, sunt cu siguranţă unii care se simt mai bine când ascultă aşa ceva, pentru că măcar nu-i nevoie să se arunce în Sena sau să moară de frig în stradă, dar eu cred c-ar trebui să facem cântecele realiste mai vesele. Eu cred c-ar trebui să cântăm de fericire. Dacă aş avea talent, aş face cântecele fericite, în loc să aducă suferinţă. Mie nu mi se pare că o femeie care se aruncă în Sena pentru că a părăsit-o iubitul e ceva realist.

A băut puţin vin şi m-a privit cu prietenie.

— Deja te gândeşti să mă părăseşti?

Am strâns din buci. N-o zic doar de dragul expresiei. Chiar am strâns. Era prima dată când mă ameninţa că se aruncă în Sena.

Aşa că i-am râs în nas. Am făcut mutra aia de derbedeu adevărat care-i plăcea, căci e corect ca femeia să sufere. Uitasem că în cântecele realiste e nevoie să suferi din dragoste, altfel nu există destule sentimente.

Dar eram panicat. Nu-i puteam spune domnişoară Cora, n-o să vă părăsesc niciodată. Îmi era peste puteri.

Aşa că am destins atmosfera:

— Cum s-au petrecut lucrurile între dumneavoastră şi domnul Solomon?

N-a părut mirată.

— Asta a fost acum mult timp, Jeannot.

Şi a adăugat ca să mă liniştească:

— Suntem doar amici acum.

Stăteam cu nasul în farfurie, pentru că-mi venea să râd şi tocmai că nu aveam deloc chef să râd. Avea dreptul să mă viseze gelos. Nu era amuzant. Şi nici tragic nu era. Nu era o bătrână vagaboandă care împinge un tandem gol. Era îmbrăcată în mov şi portocaliu, cu un turban alb încrucişat pe frunte, şi avea o rentă pe care o primea în fiecare lună. Viitorul îi era asigurat. În fiecare miercuri venea aici să mănânce iepure în sos vânătoresc.

— Am avut o aventură înainte de război. Era îndrăgostit nebuneşte de mine. Era un bărbat foarte generos. Blănuri, bijuterii, maşină cu şofer... În '40 a avut viză pentru Portugalia, dar eu n-am vrut să plec cu el, aşa că a rămas. A găsit pivniţa aia de pe Champs-Élysées, unde a trăit patru ani pe întuneric, fără să vadă lumina zilei. Mi-a purtat o ranchiună teribilă când m-am îndrăgostit de Maurice. Lucra la Gestapo şi a fost

împuşcat la eliberarea de sub ocupaţie. Domnul Solomon mi-a purtat pică multă vreme. În fond, n-are pic de recunoştinţă, dacă vrei să ştii. Nu pare, dar e foarte dur. Nu m-a iertat niciodată. Totuşi îmi datora viaţa.

— Cum aşa?

— Nu l-am denunţat. Ştiam că se ascunde într-o pivniţă de pe Champs-Élysées, fiind evreu, nu trebuia să spun decât un cuvânt. Maurice era specializat în vânarea evreilor şi nu trebuia să spun decât un cuvânt. N-am făcut-o. Mai târziu, când ne-am dat explicaţii, i-am amintit asta, i-am spus: domnule Solomon, n-aveţi pic de recunoştinţă, nu v-am denunţat. Asta l-a atins. S-a făcut alb ca varul. Chiar am crezut c-o să facă atac. Dar, dimpotrivă, a început să râdă.

— Râsul e valoarea lui de refugiu.

— Da, chiar a început să râdă. Apoi mi-a arătat cu degetul uşa şi mi-a zis: la revedere, Cora, nu mai vreau să te văd. Iată ce fel de om e. Şi totuşi, ştii bine, cine salva evrei în timpul ocupaţiei?

— Nu ştiu, domnişoară Cora, încă nu eram pe lume la vremea aia, slavă cerului.

— Ei bine, eu am salvat unul. Însă eram absolut nebună după Maurice şi aş fi făcut orice ca să-i fiu pe plac. Dar am tăcut patru ani, ştiam unde se ascundea domnul Solomon şi n-am zis nimic.

— Vă duceaţi să-l vedeţi din când în când?

— Nu. Ştiam că nu-i lipsea nimic. Portăreasa clădirii îi ducea de mâncare şi tot. Trebuie s-o fi plătit bine.

— De ce credeţi asta? Poate că o făcea de drag.

— Atunci, cum se face că şi-a deschis un magazin de tricotaje în strada La Boétie, după război? Cu ce bani?

— Poate că domnul Solomon i-a oferit mai târziu, ca să-i mulţumească.

— Ei bine, mie nu mi-a mulţumit. Singurul lucru pe care l-a făcut pentru mine a fost când am avut probleme, la eliberarea de sub ocupaţie, din cauza lui Maurice. S-a dus la cei din Comitetul artiştilor, când eram pasibilă de epurare, şi le-a zis: „Lăsaţi-o în pace, domnilor. Domnişoara Cora Lamenaire ştia unde am stat ascuns timp de patru ani şi nu m-a denunţat. A salvat un evreu". Apoi a pufnit iar în râs şi a plecat.

Deodată am pufnit şi eu în râs. Îl iubeam mult pe regele Solomon. Dar acum îl iubeam şi mai mult.

Domnişoara Cora îşi ţinea privirea plecată.

— Pe atunci era o mare diferenţă de vârstă între noi. Pe vremea aia, douăzeci de ani diferenţă era mai mult decât azi. Acum are optzeci şi patru, iar eu... Acum e o diferenţă mult mai mică.

— Sunteţi încă mult mai tânără decât el, domnişoară Cora.

— Nu, nu mai e la fel.

A zâmbit, uitându-se la firimiturile de pâine de pe masă.

— Trăieşte singur. N-a iubit niciodată altă femeie în afară de mine. Dar nu mă poate ierta. Îmi poartă pică pentru că l-am părăsit. Însă eu, când mă îndrăgostesc, n-o fac cu jumătate de măsură. Sunt genul de femeie care se dă cu totul, Jeannot.

Numai asta-mi mai lipsea. Dar n-am contrazis-o. Ridicase totuşi privirea spre mine, ca să facă aluzia mai clară.

— La început nu ştiam că Maurice lucra pentru Gestapo. Când iubeşti un om, nu ştii niciodată nimic despre el, Jeannot. Avea un bar la care veneau nemţi, ca peste tot. Nu aveam ochi decât pentru el şi nu vezi niciodată cu adevărat un tip când nu-l vezi decât pe el. Fusese împuşcat de două ori, însă credeam că din pricina unor afaceri la negru. În '43 am aflat că vâna evrei, dar toată lumea vâna evrei atunci, era legal. Însă, şi când am aflat, n-am zis nimic despre domnul Solomon. Cu toate astea, îţi jur c-aş fi făcut orice pentru Maurice.

Patronul a adus desertul.

— Solomon nu poate înţelege, a zis domnişoara Cora. E un om foarte dur. Când iubeşte, nu are milă. De cum a aflat că trăiam în mizerie, mi-a dat imediat o rentă, ca să se răzbune.

Nici desertul nu era rău.

— I-aţi scris că trăiaţi în mizerie?

— Eu? Nu. Am mândria mea. Nu, a aflat din pură întâmplare. Am lucrat ca femeie de serviciu la toaleta restaurantului Grande Brasserie, din strada Puech. Nu-i nici o ruşine. Chiar mă gândeam că un jurnalist avea să mă descopere acolo şi să scrie un articol în *France Dimanche*, ştii, Cora Lamenaire a ajuns femeie de serviciu, şi poate asta mi-ar fi scos iar numele la vedere şi m-ar fi relansat, cine ştie.

M-am uitat repede la ea, dar nu, nu glumea deloc.

— Am lucrat acolo trei ani şi nimeni nu m-a remarcat. Apoi, într-o seară, stăteam în faţa farfurioarei mele cu mărunţiş, când îl văd pe domnul Solomon că coboară treptele şi se duce la toaletă. A trecut pe lângă mine fără să mă vadă, toţi sunt mereu grăbiţi. Am crezut că mor. Nu-l mai văzusem de douăzeci şi cinci de ani, dar nu se schimbase. Încărunţise complet şi purta barbişon, dar era acelaşi bărbat. Unii rămân neschimbaţi cu toate că îmbătrânesc. Şi avea aceeaşi privire întunecată, cu licăriri. A trecut fără să mă vadă, foarte elegant, cu pălărie, mănuşi, baston, costum în carouri. Ştiam că se retrăsese din afacerea cu pantaloni şi începuse SOS-ul, atât de singur era. Mă gândisem să-l sun de o mie de ori, dar am mândria mea şi nu-i puteam ierta nerecunoştinţa, când l-am salvat de Gestapo. Nu-ţi poţi imagina cât m-a impresionat să-l văd. El era tot regele Solomon, iar eu, Cora Lamenaire, ajunsesem femeie de serviciu. Nu zic asta pentru femeile de serviciu în general, nu există meserie murdară, dar eu am fost cineva, am cunoscut atenţia publicului, aşa că... Înţelegi?

— Înţeleg, domnişoară Cora.

— Îţi poţi imagina cum mă simţeam în timp ce regele Solomon făcea pipi alături. Nu ştiam dacă trebuia să mă ascund sau altceva. Dar nu avea de ce să-mi fie ruşine. Mi-am refăcut repede machiajul. Îţi spun sincer, am simţit că-mi renaşte speranţa. Aveam abia cincizeci şi patru de ani, încă mă ţineam bine, iar el avea pe puţin şaptezeci şi patru. Era şansa mea, ce mai. Ne puteam reface viaţa împreună. Bine, ai înţeles, am fost întotdeauna romanţioasă, iar asta mi-a revenit imediat. Puteam s-o luăm de la început, puteam să salvăm totul, o viaţă în doi, undeva în Nisa. Aşa că m-am făcut frumoasă. Mă ridicasem şi-l aşteptam. Domnul Solomon a ieşit din toaletă şi m-a văzut. S-a oprit atât de şocat, încât am crezut că o să cadă. A strâns bastonul pe care-l ţinea în mână, împreună cu mănuşile. Întotdeauna a fost foarte elegant, din cap până-n picioare. A rămas acolo privindu-mă, fără să poată vorbi. Şi atunci i-am dat o adevărată lovitură, dar cu zâmbetul pe buze. M-am aşezat pe scaun şi am împins spre el farfurioara cu monede de un franc. Atunci l-am văzut tremurând. Îţi jur, l-am văzut tremurând de parcă-l zguduia pământul. S-a făcut pământiu la faţă şi a tunat – ştii ce voce are... „Ce? Dumneata? Aici! Nu! O, Dumnezeule!" Iar apoi vocea i s-a stins într-un murmur. „Cora? Dumneata eşti? Femeie de serviciu! Nu cred, visez!" Apoi l-au lăsat picioarele şi s-a aşezat pe trepte. Eu stăteam acolo şi zâmbeam, cu mâinile pe genunchi. Triumfam. A scos batista şi şi-a şters fruntea, cu mâna tremurândă. „Domnule Solomon", i-am zis, „nu e un vis, vă asigur că nu-i nici măcar opusul!" Eram foarte calmă, ba chiar am zdrăngănit monedele de un franc pe farfurioară. A repetat de câteva ori. „Femeie de serviciu! Dumneata! Cora Lamenaire!" Iar apoi, n-o să mă crezi, i s-a prelins o lacrimă pe obraz. O lacrimă, una singură, dar ştii tu cum sunt ei...

Am zis:

— Da, nu le lasă uşor să curgă...

— Apoi s-a ridicat, m-a prins de încheietură şi m-a tras după el în timp ce urca scările. Ne-am aşezat la o masă din colţ şi am vorbit. Nu, nu-i adevărat, n-am vorbit, el nu reuşea să scoată un cuvânt, iar eu nu aveam nimic de adăugat. A băut apă şi şi-a revenit. Mi-a cumpărat un apartament şi mi-a dat o rentă frumoasă. Cât despre restul...

Şi-a făcut iar de lucru cu firimiturile de pe masă.

I-am strigat patronului două cafele la doi franci, ca pe vremea când eram chelner la Bel-Air.

— Cât despre restul, domnişoară Cora...

Cât despre restul, regele Solomon se gândise la mine. Şi nici măcar nu ştiam dacă era gestul august al ironicului sau dacă era tandreţe, prietenie şi poate chiar ceva mai mult în acest zâmbet. Habar n-am. Tot ce ştiam era că stăteam în zâmbetul regelui Solomon.

— M-am dus să-l văd de două-trei ori. M-a chemat în vizită.

— La centrală?

— Da, acolo unde primesc apelurile. Câteodată se aşază şi răspunde chiar el. Primesc tot timpul apeluri de la oameni care trăiesc în mizerie şi care n-au pe nimeni, iar dacă vrei să ştii părerea mea, are nevoie de apelurile astea pe care le primeşte, aşa se simte mai puţin singur. Şi n-a putut niciodată să mă uite. Dacă m-ar fi uitat, n-ar fi atât de impardonabil, după mai bine de treizeci şi cinci de ani. Dar la el e ranchiună. În fiecare an îmi trimite flori de ziua mea, ca să sublinieze.

— Un adevărat nemernic, ce mai.

— Nu, nu-i rău. Dar e dur cu el însuşi.

— Poate că se preface, domnişoară Cora. E un bărbat care se îmbracă după ultima modă, cum aţi observat. Stoicismul

i-o cere. Ştiţi, stoicismul e când nu mai vrem să suferim. Nu mai vrem să credem, nu mai vrem să iubim, nu mai vrem să ne ataşăm. Îi e teamă să nu vă piardă. La vârsta lui, se teme să se ataşeze. Stoicii erau oameni care încercau să trăiască mai presus de mijloacele lor.

Domnişoara Cora îşi bea cafeaua cu tristeţe.

— Stoicii sunt oameni care încearcă să se abţină.

— Ei bine, domnul Solomon nu face bine că se abţine. La ce bun să-ţi petreci toată viaţa trăind dacă nu poţi profita de viaţă la sfârşit? Am fi putut călători amândoi. Nu ştiu ce încearcă să demonstreze. Ai văzut ce şi-a pus pe perete, deasupra biroului?

— N-am observat.

— Şi-a pus fotografia lui de Gaulle din ziar, cu ce-a zis el despre evrei: „Popor de elită, sigur de el şi dominator". A decupat imaginea asta cu de Gaulle şi a înrămat-o.

— E normal să ai fotografia lui de Gaulle când eşti patriot.

Am râs cu poftă. N-am putut să mă abţin, era latura mea cinefilă. Gluma.

A părut puţin dezorientată şi apoi mi-a mângâiat mâna pe masă, de parcă eram cam prostuţ, dar nu-i nimic, mama te iubeşte oricum.

— Jeannot, doar n-o să vorbim toată seara despre regele Solomon. E un bătrân puţin ciudat şi foarte nefericit. Mi-a zis chiar el că noaptea se scoală ca să preia apeluri. Îşi petrece trei sau patru ore în fiecare noapte ascultând nenorocirile celorlalţi. Întotdeauna noaptea eşti nenorocit. Iar eu, care aş putea să-l ajut, sunt în tot acest timp în celălalt capăt al Parisului. Tu înţelegi?

— Cred că nu vrea să fie iar cu dumneavoastră pentru că-i e frică să nu vă piardă. Zilele trecute n-a vrut nici măcar

un câine să cumpere din același motiv. Așa vrea stoicismul. Ar trebui să căutați în dicționar. Stoicismul e când ne este așa de teamă să pierdem totul, că pierdem totul dinadins, ca să nu ne mai fie frică. Asta se numește angoasă, domnișoară Cora, mai cunoscută drept spaimă.

Ea mă privea cu atenție.

— Ai un fel ciudat de-a te exprima, Jeannot. De parcă zici întotdeauna altceva decât zici.

— Nu știu. Sunt cinefil, domnișoară Cora. La cinema stai pe întuneric și râzi de te spargi și e cel mai bun lucru pe care-l poți face pe întuneric. E foarte greu pentru domnul Solomon să se atașeze iar, în ultimul moment, de o femeie așa de tânără față de el. E ca în *Îngerul albastru* al domnului Josef von Sternberg, cu Marlene Dietrich, când bătrânul profesor își pierde capul după o cântăreață mult mai tânără decât el. Ați văzut *Îngerul albastru*, domnișoară Cora?

I-a plăcut asta.

— Da, sigur.

— Iată. Atunci înțelegeți că și domnul Solomon l-a văzut și îi e teamă.

— Nu am vârsta lui Marlene în film, Jeannot. Aș putea să-l fac fericit.

— Tocmai asta nu vrea, mai presus de orice, domnișoară Cora. Dumnezeule, doar v-am explicat. Când ești fericit, viața ta capătă importanță, iar atunci ți-e și mai frică să nu mori.

Domnișoara Cora avea un mic tic. Își umezea degetul, îl lipea de firimiturile de pâine de pe masă și le punea pe limbă. Asta ca să nu mănânce pâine, care îngrașă.

— Dacă înțeleg bine, Jeannot, te-ai cuplat cu mine pentru că nu pot să dau importanță vieții? În felul ăsta ești liniștit?

Iată! Așa-i întotdeauna în dragoste, le dai un deget și ele vor toată mâna.

— Aş avea multe de spus, domnişoară Cora.

— Spune-le. Te invit.

N-o puteam face să înţeleagă că era o poveste de dragoste, dar că ea nu avea nici o legătură cu asta. M-am abţinut o clipă, însă ea era acolo, în faţa mea, cu zâmbetul şi ochii cufundaţi în nenorocire.

Puteam să-i spun, domnişoară Cora, vă iubesc şi pe dumneavoastră cum iubesc toate speciile ameninţate, dar era prea mult pentru ea. Dacă simţea că pescăruşul şi puiul de focă aveau vreo treabă aici, n-ar fi fost fericită. Cel mai bun lucru pe care-l puteam face era să-i amintesc anumite lucruri. I-am strigat:

— N-o să mă scoţi din minţi, nu?

S-a speriat imediat. Acum înţelegea. Fata supusă. Aşa erau numite în poezia ei.

— Dacă-mi dai bani din când în când, ăsta nu-i un motiv să-ncepi să-mi scoţi ochii!

S-a luminat şi şi-a pus mâna pe a mea.

— Scuză-mă, Jeannot.

— Nu-i nimic.

A râs scurt.

— E prima dată când mă tutuieşti... Of.

Patronul a venit să ne aducă nişte calvados din partea casei. Domnişoara Cora îşi păstra mâna pe a mea, mai mult pentru patron decât din alt motiv. Mă privea în adâncul ochilor şi tăcea, pentru mai multă expresivitate. O vedeai foarte bine dintr-o parte, aşa cum era la douăzeci de ani, cu un zâmbet drăguţ şi poznaş, cu bretonul până la mijlocul frunţii. Se obişnuise să fie tânără, drăguţă, populară şi iubită şi asta îi rămăsese. Apoi s-a admirat în oglinjoara pe care-o avea în poşetă. Şi-a scos rujul şi s-a mai dat puţin pe buze.

— Vreţi să vorbesc cu domnul Solomon?

— A, nu, nici vorbă! Cum aş părea? Cu atât mai rău pentru el.

Îmi făcea plăcere s-o privesc pe domnişoara Cora. Rochia avea mâneci lungi până la brăţări. Poşeta era nouă, din piele de crocodil. Avea o curea portocalie cu buline verzi.

— Domnişoară Cora, aş vrea să mă lăsaţi să vorbesc cu el. Nu trebuie să-i purtaţi pică pentru că a rămas patru ani în pivniţa aia fără să vină să vă vadă. Era periculos. Are nevoie de dumneavoastră. Ca să zic tot adevărul, mi-a vorbit despre dumneavoastră zilele trecute.

— Nu!

— Sigur, nu mi-a zis că nu mai poate trăi fără dumneavoastră. Are demnitatea lui. Dar mă-ntreabă mereu ce mai faceţi. Iar când vă rosteşte numele, i se luminează chipul. Staţi liniştită, n-o să-i promit nimic. Cel mai rău lucru care se poate întâmpla în asemenea cazuri e mila. Nu vreau să-l fac să creadă că vă e milă de el.

— A, nu, în nici un caz! a strigat domnişoara Cora. Are un orgoliu!

— Trebuie să-i menajăm virilitatea. Cu permisiunea dumneavoastră, o să-l fac să-şi imagineze contrariul. O să-l fac să creadă că aveţi nevoie de el.

— A, nu, Jeannot, în cazul ăsta...

— Staţi aşa, domnişoară Cora. Simţiţi ceva pentru el sau ce naiba?

M-a privit atentă o clipă.

— Nu-nţeleg unde vrei să ajungi, Jeannot... Vrei să scapi de mine?

— Bun, atunci nu mai vorbim.

— Nu te supăra...

— Nu mă supăr.

— Dacă te-ai săturat de mine...

Aproape că începea să plângă, când eu încercam s-o salvez, proasta. Nu voiam să scap de ea, n-am putut niciodată să scap de nimeni. Am mai şoptit:

— Domnişoară Cora, domnişoară Cora!

Şi i-am luat mâna, pentru că e un gest a cărui nevoie se simte întotdeauna.

Am cerut nota de plată şi patronul mi-a zis că fusese deja achitată. Domnişoara Cora s-a dus la bucătărie să-şi ia rămas-bun şi am rămas o clipă cu el, să schimbăm amabilităţi.

— Ei, da. A fost cineva domnişoara Cora. Şi dumneavoastră de mult...

— Nu, nu tocmai, înainte lucram la Rungis.

— Sunteţi prea tânăr ca să ştiţi asta, dar Cora Lamenaire era un nume... Numai că niciodată n-a ascultat decât de inima ei. E o femeie pentru care doar viaţa sentimentală contează...

M-am dus la toaletă, era mai bine. Când am urcat, domnişoara Cora mă aştepta. M-a luat de braţ şi am ieşit.

— E drăguţ patronul, nu?

— Formidabil.

— Trec să-l văd din când în când. Îi face plăcere. A fost îndrăgostit nebuneşte de mine, n-o să-ţi vină să crezi!

— A, da?

— N-o să-ţi vină să crezi. Mă urmărea peste tot. Făceam multe turnee în provincie şi de fiecare dată era acolo.

— Păi, participa la Turul Franţei, din câte-am înţeles.

— Eşti amuzant. Nu, serios, chiar mă urmărea peste tot. A vrut să mă ia de soţie. Aşa că vin să-l văd din când în când. Îmi face douăzeci la sută reducere.

— Când ai iubit pe cineva, rămâne întotdeauna ceva.

— Şi totuşi a fost acum aproape patruzeci de ani.

— Rămâne întotdeauna ceva, domnişoară Cora. La fel şi cu domnul Solomon, care n-a putut niciodată să vă uite.

Şi-a luat un aer oarecum dur.

— A, iar el! Un adevărat catâr. N-am văzut niciodată un bărbat mai încăpăţânat.

— Ca să trăieşti patru ani într-o pivniţă, trebuie să fii încăpăţânat. Evreii sunt oameni atât de încăpăţânaţi, încât din cauza asta sunt încă aici.

— Evrei sau nu, bărbaţii sunt toţi la fel, Jeannot. Numai femeile ştiu să iubească. La bărbaţi e vanitate masculină înainte de toate. Câteodată mă gândesc la el şi mi se face milă. Să trăiască singur ca un lup bătrân, cu ce seamănă asta?

— A, da, evident.

— La vârsta lui are nevoie de-o femeie care să se ocupe de el. Cineva care să-i gătească, să ţină casa, să-l scutească de toate grijile. Şi nu de-o străină, ci de cineva care-l cunoaşte bine, pentru că trebuie să înţeleagă că la optzeci şi patru de ani nu te mai poţi ataşa de-o femeie pe care n-o cunoşti. Nu mai aveţi timp să vă cunoaşteţi, să vă obişnuiţi unul cu celălalt. O să moară singur într-un colţ. Asta-i viaţă?

— Bineînţeles că nu, domnişoară Cora.

— N-o să mă crezi, dar mi se întâmplă să nu pot dormi noaptea, atât de mult mă gândesc la domnul Solomon singur în bătrâneţea lui. Sunt prea sufletistă, asta e.

— Asta e.

— Uite, eu sunt foarte bine cum sunt. Nu am de ce să mă plâng. Am apartamentul meu, tot confortul. Dar nu sunt egoistă. Chiar dacă trebuie să-mi pierd liniştea, aş accepta să mă ocup de el, dacă mi-ar cere asta. Nu avem dreptul să trăim doar pentru noi. Uneori, când rămân în apartament fără să văd pe nimeni, mă simt cumplit de inutilă. Ăsta-i egoism. Mi se întâmplă chiar să mă trezesc plângând, aşezată la masă,

atât mi-e de ruşine că stau acolo şi mă ocup doar de mine şi de nimeni altcineva.

— Aţi putea să lucraţi ca voluntară la SOS, domnişoară Cora.

— El n-ar accepta asta, ce crezi. E în apartamentul lui şi ar crede că îi fac avansuri şi că încerc să-l recâştig. Ca să-ţi spun tot adevărul, sunam deseori la SOS cu speranţa să dau peste el, dar întotdeauna răspundeţi voi, tinerii. Am dat peste el o singură dată. Am rămas fără glas de emoţie şi am închis...

Am râs amândoi.

— Domnul Solomon are o voce foarte frumoasă la telefon.

Vocea e un lucru important la telefon.

— Se pare că strânge cărţi poştale, timbre şi fotografii cu oameni pe care nici măcar nu i-a cunoscut. Nu ştiu dacă a păstrat vreo fotografie de-a mea. Pe vremuri avea o grămadă. Mă decupa chiar şi din ziare şi-mi lipea imaginile într-un album. O dată am avut dreptul la o pagină întreagă în revista *Pour Vous*. A cumpărat o sută de numere. Probabil că acum le-a aruncat pe toate. N-am văzut niciodată un om atât de ranchiunos. Evident, era nebun după mine, aşa că a trebuit să distrugă toate amintirile ca să nu-şi aducă aminte. Ştii, când ne-am văzut ultima dată şi mi-a dat adresa pivniţei unde stătea ascuns, ca să mă duc să-l văd, îmi ţinea mâna într-a lui şi tot ce putea spune era Cora, Cora, Cora. Am făcut o prostie, ar fi trebuit să mă duc să-l văd, dar ce vrei, când l-am întâlnit pe Maurice, a fost dragoste la prima vedere, mi-am pierdut capul. Nu sunt genul care face calcule şi se gândeşte la viitor. Dacă aş fi fost şmecheră, m-aş fi dus să-l văd de două-trei ori, doar pentru eventualitatea că germanii pierdeau războiul. Dar nu e genul meu. Era vremea când aveam cel mai mare succes, cântam peste tot, eram foarte căutată. Dar numai Maurice conta, nimeni altcineva. Într-o zi, un chelner a venit

să-mi spună ar trebui să fiţi atentă, domnişoară Cora, Maurice e un om foarte periculos. O să aveţi probleme mai târziu. A fost tot ce mi-a spus, iar apoi a avut probleme, l-a luat Gestapoul. M-am informat puţin şi atunci am aflat că Maurice lucra pentru Gestapo. Dar deja era prea târziu, îl iubeam. Lumea nu înţelege niciodată că poţi iubi pe cineva care nu te merită. Nici eu nu înţeleg acum cum am putut să-l iubesc. Doar că în dragoste nu-i nimic de înţeles, asta e, nu te poţi împotrivi. Nu-i un lucru în care să-ţi poţi face socotelile. E cea mai mare prostie pe care am făcut-o în viaţa mea, dar n-am fost niciodată bună la socoteli. Trăiam de parcă totul era un cântec. Şi în plus, când eşti tânăr, nu-ţi imaginezi niciodată că într-o zi o să fii bătrân. E ceva prea îndepărtat, îţi depăşeşte imaginaţia. O dată am trecut pe Champs-Élysées, pe lângă clădirea în care stătea domnul Solomon ascuns în pivniţă, şi am avut remuşcări. Îmi amintesc foarte bine, am traversat imediat strada. Dacă mi-ai fi spus atunci că o să ajung la şaizeci şi cinci de ani, iar domnul Solomon, la optzeci şi patru, ţi-aş fi râs în nas. Evident, aş fi putut să merg să-l văd noaptea, să-i duc şampanie, pate, să-l întreb ce mai face şi cum stă cu moralul. M-am gândit la asta. Dar ştii ce? Cred că abia acum îl iubesc cu adevărat. Înainte de război, mă umplea de cadouri, era încă tânăr, mă flata, îmi plăcea să ies cu el în diverse locuri, însă nu erau sentimente adevărate. Deci înţelegi că, atunci când l-am întâlnit pe Maurice şi când au fost sentimente adevărate, nebunie, pasiune, ce mai, domnul Solomon parcă nici nu existase. Avusesem şi alţi amanţi, ştii. Eram puţin nebună de felul meu în tinereţe. Îmi aduc aminte că, în timpul ocupaţiei, cel mai mult mă deranja, când nu mă duceam să-l vizitez în pivniţă, faptul că era evreu. Nicidecum din cauză că era evreu, îţi dai seama. Îmi era totuna. La fel şi cu Maurice, îmi era totuna că ţinea cu naziştii. Un bărbat

e un bărbat, îl iubeşti sau nu-l iubeşti. Eram prea tânără, n-am ştiut să-l apreciez pe domnul Solomon la adevărata valoare. E nevoie de maturitate. Dar e prea târziu. Asta-i partea proastă cu maturitatea: vine întotdeauna prea târziu. Şi vrei să-ţi spun ceva? Domnul Solomon încă nu e matur. Altfel mi-ar fi cerut de mult să trăiesc cu el. E cât se poate de bătrân, încă are pasiuni, intensităţi, furii. N-a ştiut să se înmoaie. Pentru că, în sfârşit, nu există nici o îndoială, încă mă iubeşte şi pasiunea îl face aşa de ranchiunos. Dacă nu m-ar iubi ca înainte şi dacă n-ar fi pasiune, mi-ar fi cerut de multă vreme să mă duc să trăiesc cu el, am fi avut o înţelegere. Asta ar fi maturitate şi bun-simţ din partea lui. Dar nu, nu, e pasiune, ranchiună, furie. Îi cunoşti bine privirea: arde pe dinăuntru.

Am zis:

— *Din ochii tineri vezi strălucind văpăi, dar în ochii bătrâneţii zăreşti întruna soare.*

A părut mirată.

— Ce tot spui acolo?

— Domnul Solomon a găsit asta la Victor Hugo.

— În orice caz, e un pătimaş. N-a ştiut să se reconvertească. Mi-am spus multă vreme că n-o să reuşească să facă pe durul până la capăt, că o să se înmoaie şi el şi că într-o bună zi o să sune la uşă, eu o să deschid şi acolo, pe palier, o să fie domnul Solomon cu un buchet mare de liliac în mână şi o să-mi spună Cora, totul e dat uitării, vino să trăieşti cu mine, totul e şters cu buretele în afară de faptul că te iubesc...

M-am uitat cu coada ochiului la domnişoara Cora şi am văzut că nu era acolo, că zâmbea ca prin vis. Avea o înfăţişare de copilă în întuneric, cu bretonul drept pe frunte şi zâmbetul naiv plin de încredere în viitor.

A oftat.

— Dar nu. E de neiertat. Vezi, dacă m-ar iubi mai puţin, toate s-ar fi aranjat de multă vreme. Dacă n-ar fi pasiune, ar fi mult mai puţin pretenţios. Are o inimă care n-a ştiut să îmbătrânească şi asta-l face impardonabil. Nu poate să mă ierte, de parcă ar avea douăzeci de ani şi încă aceeaşi violenţă a sentimentelor, aşa că mai bine să crăpi decât să ierţi. Nu ştie să îmbătrânească. Nu face decât să se asprească de jur împrejur, la exterior, ca strejarii bătrâni, dar la interior spiritul e încă tânăr, clocoteşte, se revoltă, vrea să rupă totul. Aşa că trăieşte mai departe înconjurat de fotografiile şi afişele mele, pe care probabil le ţine într-un cufăr sub cheie şi pe care le scoate noaptea ca să le privească. Dac-aş fi un pic mai târfă, i-aş face o farsă, i-aş spune: domnule Solomon, ştiu că nu vă gândiţi niciodată la mine, dar eu mă gândesc tot timpul la dumneavoastră, am nevoie de dumneavoastră, şi aş începe să plâng, dacă aş fi cu adevărat târfă, m-aş arunca la picioarele lui, iar uneori cred că asta aşteaptă, nemernicul, şi mă-ntreb dacă n-o s-o fac într-o zi, câteodată nu trebuie să eziţi să-ţi uiţi mândria, dacă e să ajuţi pe cineva să trăiască. Tu ce crezi?

Am tras aer în piept, aveam nevoie.

— Ce-i drept, sunteţi cam dură cu el, domnişoară Cora. Trebuie să ştiţi să iertaţi.

— Dar îţi dai seama că de treizeci şi cinci de ani mă tratează cu tăcere!

— E puţin şi vina dumneavoastră. Nu ştie că aţi început să-l iubiţi cu adevărat. Nu i-aţi spus asta. Sunt sigur că azi, dacă s-ar întoarce nemţii, iar el s-ar trezi înapoi în pivniţa lui...

— Aş merge cu el.

— Trebuie să i-o spuneţi.

— Asta l-ar face să râdă. Ştii cum e el. Are un râs de parcă măturătotul în cale şi suntem toţi nişte fetuşi de paie înăuntrul

lui. Câteodată ai zice că râsul e tot ce-i rămâne. E îngrozitor să nu poţi ajuta un om atât de nefericit.

— Când aţi înţeles pentru prima dată că-l iubiţi cu adevărat?

— N-aş putea să spun. S-a întâmplat puţin câte puţin, tot mai mult cu fiecare an. Şi-apoi, a fost totuşi foarte amabil când m-a salvat de la a fi femeie de serviciu şi mi-a oferit tot confortul şi o rentă. Nu mai puteam să-i port pică. S-a întâmplat treptat. Nu mai era nebunie şi pasiune, cum a fost cu Maurice, mă schimbasem, nu mai erau rătăciri. Am început să mă gândesc la el din ce în ce mai des. Şi lucrul ăsta a luat proporţii, ce mai.

Ne-am despărţit în faţa uşii. Nu mi-a cerut să intru. Dar am rămas o vreme pe palier. Am aprins lumina de trei ori. A doua oară, când am aprins-o iar, am văzut că plângea. Încă nu mai văzusem atâta tandreţe în ochii unei femei care ar fi putut să-mi fie bunică. M-a mângâiat pe obraz şi plângea, dar în linişte, fără zgomot. Din fericire s-a stins iar becul. Am mai zis doar:

— Domnişoară Cora, domnişoară Cora, şi am coborât scările în goană.

Şi mie îmi venea să plâng. Dar nu de milă. Ci din dragoste. Nu era dragoste doar pentru domnişoara Cora, nu, era mult mai mult. La naiba, habar n-am ce era.

XXXI

N-am vrut să alerg direct la Aline, era prea patetic. Nu voiam nici să mă întorc în strada Neuve, le spusesem prietenilor că locuiam cu Aline şi ar fi râs dacă mă vedeau venind în toiul nopţii, ca şi cum ea m-ar fi scos afară, n-aveam de ce să le dau explicaţii. Eram voluntar de atâta vreme şi, dacă nu reuşeam să mă opresc acum, când aveam pe cineva, nu mă mai opream niciodată, aş fi rămas mereu la alţii, aş fi sfârşit undeva la maimuţele pe cale de dispariţie sau la balene sau poate şi mai departe, unde nu mai e nimeni de salvat. Aline o spusese în glumă, dar uneori când glumeşti ai cea mai mare dreptate, şi domnişoara Cora, regele Solomon şi toţi bătrâneii care merg cu paşi mici, la mine asta e ceva ecologic. Probabil că Chuck nu se înşală când zice că sensibilitatea mea are nebunia grandorii. E un film la cinematecă despre asta, *Aventurile lui Robin Hood*, cu Errol Flynn care lua de la tineri şi le dădea bătrânilor sau care lua de la bogaţi şi le dădea săracilor, e acelaşi lucru. Cred că nu doar bătrâna vagaboandă, ci toată lumea împinge un tandem gol. Am mers puţin cu pumnii strânşi în buzunare şi-mi imaginam ceva, cum evadam din zona de maximă securitate, ca Mesrine. Eram într-o stare pe care Chuck o numeşte cele două surse ale moralei şi religiei, adică una de angoasă. Cel mai nasol lucru la Chuck e felul lui de-a te cunoaşte ca pe propriile buzunare, ridicând din umeri, făcând un gest de lehamite cu mâna şi şoptind „e tipic". Mă scoate din minţi nemernicul ăsta, cu toată ştiinţa

lui. E ceea ce se cheamă o enciclopedie vie. *Enciclopedie vie: persoană care deţine cunoştinţe extrem de vaste în toate domeniile.* Am căutat pentru că aşa mă simt uneori, o persoană care deţine cunoştinţe extrem de vaste în toate domeniile. Nu e greu, vine de la sine. Ca să devii o enciclopedie vie, ajunge să fii un autodidact al angoasei, care este suma tuturor cunoştinţelor. M-am gândit să merg să-l trezesc pe Chuck şi să-i trag o bătaie zdravănă, pentru că măcar asta ar fi fost ceva ce el n-ar fi înţeles. Deschid uşa, aprind lumina, el doarme ca un prunc, mă duc la el, îl scol, îi trag două palme, el se miră, ţipă: ce ai, ce te-apucă, ce ţi-am făcut? Iar eu râd şi-i zic: na, poftim, încearcă să-nţelegi, şi plec fluierând, cu mâinile în buzunare. A încasat-o fără să ştie de ce, e complet aiurit, întreabă, apostrofează, încearcă să-nţeleagă şi iată o enciclopedie vie, *suma tuturor cunoştinţelor.* M-a liniştit simplul gând.

M-am dus în Montmartre, la Maupou, o braserie deschisă toată noaptea, şi am rămas acolo o vreme, cu o bere în faţă. La o masă erau trei târfe, dintre care una creolă, iar eu m-am aşezat alături, ca un băieţel care se simte întotdeauna mai bine când e şi mama de faţă. Nu zic asta ca s-o insult pe mama, care nu era deloc târfă şi care alegea. Dar mi se pare că târfele sunt materne, pentru că nu lipsesc niciodată de la consolările bisericeşti. Am vorbit puţin, dar nu prea aveam ce să le spun. Chuck are dreptate când susţine că fascismul era bun pentru că puteai să fii împotriva lui. Era o chestie sociologică nemaipomenită, care-ţi permitea să cunoşti duşmanul. Când nu ai inamici valabili, ajungi să te baricadezi într-o fermă şi să tragi în oricine. Am citit cărţi despre rezistenţă şi m-am întrebat întotdeauna ce-or fi făcut cei din rezistenţă după aceea şi împotriva a ce au trăit de-atunci. Lucrurile devin dificile când nu mai poţi fi antifascist. Găseşti

înlocuitori, dar nu-i niciodată la fel de valabil. În Italia, l-au omorât chiar pe Aldo Moro, atât de tare au nevoie de înlocuitori. Când Chuck mi-a aruncat o dată în față că la mine e ceva liric și că sunt din genul behăitor, fiindcă nu putem face nimic mai bun fără talent, și că bătrânețea și mortalitatea sunt din secolul al XIX-lea, ca Victor Hugo și Lamartine, că eram înapoiat din pricina inculturii, că la mine erau elegii, eram elegiac, am așteptat să iasă, ca să nu par chiar așa, și apoi am căutat, nu știi niciodată, poate că găseam o explicație pentru angoasa regelui Solomon, de care m-am molipsit vizitându-l. Am găsit *elegie: poem liric ce exprimă o plângere dureroasă, sentimente melancolice*, iar pentru *elegiac* am găsit: *care este în tonul melancolic, tandru al elegiei*. Mă gândeam la asta în fața halbei de bere și mi-a prins bine, ca de fiecare dată când îmi găsesc referințe. Creola de lângă mine își petrecuse vacanța în Martinica și asta m-a interesat, era departe. Îți făcea bine s-o asculți când zicea „departe de tot", era încurajator să știi că există așa ceva, departe de tot. Sunt chiar expresii care au prevăzut asta: *pierdut fără urmă* și *unde-a-nțărcat mutu' iapa*. I-am spus fetei, care se numea Mauricette:

— Trebuie să fie un loc liniștit, nu?

— Da, încă mai există astfel de colțuri. Trebuie să le știi.

— La Paris nu ești niciodată liniștit, din cauza marilor metropole, a zis prietena ei.

— E raiul pe pământ, a adăugat Mauricette. Merită să te duci.

Atunci am luat imediat hotărârea. Aveam s-o trezesc pe Aline și să plecăm amândoi. Am fi putut să luăm un împrumut de la domnul Solomon și să deschidem o librărie acolo. Te simți întotdeauna ușurat când iei o decizie, iar aceea chiar mi-a făcut bine. L-am chemat pe chelner.

— Plătesc eu.

Fetele mi-au mulţumit, avuseserăm o discuţie plăcută. Am ieşit, era aproape patru dimineaţa, dar o librărie sub soarele Antilelor e un motiv bun să trezeşti pe cineva, asta nu-i angoasă. Încă mai există astfel de colţuri, dar trebuie să le ştii, vorba lui Mauricette. Pe malul Mării Caraibilor, care e întotdeauna de un albastru garantat. Există şi rechini, dar nu sunt ameninţaţi. Restul lumii trebuie să fie mai departe acolo decât altundeva. Aline şi cu mine am putea chiar avea copii negri. M-am aşezat pe trotuar şi am pufnit în râs. Negrii sunt mai puţin angoasaţi decât albii pentru că sunt mai puţin civilizaţi, se ştie. Eu am avut parte de prea multă civilizaţie. Am râs ca prostul. M-am amuzat aşa o jumătate de oră tot aruncându-mi tarte cu frişcă în faţă, ca să mă descotorosesc de suma tuturor cunoştinţelor, iar când am sunat la uşa lui Aline, nu se mai vedea asta, îmi recăpătasem moaca obişnuită, de mieluşel nevinovat.

XXXII

Când Aline mi-a deschis, adormită, am trecut pe lângă ea şi m-am aruncat pe pat, ca la mine acasă. A intrat încet, m-a privit, cu braţele încrucişate, şi mi-am dat seama imediat că nu avea rost să mă ascund de ea, aşa că mi-am pierdut expresia, mi-a căzut de pe faţă. Eram gol. S-a aşezat pe marginea patului şi era într-adevăr ciudat la o femeie aşa de tânără şi care nu avea copii. Ţi-ai imagina că era pentru că mi-am pierdut mama foarte devreme, dar explicaţia e prêt-à-porter-ul, având în vedere că trecuseră deja câteva milioane de ani, sau probabil că maimuţele din care ne tragem ne lipsesc, ca paternitate. Aline era tânără şi drăguţă şi-mi făcea bine să fiu o dată cu cineva care nu avea nevoie de mine. Fără SOS, fără strigăte de ajutor, şi tocmai de asta aveam cel mai mult nevoie. Nu ştiu cum e în Martinica, atunci când cunoşti acele colţuri, dar n-o să mă duc să văd, e mai bine să crezi că există. Ce facem când nu mai suportăm condiţia noastră umană? Ne dezumanizăm. Ne înrolăm în Brigăzile Roşii şi ajungem puţin câte puţin la insensibilitate. În opinia lui Chuck, asta e transcendenţă. Ca Charlie Chaplin, în *Puştiul*, care a găsit un bebeluş şi deschide o gură de canal, întrebându-se dacă n-o să se cureţe de tot.

— Aline...

— Încearcă s ă dormi.

— Eşti o nemernică fără inimă.

— Asta-i viaţa.

— M-am gândit că am putea pleca amândoi în Antile. E un loc periferic. Ce vrea să-nsemne, de fapt, periferic?

— Zone îndepărtate de centru.

— Întocmai. E un loc periferic.

— Există televizor.

— Nu suntem obligaţi să ne uităm. Aş putea împrumuta bani şi am putea merge să trăim acolo. Să ne curăţăm.

— Mi se pare complicat.

— Nimic nu-i complicat când eşti motivat. Uită-te la Mesrine, care a evadat din zona de maximă securitate.

— Avea complicităţi.

— Tu şi cu mine suntem de-ajuns pentru o complicitate. Ar trebui să-ţi laşi părul să crească mai mult. Ca să fie şi mai mult din tine.

— Se măsoară în centimetri?

— Nu, dar nu-i niciodată destul. Ştii ce înseamnă elegiac?

— Da.

— Care e melancolic şi tandru. Am un prieten care susţine că studenţii din Brigăzile Roşii l-au omorât pe Moro ca să se desensibilizeze. Înţelegi?

— Nu.

— Ca să se desensibilizeze. Ca să ajungă acolo unde nu mai simţi nimic. Stoicismul.

— Aşa, şi?

— Eu nu-s un ratat.

A râs.

— Pentru că nu eşti destul de literar. N-ai teorie. Sau, dacă preferi, ca să vorbesc ca tine... nu eşti destul de teoretic ca să ajungi acolo. Trebuie să meditezi mult. E nevoie de un sistem. Unde te-ai oprit?

— Într-o braserie din Pigalle.

— Unde te-ai oprit cu studiile?

— Sunt autodidact. Aşa ajungi o enciclopedie vie. Mai devreme eram cu domnişoara Cora. E atât de singură, pierdută şi disperată, că-mi venea s-o strâng de gât. Înţelegi?

— Oarecum.

— Apoi mi-am dat seama că-i vina mea, nu a ei. Ea nu ştie că e bătrână, pierdută şi nefericită. E dependenţa. Viaţa, ca drog, se aşază puţin acolo. După cum spune ea, are micul ei confort. Aşa că aş vrea să ştiu: ce are viaţa? Ce are de-ţi permite să înghiţi totul şi să mai ceri? Ştii tu: inspiră, expiră, de parcă ar fi de-ajuns?

— Hai la culcare, Pierrot.

— Mă cheamă Jean, la naiba. Sari calul.

— Dezbracă-te, Pierrot fantezist. Hai să faci nani. Hai să faci nani în braţele mamei tale, puiuţule.

— Eşti o nemernică fără inimă, Aline. Asta mi-a plăcut de la început la tine. E nemaipomenit să găseşti în sfârşit pe cineva care n-are nevoie de nimeni.

A stins lumina. Întunericul, depinde. Câteodată e mângâietor, liniştit, cum se spune despre mările de aceeaşi culoare, câteodată e ameninţător. Liniştea variază şi ea. Fie bâzâie, fie se năpusteşte asupra ta şi te roade ca pe-un os. Există tăceri care sunt pline de voci urlătoare şi pe care nu le auzim. Tăceri SOS. Tăceri cărora nu ştim ce li se întâmplă, de unde au apărut, ne-ar trebui ingineri. Întotdeauna poţi să-ţi astupi urechile, dar nu şi restul. Am strâns-o pe Aline lângă mine şi nu i-am zis Aline sunt încă la ceilalţi, e supărător pentru o femeie să fie tratată ca o insuficienţă. O ţineam strâns lângă mine şi era momentul potrivit să-i vorbesc despre tot ce puteam lăsa în afara noastră. Tăceam, ca să meargă mai bine. Dacă ne trebuiau cuvinte, ca unor străini care nu au decât asta, nu

avea rost să ne înţelegem. O singură dată, în timp ce ascultam mesaje pe care nu le înţelegeam, i-am vorbit despre dicţionare şi i-am spus că n-am găsit niciodată acolo vreun cuvânt care s-o explice. Dacă ai lucra opt ore pe zi în fundul unei mine... Am adormit cu ea în Antile, într-un colţ pe care trebuie să-l ştii, altfel n-ai nici o şansă să-l găseşti.

XXXIII

M-am trezit cu soarele, cafeaua care zâmbea, croasanţii care străluceau şi un pupic pe vârful nasului. Cele mai bune momente sunt întotdeauna cele mărunte.

— Am citit în ziar despre o pisică, s-a pierdut şi a regăsit casa după ce a mers o mie de kilometri. Există simţuri de orientare uimitoare. Anul trecut s-a scris despre un câine chow care a luat singur trenul ca să se întoarcă la stăpâna lui. La animale e ceva afectiv.

Am mai luat un croasant. Ea prefera tartinele. E adevărat că Franţa se împarte în două. Cei care preferă tartinele şi cei care preferă croasanţii.

— Să-mi spui când...

— Trebuie să fiu la librărie la nouă jumate. Dar tu poţi să rămâi.

Nici n-a ezitat:

— Te poţi muta aici de tot.

N-am putut să vorbesc.

— Nu mă cunoşti destul. Încă sunt la alţii. E un delict care se numeşte vagabondaj.

— Păi, vei fi la mine.

Calmă, sigură, ronţăindu-şi tartina. Mai întâi mi-am zis: la naiba, probabil că e cumplit de singură dacă se aruncă aşa cu capul înainte, dar era tot o idee de-a mea.

— Am văzut un film la cinematecă, *Poştaşul sună întotdeauna de două ori*, e cel mai adevărat titlu pe care-l ştiu.

Dincolo de cele două ori nu mai e același factor poștal. E altul. E un factor sociologic.

Râdea cu tartina în gură. Avea dinți mici, ca de animal, și nasul puțin în vânt.

— Și din ce trăiești, în afară de asta?

— Lucrez o treime de normă pe taxi și pot repara orice. Mă rog, nu chiar orice, doar instalații, electricitate, mecanică fină. Meșteresc. Sunt foarte multe cereri în zilele noastre. Eu m-am cam oprit acum câteva luni, mă înlocuiește un amic. Am prea mult de lucru la domnul Solomon. Tot reparații și-acolo, depanări...

Mă asculta. După o oră mi-am dat seama că vorbeam de o oră. Vocile care sună zi și noapte, oamenii pe care vrem să-i scoatem din necaz, toate astea. Și domnul Solomon care se trezea uneori noaptea să răspundă el însuși la telefon, când nu era nimeni altcineva. Și care mă trimitea în diverse locuri pentru cazurile de urgență, precum domnișoara Cora.

— Iată, reparații și depanări...

Îi explicam cum regele Solomon locuia singur de treizeci și cinci de ani ca s-o pedepsească pe domnișoara Cora, care nu venise să-l vadă, în pivnița lui, în timpul ocupației.

— Se pare că evreii au un Dumnezeu foarte aspru.

I-am povestit despre bătrânii pe care trebuia să-i vizităm în fiecare zi ca să vedem dacă mai trăiesc. M-am oprit chiar înainte de bătrâna cerșetoare care împingea un tandem gol.

— Am un prieten, Chuck, care probabil că are dreptate. Se pare că dacă sunt tot timpul la alții înseamnă că-mi lipsește identitatea. Nu am destulă identitate să mă ocup de mine însumi, având în vedere că nu știu cine sunt, ce vreau și ce pot face pentru mine. Înțelegi?

— Înțeleg mai ales că prietenul tău Chuck își e suficient lui însuși, se pare. Suficiența. În fine, nici la mine lucrurile nu sunt roz. Primul lucru pe care l-am simțit la tine...

— Ce?

A râs, dar nu era prea veselă.

— Primul lucru pe care l-am simţit la tine e că sunt multe de luat.

S-a ridicat şi s-a întors cu spatele ca să se îmbrace, dar de fapt era mai degrabă pentru că nu-i plăcea că a zis asta.

— Acum sunt pentru tine, Aline. Tot ce am. Ia-le.

— O, e OK. Dar poţi veni să locuieşti aici. Ai făcut-o deja puţin, fără să mă întrebi, dar acum ţi-o cer eu. Câteodată oamenii se înşală şi atunci cel mai bun mod de-a scăpa unii de alţii e să locuiască undeva împreună. M-am înşelat de multe ori aşa. Sunt genul devorator care s-ar mulţumi cu firimituri.

Purta un fel de geacă şi pantaloni oliv-deschis. N-o văzusem niciodată altfel. S-a întors spre mine.

— Dacă vrei să-mi trânteşti iar ceva, mai bine fă-o repede. Nici măcar nu sunt sigură c-o să te pot iubi, că sunt în stare să iubesc pe cineva. Chiar trebuie să ai încredere. Aşa că vino să locuieşti la mine.

— Aline.

— Da?

— De ce ne e teamă tuturor?

— Că n-o să dureze.

Am rămas o clipă s-o privesc, cât mai era acolo.

— Aline.

— Da?

— Nu mai eşti decât tu. Gata cu ceilalţi.

Asta m-a făcut să mă gândesc la domnul Geoffroy de Saint-Ardalousier în mansarda lui.

— Apropo, am un prieten de şaptezeci şi doi de ani care scrie. A scos o carte cu bani din buzunarul lui.

— Pe cheltuiala lui?

— Exact. I-a luat toată viaţa s-o termine. N-am putea să-l invităm în librăria ta, să-l sărbătorim puţin, ştii, ca atunci când scrii o carte şi eşti celebru?

Mă observa cu un fel de... cum să-i spun, de prietenie sau poate chiar tandreţe, habar n-am, cu ochi care zâmbesc mereu când e senin.

— Ai vrea să-l ajuţi?

— Ce-i aşa de amuzant?

— Credeam că nu mai vrei să te ocupi de alţii.

— Cu asta termin, gata.

— Ca să-nchei toate socotelile.

— Dacă vrei. Nu pot să mi-l scot din minte, în mansarda lui, cu cartea pe care a publicat-o cu bani din buzunar. Nu mai are familie, doar asistenţi sociali, şi seamănă cu Voltaire. L-am văzut pe Voltaire la televizor, zilele trecute, şi seamănă cu el. Voltaire a fost totuşi cineva, nu?

Îşi aprindea o ţigară în timp ce mă cerceta.

— Nu ştiu dacă-ţi baţi joc de lume din disperare, Jeannot, sau dacă aşa te-a făcut Dumnezeu şi e ceea ce se cheamă natură comică...

M-am gândit.

— Posibil. Sau poate am luat-o de la regele Solomon. Sau poate că la mine e o chestie de cinefil. Eu cred că nu-i nimic mai plăcut decât să stai pe întuneric şi să râzi ca să te eliberezi.

Am luat-o de mână.

— Dar asta nu-mpiedică sentimentele, i-am zis.

Părea speriată. Chiar a tresărit uşor.

— Ce-i?

— M-a trecut aşa un fior, a răspuns ea. O adiere de neant şi praf...

Atunci am uimit-o. Chiar am lăsat-o mască. Îmi aminteam bine versurile poetului nemuritor pe care domnul Solomon

mi le recitase cu aceeaşi ocazie şi am recitat la rândul meu, apropo de adierea menţionată mai sus:

Se-nalţă vântul!... Viaţa-şi cere partea!
Un aer amplu-mi frunzăreşte cartea...

Uitase să mai bea din cafea şi ţinea ceaşca în aer, privindu-mă. Nu m-am oprit nici să respir şi am continuat:

Trăieşte! Mâine n-aştepta să fie,
Culege de-astăzi trandafirii vieţii!

— La naiba, a zis ea şi m-am bucurat că în sfârşit o spunea altcineva, nu eu.

Am ridicat educativ arătătorul şi am zis:

— A!

— De unde dracu' ai scos chestia asta, Jeannot?

— Regele Solomon m-a învăţat. Mă instruieşte, ca să ne mai distrăm. Mă învaţă ca să mă dea exemplu. Se pare că există o şcoală de clovni undeva, dar nu ştiu unde. Poate că peste tot. Mai bine să te-ndoi de râs decât de durere. I-am spus o dată că sunt autodidact şi asta l-a amuzat teribil, apoi a adăugat pios: toţi suntem, toţi suntem. Toţi murim autodidacţi, dragul meu Jean, chiar şi cei mai agregaţi dintre noi. Ştii, Aline, agregat e un cuvânt haios. Opusul lui dezagregat. L-am căutat. Cel despre care-ţi vorbesc şi care trăieşte într-o mansardă cu opera vieţii lui, domnul Geoffroy de Saint-Ardalousier, e dezagregat, singur-singurel, are artrită, e cardiac, viaţa s-a înglodat în datorii împotriva lui şi nu le mai poate plăti, doar cu ajutorul social. E complet dezagregat. *Agregat: a uni într-un tot, a alipi, a ataşa la o companie. Dezagregat: a distruge prin separare părţi agregate. Dezagregare:*

dezmembrare, distrugere, descompunere, dezintegrare, destrămare. Domnişoara Cora e dezagregată, iar domnul Solomon ţine un centru de apel pentru a se reagrega la cineva, ba caută chiar şi în mica publicitate, *coafeză, douăzeci şi trei de ani, fermecătoare.* N-am văzut niciodată un bătrân nebun atât de luptător, atât de hotărât să nu se lase dezagregat. Se îmbracă într-un costum elegant din stofă trainică şi se duce sfidător la o clarvăzătoare, ca să-şi demonstreze că mai are un viitor. Luptătorul suprem se numeşte asta în Tunisia. Doar că luptătorii se luptă ca să înainteze, pe când domnul Solomon se luptă ca să se retragă. Cred că, dacă i s-ar da patruzeci de ani, i-ar lua. Cred c-ar trebui să practicăm toţi artele marţiale, Aline, ca să ne apărăm. Ah!

— Da, ah, a repetat ea.

Îşi punea ciorapii.

— Asta se numea întăritor, pe vremuri, i-am zis. Ţi se oferea ca să-ţi ridice moralul. Când te văd că-ţi pui ciorapii, mi se ridică moralul.

Am sărutat-o pe coapsă.

— Tolstoi a fugit la nouăzeci de ani, a replicat ea, dar a murit înainte să ajungă, într-o gară.

— Da, în Astapovo, am zis eu.

N-ar fi trebuit. Asta a şocat-o. N-ar fi trebuit s-o şochez.

— Unde dracu-ai învăţat tu asta, bestie? a întrebat ea cu blândeţe.

— Nu există doar şcoala, Aline. Mai e şi învăţământul public obligatoriu, ştii. Ceea ce se cheamă opera vieţii, la autodidacţi.

S-a încălţat şi s-a ridicat. Nu s-a mai uitat deloc la mine.

Am întrebat-o, ca să schimb subiectul:

— Deci ce facem pentru domnul Geoffroy de Saint-Ardalousier?

— Îi putem organiza o sesiune de autografe.

— Atunci trebuie să ne mişcăm repede. E aproape terminat.

Şi-a luat poşeta şi cheia. A ezitat. La femei, asta se numeşte independenţă.

— O să-ţi las cheia sub preş.

— Se pare că există colţuri în Antile, dar trebuie să le ştii.

S-a întors spre mine. Fără nici o urmă de nimic. Doar drăguţă. Sau chiar frumoasă, depinde de starea în care eşti când priveşti.

— Jean, a zis ea, la tine unde începe şi unde se termină? Nu ne putem juca de-a Dumnezeu decât cu câinii.

— Hai să nu-ncepem discuţia, Aline. Nu suntem în afaceri. Şi-n plus, e prea târziu. E nouă jumate. Cel mai bun moment e dimineaţa. După aceea, ziua se organizează.

A repetat:

— Jean.

— Jeannot Lapin, aşa mi se spune printre vânători. Uite, e un iepure care a devenit celebru în America, un anume Harvey[1], care muşca pe toată lumea. Ai citit?

— Am citit.

— Vezi că există iepuri chiar şi în Brigăzile Roşii.

— Bag cheia sub preş.

— Iar pentru domnişoara Cora, ce sfat îmi dai?

— Refuz să-ţi dau sfaturi. N-am dreptul.

— Ar fi mai bine să continui şi să amortizez cu blândeţe sau e mai bine dintr-odată?

— Asta n-o să schimbe nimic. Pe diseară, poate. Dacă nu te mai întorci niciodată, o să înţeleg. Cred că suntem patru miliarde, am concurenţă. Dar aş vrea să te-ntorci. La revedere.

---

1. Personaj din piesa omonimă scrisă în 1944 de dramaturga americană Mary Chase, un iepure invizibil uriaş care este cel mai bun prieten al unui bărbat.

— *Ciao.*

Ciao e un cuvânt drăguţ. Mă întreb dacă studenţii din Brigăzile Roşii i l-au spus lui Aldo Moro. Nici la ei nu e ceva personal, ci general. *Amor* e pe cale să schimbe dicţionarul, o să treacă în cel medical.

XXXIV

L-am sunat pe Tong să mă înlocuiască pe taxi şi m-am dus la biblioteca municipală să citesc *Salammbô*, nu-i nimic mai amuzant decât tipul ăsta, Flaubert, care făcea dragoste cu cuvintele şi se retrăgea la ele acasă. Apoi m-am dus la domnul Geoffroy de Saint-Ardalousier să-i dau vestea bună. Stătea într-un fotoliu, cu pătura pe genunchi. A trebuit să fac curat, pentru că nu avea cine. În curând n-o să mai fie servitori. I-am spus că o să aibă o sesiune de autografe într-o librărie adevărată. A fost atât de fericit, încât m-am temut să nu moară din asta. Şedea acolo, cu boneta lui de Anatole France pe cap şi mustăţile lungi şi îngrijite. Încă se poate ridica să-şi facă singur toaleta, apoi o să ajungă la azilul de bătrâni şi nici acolo n-o să-i fie rău.

— Măcar e o librărie bună?

Are o voce tremurătoare, cum se spune.

— Cea mai bună. Tânăra care o administrează a fost entuziasmată de cartea dumneavoastră.

— Ar trebui s-o citeşti, Jean.

— O, ştiţi, eu şi cititul... M-am lăsat în şcoala primară.

— Înţeleg, înţeleg. De altfel, sistemul nostru educativ e înfiorător.

— Aici aveţi dreptate. Devenim cu toţii enciclopedii vii.

M-am dus să-i fac cumpărături. Îi plac dulciurile. Am cumpărat curmale, pentru că sunt exotice, oazele te duc cu gândul la orizonturi. A fost bucuros.

— Ador curmalele.

Bun, măcar un punct era câştigat, apoi am plecat. O asistentă socială venea de două ori pe săptămână, în caz de ceva. Cel mai periculos lucru la ei sunt oasele. Se rup din orice şi ei nu se mai pot ridica după aceea. Ar trebui să-i vadă cineva de două ori pe zi.

M-am întors la apartament şi i-am găsit pe Chuck şi Yoko vorbind despre problemele din Cornul Africii. Îşi scoteau ochii unul altuia. Au tot mai multe probleme arzătoare acolo. Chuck le dădea dreptate cubanezilor, iar Yoko deplângea situaţia. Mă uitam visător la Yoko, din cauza preferinţei pentru femei brunete, din câte se pare, dar dacă i-aş propune domnişoarei Cora să mă înlocuiască Yoko, Aline nu m-ar ierta niciodată. Am pus discul cu cântecul în care domnişoara Cora se aruncă de pe pod în Sena cu copilul din flori, iar pe verso era altul, în care ea îşi pierdea minţile şi rătăcea până îşi găsea sfârşitul pe străzile Parisului, în căutarea iubitului ei. Am încercat să vorbesc cu Chuck şi Yoko, dar m-au ascultat plictisiţi, căci nu era vorba despre Cornul Africii.

— Bun, îi dai papucii şi după aia? a zis Yoko. Asta o să-i creeze emoţii şi e mai bine decât nimic.

— E adevărat că o femeie care iubeşte literatura proastă e periculoasă, a recunoscut Chuck. Poate o să te-mpuşte.

M-am gândit.

— Şi de unde vrei să fac rost de pistol? Nu pot să-i dau unul, pentru că nu am.

— Tâmpitul ăsta mai e şi sinucigaş pe deasupra, a mormăit Yoko. Ar trebui să...

— Ar trebui să mă duc să muncesc opt ore pe zi într-o mină, ştiu. Aşa nu m-aş mai gândi. Dac-aş fi miner, v-aş sparge faţa.

— Mai întâi, ce te-a apucat să i-o pui? a bombănit Chuck.

— A fost felul meu de-a mă exprima. Am vrut să le-arăt eu la toţi.

— Tu şi poveştile tale de dragoste sunteţi ceva...

Yoko a scuipat, dar nu cu adevărat, a făcut doar *ptiu* din buze, căci aşa era igienic.

— Ţi-am explicat deja că am făcut-o luat de val. La discotecă şi-au bătut joc de ea şi am vrut să le-arăt eu lor. Iar apoi am continuat ca să nu par nu ştiu cum. E o femeie care a fost tânără şi frumoasă şi nu există nici un motiv. Şi ştiţi ce, nici măcar nu-i vorba de ea.

Chuck a părut interesat.

— Poate ne explici şi nouă despre ce-i vorba?

Am ridicat din umeri şi am plecat. Eram bucuros să-i las puţin în suspans.

M-am dus la sala de sport şi am lovit sacul de box douăzeci de minute, iar asta m-a liniştit. Face bine la neputinţă să poţi lovi ceva. Singurul lucru care mă putea scoate din asta fără durere era dacă regele Solomon voia să-şi uite ranchiuna şi s-o ia pe domnişoara Cora pentru el. Era cea mai bună soluţie şi pentru ei, dacă se puteau recuceri. Înţelegeam că, pentru domnul Solomon, cei patru ani în care stătuse ascuns într-o pivniţă, fără ca domnişoara Cora să-i dea vreun semn, erau evident un reproş cumplit, dar pe de altă parte îi datora recunoştinţă pentru că ea nu-l denunţase, evreu fiind, deşi lucrul acesta era bine văzut. Există momente, vremuri, când nu trebuie să fii prea exigent şi să le fii recunoscător oamenilor pentru ce nu fac împotriva ta. M-a cuprins indignarea la gândul că, de treizeci şi cinci de ani amândoi îşi ratau viaţa şi că, în loc să-şi rumege ranchiuna, regretele, remuşcările, ar fi putut să stea undeva pe o bancă şi să miroasă liliacul acolo unde era. Am sărit pe bicicleta mea cu motor şi m-am dus direct la domnul Solomon, numai el mă putea scoate din toată treaba asta.

XXXV

Eram deja cu un picior în lift, când domnul Tapu a ieşit din ghereta lui.

— A, iar tu!

— Mda. Eu sunt, domnule Tapu. O să mai vin pe-aici o vreme, dacă nu se-ntâmplă vreun accident.

— Ar trebui să-l rogi pe regele evreilor să-ţi arate colecţia lui de timbre, cât eşti la el. Ieri am urcat în treacăt şi am putut să arunc o privire. Regele Solomon are de zece ori toate timbrele din Israel, de zece ori pe aceleaşi!

Aşteptam. Aveam o presimţire. Ştiam că n-o poţi scoate la capăt cu domnul Tapu, nu are limite.

— Afacerile înainte de toate, înţelegi. Toţi evreii investesc în momentul ăsta în timbre din Israel. Îşi spun că, după ce arabii o să distrugă Israelul cu bombe nucleare, n-o să mai rămână decât timbrele! Şi-atunci... Îţi dai seama!

A ridicat un deget.

— Când statul evreu o să dispară, timbrele astea o să aibă o valoare uriaşă! Aşa că investesc!

Eram în toiul lunii august, dar mă treceau fiori, atât de profund era. Chuck zice că aşa a fost creată lumea: să fie Prostia şi a fost lumea, dar astea sunt simple fabulaţii, eu cred c-a fost mai degrabă cineva care se amuza fără să se gândească la rău şi a ieşit aşa, o glumă care a luat fiinţă. Nu puteam să mă trag înapoi, eram cu spatele la perete şi mă uitam la domnul Tapu cu respect, pentru că vedeam putere şi glorie, am început

să merg de-a-ndăratelea spre trepte, mi-am scos casca, ridicată pe cap din cauza părului, şi am zis:

— Scuzaţi-mă, Maiestate, trebuie să vă părăsesc... Vă spun Maiestate pentru că asta-i eticheta şi regii proştilor sunt cea mai veche monarhie care există!

A început să urle şi m-am simţit mai bine, făcusem încă o faptă bună.

L-am găsit pe domnul Solomon întins deja în pat, dar avea ochii deschişi şi respira. Era îmbrăcat cu minunatul lui halat de casă, îşi ţinea mâinile împreunate, stătea nemişcat şi am avut deodată impresia că se antrena. Moartea e o chestie pe care nu ţi-o poţi imagina, trebuie să fii acolo ca s-o înţelegi. Aşa că el se punea în situaţia asta şi încerca să-şi imagineze ce efect ar avea asupra lui. Până şi privirea îi era deja liniştită şi mai că-mi venea să plâng la gândul că avea să mă lase singur cu domnişoara Cora. Am zis repede:

— Domnule Solomon! cu voce rugătoare, ca să mă asigur, iar el a întors capul spre mine şi am vrut să adaug: domnule Solomon, nu trebuie să vă gândiţi tot timpul la asta, şi mai ales nu trebuie să vă aşezaţi în poziţia asta orizontală anticipatoare ca să vă antrenaţi, cu cuvântul *training* scris cu caractere englezeşti pe pieptul treningului de sub minunatul dumneavoastră halat de casă. Am vrut să-i spun: domnule Solomon, trebuie să mă scoateţi din asta, pentru că dumneavoastră m-aţi băgat, e datoria dumneavoastră umană să o luaţi înapoi pe domnişoara Cora şi să fiţi cât se poate de fericit cu ea şi să vă încheiaţi cursa amândoi, cu seninătate şi mână în mână, cu un apus liniştit de soare şi muzică, în loc să mă fi trimis la ea într-un scop ironic. Dar n-am zis nimic. Mă privea cu cei o mie de ani în plus ai lui în privire, ceea ce-i dădea mici licăriri de cunoscător şi mă simţeam gol, descoperit, demascat şi scos la iveală, nu avea nici un rost, el era de neimplorat

şi n-aveam de gând totuşi să cad în genunchi în faţa lui ca s-o ia înapoi pe domnişoara Cora.

— Ce s-a-ntâmplat, dragul meu Jean? Pari îngrijorat.

Şi în ochi i-au licărit şi mai multe luminiţe.

— Nu-i nimic, domnule Solomon, v-am pomenit deja de pescăruşul înglodat în mareea neagră, care încă dă din aripi şi încearcă să-şi ia zborul. La mine e ceva ecologic.

— Uneori trebuie să ştii să pui limite şi să iei distanţă, puiule. Acum există grupuri de meditaţie care te ajută să uiţi. Se aşază toată lumea în poziţie de lotus şi e transcendenţă. Ar trebui să încerci.

— Nu am mijloacele dumneavoastră, domnule Solomon.

— Ce mijloace?

— Nu am mijloacele dumneavoastră ironice.

A întors puţin capul, dar se vedea şi din profil, colţurile ochilor şi buzelor s-au adâncit şi mai mult şi parcă se contura încă o dată un zâmbet pe care-l avusese în urmă cu treizeci şi cinci de ani, când se dusese la comitetul de epurare să le spună celor de-acolo că domnişoara Cora îi salvase viaţa şi că-i rămăsese ceva.

M-am aşezat.

— Vorbeşte tot timpul despre dumneavoastră, domnule Solomon. Mie mi se pare că e groaznic să-ţi ratezi viaţa din motive de curăţenie. Eu cred că iubirea de sine e cea mai rea dintre toate. Mai ales pentru un om de valoarea dumneavoastră, domnule Solomon. Ştiu că ar fi trebuit să vină în vizită, din când în când, să vadă dacă nu vă lipsea ceva în pivniţa aia, sau pe 31 decembrie ca să vă ureze un an bun, sau să vă aducă lăcrămioare în luna mai, dar ştiţi cum e ea, la ea inima dictează întotdeauna şi avusese ghinion cu iubitul ăla, poveştile inimii sunt întotdeauna oarbe. Sunteţi prea stoic, domnule Solomon, puteţi verifica asta în dicţionar. Eu cred că

mai bine să crăpi decât să fii fericit nu-i o politică bună. Poate vă spuneţi că sunteţi prea bătrân şi că nu mai merită să fiţi fericit, dar vă asigur că mai puteţi trăi până la o sută treizeci şi cinci de ani, dacă mergeţi în valea amazoniană sau în Georgia sau în Angola, chiar am notat special pentru dumneavoastră numele astea în jurnal, în cazul în care aveţi proiecte de lungă durată, din moment ce faceţi antrenamente în trening şi nu sunteţi genul care renunţă. Şi mă bucur să văd că vă amuz, domnule Solomon, dar aţi face şi mai bine să fiţi fericit în loc să zâmbiţi. Cu tot respectul, după mine, stoicismul e ca şi cum aţi putea să muriţi toţi cu gura deschisă şi toate patru picioarele în aer, sunt împotrivă, pentru mine e o chestie mult prea umană. La ce bun să nu suferi, dacă asta te face să suferi şi mai mult?

Dar nu era nimic de făcut. Regele Solomon rămânea de neiertat. Fusese atât de mult timp în prêt-à-porter, încât nu mai voia să audă despre asta. Şi nici măcar nu ştiu dacă-i vorbeam, dacă-l făceam să-mi asculte rugămintea, dacă era cu voce tare sau în şoaptă sau deloc, căci noi doi eram cam ca un tată cu fiul său şi, când te înţelegi cu-adevărat, nu mai e nimic de zis.

Am aşteptat un moment, aşezat, sperând că o să-mi arunce ceva ce-aş fi putut să-i duc domnişoarei Cora, dar de data asta nu era nimic. Ba chiar a închis ochii ca să încheie. Părea şi mai întunecat cu ochii închişi şi fără să se clintească decât atunci când se mişca.

XXXVI

La centrul de apel era un mesaj pentru mine: sunați-o urgent pe domnișoara Cora. Am sunat-o și ea s-a extaziat imediat.

— Jeannot! Ce drăguț să mă suni.

— Chiar aveam de gând s-o fac.

— E așa de frumos afară și m-am gândit la tine. O să râzi, dar...

A râs.

— Mi-am spus că ar fi frumos să ieșim la canotaj în parcul Boulogne!

— La ce?

— Canotaj. E o zi frumoasă să ieșim cu barca în parc.

— Doamne Sfinte!

Mi-a scăpat pur și simplu din gură, ba chiar am strigat. Era bucuroasă.

— Da, nu ți-ar fi trecut prin cap, nu-i așa?

Mă uitam la colegii de la telefoane, Ginette, Tong și cei doi frați Masselat, care erau studenți în viața de zi cu zi.

— Domnișoară Cora, sunteți sigură că există așa ceva? N-am auzit niciodată despre așa ceva în zilele noastre.

— Despre canotaj? Păi, eu am fost deseori la canotaj în parcul Boulogne.

Am închis microfonul. Le-am spus cu voce scăzută, gâtuită de emoție:

— Vrea la canotaj. În parcul Boulogne. Doamne Sfinte!

— Păi, du-te la canotaj atunci! a zis Ginette.

— Nu, pe bune acum, s-a scrântit sau ce? Doar n-o să ies la canotaj ziua în amiaza mare! E nebună de legat.

I-am propus cu tact:

— Domnişoară Cora, pot să vă duc la grădina zoologică, dacă vreţi. O să vă prindă bine. Apoi putem merge să mâncăm îngheţată.

— De ce vrei să mergi la zoo, Jeannot? Ce idee!

— Aţi putea să vă îmbrăcaţi elegant, să purtaţi o umbrelă, mergem să vedem animăluţele! Leuţii, elefanţeii, girăfuţele, hipopotămeii. Ei, ce ziceţi? Păsărelele.

— Asta-i bună, Jeannot! Ce-i cu felul ăsta de a-mi vorbi ca unei fetiţe? Ce te-apucă? Dacă te plictisesc, mai bine-mi spui...

Vocea i s-a frânt.

— Scuzaţi-mă, domnişoară Cora, dar sunt pătruns de emoţie.

— Dumnezeule, ai păţit ceva?

— Nu, sunt încă pătruns de emoţie. Bine, am înţeles, nu mergem la zoo, domnişoară Cora. Mulţumesc că v-aţi gândit la asta. Pe curând, domnişoară Cora!

— Jean!

— Vă asigur, domnişoară Cora, e foarte drăguţ că v-aţi gândit la asta!

— Eu nu vreau să merg la zoo, na! Vreau să merg la canotaj în parcul Boulogne! Aveam un prieten care mă ducea acolo mereu. Eşti nepoliticos!

Bun, dacă-i musai, cu plăcere.

— Ia zi, Cora, te-ai potolit? Sau vin acasă şi-ţi trag o mamă de bătaie!

Şi am închis telefonul. Probabil că era foarte fericită. Mai era un tip care îşi făcea într-adevăr griji pentru ea. Mă uitam la ceilalţi, care se uitau la mine.

— E printre voi vreun tâmpit care a făcut vreodată canotaj? Se pare că se făcea pe vremuri.

Cel mai mare din fraţii Masselat şi-a amintit vag ceva.

— Asta-i la impresionişti, a zis el.

— Unde adică?

— Cred că-i la Orangerie[1]. Probabil că vrea să meargă să-i vadă pe impresionişti.

— Vrea să meargă la canotaj în parcul Boulogne, am zbierat eu. Ce mai tura-vura, asta vrea. Nu impresionişti.

— Aşa-i, a zis cel mai mic dintre fraţii Masselat. Impresioniştii erau pe râul Marne. Maupassant şi toate alea. Dejunau pe iarbă şi apoi se duceau la canotaj.

M-am aşezat şi mi-am ascuns faţa în mâini. N-ar fi trebuit să merg niciodată la ea. Una-i să răspunzi la telefon şi alta să mergi la faţa locului, unde se întâmplă lucrurile. Am luat căştile lui Ginette ca să-mi mut gândul. Primul apel pe care l-am primit era de la Dodu. Bertrand Dodu. Îl ştia toată lumea din SOS pe de rost. Suna de ani buni, de mai multe ori pe zi şi noaptea. Nu te întreba şi nu zicea nimic. Avea nevoie să se asigure că eram acolo. Că era cineva acolo. Nu cerea nimic altceva.

— Bună ziua, Bertrand.

— A, mă recunoaşteţi?

Fericire.

— Bineînţeles, Bertrand. Bineînţeles că vă recunoaştem. Sunteţi bine?

Nu răspundea niciodată nici da, nici nu. Mi-l imaginam întotdeauna bine îmbrăcat, încărunţit pe la tâmple.

— Mă auziţi? Dumneavoastră sunteţi, prietenul SOS?

---

1. Muzeul Orangerie, galerie de artă cu picturi impresioniste şi postimpresioniste din Paris.

— Cum nu se poate mai bine, Bertrand. Suntem aici. Şi încă cum! Chiar suntem aici.

— Mulţumesc. La revedere. Vă sun mai târziu.

Mă întrebam mereu ce făcea în restul timpului. Când nu suna. Trebuia să fie ceva.

Am mai avut două sau trei nefericiri la celălalt capăt al firului şi asta m-a calmat. Chiar îmi ieşea. Eram mai puţin eu. Am sunat-o pe Aline la librărie ca să vorbesc cu ea. N-aveam nimic să-i spun, voiam doar să-i aud vocea, atâta tot. Primise acordul conducerii de-a organiza o sesiune de autografe luni. L-am sunat pe domnul Geoffroy de Saint-Ardalousier.

— Gata, s-a rezolvat, e luni, pe data de opt. N-au vrut să rateze ocazia, ce credeţi.

— Dar e prea din scurt luni. Trebuie făcută publicitate mai întâi!

— Domnule Geoffroy, nu trebuie să aşteptăm prea mult. Aţi aşteptat deja destul. Trebuie să vă grăbiţi. Se poate întâmpla orice!

— Ce să se-ntâmple?

Am rămas ca tâmpit. Eu eram cel care se gândea întotdeauna la asta, niciodată ei.

— Nu ştiu ce se poate întâmpla, domnule Geoffroy. Orice. Puteţi fi ucis de un terorist, librăria poate lua foc, acum există arme nucleare care pot lovi în câteva minute. Trebuie să vă grăbiţi, ce mai.

— Am şaptezeci şi şase de ani, am aşteptat toată viaţa, mai pot aştepta încă puţin!

— Vă doresc din tot sufletul să mai aşteptaţi puţin, domnule Geoffroy. Întotdeauna la sfârşit câştigăm. Aveţi moralul ridicat. Dar e luni pe opt. Vor face publicitate. Vom pregăti totul mai bine pentru următoarea dumneavoastră carte, însă

acum nu mai putem schimba nimic. Asta e. E rândul dumneavoastră. Trebuie să vă pregătiţi.

— E cel mai important moment din viaţa mea, dragul meu prieten.

— Ştiu foarte bine. Trebuie să vă pregătiţi pentru el cu mare curaj. O să fie o conferinţă.

— Conferinţă de presă?

— Nu ştiu ce conferinţă, habar n-am, dar întotdeauna e o conferinţă!

— Şi cum o să ajung acolo?

Asta chiar m-a amuzat. Ideea că avea nevoie de mijloace de transport.

— Nu aveţi nimic de făcut, domnule Geoffroy, venim noi să vă luăm.

Încă mă amuzam când am închis telefonul. Ar fi trebuit să mă ocup de naşteri, de promisiuni de viitor, de chestii vesele şi roz care încep, nu care se termină. Ce păcat că domnul Solomon nu se ocupă de creşe.

— La naiba! le-am zis colegilor. Data viitoare o să mă ocup de bebeluşi.

Am sunat-o iar pe domnişoara Cora.

— Domnişoară Cora, ne-am înţeles, mergem la canotaj.

A strigat:

— Jeannot Lapin, eşti adorabil!

— Vă rog să nu-mi mai spuneţi Jeannot Lapin, domnişoară Cora. Mă scoate din minţi, mă cheamă Marcel. Marcel Kermody. Notează-ţi undeva.

— Nu te supăra.

— Nu mă supăr, dar am dreptul să mă numesc ca toată lumea.

— La ce oră vii să mă iei?

— Nu azi, am treburi urgente. Data viitoare când e vreme bună.

— Promiţi?

— Mda.

Am închis. Era cald de te topeai, dar nu puteam deschide fereastra la centrul de apel, din cauza zgomotului de afară. L-am ascultat o clipă pe cel mai mic dintre fraţii Masselat, care îşi dădea toată osteneala.

— Ştiu, înţeleg. Am văzut emisiunea. Da, sigur, a fost oribil. N-am spus că nu putem face nimic, Maryvonne. Există organizaţii puternice care se ocupă de asta. Există Amnesty International şi Liga Drepturilor Omului. Aşteaptă o clipă...

A luat o ţigară şi a aprins-o.

— S-a uitat ieri la televizor, la atrocităţile din Cambodgia, a zis.

— N-avea decât să nu se uite, a comentat Ginette.

— Cred că n-are nici un rost să protestezi împotriva programelor de pe canalul doi, Maryvonne, având în vedere că nu e diferit de canalul unu. Dacă nu-i în Cambodgia, e în Liban. Ştiu c-ai vrea să faci ceva. Toţi vrem să facem ceva. Ce vârstă ai? Păi, la paisprezece ani nu trebuie să rămâi singură. Trebuie să te întâlneşti cu prieteni de vârsta ta şi să discutaţi despre toate astea, o să te simţi mai bine după aceea. Am o listă de cluburi concepute special pentru asta. Ia un creion, ţi-o dictez. Ştiu, ştiu. Ştiu că discuţiile nu schimbă cu nimic masacrele, dar cel puţin ai idei mai clare şi înveţi geografie. Te simţi întotdeauna mai bine când ai ideile mai clare. Nu vrei să te simţi mai bine? Da, înţeleg, înţeleg. Întotdeauna e aşa când eşti sensibil şi inimos. Dar trebuie să te vezi cu alţi tineri, e foarte important. Nu poţi face nimic de prima dată, bineînţeles, ai dreptate. Dar a doua, a treia oară, cu idei

clare, cu răbdare şi perseverenţă, reuşeşti puţin câte puţin şi te simţi mult mai bine. Ce contează e să nu stai singură şi să te întâlneşti cu alţii, să-ţi dai seama că şi alţii au inimă şi că există multe intenţii bune. Ştiu că pare că vreau să te consolez şi că nu asta cauţi. Pot să fiu sincer cu tine? Mă suni pentru că te simţi izolată şi nefericită. Da, şi pentru că ai vrea să faci ceva pentru Cambodgia sau împotrivă, în fine, împotriva Cambodgiei – vezi că nu ai ideile clare – şi că nu ştii de unde să-ncepi. Deci ai două probleme: unu, eşti izolată şi nefericită, doi, ai Cambodgia. Cele două probleme sunt legate. Dar trebuie să începi cu prima. *Poţi* să nu te simţi izolată şi nefericită mai întâi şi e foarte important, pentru că asta o să-ţi dea curaj. Apoi o să treci la celelalte probleme care te preocupă. Evident, dacă ne suni înseamnă că nu ştii cui să te adresezi. Aşa că ia un creion şi notează lista de organizaţii care pot să te ajute... Numele, aşteaptă... Să te ajute *pe tine* să-i ajuţi *pe alţii*...

Aveam lista organizaţiilor actualizată în fiecare săptămână. Începeam să simt că trecusem prin toate. Să-i ajuţi pe alţii ca să uiţi puţin de tine, ca să te pierzi din vedere. Primeam tot timpul cereri de la oameni care voiau să vină să lucreze ca voluntari.

Ginette îi dădea cuiva adresa organizaţiei femeilor bătute.

Am sunat-o pe Aline.

— Domnişoara Cora vrea să meargă la canotaj. A văzut asta la impresionişti.

— Ce drăguţ. Are gusturi simple.

— Şi tu-ţi baţi joc de mine.

— Ţi-am lăsat cheia sub preş, Marcel Kermody.

XXXVII

Eram cuprins mai mult ca niciodată de mareea neagră, mă simţeam înglodat din cap până-n picioare şi nu ştiam cum să ies la liman. Aveam chef să dispar, la modul cel mai serios, să nu mai fiu acolo deloc. M-am dus la bibliotecă şi am cerut *Omul invizibil* de H.G. Wells, dar nu era deloc ce credeam eu şi, chiar dacă aş fi putut deveni invizibil, aş fi continuat să-i văd pe toţi, cu domnişoara Cora în frunte. Am avut o tresărire de indignare, pentru că la urma urmei am viaţa mea, gata cu Jeannot Lapin. Chuck are dreptate când zice că am nevroza altora, că nu sunt niciodată în pielea mea, ci mereu într-a altora. Iar dacă domnişoara Cora voia să canoteze în parcul Boulogne, îi puteam aranja asta. Am ieşit, foarte hotărât, am sărit pe bicicleta cu motor şi m-am întors în bulevardul Haussmann. Am urcat, am traversat sala mică de aşteptare şi am bătut la uşa domnului Solomon. Era îmbrăcat la patru ace şi îi dădea un interviu unui jurnalist interesat.

— N-o să insistaţi niciodată îndeajuns pe chestiunea telefonului, domnule. Aveţi dreptate că un om izolat n-o să se ducă la barul de vizavi ca să ne sune, mai ales noaptea. Dacă Franţa ar avea o reţea telefonică demnă de misiunea ei spirituală şi de tradiţiile umanitare, aceasta ar fi un pas considerabil în lupta împotriva izolării şi singurătăţii. E tot ce am de spus.

— Aş vrea să vă pun o întrebare delicată. Ne-am putea întreba dacă nu există în demersul dumneavoastră o anumită latură paternalistă.

— Poate paternă. Nu paternalistă.

Şi cu asta m-a uimit. Era de-a dreptul uimitor din partea unui bărbat de vârsta lui şi aşa de bine îmbrăcat. Ochii întunecaţi i-au străfulgerat, însă asta nu-i făcea mai luminoşi, dimpotrivă, mai că am auzit şi un tunet.

— În orice caz, dragă domnule, paternalist sau nu, e totuşi mai bine decât să stai singur într-un colţ şi să înghiţi rahat.

Jurnalistul a rămas trăsnit. Era o fărâmiţă. Îi numesc fărâmiţe pe cei care sunt o fărâmiţă, dar nu vor să fie cu drepturi depline. Tipul a mulţumit şi-a plecat. Domnul Solomon l-a condus la uşă, foarte curtenitor.

Mă aşezasem pe fotoliu, pentru mai multă încredere.

— Ce-i, Jeannot, probleme?

— Dumneavoastră o să aveţi probleme, domnule Solomon. O să mergeţi la canotaj cu domnişoara Cora.

— Ce?

— Are chef de canotaj ca la impresionişti.

— Ce-i povestea asta?

— Vă iubeşte şi dumneavoastră pe ea. Nu mai faceţi pe prostul.

Nu-i vorbisem niciodată aşa de când lumea şi pământul.

— Dragul meu Jean...

— Mă cheamă Marcel.

— De când?

— De când Jeannot Lapin a murit strivit.

— Dragul meu Jean, nu-ţi permit să-mi vorbeşti pe tonul ăsta...

— Domnule Solomon, deja îmi lipseşte curajul ca să vă înfrunt, aşa că scutiţi-mă şi nu mai faceţi pe prostul. Domnişoara Cora vă iubeşte.

— Ţi-a zis ea?

— Nu doar că mi-a zis, mi-a şi confirmat. Ar trebui să vă căsătoriţi şi să aveţi o viaţă lungă şi fericită împreună.

— Ea te-a trimis?

— Nu. Are demnitatea ei.

Domnul Solomon s-a aşezat. S-a aşezat într-un fel cum nu-l mai văzusem niciodată s-o facă. Aş putea chiar spune că s-a aşezat stând încă în picioare. Iar când a atins fotoliul, şi-a trecut mâna cu unghii îngrijite peste ochi. Arlette de la frizeria din faţă îi face manichiura.

— Nu se poate. Nu pot s-o iert.

— V-a salvat viaţa.

A mai avut o străfulgerare întunecată.

— Pentru că nu m-a denunţat?

— Perfect, nu v-a denunţat, fără doar şi poate. V-a ştiut timp de patru ani în pivniţa aia de pe Champs-Élysées, evreu fiind, nu v-a denunţat din dragoste. Ar fi putut să vă denunţe din dragoste pentru tipul de la Gestapo, cu care trăia, dar a preferat să nu vă denunţe din dragoste pentru dumneavoastră, domnule Solomon.

Cu asta îl zdrobisem.

— Da, e o femeie foarte inimoasă, a şoptit el, fără ironie în glas.

— Iar acum vrea să meargă la canotaj cu dumneavoastră.

S-a revoltat.

— Nu mă duc.

— Domnule Solomon, nu trebuie să vă privaţi de asta din principiu. Nu-i politicos. Nu-i politicos faţă de ea, faţă de dumneavoastră, faţă de viaţă şi chiar faţă de principiu.

— Ce-i şi cu ideea asta de-a canota la vârsta ei, mă rog? O să-mplinească şaizeci şi şase de ani vinerea viitoare.

— Şaizeci şi patru, credeam eu.

— Minte. Încearcă să trişeze. Vinerea viitoare o să fie a şaizeci şi şasea ei aniversare.

— Tocmai, scoateţi-o la canotaj.

Îşi lovea uşor fruntea cu degetele. L-am întrebat:

— O mai iubiţi, domnule Solomon? Doar ca să ştiu.

A făcut un gest cu mâna, după care a dus-o din nou la frunte.

Şi a zâmbit.

— Nici măcar nu mai e vorba de iubire acum, a zis. E mult mai mult.

N-am aflat niciodată ce voia să spună. Un bărbat care trăia de treizeci şi cinci de ani cu timbrele şi colecţiona cărţi poştale ce nici măcar nu-i erau adresate, şi se scula noaptea să răspundă la apeluri SOS de la alţii, probabil că avea nevoi atât de mari şi disperate, încât trebuia să aştept să împlinesc optzeci şi patru de ani ca să le înţeleg.

A mai făcut un gest obosit cu mâna.

— O să merg la canotaj, a zis.

Atunci nu m-am mai putut stăpâni. Am sărit şi l-am pupat. Era totuşi o povară uriaşă care mi se lua de pe umeri.

XXXVIII

Am vrut să fug imediat la domnişoara Cora, să-i dau vestea cea bună, însă el mă trimisese să fac o cursă. La un anume domn Alekian, un client vechi, care nu mai sunase de patru zile şi nu răspundea la telefon. Trebuia să văd dacă mai trăia. Unii dintre ei cad, îşi rup ceva şi nu se mai pot ridica. Dar domnul Alekian era culmea culmilor. Da, nu mai sunase. Pentru că nu mai era deloc speriat de câteva zile. Mi-a deschis chiar el uşa. Îşi asuma riscuri mergând. Nu voia niciodată să-şi spună vârsta, primea o mie două sute de franci pe lună şi de două ori pe săptămână trecea pe la el o asistentă socială. Îşi mângâia mustaţa.

— Vă mulţumesc, dar nu m-am simţit niciodată mai bine.

Era de rău. La ei, uşurarea e cel mai rău semn posibil. Acum trebuia să vină cineva să-l vadă dimineaţa şi seara.

— Pe curând, pe curând.

A simţit nevoia să-mi spună că mai avea rude în Armenia sovietică.

— Nişte nepoţi de veri.

— Ar fi bine dacă aţi putea să-mi daţi adresa lor, domnule Alekian. Ca să-i anunţăm. S-ar putea să ajung pe-acolo la vară.

S-a uitat la mine şi a zâmbit. La naiba. Trebuia să fii mereu atent să nu le trezeşti bănuieli. Poate că zâmbea din alt motiv. Sfântă Marie cea plină de har, cum se zicea pe vremuri.

— Bineînţeles...

A mers cu paşi mărunţi până la comodă şi a deschis un sertar. A scos un plic cu o adresă pe verso.

— Întotdeauna mi-am dorit să vizitez Armenia, domnule Alekian. Se pare că acolo încă se păstrează tradiţiile. Aşa aş putea să le dau un semn nepoţilor dumneavoastră...

— Păi, vă doresc călătorie plăcută!

Ne-am strâns mâna. Cel puţin acum aveam numele cuiva pe care îl puteam anunţa în caz de ceva. Am coborât scările în fugă, am sunat din primul bar.

— Sun pentru domnul Alekian, din strada Victoire. Nu s-a simţit niciodată mai bine, e foarte mulţumit, curat, pregătit. Trebuie doar să treacă cineva dimineaţa şi seara ca să verifice...

Aveam o listă întreagă de asociaţii şi pentru asta. Apoi i-am dus jumătate de kilogram de caviar din partea domnului Solomon prinţesei Tchchetchidzé, o înaintaşă, la căminul de bătrâni pentru doamne din înalta societate aflat în Jouy-en-Josas. Domnul Solomon zicea nu e nimic mai rău decât să decazi. Apoi am fugit la biblioteca municipală cu lista de cărţi pe care Chuck mi le recomandase ca indispensabile. Scrisese, în ordinea asta: Kant, Leibniz, Spinoza şi Jean-Jacques Rousseau. Le-am luat, le-am pus pe masă şi am stat în faţa lor o oră întreagă, fără să le deschid. Mi-a făcut bine să nu le ating, era o grijă în minus.

Apoi am trecut să-i văd pe băieţi. Erau toţi acasă – Chuck, Yoko şi Tong – şi se amuzau copios. Pe jos, pe o hârtie de împachetat, se aflau un costum de baie roşu cu alb, o pălărie de paie, o curea lată de piele şi ceva care nu mi-am dat seama la început ce era, dar s-a dovedit a fi o mustaţă falsă. Băieţii stăteau în jurul acestor lucruri şi se uitau la ele.

— Sunt pentru tine.

— Cum pentru mine?

— Prietena ta ţi le-a adus. O blondă.

— Aline?

— N-am întrebat-o cum o cheamă.

— Ce dracu' să fac cu astea?

— Să canotezi.

Am sărit pe telefon. Abia vorbeam, atât de sugrumată îmi era vocea.

— Ce te-apucă?

— Ţi-am adus o pălărie de canotor, un costum de baie şi toate alea.

— Şi toate alea?

— Aşa se îmbrăcau impresioniştii. Asta vrea ea, nu? O să-i aducă aminte de tinereţe.

— Nu fi rea, Aline.

— Îţi pui costumul, pălăria şi o să fii leit. Hai, pa.

— Nuuu. Nu închide! Şi cureaua? Aia pentru ce e?

— Ca s-o porţi.

Mârlan. Chiar a zis mârlan la telefon, în timp ce închidea. Am auzit clar.

Băieţii mă priveau cu interes.

— Nu se poate! am strigat eu. Nu poate fi geloasă pe o femeie care o să împlinească în curând şaizeci şi şase de ani!

— N-are a face, a zis Yoko. Există întotdeauna sentimente.

— I-auzi, ce amuzant, Yoko. Nu zău, chiar ai haz!

— Eu bun negru, a zis el.

— Pentru Dumnezeu, ştie că la mine e vorba doar de voluntariat. E umanitar, nu? Ştia asta şi n-a avut nici o abjecţie.

Chuck m-a corectat:

— Vrei să spui obiecţie.

— Şi ce-am zis?

— Abjecţie.

Asta mi-a pus capac. M-am aşezat.

— Nu vreau s-o pierd!

— Pe domnişoara Cora? a întrebat Chuck.

— Poate vrei să-ţi trag un pumn în gură?

Ne-au despărţit foarte eficace. Yoko mă ţinea dintr-o parte şi Tong din cealaltă.

Nu mi-o puteam imagina pe Aline geloasă pe domnişoara Cora. Atunci ar trebui să fie geloasă pe toate speciile ameninţate şi pe cale de dispariţie. Am luat fotografia domnişoarei Cora de sub pernă, am sărit din pat, pe scări şi direct afară, pe bicicleta cu motor, şi m-am dus aţă la librărie, ba mai c-am intrat cu Solex cu tot. Era lume înăuntru şi toţi au înţeles că aveam treabă cu ea. Nu puteam vorbi, credeam că ne înţeleseserăm totuşi pe viaţă noaptea trecută, şi că aveam o viaţă. Ea s-a răsucit pe călcâie şi ne-am dus în depozitul din spate, sub rafturile de istorie universală.

— Ţi-am adus fotografia domnişoarei Cora.

A aruncat o privire. Era pescăruşul înglodat în mareea neagră, care nu înţelegea nimic din ce se întâmpla, nu ştia că e terminat şi se căznea încă să zboare, dând din aripi.

— Cineva a încercat deja să salveze lumea, Jean. Ba chiar a existat cândva o Biserică pentru asta, se numea catolică.

— Dă-mi puţin timp, Aline. E nevoie de timp. N-am avut niciodată pe nimeni, aşa că era toată lumea. M-am avântat atât de departe de mine, încât acum mă învârt în gol. Nu exist pe cont propriu. Încă nu m-am instalat în contul meu. Dă-mi puţin timp şi nu vom mai fi decât tu şi eu.

O făceam să râdă. Uf. Îmi place să stârnesc râsul.

— Eşti mai târfă decât e permis, Jeannot.

— O să ne instalăm în contul nostru, tu şi eu. O să deschidem o mică băcănie împreună. Liniştiţi. Gata cu suprafeţele mari pentru mine. Se pare că Zairul singur e de două ori mai mare decât toată Europa.

— Ascultă-mă. Mai devreme, când ţi-am adus costumul impresionist, am vorbit cu unul dintre prietenii tăi...

— Chuck e un gunoi. Totul în cap, nimic altundeva.

— Bine, Jean. Nu ne rămâne decât afecţiunea. Capul a dat faliment, ştiu. Ştiu să sistemele au dat faliment, mai ales cele care au reuşit. Ştiu că şi cuvintele au dat faliment şi înţeleg că nu le mai vrei, că încerci să mergi dincolo de ele şi chiar să inventezi un limbaj al tău. Din disperare lirică.

— Chuck ăsta-i cel mai mare gunoi pe care l-am întâlnit de la ultimul, Aline. Nu ştiu ce ţi-a zis, dar el a fost.

— Autodidactul angoasei...

— E clar el. El e. Îşi petrece timpul frecându-mă pe mine. Ba zice că-s metafizic, ba zice că-s istoric, ba zice că-s isteric, ba zice că-s nevrotic, ba zice că-s sociologic, ba zice că-s clinic, ba zice că-s comic, ba zice că-s patologic, ba zice că nu-s destul de cinic, ba zice că nu-s destul de stoic, ba zice că-s catolic, ba zice că-s mistic, ba zice că-s liric, ba zice că-s biologic, ba nu zice nimic că-i e frică să nu-i sparg mecla.

M-am aşezat pe un teanc de cărţi, care erau puse acolo pentru asta. Ea se sprijinea de Istoria universală în douăsprezece volume şi mă privea ca şi cum nu eram nimic mai mult.

— Dar e mult mai simplu de-atât, Aline. E neputinţa. Ştii, aia adevărată, când nu poţi nimic dacă nu poţi nimic, de la un capăt al lumii la celălalt, şi cu vocile extincţiei răsunând din toate părţile. Şi e angoasa, angoasa regelui Solomon, a Celui care nu există şi te lasă să crăpi şi nu vine niciodată să ajute pe nimeni. Aşa că, atunci când găsesc ceva sau pe cineva, când îi pot ajuta câtuşi de puţin să îndure, un bătrân aici, altul dincolo, sau domnişoara Cora, mă servesc. Mă simt mai puţin neputincios. Am greşit când m-am culcat cu domnişoara Cora, dar asta nu i-a făcut prea mult rău, şi-a revenit. Şi mai e prietenul meu, faimosul rege al pantalonilor, care e deja îmbrăcat ca să iasă şi care n-a uitat-o niciodată pe domnişoara

Cora, aşa că încerc să aranjez asta între ei, ca final al cursei. Nu pot fi salvarea publică, e prea mult, aşa că peticesc. Iar când Chuck îţi zice că am nevroza celorlalţi şi complexul salvatorului, vorbeşte prostii. Sunt un cârpaci. Nimic mai mult. Un cârpaci.

— O să-ţi dau să citeşti o carte, Jean. E un autor german de acum cincizeci de ani, care scria despre Republica de la Weimar. Erich Kästner. Un umorist şi el. Cartea se numeşte *Fabian.* La sfârşitul ei, Fabian trece un pod. Vede o fetiţă gata să se înece. Se aruncă în apă s-o salveze. Şi autorul încheie astfel: *Fetiţa a ajuns la mal. Fabian s-a înecat. Nu ştia să înoate.*

— Am citit-o.

A rămas descumpănită.

— Cum aşa? Tu? Unde? S-a epuizat de multă vreme...

Am ridicat din umeri.

— Citesc orice. Sunt autodidact.

Nu-şi putea reveni. De parcă acum mă cunoştea mai puţin. Sau şi mai mult.

— Eşti un ipocrit, Jean. Unde-ai citit-o?

— La biblioteca municipală din Ivry. Ce ai? N-am dreptul să citesc? Nu se potriveşte cu moaca mea?

Mă uitam la cele douăsprezece volume ale Istoriei universale din spatele lui Aline. N-aş fi făcut ca Fabian. Mi-aş fi legat cele douăsprezece volume ale Istoriei universale de gât, ca să fiu sigur că mă scufund imediat.

— N-ar fi trebuit să vorbeşti cu Chuck, Aline. E prea sistematic. El nu-i cârpaci. Pe el nu-l interesează piesele de schimb, care se rătăcesc pe ici, pe colo şi care putrezesc într-un colţ. La el e mereu teoria marilor ansamble, a sistemelor. El nu-i cârpaci. Iar dacă am învăţat un lucru ca autodidact e că-n viaţă trebuie să ştii să cârpeşti. Ne putem meşteri o viaţă fericită împreună. Putem avea parte de clipe frumoase. O să

ne instalăm în contul nostru, amândoi. Se pare că există astfel de colţuri în Antile, dar trebuie să le ştii.

Mi-a vorbit cu prietenie în glas.

— Credeam că Frontul Refuzului era în Palestina, a zis. Nu am de gând să-mi trăiesc viaţa împotriva vieţii, Jeannot. Indignarea, protestul, revolta pe toată linia nu duc niciodată decât la alegerea victimelor. E necesară şi o parte de revoltă, însă şi o parte de acceptare. Sunt gata să mă aşez, până la un punct. O să-ţi spun până la ce punct sunt gata să mă aşez: o să am copii. O familie. O familie adevărată, cu două braţe şi două picioare.

Mi s-a făcut pielea de găină. O familie. Fiorul mi-a coborât pe şira spinării.

Ea a râs, s-a apropiat de mine, mi-a pus o mână pe umăr ca să mă liniştească.

— Scuză-mă, te-am speriat.

— Nu, o să fie bine, mai mult sau mai puţin...

Mi-a înapoiat fotografia domnişoarei Cora în chip de pescăruş.

— Acum, du-te la canotaj.

— Nu, nici vorbă.

— Du-te. Pune-ţi frumoasa ţinută impresionistă şi du-te. Am fost nervoasă, dar mi-a trecut.

— Cureaua nu era pe bune?

— Nu. Îţi las cheia sub preş.

— Bine, mă duc, dacă vrei tu. Ca să-mi iau rămas-bun.

Mi-am adus aminte de mustaţă.

— Şi cu mustaţa ce-i?

— Toţi purtau, în vremea tinereţii.

Eram fericit. În râsul pe care i-l stârneam exista acum mai multă veselie decât tristeţe şi chiar ceva în plus, pentru străduania mea. Nu era mare lucru, dar era bine să fii acolo şi să te poţi întoarce.

XXXIX

Domnişoara Cora a râs când m-a văzut cu pălăria de paie şi costumul de baie de pe vremuri. Mi-a făcut plăcere să mă îmbrac aşa, ca în urmă cu optzeci de ani, şi aş fi vrut chiar să fiu acolo, în garanţia epocii, când încă nu-ţi aduceau cadavrele la domiciliu prin sateliţi şi puteai ignora totul, ceea ce făcea mult pentru bucuria de-a trăi. Îl sunasem pe Tong să vină să ne ia de-acasă, iar înainte m-am oprit pe la Orangerie, ca să văd dacă semănam. Chiar era un tip într-un tablou care semăna cu mine, cu mustaţă şi aşezat la masă cu o fată frumoasă, şi tabloul aproape cânta fericirea. Asta mi-a crescut moralul, să plac ochiului, şi mergeam pe străzi, trasând spirale pe asfalt, printre maşini.

Domnişoara Cora îşi pusese o rochie frumoasă, care nu prea ieşea în evidenţă, în nuanţe de roz şi bleu-pal, şi obişnuitul turban alb, de sub care ieşea bretonul drăguţ, tocuri înalte şi poşeta din piele naturală de crocodil. M-a luat de braţ şi am coborât. Era un chin s-o văd aşa de veselă şi dornică de fericire, când eu mă pregăteam să-i spun că nu mai puteam să mă ocup de ea. Îşi păstrase silueta tinerească şi, dacă te uitai la noi, expresii de genul „o bătrânică" sau „i-ar putea fi bunică" nu i se potriveau deloc şi nici măcar nu-i puteau trece cuiva prin cap, aşa că eram liniştiţi. Era într-adevăr într-o formă foarte bună. Nu ştiam care erau proiectele pe termen lung ale domnului Solomon, dar s-ar fi putut bucura împreună de un apus frumos, la Nisa, şi de o viaţă liniştită

ca marea. Eram norocos că dădusem peste domnişoara Cora, în locul cuiva care nu mă avea decât pe mine pe lume. Cred că Yoko are dreptate când susţine că oamenii în vârstă au o grămadă de lucruri pe care noi nu le avem, înţelepciunea, seninătatea, pacea sufletească, un zâmbet pentru agitaţia din lume, mai puţin domnul Solomon, care are o latură încă nestinsă, indignată şi supărată, şi care-şi face griji de parcă viaţa încă l-ar preocupa mai mult decât orice. Dar asta-i pentru că şi-a ratat viaţa sentimentală, e mai trist să te stingi când n-ai ars pentru nimic.

Am aşteptat jos, Yoko a sosit cu taxiul şi am văzut că mai erau şi Tong, Chuck şi grasa de Ginette, nu voiau să rateze tura mea de canotaj, nemernicii, sub pretext că era vreme frumoasă. Ne-am înghesuit toţi înăuntru, Yoko la volan, Tong, care era cel mai mic, în faţă, pe genunchii lui Ginette, iar în spate, Chuck, domnişoara Cora şi eu. Trebuie să recunosc că Chuck a fost destul de corect şi ne-a ţinut un curs despre impresionişti, care au fost urmaţi de pictorii cubişti, dintre care principalul era Braque. Am închiriat o canoe şi ne-am lansat la apă, în timp ce Chuck, Yoko, Tong şi grasa de Ginette se aliniaseră pe mal ca să ne admire, iar Chuck a făcut fotografii, pentru că era un important documentar. Domnişoara Cora stătea cuminte în faţa mea şi îşi deschisese umbrela albă de soare.

Făcusem tot felul de meserii, însă era prima dată când vâsleam. Am vâslit o jumătate de oră sau mai bine, în tăcere, hotărâsem s-o fac dintr-odată, dar măcar să se bucure înainte.

— Domnişoară Cora, o să vă părăsesc.

S-a neliniştit puţin.

— Trebuie să pleci?

— O să vă părăsesc, domnişoară Cora. Iubesc altă femeie.

Nu s-a mişcat, ba chiar a devenit şi mai neclintită, în afară de mâini, care băteau din aripi, strângând poşeta pe genunchi.

— Iubesc altă femeie.

Am repetat-o intenţionat, pentru că eram sigur că o să sufere mai puţin dacă ştia că o părăseam din dragoste.

A tăcut mult timp sub umbrela de soare. Continuam să vâslesc şi era greu.

— E tânără şi frumoasă, nu-i aşa?

Era nedrept, în ciuda zâmbetului.

— Domnişoară Cora, n-aveţi nici o vină, nu din cauza dumneavoastră vă părăsesc. Şi dumneavoastră sunteţi frumoasă. Sunteţi frumoasă sub umbrela albă de soare. Nu vă părăsesc din cauza dumneavoastră. Vă părăsesc pentru că nu poţi iubi două femei în acelaşi timp, când iubeşti pe cineva.

— Cine e?

— Am întâlnit-o.

— Bine, bine, bănuiesc. Şi... ei i-ai spus?

— Da. Vă ştia din cântece, domnişoară Cora.

I-a făcut plăcere.

— N-a fost ceva intenţionat, domnişoară Cora. Am întâlnit-o. S-a întâmplat pur şi simplu, n-am căutat-o. Şi am o veste bună pentru dumneavoastră.

— Încă una?

— Nu, serios acum. Domnul Solomon ar vrea să-l iertaţi.

S-a însufleţit. A fost şi mai emoţionată decât mai devreme pentru mine. Să mai înţelegi ceva.

— Ţi-a spus el?

— Cum vă văd. M-a sunat azi-dimineaţă să mă duc la el. De urgenţă. Da, aşa mi s-a spus la telefon: domnul Solomon vrea să vă vadă de urgenţă. Stătea culcat, în minunatul lui halat de casă. Cu draperiile trase. Depresie în toată regula. Era foarte palid şi nu se atinsese de nici un timbru de două zile. Nu l-am văzut niciodată atât de decăzut, domnişoară Cora, îşi pierduse valoarea de refugiu...

— Ce valoare de refugiu? A pierdut la bursă?

— Umorul evreiesc, domnişoară Cora. Ăsta-i refugiul lor chiar mai mult decât Israelul. Cu siguranţă ştiţi că are mici licăriri în ochii întunecaţi, care-i luminează privirea când se apleacă din înălţimile lui asupra fleacurilor noastre. Ei bine, nici urmă de ele. Ochiul întunecat, domnişoară Cora, care privea de parcă nu mai era nimic de văzut nicăieri. M-am aşezat şi am aşteptat şi, cum tăcea şi mai adânc, l-am întrebat: „Domnule Solomon, ce se-ntâmplă? Ştiţi bine că aş face orice pentru dumneavoastră şi mi-aţi spus deseori că sunt un meşter bun". Atunci a oftat, să ţi se topească inima, nu alta. E o expresie proverbială, domnişoară Cora, şi am recunoscut-o imediat, despre ea era vorba. Şi regele nostru Solomon mi-a zis: „Nu pot să trăiesc fără ea. De treizeci şi cinci de ani încerc, din cauza poveştii din pivniţă, ştii, când domnişoara Cora mi-a salvat viaţa..." Apoi m-a privit neputincios şi a şoptit: „Lasă-mi-o mie, Jeannot!".

Domnişoara Cora a făcut ochii mari, cum cere expresia.

— Dumnezeule, e la curent?

— E la curent cu toate regele Solomon. Nu-i scapă nimic din prêt-à-porter, de câtă vreme se apleacă asupra tuturor din înălţimile sale auguste. Mi-a pus mâna pe umăr, într-un gest ancestral, şi mi-a şoptit: „Lasă-mi-o!".

Domnişoara Cora a deschis poşeta din piele naturală de crocodil şi a scos o batistă. A despăturit-o şi a dus-o la ochi. Încă nu plângea şi a trebuit să repet:

— Lasă-mi-o.

Atunci şi-a şters o lacrimă şi a respirat adânc.

— E un cântec despre asta, a zis ea. Din 1935. *Rosalie*. Al lui Fernandel.

A fredonat:

— Rosalie a plecat, dacă o vezi, adu-mi-o înapoi!

— Întotdeauna e un cântec pentru orice, domnişoară Cora.

— Şi după aceea? Ce ţi-a mai zis?

— Şi-a ţinut mâna pe umărul meu atât cât trebuie şi a repetat: „Nu pot trăi fără ea. Am încercat, Dumnezeu ştie că am încercat, dar e peste puterile mele, Jeannot. Nu sunt genul care iubeşte de două ori. Iubesc o singură dată. Când iubesc o dată, îmi e de-ajuns. Îmi e de-ajuns pentru totdeauna. Niciodată mai mult. O singură dată, întotdeauna aceeaşi, nu există bogăţie mai mare. Du-te la ea, Jeannot. Vorbeşte-i cu delicateţe, aşa cum ştii tu. Să mă ierte că am rămas patru ani de zile în pivniţa aia, fără să mă duc s-o văd!".

Domnişoara Cora era şocată.

— N-a zis aşa ceva!

— Vă jur pe tot ce-am mai sfânt, domnişoară Cora, nu vă rămâne decât să alegeţi! Ba chiar a vărsat o lacrimă, ceea ce e mult, la vârsta lui, din cauza stării glandulare. O lacrimă mare cum n-aş fi crezut niciodată, dacă n-aş avea mărturia mea.

— Şi după aceea? Şi după aceea?

Ce să mai fie, mă rog?

Am mai vâslit puţin.

— Şi după aceea a şoptit lucruri duioase şi tandre despre dumneavoastră, încât mă simţeam stingherit.

Domnişoara Cora era fericită.

— Ce bătrân nebun, a zis ea cu plăcere.

— Exact, are o singură teamă, că o să-l consideraţi prea bătrân.

— Nu-i chiar aşa de bătrân, a zis domnişoara Cora energic. Vremurile s-au schimbat. Nu mai e aceeaşi vârstă.

— Asta aşa-i. Nu mai suntem pe vremea impresioniştilor.

— Ce sens au, la urma urmei, poveştile astea cu vârsta?

— La urma urmei, nici unul, domnişoară Cora.

— Domnul Solomon mai poate trăi mult şi bine.

Mai că mi-a venit să-i zic că pivnița te conservă, dar trebuia să păstrez ceva pentru altă dată. Am scos doar mustața falsă din buzunar și mi-am pus-o, pentru mai multă bună dispoziție.

Domnișoara Cora a râs.

— Uită-te la tine! Un adevărat Fratellini!

Nu-l știam, dar putea să aștepte.

Am mai tras de câteva ori la rame. Acum, că făcusem ceva bun, chiar îmi plăcea.

Domnișoara Cora se gândea.

— Mai poate trăi mult timp, dar are nevoie de cineva care să se ocupe de el.

— Așa-i. Sau are nevoie să se ocupe de cineva. E același lucru.

Nu mai vâslisem niciodată până atunci, dar mă descurcam bine. Domnișoara Cora mă uitase. Am început să vâslesc mai încet, ca să n-o deranjez și să nu-și amintească de mine. Nu era momentul să mă fac simțit. Încrunta din sprâncene, era preocupată, îl făcea pe domnul Solomon să înțeleagă că nu era pe deplin hotărâtă.

— Aș vrea să mă-ntorc acasă acum.

Am ajuns la mal și ne-am aflat iar pe teren sigur. Ne-am urcat toți în taxi, Yoko la volan, grasa de Ginette lângă el, cu Tong pe genunchi, iar domnișoara Cora în spate, între mine și Chuck. Radia, de parcă nu m-ar fi pierdut. Ceilalți tăceau și simțeam că-mi purtau cel mai mare respect pe care-l puteau avea față de mine. Probabil că se întrebau: ce-a făcut nemernicul ăsta de s-a scos. Eu îi disprețuiam din tot sufletul, ca și regele Solomon, de parcă aproape că eram chiar eu regele prêt-à-porter-ului. Domnișoara Cora era așa de binedispusă, încât ne-a oferit ceva de băut la o terasă, iar eu aș fi vrut să-i propun Champs-Élysées, însă ea ne-a informat că nu punea

niciodată piciorul pe Champs-Élysées, din cauză că îl făcuse pe domnul Solomon să sufere atât de mult. Îi străluceau ochii şi era prima dată în viaţă când făceam o femeie fericită.

Când am dus-o înapoi acasă, după trei pahare de coniac şi jumătate de sticlă de şampanie, a început să ne povestească despre o mare vedetă de pe vremuri, pe care n-o cunoscuse fiindcă era prea tânără, Yvette Guilbert, şi chiar s-a apucat să cânte pe trotuar, iar asta mi-a rămas întipărit în minte, sub efectul emoţiei, căci nimic nu te uşurează mai mult decât emoţia. Am ieşit toţi din taxi – Yoko, Tong, Chuck, grasa de Ginette – şi ea a cântat pentru noi:

Pustnic ipocrit, din mănăstire vrei să te vezi ieşit,
Întoarce-te la tatăl tău şi redevino-al meu iubit!

Am ajutat-o să urce şi nu m-a invitat înăuntru, mi-a spus la revedere pe scări. Mi-a întins mâna de la distanţă.

— Mulţumesc pentru plimbare, Jeannot.

— Cu plăcere, ca întotdeauna.

— Spune-i domnului Solomon că trebuie să mă gândesc. E prea brusc, înţelegi.

— Nu mai poate fără dumneavoastră, domnişoară Cora.

— Nu zic nu, desigur, având în vedere trecutul care ne leagă, dar nu mă pot arunca aşa în aventură. Trebuie să mă gândesc. Aveam viaţa mea liniştită, bine organizată, nu pot aşa, dintr-odată... Am făcut destule nebunii până acum. Nu vreau să-mi pierd iar capul.

— O să înţeleagă foarte bine asta, domnişoară Cora. Puteţi avea încredere că regele Solomon înţelege. E specialitatea lui, cum s-ar zice.

Când am coborât iar, ceilalţi mă aşteptau.

— Cum ai reuşit?

Le-am făcut gestul italian, cu degetele împreunate, mi-am luat bicicleta Solex şi m-am întors acasă. M-am aruncat pe pat. Mi-am scos mustaţa falsă. Am întrebat-o pe Aline:

— Cine era Fratellini?

— O familie de clovni.

Am încercat să-i povestesc, dar nu voia să vorbim despre domnişoara Cora. Avea o înclinaţie specială pentru tăcere, puteam să tac cu ea fără să simt vreodată că nu avem nimic să ne spunem. Până să mă aibă pe mine, mai dădea uneori drumul la radio, care e întotdeauna mai bun pentru stările urgente decât televizorul, însă în afară de asta primea puţin din lumea exterioară. Aşa că abia dacă am schimbat o vorbă şi mi-am petrecut o oră bună uitându-mă la ea cum se plimba încoace şi-ncolo, ca să-şi rezolve treburile, prin apartamentul ei cu două camere, de optzeci de metri pătraţi, şi era suficient. Mi-a pus o întrebare, una cu adevărat ciudată, care m-a mirat nespus, m-a întrebat dacă omorâsem pe cineva.

— Nu, de ce?

— Pentru că te simţi mereu vinovat.

— Nu-i ceva personal. E în general.

— Dar tot tu erai de vină, din cauza caracterului tău uman, aşa-i?

— Ce caracter uman? Îţi baţi joc de mine sau ce?

Şi-a tăiat o felie groasă de tartă cu zmeură şi a venit s-o mănânce în pat, lângă mine, ceea ce era aproape ofensator pentru ce aveam eu de oferit.

— Ştii, Jeannot Lapin, în Franţa aveam pe vremuri calea de mijloc.

— Unde vine asta? Nu stau prea bine cu geografia.

— Calea de mijloc. Undeva între a te durea în cot şi a muri de durere. Între a te încuia de două ori şi a lăsa pe toată lumea să intre. A nu te înăspri, dar nici a nu te lăsa distrus. Foarte dificil.

Stăteam şi mă uitam la ea şi mă obişnuiam cu viaţa în doi. Când nu ai pe nimeni în viaţa ta, e multă lume. Iar când ai pe cineva, e mai puţină. Mă bucuram şi nu mai fugeam în toate părţile la alţii. Mi-a zis că nu mai văzuse niciodată un tip care să-şi fie mai puţin suficient sieşi, câinii ar fi făcut cu mine cea mai bună afacere din viaţa lor. De fapt, nu zicea nimic, dar asta voia să zică. Uneori lăsa baltă treburile cărora li se dedica şi venea să mă sărute, ca răspuns la privirile mele. A se dedica. Mă dedic, te dedici, se dedică. Exemplu: ea se dedica treburilor casnice. *A se dedica*: din latinescul *dedicare: a se consacra, a se oferi în întregime*. Există cuvinte care ne sunt scrise în frunte, fără s-o ştim măcar. Am găsit unul dintre ele, foarte drăguţ, căutând la întâmplare, *pronaos: încăpere ce precedă sanctuarul*, pe care l-am pus deoparte, şi *potlatch: dar sau distrugere cu caracter sacru*, care se găseşte între *potir* şi *potometru*. N-am citit niciodată dicţionarul din scoarţă-n scoarţă, cum ar fi trebuit s-o fac în loc să rămân vacant, din latinescul *vacare: fără titular*. Eram pentru prima dată cu cineva al meu, cu drepturi depline, iar noaptea mă simţeam puţin neliniştit, nimeni nu ştia unde sunt şi, în caz de nevoie, nu puteam fi găsit la telefon. Dar, în fine, era mai puţin vacarm în tăcerea din jurul meu, nu mai auzeam vocile extincţiei, ca dovadă că eram fericit. Nu-mi făceam reproşuri, încercam să nu mă gândesc la asta, însă eram cu adevărat îndrăgostit. Din punct de vedere al moralităţii, nefericiţii sunt mai fericiţi decât fericiţii, nu le este luată decât nefericirea. Mă gândeam la regele Solomon şi mi s-a părut că era dur cu domnişoara Cora. Dacă există un lucru de neiertat, acesta e să nu ierţi. Ar putea merge împreună la Nisa, unde mai trăiesc mulţi pensionari.

XL

A doua zi era aniversarea de optzeci şi cinci de ani a domnului Solomon. Am acoperit lampa de taxi şi m-am dus să-l văd. L-am găsit într-o formă foarte bună.

— A, Jeannot, ce drăguţ că te-ai gândit la mine...

— Domnule Solomon, permiteţi-mi să vă felicit pentru frumoasa dumneavoastră performanţă.

— Mulţumesc, dragul meu, mulţumesc, facem ce putem, dar ne ocupăm de noi, ne ocupăm de noi... Uite, să-ţi arăt, există speranţă...

S-a dus cu paşi mărunţi până la biroul lui şi a luat ziarul *Le Monde*.

— Parc-au făcut-o intenţionat, pentru aniversarea mea de optzeci şi cinci de ani. Citeşte, citeşte!

Era o pagină care se numea *A îmbătrâni. Toţi centenarii în formă bună duc o viaţă activă într-o regiune montană, propice exerciţiului. Arta şi metoda de a îmbătrâni frumos* de doctorul Longueville... *Această carte practică, uşor de citit şi ilustrată cu câteva desene de Faizant*[1] *abordează probleme de igienă şi mod de viaţă pentru a incita persoanele în vârstă să...*

Domnul Solomon se apleca peste umărul meu, cu lupa de filatelist. A citit cu vocea lui frumoasă:

— *...pentru a incita persoanele în vârstă să dobândească o atitudine întreprinzătoare într-o nouă etapă a existenţei...*

---

1. Jacques Faizant (1918-2006), celebru caricaturist şi desenator de presă francez.

O atitudine întreprinzătoare, în asta stă totul! Dar e şi mai mult...

Subliniase cu creionul roşu.

— *...numeroase plante şi anumite specii de peşti au o durată de viaţă nelimitată...*

A îndreptat lupa spre mine.

— Tu ştiai că numeroase legume şi anumite specii de peşti au o durată de viaţă nelimitată, Jeannot?

— Nu, domnule Solomon, mă bucur să aud asta.

— Nu-i aşa? Mă-ntreb de ce ni se ascund lucruri importante.

— Aşa-i, domnule Solomon. Data viitoare poate vom fi noi.

— Numeroase plante şi anumite specii de peşti, a zis domnul Solomon cu ură.

Am făcut ceva ce nu mai făcusem niciodată până atunci. I-am cuprins umerii cu braţele. Dar el continua să bombăne.

— ...pentru a incita persoanele în vârstă să dobândească o atitudine întreprinzătoare într-o nouă etapă a existenţei, a mormăit.

Era o plăcere să-l auzi mormăind, să-l vezi furios. Nu trebuia să te bazezi pe el pentru a merge la Nisa. Avea un adevărat temperament de luptător, în categoria lui.

— O carte practică, uşor de citit...

A bătut cu pumnul în birou.

— Le dau eu lor o mamă de bătaie, prietene!

— Nu strigaţi, domnule Solomon, la ce ajută?

— O carte uşor de citit şi ilustrată cu câteva desene de Faizant care abordează probleme de igienă şi mod de viaţă pentru a incita persoanele în vârstă să dobândească o atitudine întreprinzătoare într-o nouă etapă a existenţei! Doamne sfinte şi toţi sfinţii!

A mai dat de câteva ori cu pumnul în birou, cu o expresie de hotărâre implacabilă pe chipul lui regal.

— Du-mă la târfe, a zis.

La început am crezut c-am înţeles greşit. Nu era posibil. Un bărbat de valoarea lui nu putea cere asemenea lucru.

— Domnule Solomon, scuzaţi-mă, dar am auzit lucruri pe care sigur nu le-am auzit şi pe care nici nu vreau să le aud!

— Du-mă la târfe! a strigat el.

N-aş fi fost mai speriat nici dacă domnul Solomon mi-ar fi cerut maslul, evreu fiind.

— Domnule Solomon, vă implor, nu mai spuneţi aşa ceva!

— Vreau să mă duc la târfe! a strigat el şi a început iar să bată în birou.

— Domnule Solomon, vă rog, nu mai faceţi asemenea eforturi!

— Ce eforturi? a bombănit el. Aha, şi tu, dragă prietene, faci insinuări?

— Nu mai strigaţi aşa, domnule Solomon, vă poate plesni ceva pe neaşteptate!

Regele Solomon m-a fulgerat din înălţimile lui. Mă rog, asta ar fi făcut un fulger, dacă s-ar fi putut manifesta prin privire.

— Cine-i şeful aici? Cine-i şeful la SOS? Mi-am exprimat o dorinţă. Sunt într-o stare excelentă şi n-o să-mi plesnească nimic pe neaşteptate! Vreau să fiu dus la târfe! E clar?

Am început să plâng. Ştiam că era doar angoasa lui, însă n-aş fi crezut că-l poate duce la un act aşa de disperat. Un om atât de august, un moşneag ce se-ntoarce la-ntâiele izvoare... L-am apucat de braţ.

— Curaj, domnule Solomon. Amintiţi-vă de domnul Victor Hugo!

Am strigat:

Moşneagul ce se-ntoarce la-ntâiele izvoare
În veşnicie intră, din schimbătoarele căi;
Şi, când din ochii tineri vezi strălucind văpăi,
În ochii bătrâneţii zăreşti întruna soare.

El a apucat bastonul şi am văzut că avea de gând să-mi dea una peste gură.

— Domnule Solomon, în ochii bătrâneţii zăreşti întruna soare! Căci e frumos un tânăr, măreţ e un bătrân! Nu puteţi merge la târfe de acolo de unde vă aflaţi!

— Asta-i o tentativă de intimidare, a ţipat domnul Solomon. Am dat un ordin, în calitate de patron SOS! Vreau să fiu dus la târfe!

M-am repezit în centrul de apel. Acolo erau grasa de Ginette, Tong, Yoko, Chuck şi, dintre cei doi fraţi Masselat, doar cel mai mic. Şi-au dat seama imediat că se întâmplase ceva înfiorător. Am strigat:

— Domnul Solomon vrea să se ducă la târfe!

Au rămas toţi gură-cască, mai puţin fratele Masselat cel mare, care lipsea.

— Asta-i demenţă senilă, a zis Chuck liniştit.

— Ei bine, spune-i tu asta.

— Se pare că, după ce-mbătrânesc, au deseori pofte de femeie însărcinată, a adăugat Ginette.

Ne-am uitat toţi la ea.

— Mă rog, vreau să zic...

— Da, vrei să zici, dar a i face mai bine să taci, a m strigat eu. E deja destul de înspăimântător să te gândeşti că bietul domn Solomon vrea să meargă la târfe, fără să-i mai pui în cârcă şi pofte de femeie însărcinată! Ce-i de făcut?

— Nu mai e în toate minţile, a zis Chuck. Faptul că a împlinit optzeci şi cinci de ani i-a produs un şoc. N-am văzut în viaţa mea un tip căruia să-i fie aşa de frică de moarte!

— Nu are înţelepciunea orientală, asta-i sigur! a zis Tong.

— Poate că pur şi simplu are chef să meargă la târfe, şi-a dat Yoko cu presupusul.

— N-a mers în viaţa lui la târfe! am ţipat eu. Nu el! Nu un om de valoarea lui.

— Putem să-l chemăm pe doctorul Boudien, a propus Masselat cel mic, în absenţa fratelui său mai mare.

— Nu trebuie decât să-l ducem la târfe, a zis Tong. Poate c-o să se-ntâmple ceva.

În acel moment, regele Solomon a intrat în centrul de apel, deja cu pălăria pe cap, cu mănuşile şi bastonul cu mâner în formă de cap de cal în mână.

— Hm, o mică conspiraţie! a zis el.

Nu trebuia decât să-l vezi ca să-ţi dai seama că nu se simţea bine. În ochi avea o licărire de panică. Strângea buzele aşa de tare, încât nici nu se mai vedeau. Iar capul îi tremura.

— Mergem, mergem! am strigat eu şi am fugit repede să văd ce avea regele Solomon în baie ca să lupte împotriva angoasei.

Nimic. Nu avea nimic. Regele Solomon îşi înfrunta duşmanul cu mâinile goale. Am văzut un film în care un cavaler invită moartea, venită să-l ia, la o partidă de scandenberg. Când m-am întors în centrul de apel, l-am găsit pe regele Solomon cu capul sus, bastonul uşor ridicat şi în plin acces de furie.

— Vă previn că n-o să se-ntâmple aşa. Tocmai am împlinit optzeci şi cinci de ani. Dar de aici şi până la a mă crede nul şi neavenit e un pas pe care nu vă permit să-l faceţi. Vreau să vă spun un lucru. Vreau să vă spun, tinerii mei prieteni, că n-am scăpat de nazişti timp de patru ani, de Gestapo, de deportare, de raziile de la Velodromul de iarnă[1], de camerele

1. Cea mai mare operaţiune de arestare în masă a evreilor, realizată în Franţa, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, în 16 iulie 1942.

de gazare şi de exterminare ca să mă las pradă unei morţi oarecare, de rang inferior, zisă naturală, sub nişte pretexte fiziologice mizerabile. Cei mai buni n-au reuşit să mă aibă, aşa că vă imaginaţi că n-o să fiu luat de rutină. N-am scăpat de holocaust pentru nimic, dragi prieteni. Am de gând să trăiesc mult şi bine, vă zic o dată pentru totdeauna!

Şi a ridicat şi mai mult bărbia, cu şi mai multă sfidare, şi asta era o adevărată criză de angoasă, marea, adevărata angoasă a regelui Solomon. Apoi a urlat iar, cu aerul lui maiestuos:

— Şi acum, vreau să mă duc la târfe!

Nu era nimic de făcut. L-am lăsat la centrul de apel pe fratele Masselat cel mic, care nu voia să vadă aşa ceva, restul ne-am înghesuit în taxi, chiar şi Ginette, care asigura prezenţa feminină. Eu conduceam, Tong şedea pe genunchii grasei de Ginette, iar pe domnul Solomon îl aşezaserăm în spate, între Chuck şi Yoko. Îi vedeam faţa în oglinda retrovizoare şi era o faţă pe care un singur cuvânt din dicţionar o poate descrie, adică implacabilă. *Implacabil: a cărui furie, resentiment, violenţă nu pot fi domolite. Vezi: aspru, neîndurător, inflexibil. Vezi: crâncen.* Eram toţi în jurul lui, ca nişte gărzi de corp. Nu mai văzuse nimeni niciodată un bărbat transportat în asemenea hal la târfe. Pentru mine era şi mai groaznic decât pentru ceilalţi, pentru că-l iubeam pe domnul Solomon mai mult decât oricare altul din taxi. Înţelegeam ce simţise, probabil, când se trezise în dimineaţa aniversării a optzeci şi cinci de ani, având în vedere că e ceea ce simt eu când mă trezesc în fiecare dimineaţă. Probabil că primul lucru pe care-l făcuse a fost să meargă să urineze, pentru că unii la vârsta lui nu mai pot urina din cauza prostatei, dar el încă urina ca un rege, iar asta-l liniştea de fiecare dată. Tăceam toţi, nu aveam ce să-i oferim. Ce-am fi putut să-i spunem? Că urina încă foarte bine? Că alţii la vârsta lui muriseră deja

de mult? Nu existau argumente în favoarea lui. Nici măcar nu-i puteam acuza pe naziști sau metodele de tortură ale poliției din Argentina, acolo exista un motiv, era Cupa mondială, eram obligați să bem din ea. Sub slabe pretexte democratice, îi dădeam regelui Solomon o lovitură de neiertat și îl tratam ca pe orice alt muritor. Argumentul pe care-l prezentase el mai devreme era atât de corect, încât rămăsese fără răspuns. Se ascunsese patru ani într-o pivniță, scăpase triumfal de exterminarea naziștilor și de poliția franceză, n-o făcuse ca să moară ca un prost de-o moarte naturală oarecare. Triumfase prin voință, determinare, șiretenie, prudență, forța inimii, caracter, iar acum era ca și când naziștii i-ar fi spus că nu pierdea nimic dacă aștepta.

— Pentru a incita persoanele în vârstă să dobândească o atitudine întreprinzătoare într-o nouă etapă a existenței! a strigat deodată domnul Solomon și, abia după ce-a adăugat, fluturând pumnul în aer: Turbare! Deznădejde! Dușmane bătrâneți![1], am început să am dubii și m-am întrebat dacă nu cumva avea de gând să se distreze și nu erau apucări homerice la el.

— Domnule Solomon, s-a găsit sicriul furat al lui Charlie Chaplin[2] și a rămas intact pe dinăuntru, asta-i o veste bună, dreptatea câștigă.

— Domnule Solomon, a zis Chuck, dumneavoastră, care iubiți muzica, ar trebui să mergeți la New York, Horowitz va da acolo un ultim concert...

---

1. Așa începe Scena 5, Actul I din tragedia *Cidul* de Pierre Corneille, publicată în 1637; în românește de Șt.O. Iosif.
2. În 1 martie 1978, doi profanatori, un polonez și un bulgar, au furat sicriul în care fusese înmormântat Charlie Chaplin, cu scopul de a primi bani pentru răscumpărare. Fapta stă la baza filmului *Prețul gloriei*, regizat de Xavier Beauvois în 2015.

— De unde ştiţi că va fi ultimul? a zbierat domnul Solomon. A hotărât el asta? De unde ştiţi că n-o să mai trăiască încă douăzeci de ani? De ce trebuie să moară înainte? Pentru că-i evreu? Sunt luaţi întotdeauna aceiaşi, nu?

Era prima dată când îl vedeam pe Chuck cu piuitul tăiat, rămăsese gură-cască de uluire. Conduceam foarte încet, speram ca domnul Solomon să aibă un lapsus, cum li se întâmplă deseori bătrânilor, şi să uite de proiectul lui funest, dar eram deja pe strada Saint-Denis şi atunci l-am auzit pe domnul Solomon strigând. Stătea aplecat peste portieră şi arăta cu degetul. Spre o blondă înaltă, cu fustă mini şi cizme din piele, care se sprijinea de zid, relaxată. Mai erau alte cinci sau şase târfe, tot sprijinite de zid, şi nu ştiu de ce domnul Solomon o alesese pe aceea. Am depăşit puţin, dar m-a lovit cu bastonul pe umăr şi am frânat.

— Lăsaţi-mă să cobor!

— Domnule Solomon, nu vreţi să mergem să vorbim cu ea mai întâi? a propus Yoko.

— Şi ce vreţi să-i spuneţi? a strigat domnul Solomon. Că-i interzis minorilor? Mă enervaţi. Sunt regele prêt-à-porter-ului, n-am ce sfaturi să primesc. Aşteptaţi-mă aici.

Am sărit toţi şi l-am ajutat să coboare.

— Domnule Solomon, l-am implorat eu, există boli venerice!

Nu asculta. Îşi luase o atitudine întreprinzătoare, cum se recomanda în *Le Monde*, cu pălăria puţin pe-o parte, ochiul ager şi hotărât, mănuşile în mână şi bastonul deja ridicat. Ne uitam toţi la el. Târfa blondă a avut o bună intuiţie feminină şi i-a zâmbit larg. Domnul Solomon i-a răspuns cu un zâmbet.

Ginette a început să plângă.

— Nu se-ntoarce viu de-acolo.

Era îngrozitor, ziua în amiaza mare, un bărbat atât de august. Mi se rupe inima, dar trebuie să spun că regele

Solomon avea un zâmbet obscen. Stătea acolo, pe pământ şi nu în înălţimile lui proverbiale, de unde se apleca cu atâta indulgenţă asupra fleacurilor noastre microscopice. Târfa l-a luat pe regele Solomon de braţ şi s-a îndreptat direct spre uşa hotelului. Yoko îşi scosese şapca din respect. Tong se făcuse palid, iar mărul lui Adam coborâse pe gâtul lui Chuck. Grasa de Ginette suspina. Era un lucru abominabil să-l vezi pe regele Solomon căzând de atât de sus într-un astfel de loc.

Am aşteptat. Mai întâi pe trotuar, apoi în taxi, fiindcă aşteptarea se prelungea. Ginette avea lacrimi în ochi.

— Ar fi trebuit să faceţi ceva!

Încă douăzeci de minute.

— Asta-i lipsă de sprijin al unei persoane în pericol! a strigat Ginette. O să-l omoare târfa aia! Ar trebui să urcăm să vedem ce-i cu el!

— Să nu ne pierdem cu firea, a zis Tong. Probabil că l-a întins pe pat ca să se odihnească. Poate că încearcă să-i ridice moralul. Face parte din serviciile pe care le oferă ele.

Încă zece minute.

— Eu chem poliţia, a zis Ginette.

Atunci domnul Solomon a apărut în uşa hotelului. Scoseserăm toţi nasul afară ca să-l vedem. Nu eram în stare să spunem nimic, nici da, nici nu. Stătea acolo, cu bastonul şi mănuşile într-o mână şi pălăria în cealaltă, şi nu-şi pierduse nimic din demnitatea proverbială. Apoi şi-a pus pălăria puţin într-o parte, cu un gest vioi, şi s-a îndreptat spre noi. Am sărit toţi afară şi am alergat spre el, dar nu avea nevoie de sprijin. Am pornit în tăcere, doar Ginette mai ofta şi-i arunca uneori priviri de reproş. Deodată, când eram pe strada Chaussée-d'Antin, domnul Solomon a zâmbit, ceea ce era bine, după toate emoţiile, şi a şoptit:

— Moşneagul ce se-ntoarce la-ntâiele izvoare... Apoi a adăugat: Numeroase plante şi anumite specii de peşti au o durată de viaţă nelimitată...

Apoi s-a cufundat iar într-o tăcere adâncă şi, când am ajuns acasă, l-am întins pe canapea şi l-am sunat pe doctorul Boudien să vină repede, pentru că domnul Solomon avea dorinţe de nemurire. Eram toţi foarte tulburaţi, mai puţin Chuck, care zicea că angoasa regelui Solomon era tipic elitistă şi aristocratică şi că existau deja destule dureri care puteau fi remediate, în loc să ne pierdem în imprecaţii şi condamnări împotriva iremediabilului. Ne-a informat că, în Egiptul de Sus, poporul ieşise deja pe străzi şi organizase un Mai '68, lapidând preoţii pentru că reclamau nemurirea, şi că regele Solomon, cu revendicările şi imprecaţiile lui, era anacronic. *Anacronic: care e nepotrivit cu epoca sa, care e de altă vârstă.* Am ridicat din umeri şi am lăsat-o baltă. Chuck avea dreptate şi nu are rost să discuţi cu oameni care au dreptate. Nu-i nimic de făcut cu ei. Săracii.

L-am aşteptat pe doctorul Boudien, care a găsit tensiunea potrivită şi nici o altă ameninţare la orizont, nu exista nici un motiv de îngrijorare peste măsură. I-am împărtăşit indignarea şi mânia regelui Solomon când aflase că numeroase plante şi anumite specii de peşti se bucurau de o durată de viaţă nelimitată, iar noi, nu şi doctorul ne-a explicat că în Franţa se neglija cercetarea ştiinţifică, scăzuseră şi mai mult creditele, iar domnul Solomon avea dreptate să se indigneze, nu se făceau destule eforturi în domeniul gerontologiei. M-am asigurat că domnului Solomon nu-i lipsea nimic, că inspira şi expira normal, mi-am luat bicicleta Solex şi am plecat.

XLI

Cheia nu era sub preş, iar când Aline mi-a deschis, am înţeles imediat că înăuntru e o nenorocire. Observasem deja că Aline se înfuria când era nefericită.

— E ea aici.

Am întrebat cine, pentru că, după toate emoţiile zilei, domnişoara Cora era ultimul lucru la care m-aş fi gândit. Dar despre ea era vorba şi părea chiar mai gătită decât de obicei şi machiată ca pentru marea seară. Ochii îi semănau cu nişte păianjeni care întindeau picioarele, atât de lungi şi negre îi erau genele, când le mişca. Dar mai avea şi albastru pe pleoape şi roşu şi alb peste tot, care nu dispărea decât spre buze. Purta un turban negru, cu mica broşă de aur reprezentând peştii din zodiac în mijloc, şi o rochie care-şi schimba culoarea când se mişca, trecând de la violet la mov şi purpuriu. S-a lăsat imediat tăcerea, de parcă eram cel mai mare nemernic.

— Bună ziua, Jeannot.

— Bună ziua, domnişoară Cora.

— Am vrut s-o cunosc pe prietena ta.

M-am aşezat, am lăsat capul în jos şi aşteptam reproşuri şi amărăciune, dar era mai degrabă la mine decât la ea. Aline mi-a întors spatele, punând în vază florile pe care domnişoara Cora i le adusese şi sunt sigur că m-ar fi ucis, atât de tare mă detesta. Mă întrebam de cât timp era acolo şi ce povestiseră şi dacă aveam să mai găsesc vreodată cheia sub preş.

— Sunteţi tânără, sunteţi fericită şi asta mi-a trezit amintiri frumoase, a zis domnişoara Cora.

Eu am spus:

— Domnişoară Cora, domnişoară Cora, apoi am tăcut şi Aline continua să aşeze florile în tăcere.

Domnişoara Cora plângea uşor. A scos din poşetă o batistă curată şi eram uşurat să văd că nu o folosise încă, deci nu plânsese până atunci. Şi-a şters ochii, cu grijă la machiaj. Era cu adevărat machiată şi îmbrăcată ca pentru o gală, poate că mergea de acolo la o petrecere.

— Scuzaţi-mă, domnişoară Cora.

— Eşti amuzant, dragul meu Jean. Crezi că plâng pentru că m-ai lăsat baltă? M-am emoţionat puţin, pentru că vederea voastră mi-a stârnit amintiri vechi. Tinereţea mea şi cineva pe care l-am iubit. Atunci eram în stare să-mi pierd capul. Acum nu mai sunt. Chiar asta mă face să plâng. Tu...

A schiţat un zâmbet puţin crispat.

— Tu eşti un băiat bun.

S-a ridicat, s-a dus la Aline şi a îmbrăţişat-o. I-a ţinut mâna într-ale sale.

— Sunteţi drăguţă. Haideţi pe la mine într-o zi. O să vă arăt fotografii.

S-a întors spre mine şi mi-a atins obrazul, binedispusă.

— Tu, puişor, ai un fizic care nu-i din vremurile noastre. Ai zice că eşti un bărbat adevărat şi...

A râs.

— ...şi când colo e Jeannot Lapin!

— Scuzaţi-mă, domnişoară Cora.

— N-am văzut niciodată un tip care să-şi semene mai puţin!

— N-o fac înadins, domnişoară Cora.

— Ştiu. Biata Franţă!

Şi a ieşit. Aline a însoţit-o. Le-am auzit cum îşi promiteau să se revadă. M-am dus în bucătărie să beau un pahar cu apă şi, când m-am întors, Aline încă nu era acolo. Am deschis uşa şi am văzut-o pe domnişoara Cora plângând în braţele ei. Am strigat:

— Domnişoară Cora! şi am intrat în lift.

Şi Aline plângea. Eu nu puteam, eram prea emoţionat.

— Dac-aţi şti cum m-a făcut să-mi pierd capul!

— Eu, domnişoară Cora? Eu?

— Dacă n-ar fi coborât la toaletă într-o seară, aş fi încă femeie de serviciu, şi totuşi n-am iubit niciodată un bărbat cum îl iubesc acum pe el! N-aveţi de unde să ştiţi, când suntem tineri, nu putem înţelege. Dar ce ranchiunos poate fi!

Eram atât de uşurat să fiu dezvinovăţit şi scutit de orice bănuială de iubire din partea ei, încât am îmbrăţişat-o.

— Nu e ranchiunos, domnişoară Cora, nu îndrăzneşte! Ar vrea să vă sune, dar nu îndrăzneşte s-o facă. Crede că e prea bătrân pentru dumneavoastră!

— Chiar ţi-a spus asta sau e doar ca să-mi faci plăcere?

— Chiar mai devreme! Ba a trebuit să se şi întindă, atât de îngrijorat e din pricina vârstei lui. Tocmai a împlinit optzeci şi cinci de primăveri, dar, mă rog, sunt unii care trăiesc mult mai mult de-atât la Nisa.

— Aşa e.

— Ar vrea să ia viaţa de la capăt cu dumneavoastră, dar nu îndrăzneşte să-şi permită asta!

— Ei bine, spune-i...

Nici măcar n-a putut să vorbească, totul era în privirea ei. Am strigat:

— O să-i spun, domnişoară Cora! Puteţi să vă bazaţi pe mine!

Şi-a şters iar lacrimile şi a coborât cu liftul, iar înainte să dispară din vedere ne-a făcut cu mâna. Am intrat. Aline s-a rezemat de uşă. Avea nevoie de un întăritor. Un tonic, cum se numea pe vremuri. Nu este altul mai bun decât râsul. I-am zis:

— Am scăpat ca prin urechile acului.

A deschis ochii.

— Cum?

— Am fi putut fi şi noi bătrâni.

— Ai terminat, da? Ai terminat?

— Dar e-adevărat, ce vrei! Nu ne bucurăm niciodată destul!

Am vrut să-mi pun până şi mustaţa falsă, dar n-o mai găseam.

XLII

Am anunţat la SOS că se terminase şi că aveam să mă întorc la reparaţii, dar numai pentru instalaţii, încălzire, electricitate, mici meştereli, fără oameni.

Îmi petreceam zece ore pe zi meşterind pe la unul sau altul şi îmi făcea bine la moral să repar ce se putea. Îmi plac o scurgere bună de apă, o ţeavă care crapă, plăcile de faianţă sparte care se pot înlocui, o cheie care se înţepeneşte. În rest, era doar Aline. Chiar am vrut să rup fotografia cu pescăruşul înglodat în mareea neagră, atât de puţin îmi păsa, dar în ultima clipă n-am putut. O iubeam pe domnişoara Cora şi mai mult în fiecare zi, deşi ea nu avea nici o legătură cu asta, era doar starea mea generală. Încă nu reuşeam să mă limitez la un apartament cu două camere, optzeci de metri pătraţi. Într-o noapte m-am trezit râzând, pentru că visasem că stăteam în picioare, la o gură de metrou, şi împărţeam bilete de fericire. Mă duceam în fiecare zi la domnul Solomon, ca să văd cum îşi revenea după a optzeci şi cincea aniversare, şi aşteptam momentul potrivit pentru a face ultima mea reparaţie. Îl găseam fie aşezat în fotoliul din piele naturală, fie la biroul de filatelist, cu lupa la ochi, fie aplecat asupra colecţiei de cărţi poştale cu săruturi tandre şi cuvinte afectuoase. Rămăsese mai palid la faţă de la ultima lui emoţie. Ochii încă îi erau întunecaţi şi aveau mai puţine scânteieri, însă simţeam că nu se stinsese complet pe dinăuntru şi că doar îşi recăpăta suflul. Mi-a zis că se gândea să-şi vândă colecţia de timbre.

— E timpul să trec la altceva.

— Nu trebuie să vă gândiţi la asta, domnule Solomon. Cu constituţia dumneavoastră de fier, nu e cazul să vă gândiţi.

Asta l-a amuzat, am văzut o mică licărire. A bătut darabana cu degetele. O să-mi amintesc mereu mâinile lui, cu degete lungi, albe şi subţiri, care se numesc mâini de virtuoz.

— O să-mi amintesc mereu mâinile dumneavoastră, domnule Solomon.

S-a luminat şi mai tare la faţă. Îi plăcea când n-aveam nimic sfânt. Asta minimalizează.

— Eşti un farsor, Jeannot.

— Da, vă datorez mult, domnule Solomon.

— Poate că o să mă apuc de altceva. Cu timbrele am cam terminat. Mă tentează tot mai tare vechile clape...

Am râs amândoi.

— Aş vrea să vă vorbesc despre domnişoara Cora.

— Ce mai face? Te ocupi în continuare de ea, sper?

— Mulţumesc, domnule Solomon, e drăguţ că v-aţi gândit la mine.

Scânteile reveneau. Doar o mică licărire de ironie, o umbră de zâmbet care i-a trecut peste buze.

— E ciudat cum trecutul reînvie când îmbătrânim, a zis el. Mă gândesc din ce în ce mai des la ea.

Purta un costum de flanelă gri-deschis, botine negre, cravată roz şi era uimitor cât de elegant putea să fie cu el însuşi. Pe birou stătea o cărţulie cu poezii ale domnului José Maria de Heredia, care-i plăcea din ce în ce mai mult, pentru că şi ele îmbătrâniseră.

— Da, a zis el văzându-mi privirea.

Şi a recitat din memorie:

De la cea pe care el o numea blândeţea angevină,
Pe coarda vibrantă rătăceşte inima divină.
Când neliniştea dragostei îi cuprinde sufletul tulburat;

Chipul i s-a destins şi mai tare.

Vocea i-o poartă vânturile care-l duc departe de ea,
Şi pe ea, infidela, poate o vor mângâia...[1]

A tăcut, iar apoi a făcut un semn cu mâna.

— Era altă epocă, Jeannot. Lumea ocupa mai puţin loc. Da, rămânea mult mai mult loc decât azi pentru suferinţa intimă...

— Eu cred că e de neiertat felul în care vă purtaţi cu ea, domnule Solomon. Treizeci şi cinci de ani de ranchiună sunt de-ajuns. Nici măcar nu-i elegant din partea dumneavoastră, care sunteţi aşa de bine îmbrăcat. Ar trebui s-o luaţi cu dumneavoastră.

A mijit puţin ochii.

— Şi unde, mai exact, vrei s-o iau cu mine, dragă Jeannot? m-a întrebat el cu o urmă de suspiciune şi o voce puţin neplăcută.

Dar nu m-am dat bătut.

— La Nisa, domnule Solomon, doar la Nisa.

S-a întunecat la faţă. Am mai făcut un pas prudent.

— Ar trebui s-o iertaţi, domnule Solomon, cu indulgenţa dumneavoastră proverbială. Nu vrea nici măcar să mai meargă în localurile de pe Champs-Élysées, ştiţi. I-a rămas în minte. Şi a trecut deseori prin faţa acelei pivniţe, sub ocupaţia germană...

— Şi de ce n-a intrat, târfa? a strigat domnul Solomon cu disperare, dând cu pumnul în birou, iar cuvântul era lipsit de respect pe buzele lui. De ce n-a venit o dată să mă vadă?

---

1. Ultimele două strofe din poezia „La Belle Viole" („Frumoasa violă") de José Maria de Heredia (1842-1905), poet francez născut în Cuba, maestrul modern al sonetului francez.

— Asta-i ranchiună, domnule Solomon, chiar asta e. Nu-i bine.

Domnul Solomon a inspirat şi a expirat.

— Habar n-ai cât am suferit, a zis, după o tăcere cât să se calmeze. O iubeam.

A inspirat şi a expirat din nou, iar în ochi i s-a aprins flacăra amintirii.

— Iubeam candoarea ei, vocea ei puţin răguşită de mahala, faţa ei de prostuţă. Îţi venea întotdeauna s-o salvezi şi s-o protejezi, între două prostii de-ale ei. Nu-i trece nimănui prin cap să-şi rateze viaţa cum a făcut-o ea. Şi totuşi... Şi totuşi, uneori o admir. Nu oricui îi e dat să-şi rateze viaţa pentru un iubit.

— Păi, atunci, domnule Solomon, ar trebui să vă admiraţi şi pe dumneavoastră.

A părut deconcertat. Eram bucuros pentru că ştiam sensul. *Deconcertat: descumpănit, dezorientat.*

M-a privit cu atenţie o bucată de vreme, de parcă atunci mă vedea prima dată.

— Eşti un băiat... neaşteptat, Jean.

— Trebuie să ne aşteptăm la orice şi mai ales la neaşteptat, domnule Solomon.

Atunci au intrat toţi. Grasa de Ginette, Tong, Yoko, cei doi fraţi Masselat, mai puţin Chuck, care lipsea, cu nişte mutre de suferinzi. Suntem toţi obişnuiţi cu şocuri puternice la telefon, dar am simţit imediat că acum era ceva personal. Ne priveau şi tăceau, ca şi când ar fi vrut să mai câştige puţin timp înainte să lovească.

— Ei bine, ce s-a întâmplat? a întrebat domnul Solomon, uşor iritat, căci întotdeauna e enervant să te trezeşti expus la efecte dramatice.

— E domnişoara Cora Lamenaire, care a încercat să-şi pună capăt zilelor, a zis Ginette.

Era o lovitură atât de puternică, încât la început n-am simţit nimic. Apoi primul gând pe care l-am avut, şi domnul Solomon, şi eu, a fost acelaşi. Îmi pierise glasul şi nu puteam vorbi, dar am auzit vocea domnului Solomon, care mai întâi n-a zis nimic, iar pe urmă a şoptit:

— *Pentru cine?*

Nu înţelegeau. Ne priveau toţi, în afară de Chuck, care nu era acolo. Ginette deschidea şi închidea gura, ca un peşte scos din apă, când nu mai e în elementul natural.

— Pentru cine a făcut-o? a întrebat domnul Solomon încă o dată, cu mai multă forţă, şi vedeam în ochii lui neliniştea. Pentru el sau pentru mine?

Faţa îi era imobilă, împietrită, precum cele ale regilor decapitaţi ai Franţei, doar că el avea nasul întreg. Se făcuse în întregime cenuşiu şi din cauza asta părea şi mai pietrificat. Nu îndrăznesc să mă gândesc nici acum, când mă gândesc. Ştiu prea bine că aşa ceva există, cu pasiune, dar când e la optzeci şi cinci de ani şi după treizeci şi cinci de ani, dintre care patru petrecuţi într-o pivniţă, şi cu aceeaşi pasiune ca în cele mai bune zile, apa la fel de cristalină, *de-a lungul unui râu cu limpezi unde, în care coana Ştiucă îşi cam făcea de cap, alături de cumătrul Crap*[1], nici măcar nu mai e tinereţea sufletului, ci nemurire. Regele Solomon voia să ştie dacă domnişoara Cora încercase să se sinucidă pentru el sau pentru mine.

Aşa că s-a ridicat cât era de mare.

S-a aplecat spre ei.

---

1. Versuri din fabula „Bâtlanul lingav", în volumul *Cele mai frumoase fabule de La Fontaine*, traducere de Aurel Tita, Editura Erc Press, Bucureşti, 2006.

A îndreptat spre mine un deget ponegritor şi a zbierat:

— Pentru cine a făcut-o, Sfinte Dumnezeule? Pentru el sau pentru mine?

— Domnule Solomon, a zis Ginette, domnule Solomon...

Ne-am dus amândoi, fără restul lumii. Ne-au lăsat să intrăm în salonul mare, unde erau şi alte cazuri. Ne-am aşezat fiecare pe câte un scaun, de o parte şi de alta a patului. Domnişoara Cora era învelită în aşternuturi până la bărbie. Nu părea prea emoţionată. Infirmiera-şefă ne-a zis că înghiţise prea multe medicamente pentru depresie. Mai erau şi alte infirmiere care se ocupau de alte cazuri din salon şi un paravan pentru mai multă intimitate. Ni s-a explicat că domnişoara Cora era acolo de treizeci şi şase de ore şi că se afla în afara pericolului, dar nu puteai lua de bună una ca asta. Mă gândeam că aveam noroc că nu se aruncase la metrou sau în Sena, nu sfârşise ca în cântecele realiste. Doar luase prea multe medicamente împotriva depresiei, aşa că din fericire a putut fi salvată. Femeia de serviciu, căci îşi permitea una, sunase şi nu-i răspunsese nimeni la uşă, aşa că chemase poliţia, din cauza agresiunilor împotriva persoanelor în vârstă. Domnişoara Cora lăsase un bileţel cu explicaţii pe noptieră, dar nu-i era adresat nimănui şi în astfel de cazuri e întotdeauna cel mai grav.. Iar mai târziu, când a fost întrebată dacă putea fi anunţat cineva, ceruse pur şi simplu să se dea telefon la SOS Voluntari, cunoştea acolo pe cineva. Nu trebuia să vorbim prea mult cu ea, căci emoţiile nu-i făceau bine. Domnul Solomon ceruse să vadă explicaţiile scrise pe care le lăsase, dar fusese refuzat, căci nu făcea parte din familie. S-a indignat şi a zis cu autoritate:

— Sunt singurul om pe care-l are pe lume, şi nici măcar nu s-a uitat la mine, atâta dreptate avea.

Infirmiera-şefă ezitase şi i-ar fi dat biletul, dacă nu i-aş fi făcut semne cu mâna şi capul că nu, nu, nu. Nu trebuia să ştim ce conţinea biletul. Poate scrisese că domnul Solomon e un nemernic. Era o ocazie, o ultimă şansă, nu trebuia s-o ratez, acum că fusese salvată, putea fi salvată şi mai mult, şi domnul Solomon la fel, aşa catâr cum era. Stăteam de-o parte şi de alta a patului, în liniştea contextului, iar domnişoara Cora, întinsă în pat, acoperită până la bărbie şi cu braţele mici peste pătură, semăna şi mai mult cu fotografiile din tinereţe decât în viaţa de zi cu zi. Zâmbea uşor, cu satisfacţia curajului împlinit, şi se uita drept în faţă, nici la unul, nici la celălalt. Mie îmi venea să crăp, dar nu poţi să crăpi de fiecare dată când ai un motiv, n-ai mai termina nicicând. Tăceam toţi trei, aşa cum ne sfătuise personalul medical. Le mai aruncam câte o privire imploratoare amândurora, dar la domnişoara Cora era mereu mândria feminină, iar la domnul Solomon, cei patru ani petrecuţi în pivniţă. Îmi venea să mă ridic şi să sparg ceva, n-au dreptul să fie aşa de infantili, ea la şaizeci şi cinci de ani, ba chiar mai mulţi, şi el la optzeci şi cinci, să ne ferească Dumnezeu.

Şi cum stăteam acolo, cu privirea în jos şi clocotind pe dinăuntru, domnul Solomon a întrebat cu o voce cavernoasă, parcă venind din fundul pivniţei lui nenorocite.

— Pentru cine-ai făcut-o, Cora? Pentru el... sau pentru mine?

Am închis ochii şi aproape că m-am rugat. Zic aproape, pentru că n-am făcut-o, sunt cinefil, dar nici chiar aşa. Dacă domnişoara Cora răspundea că o făcuse fiindcă o lăsasem baltă pentru alta, totul era terminat. Tot ce trebuia ca să se salveze şi unul, şi celălalt pe deplin era ca domnişoara Cora să şoptească „pentru dumneata, domnule Solomon" sau chiar

„pentru tine, dragul meu Solomon", având în vedere că nu există diminutiv şi că „dragul meu Solo[1]" e interpretabil.

Ea tăcea. Era mai bine nimic, căci dacă îmi rostea numele sau dacă-mi arunca fie şi numai o privire tandră cum ştia ea, domnul Solomon se ridica definitiv, se îndrepta spre uşă şi se retrăgea pentru totdeauna în înălţimile lui. Iar eu îmi reluam definitiv înfăţişarea exterioară şi deveneam ucigaş de pui de focă. Tot ce puteam face era să las capul în jos şi să aştept ca lucrurile să se întâmple ca la procedura de identificare a poliţiei, când victima e chemată să-l recunoască pe agresor.

Ea n-a zis nimic. Tot timpul cât am rămas acolo, nici măcar nu s-a uitat la noi, nici la unul, nici la celălalt, ci drept înainte, unde nu era nimeni. N-a vrut să răspundă şi a rămas aşa, fără să încuviinţeze, cu pătura albă trasă până la bărbie şi cu mândria ei feminină. Din fericire, infirmiera a venit să ne anunţe că stătuserăm destul şi ne-am ridicat. Am făcut un pas spre ieşire, dar domnul Solomon nu s-a mişcat. Nici măcar nu i se vedea chipul, doar disperarea. A zis:

— O să revin.

În lift, a tras adânc aer în piept de mai multe ori. S-a sprijinit pe o parte în baston, iar pe cealaltă, de braţul meu şi am ieşit. L-am ajutat să urce în maşină, lângă mine, iar tăcerea lui ar fi putut cuprinde orice, pe domnişoara Cora şi tot ce nu mai aştepţi de la viaţă şi în acelaşi timp tot ce mai aştepţi încă de la ea.

L-am dus pe bulevardul Haussmann şi m-am întors în viteză. Am cumpărat un pix, o foaie de hârtie, un plic şi am urcat. Infirmiera a vrut să mă împiedice, dar i-am spus că

---

1. În franceză, prescurtarea *Salo* a numelui *Salomon* este omofonă cu *salaud*, care înseamnă nemernic, lepădătură.

era o chestiune de viaţă şi de moarte pentru toată lumea şi a înţeles că era adevărat, căci întotdeauna e adevărat. Am străbătut salonul până în colţul unde se afla domnişoara Cora şi m-am aşezat.

— Cora.

A întors capul spre mine şi a zâmbit, hotărâse de mult că eram amuzant.

— Ce mai vrei, Jeannot Lapin?

La naiba. Dar n-am zis-o. Ca să-i fac pe plac, aş fi dat şi din urechile mele lungi.

— De ce-ai făcut asta? Din cauza lui? Sau din cauza...

— Din cauza ta, Jeannot Lapin? O, nu! a scuturat din cap că nu. Nu. Nici pentru tine, nici pentru el. Ci pentru că... o, nu ştiu. Aşa, în general. Mă săturasem să fiu la mila cuiva. Bătrână şi singură, cum se zice. Înţelegi?

— Da. Înţeleg. Hai să-ţi arăt o şmecherie.

— Nu există aşa ceva. Ştiu că sunt unii care-şi întind pielea... dar pentru cine?

— O să-ţi arăt o şmecherie, Cora. Când te simţi singură şi bătrână, gândeşte-te la toţi cei care sunt la fel de singuri şi bătrâni, dar în mizerie şi în aziluri. O să te simţi minunat. Sau dă drumul la televizor, ultimele masacre din Africa, de ici, de colo sau de altundeva. O să te simţi şi mai bine. În înţelepciunea populară este o expresie specială pentru asta: tot răul spre bine. Şi acum ia asta şi scrie.

— Ce vrei să scriu? Cui?

M-am ridicat şi m-am dus s-o caut pe infirmieră.

— Domnişoara doreşte să-şi recupereze biletul de adio.

Şi am întins mâna. A ezitat, dar cu moaca pe care o am n-a avut încredere. Pentru ea, eu eram asasinul. M-a privit clipind des şi apoi mi-a dat imediat plicul.

Nu avea destinatar.

Înăuntru scria doar: *Adio, Cora Lamenaire*. Nu ştiai dacă era *Adio Corei Lamenaire* sau dacă era *Adio* şi semnez. Probabil că amândouă. Am rupt biletul.

— Scrie-i.

— Ce vrei să-i spun?

— Că te-ai sinucis pentru el. Că te-ai săturat să-l aştepţi, că-l iubeai în fiecare an tot mai mult de treizeci şi cinci de ani şi că acum nu mai e îndrăgostească, ci dragoste adevărată, şi că nu poţi trăi fără el, că-ţi iei viaţa, adio, iartă-mă cum te-am iertat şi eu. Semnat, Cora.

A ţinut o clipă creionul şi foaia în mână, apoi le-a lăsat.

— Nu.

— Hai, semnează, sau îţi dau o mamă de bătaie...

— Nu.

Ba chiar a rupt foaia pe care nu erau decât mai multe nu-uri.

— N-am făcut-o pentru el.

M-am ridicat şi am început să urlu, uitându-mă la cer, mă rog, la tavan. N-am urlat nimic articulat, nu era ca să-mi susţin cauza, ci ca să mă eliberez. Apoi am reuşit să mă organizez:

— Doar n-o să vă continuaţi cearta de-ndrăgostiţi încă treizeci şi cinci de ani, nu? Probabil că-i adevărat ce zice Brel: cu cât îmbătrâneşti, cu atât te prosteşti!

— O, Brel, se zicea dinaintea lui, dar el pus-o în versuri.

M-am aşezat iar.

— Domnişoară Cora, faceţi-o pentru noi, faceţi-o pentru noi toţi. Avem nevoie de puţină umanitate, domnişoară Cora. Scrieţi ceva frumos. Faceţi-o din amabilitate, din înţelegere, faceţi-o pentru flori. Să fie ca o rază de soare în viaţa lui, pentru Dumnezeu. E plină ochi lumea de vechituri nenorocite de cântece realiste, domnişoară Cora, faceţi-ne ceva roz

şi bleu, vă jur că avem nevoie! Ceva dulce, domnişoară Cora, ceva dulce pentru viaţă, are nevoie şi de aşa ceva, pentru schimbare. După inima dumneavoastră bună, domnişoară Cora. Scrieţi-i ceva ca-n vremea tinereţii, ca şi cum ar fi încă posibil. Că nu mai puteţi fără el şi că remuşcările vă macină de treizeci şi cinci de ani şi că tot ce-i cereţi înainte să muriţi e să vă ierte! Domnişoară Cora, e foarte bătrân, are nevoie de ceva drăguţ. Aduceţi-i puţină bucurie în inimă, puţină tandreţe, la naiba. Domnişoară Cora, faceţi-o pentru cântece, pentru bătrâneţea fericită, pentru noi, pentru el, şi faceţi-o...

Şi-atunci am avut o idee genială:

— Faceţi-o pentru evrei, domnişoară Cora.

Şi asta a avut cel mai bun efect. Toată faţa ei mică s-a făcut ţăndări, s-a încruntat, s-a ridat, s-a boţit şi ea a început să plângă, cu pumnii la ochi.

Era doar introducerea.

— Faceţi-o pentru Israel, domnişoară Cora.

Îşi ascundea faţa în mâini şi aşa, când n-o vedeai în întregime, era într-adevăr ca o fetiţă, fetiţa din cântecul pe care-l cântase la Slush. *Fetiţă dragă, / Dacă-ţi închipui / Că o să, că o să, că o să...* Nu-mi mai aminteam. Eram rupt, aveam chef să mă ridic şi să schimb totul, să iau frâiele în mâini şi să salvez lumea, de la început până la sfârşit, să repar totul de la început, care a fost făcut prost, până în prezent, care nu era fără greşeli, să revăd totul în detaliu, să aduc îmbunătăţiri, să revăd totul în detaliu, toate cele douăsprezece volume ale Istoriei universale, şi să-i salvez pe toţi, până la ultimul pescăruş. Nu puteau rezista în starea în care se aflau. Aveam să-mi suflec mânecile de meseriaş şi să iau totul de la început şi să răspund la toate SOS-urile care se pierduseră în natură, încă de la primele, şi să le despăgubesc cu generozitatea mea proverbială şi să le fac dreptate şi să fiu regele Solomon, cel

adevărat, nu regele pantalonilor şi al prêt-à-porter-ului, nici cel care taie copiii în două, ci adevăratul rege Solomon, acolo sus, unde lipseşte un rege Solomon în mod nepermis şi în toate privinţele, şi să iau frâiele în mâini şi să revărs peste capetele lor binefacerile şi salvarea mea publică.

— Domnişoară Cora! Scrieţi-i cuvinte de iubire! Faceţi-o pentru iubire, faceţi-o pentru umanitate! Nu putem fără asta. Avem nevoie de umanitate ca să trăim! Ştiu că sunteţi îndreptăţită să fiţi răutăcioasă cu el, după tot ce v-a făcut stând patru ani în pivniţa aia ca un reproş viu, dar nici pentru răutăcioase nu e drăguţ să fie atât de răutăcioase. La naiba, până la urmă o să creadă că sunteţi antisemită!

— A, nu, asta nu! a exclamat domnişoara Cora. Dacă aş fi antisemită, n-ar fi trebuit să zic decât un cuvânt... şi nu şi-ar fi petrecut patru ani într-o pivniţă, crede-mă! Nici când era legal şi când au făcut razia aia de la Velodromul de iarnă, ca să-i trimită pe ultimii evrei în Germania, n-am zis nimic.

— Domnişoară Cora, scrieţi! Alinaţi-i ultimele zile şi pe ale dumneavoastră! Nici nu vă daţi seama câtă nevoie aveţi de alinare, amândoi! Scrieţi: dragă domnule Solomon, fiindcă nu-i nimic de făcut şi nu mă vreţi pentru totdeauna, eu, Cora Lamenaire, îmi pun capăt zilelor! Semnat şi cu data de alaltăieri, căci e suspicios. Domnişoară Cora, scrieţi ca să se încheie cu un zâmbet ce e între voi doi!

Dar nu era nimic de făcut.

— Nu pot. Am mândria mea de femeie. Dacă vrea să-l iert, n-are decât să vină să-şi ceară scuze. Să-mi aducă flori, să-mi sărute mâna aşa cum ştie şi să-mi spună: Cora, iartă-mă, am fost dur, nedrept şi nemilos şi regret amarnic, aş fi fericit dacă m-ai accepta iar şi dacă ai primi să trăieşti cu mine la Nisa, într-un apartament cu vedere spre mare!

A trebuit să negociez zece zile. Alergam de la unul la celălalt şi negociam. Domnul Solomon n-avea de gând să-şi ceară scuze, voia să-şi exprime regretul pentru neînţelegere. Voia să-i aducă flori, dar ambele părţi se angajau să nu discute greşelile reciproce. Am căzut de acord asupra florilor: trei duzini de trandafiri albi şi trei duzini de trandafiri roşii. Nu se va aduce niciodată în discuţie Champs-Élysées şi nu se va face nici un reproş în această privinţă. Domnişoara Cora dorea să ştie dacă avea dreptul la o servitoare şi domnul Solomon a încuviinţat. Până la plecarea la Nisa, domnul Solomon nu avea să se mai trezească noaptea să răspundă el însuşi la apeluri SOS, pentru că nu avea să mai fie singur. Domnişoara Cora avea să distrugă fotografiile cu iubitul ei, pe care le păstra sub un teanc de hârtii vechi, în al doilea sertar al comodei. De unde ştia domnul Solomon că ea păstra aceste fotografii n-am îndrăznit niciodată să-l întreb. Probabil că-şi oprise mişeleşte o cheie când îi oferise apartamentul domnişoarei Cora şi că venise să scotocească, din gelozie. Nici nu vreau să mă gândesc, o pasiune ca asta la peste optzeci de ani depăşeşte imaginaţia. Domnul Solomon nu voia să mai pună piciorul în apartamentul domnişoarei Cora, totuşi până şi Sadat[1] se dusese în Tel Aviv. Nu înţelegeam de ce, mi-a explicat că asta-l costase ochii din cap, nu din punct de vedere financiar, ci al durerii sufleteşti, ideea că apartamentul pecetluia despărţirea lor definitivă. Domnişoara Cora nu voia nici ea să facă primii paşi mutându-se la domnul Solomon, din cauza

1. Anwar Sadat, al treilea preşedinte al Egiptului, din 1970 până la asasinarea sa în 6 octombrie 1981, a fost primul lider arab care a vizitat în mod oficial Israelul, în 1977, la invitaţia premierului israelian Menahem Begin, pentru o negociere de pace.

trecutului ei şi a mândriei pe care o implica. Am mai negociat două zile şi au căzut de acord să se întâlnească amical la canotaj, în parcul Boulogne. I-am dus într-o duminică, Tong, Yoko şi grasa de Ginette pe domnul Solomon, cu Citroënul lui, iar Chuck, Aline şi cu mine pe domnişoara Cora, cu taxiul. Aline voia să vadă, zicea că era probabil ultima dată când se putea vedea aşa ceva, dar mie mi se părea o idee tristă, ar mai fi putut să canoteze ani buni pe Marea Mediterană.

Ne-am întâlnit pe malul apei, domnul Solomon ţinea primul buchet de trandafiri şi i l-a dat domnişoarei Cora, care i-a mulţumit. Apoi i-am împins la apă şi au canotat. Domnul Solomon vâslea, căci avea încă inima puternică. Ceea ce m-a făcut să mă gândesc la faptul că domnul Geoffroy de Saint-Ardalousier murise la câteva zile după şedinţa de autografe din librărie, care a fost un mare succes din toate punctele de vedere. Adunaserăm toţi prietenii noştri prin SOS şi el semnase peste o sută trei de exemplare, uneori totul se termină cu bine. O zic repede şi în treacăt, căci atunci când se aranjează lucrurile, mă cuprinde neliniştea, mă întreb întotdeauna ce are de gând viitorul. Au vorbit mai bine de jumătate de oră în timp ce canotau, iar domnul Solomon trebuie să fi dat dovadă de mult tact, căci ea a acceptat să se mute la el până la plecarea lor. A acceptat şi ca domnul Solomon să-şi păstreze timbrele, atât de încrezătoare era. Dar nici nu voia să audă de SOS, zicea că ar fi fost prea multă lume la ea acasă. Domnul Solomon a instalat un robot telefonic care să direcţioneze apelurile spre alt centru de permanenţă.

Eu continuam cu reparaţiile, dar numai instalaţii, încălzire şi electricitate. În rest, trăiesc cu Aline. Chuck s-a întors în America, unde o să înfiinţeze un nou partid politic. Yoko şi-a luat diploma de maseur şi destinde muşchii tensionaţi. Tong a cumpărat singur taxiul, iar Ginette n-a reuşit să slăbească.

A făcut o cerere să lucreze la Serviciul de ajutor catolic. Sar puţin în viitor, fiindcă trebuie să mă grăbesc până se termină. Mă duceam zilnic să-i văd pe domnul Solomon şi pe domnişoara Cora cât mai erau acolo şi o dată, când am bătut, am auzit pianul şi pe domnişoara Cora cântând. Am bătut iar, dar ei erau în mijlocul petrecerii şi am intrat singur. Domnul Solomon stătea la pian, îmbrăcat după ultima modă, iar domnişoara Cora, în mijlocul camerei. Cânta:

Cu gesturi de puştoaică,
Vindea mandarine
Pe străzile din Buenos Aires.
Şi cu vocea-i cristalină
Vi le oferea...

Erau versuri de Lucien Boyer, pe muzica lui René Sylviano, ca să ni-i aducem puţin aminte.

Eram bucuros. Îmi reuşise cu adevărat reparaţia. Domnişoara Cora părea mult mai tânără, iar domnul Solomon, mai puţin bătrân.

Din coşul ei,
Ea alegea
Şi la ureche
Vă şoptea...

Aici, domnişoara Cora zâmbea uşor strengăreşte şi se făcea că-şi atinge sânii ca să-i ridice.

Haideţi la mandarine,
O să vă placă mult,
Căci au cojile fine
Şi sâmburi mici de tot!

Apoi înălța mult vocea, iar domnul Solomon, cu fața în întregime luminată și sincer fericit, lovea clapele ca un nebun:

Haideți la mandarine
Și spuneți-mi unde locuiți.
Dacă vă prinde bine,
Pot să vi le și descojesc!

Atunci, domnul Solomon a dat lovitura finală pe clapele pianului, de i-a zburat scrumul trabucului. Erau atât de absorbiți unul de celălalt, încât n-am vrut să fiu în plus și am plecat. M-am așezat pe scări și am ascultat de la distanță restul cântecului, iar când s-a terminat, am ascultat liniștea, căci ea cântă întotdeauna ultima.

Când am coborât, domnul Tapu era acolo ca de obicei, cu șapca obișnuită, chiștocul și aerul lui de erudit universal.

— Ai văzut? Și-a găsit în sfârșit pe cineva! De când tot căuta prin mica publicitate!

— Da, numai la asta se gândea.

— O știu. Pe vremuri se numea Cora Lamenaire. Cânta la radio. Mai târziu i-au făcut probleme.

— Da, l-a ascuns pe domnul Solomon în timpul războiului. Într-o pivniță.

— A, povestea aia cu pivnița, am tot auzit-o! Numai de ea vorbește.

— Venea să-l vadă în fiecare zi și-i pregătea de mâncare. În fiecare zi, timp de patru ani. E o poveste drăguță, domnule Tapu. Așa cum trebuie. Domnul Solomon a suferit mult în timpul ocupației, dar acum e un om fericit! Așa cum trebuie.

— A suferit mult, a suferit mult...

Nu era deloc mulțumit. Tot căuta ceva și nu găsea. Și-apoi i-a venit.

— A suferit, zici, cred că glumeşti! Păi, unde şi-a ales pivniţa aia? Pe Champs-Élysées, dom'le! În cel mai frumos cartier din Paris! Şi-a păstrat ce era mai bun şi mai scump, ce-ţi închipui, la banii lor!

Am avut încă un moment reverenţios, ca întotdeauna când vii în al său templu s-adori pe cel Etern.

XLIII

Plecau peste două zile şi ne-am dus toţi la gară, Chuck era încă acolo, grasa de Ginette, Tong, Yoko, fratele Masselat cel mic, căci cel mare avea examene, toţi cei vechi de la SOS. Venise şi Aline. Era însărcinată în luna a treia. Plecau cu trenul. Domnişoara Cora călătorea ca pe vremuri. Era îmbrăcată şi machiată în culori pastelate. Aveau douăsprezece valize, domnul Solomon îşi făcuse o nouă garderobă. Îmbrăcăminte de mare şi de munte şi ţinute de navigaţie, în cazul în care ieşeau în larg. Se aplecau spre noi pe fereastră şi era o plăcere să-i vezi. Domnişoara Cora îşi pusese ochelari negri, după ultima modă, care-i ascundeau jumătate din faţă. N-o văzusem niciodată aşa de tânără şi nimeni nu i-ar fi dat domnului Solomon optzeci şi cinci de ani, chiar dacă ştiam că se retrăgea la Nisa.

Ginette plângea încetişor.

— Nu-i nimic, n-ar trebui să se mute la Nisa. Bietul domn Solomon, e ca şi cum n-ar vrea să lupte.

— De ce? La Nisa, vârsta medie e mult mai ridicată decât altundeva.

— Există chiar şi-o universitate pentru oamenii de vârsta a treia, pentru a-i reintegra!

— Şi ce dacă, n-ar trebui să se ducă!

— Nu-nţelegi nimic. Nu-l cunoşti pe regele Solomon. Asta-i sfidare. Se duce la Nisa ca să arate că nu-i e frică de nimic. Pe omul ăsta o să trebuiască să-l smulgă cu rădăcini cu tot!

Domnul Solomon era îmbrăcat în celebrul lui costum trainic în carouri şi avea un papion bleu cu picăţele galbene. Îşi lăsase puţin pălăria pe-o ureche, cu multă voioşie. Chipul lui avea deja seninătatea celor mai bune zile. Domnişoara Cora îl ţinea tandru de braţ şi amândoi se întorceau spre noi de la fereastra vagonului de dormit de clasa întâi care avea să-i ducă la Nisa. Domnişoara Cora primise de la noi un buchet de flori de toate culorile, pe care-l strângea la piept cu mâna liberă. Domnul Solomon s-a aplecat spre mine şi ne-am strâns mâna.

— Ei bine, dragă Jean, ne despărţim, căci aşa se-ntâmplă în viaţă, mi-a zis el binedispus. Când o să se ivească şi la tine zorii vârstei mature, caută-mă la Nisa şi o să te-ajut să adopţi o atitudine întreprinzătoare, care-ţi va permite să abordezi în bune condiţii etapa următoare.

Am râs amândoi.

— Curaj, domnule Solomon! Trăieşte! Mâine n-aştepta să fie, culege de-astăzi trandafirii vieţii!

La asta am râs pe săturate, ca balenele pe care le exterminăm.

— E bine, Jeannot! Continuă să te aperi şi să te instruieşti prin toate mijloacele pe care le are viaţa şi o să ajungi o enciclopedie vie!

Îmi ţinea încă mâna într-a lui, dar deja se auzise fluierul de plecare şi trenul avea să pornească în orice clipă. S-a pus în mişcare, am început să merg pe lângă el, domnul Solomon mi-a dat drumul mâinii prin forţa lucrurilor, şi-a ridicat pălăria în aer parcă să salute veşnicia, grasa de Ginette plângea, Chuck, Tong, Yoko şi toţi cei de la SOS, în afară de fraţii Masselat, care nu erau amândoi acolo, tăceau ca şi cum se terminase şi nu mai era nimic de făcut, domnul Solomon

saluta, cu pălăria ridicată, domnişoara Cora făcea semne graţioase cu mâna, ca regina Angliei.

Trenul lua viteză, am început să alerg.

— Să vă ţineţi tare, domnule Solomon!

Am văzut în ochii lui întunecaţi micile licăriri proverbiale.

— Sigur că da, cum altfel! Deja numeroase plante şi anumite specii de peşti au o durată de viaţă nelimitată!

Am râs din nou amândoi.

— Adio, Jeannot! Moşneagul ce se-ntoarce la-ntâiele izvoare în veşnicie intră, din schimbătoarele căi!

— Aşa e, domnule Solomon! Să-mi scrieţi când ajungeţi!

— Fii sigur de asta, prietene! O să-ţi trimit cărţi poştale!

Trenul accelera şi mai mult, eu alergam, dar nu mai puteam, nici eu, nici altcineva, zâmbetul îmi despica şi faţa, şi restul, nici nu mai ştiam dacă trenul bubuia sau vocea domnului Solomon, în neagra lui mânie:

— Şi, când din ochii tineri vezi strălucind văpăi, în ochii bătrâneţii zăreşti întruna soare!

Plecaseră de mult, ne-am dus de două ori la Nisa, băiatul nostru ţipă şi plânge deja, începe epoca prêt-à-porter-ului, într-o bună zi o să-i vorbesc despre regele Solomon, pe care-l aud uneori râzând, aplecat asupra noastră din înălţimile lui auguste.

În seria ESENŢIAL

au apărut:

Aldous Huxley – *Călătoria unui sceptic în jurul lumii*

Ivo Andrić – *E un pod pe Drina...*

Ingmar Bergman – *Scene dintr-o căsnicie* • *După repetiţie*

George Orwell – *Cum am împuşcat un elefant*

Georges Simenon – *Zăpada era murdară*

F. Scott Fitzgerald – *M-aş omorî pentru tine şi alte povestiri pierdute*

Gheorghi Vladimov – *Ruslan cel credincios. Povestea unui câine de pază*

Georges Bernanos – *Sub soarele lui Satan*

John Fowles – *Colecţionarul*

Franz Kafka – *Metamorfoza şi alte povestiri*

Augusto Monterroso – *Restul e tăcere*

André Breton – *Iubirea nebună*

Ivo Andrić – *Cronică din Travnik. Viziri şi consuli*

Peter Matthiessen – *Leopardul de zăpadă*

Romain Gary – *Regele Solomon*

în pregătire:

F. Scott Fitzgerald – *Prăbuşirea*

www.polirom.ro

Redactor: Ada Tanasă
Coperta: Radu Răileanu
Tehnoredactor: Constantin Mihăescu

Bun de tipar: octombrie 2019. Apărut: 2019
Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 • P.O. BOX 266
700506, Iaşi, Tel. & Fax: (0232) 21.41.00; (0232) 21.41.11;
(0232) 21.74.40 (difuzare); E-mail: office@polirom.ro
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A,
sc. 1, et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53
Tel.: (021) 313.89.78; E-mail: office.bucuresti@polirom.ro

Tiparul executat la GANESHA PUBLISHING HOUSE – Bucureşti
tel.: 021 423.20.58, tel./fax: 021 424.98.13,
e-mail: contact@ganesa.ro, web: ganesa.ro

Contravaloarea timbrului literar se depune în contul
Uniunii Scriitorilor din România
Nr. RO44RNCB5101000001710001 BCR UNIREA

ROMAIN GARY (pseudonimul lui Roman Kacew) s-a născut în 1914 la Vilnius, în Lituania. La paisprezece ani s-a mutat împreună cu mama sa, actriţă rusă de origine evreiască, la Nisa, convertindu-se la catolicism. După încheierea studiilor de drept, s-a înrolat în Forţele Aeriene Franceze şi, în 1940, l-a cunoscut pe generalul de Gaulle. La sfârşitul celui de-al Doilea Război Mondial, a scris primul roman, *Educaţie europeană*, şi şi-a început cariera diplomatică. În 1956, romanul *Rădăcinile cerului* a fost distins cu Premiul Goncourt. Ca diplomat, a trăit în Sofia, La Paz, New York şi Los Angeles, unde a cunoscut-o pe actriţa Jean Seberg, cu care s-a căsătorit în 1962. A avut o dublă carieră literară de succes, sub pseudonimul Émile Ajar primind pentru a doua oară Premiul Goncourt în 1975, pentru romanul *Ai toată viaţa înainte*. Multe dintre cărţile sale au fost adaptate pentru marele ecran, precum *Clar de femeie* (1979), în regia lui Costa-Gavras, cu Yves Montand şi Romy Schneider în rolurile principale, sau *Ai toată viaţa înainte* (1977), distins cu Premiul Oscar pentru cel mai bun film străin, cu Simone Signoret în rolul principal. S-a sinucis în 1980, la Paris.

Copertaseriei:Radu Răileanu
Pecopertă: Ferdinand Hodler(1853-1918),
Autoportret (1916)

„«Ce talent de povestitor!» Ultima carte a domnului Ajar este sclipitoare, dar profundă, adesea nostimă, dar patetică, sprinţară, dar încărcată de adevăruri, plină de umor, dar umană. O citeşti dintr-o suflare, însă pe urmă revii, aşa cum te întorci mereu la o capodoperă."

VSD

„Ajar o să ne încânte pentru ceea ce este el în realitate: un comic de excepţie, un povestitor fabulos care nu rămâne niciodată în pană de invenţii, verbale sau de altă natură, un virtuoz al umorului care ţinteşte cele mai mari adâncimi."

Le Monde

„*Regele Solomon* este ultimul roman al lui Romain Gary publicat sub pseudonimul Émile Ajar. În ciuda acestui nume fictiv, regăsim pe deplin în el stilul lui Romain Gary, lirismul, poezia şi romantismul lui."

Coulturezvous.com

ISBN 978-973-46-7961-4

www.polirom.ro
Carte publicată şi în ediţie digitală